UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBSESZTÉSÉRE

KIADJA

A DÁVID FERENC-EGYLET

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

XXV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT.

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN

1912.

TARTALOM.

I. Költemények.

		Lapszám.
Áldja meg az Isten! .	(Tarcsafalvi Alberttől)	10
A hit	(Nagy Albert)	36
Dícsőülés	(Berde Mária)	37
Vándor	(Berde Mária)	39
Két pohár beszélgetése	(Bacon)	50
A részvét	(Nagy Albert)	67
Bölcsőnél	(Szász Dénes)	82
Ami igaz, az igaz . .	(Borbély Sándor)	109
Névnapi köszöntő . .	(Tarcsafalvi Albert)	110
Nótás Dani	(Tarcsafalvi Albert)	121
Esőbe	(Ediger Géza)	156
Október 6	(Nagy Albert)	191
Negyven év	(Tarcsafalvi Albert)	213

II. Vallásos és erkölcsös tárgyu közlemények.

	Lapszám.
A szerkesztő asztaláról 15, 33, 65, 81, 101, 107, 133, 149, 173, 190, 209,	229
Brassai Sámuel elnöki levele 1887-ben	1
A Dávid Ferenc Egylet alapítói	3
Az Unitárius Közlöny 25 éve	4
Egy negyed század (Ferencz József)	6
Dávid Ferenc Egylet és az unitárius közlöny(id. Daniel Gábor)	8
Huszonöt év (Kozma Ferenc)	9
Az „Unitárius Közlöny“olvasóihoz (Petrichevich Horváth K.)	10
A tisztelet és szeretet munkája (—r —s)	92
Elmélkedés	35
Az Unitárius vallás előnyei	36
Egy universalis vallás szálai (Győrfi István)	37
Az unitáriusok felfogása Jézusról (U. M.)	66
Jézus életéből (Ujvári László)	75
Feltámadás	82
Báró id Daniel Gábor úr levele az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjéhez	104
Mit értünk a kereszténység alatt (Győrfi István)	108
Szülők gondja	134
Az unitáriusok hite (Ford. Kiss Sándor)	175
Mi az élet? (Zoltán Sándor)	178
Az unitárius vallás (Aranyosrákosi Székely Sándor)	192
Nemzeti veszedelem	210
Az unitárius vallás	217

Lapszám.
Brassai ünnep 218
Megértette Dávid Ferencet! 230
A Dávid Ferenc-Egylet XXVIII-ik közgyűlése 232
Az angol istenitiszteletről 244
Ürmösy Miklós elnöki megnyitó beszéde 251

III. Életrajzok, történelmiek és levelek.

Nyilt levél Dr. Boros Györgyhöz (Ürmössy Miklós) 16
Csegezi László (Dr. Boros György) 17
Levélváltás a pap és egy katona híve között 52
Levél Amerikából 55
Báró Daniel Gábor (Dr. Boros György) 58
Iszlai Márton (Régeni Áron) 69
Régi unitárius családok cimerei (Kelemen Lajos) 84
Egy unitárius lelkész mult évi munkája 87
Tibáld József 88
Vargyasi id. Daniel Gábor báró (Független Hirmondó) . . . 102
Gombos Sámuel (Pap Mózes) 205
Kelemen Albert 121
Tibáld József (Pap Mózes) 126
Üdvözlet az Inquirernek (Dr. Boros György 153
Fekete Gábor (Dr. Boros György 150
Üzenet Debrecenbe 157
Levél az Alduna végpontjáról (Rend Domokos) 163
Kisgyörgy Sándor esperes-lelkész jubeliuma 212
Az E. K. Tanács üdvözlete 212
Az ünnep lefolyása 215

IV. Nők világa.

Nők világa (Perczelné Kozma Flóra) 19
Levél Londonból 41
Izenet egy asszonyságnak Kolozsvárra (B. Gy.) 12
Mit hisznek az unitáriusok? 43
Dávid Ferenc egylet kebelében megalakult Unitárius nők szövetségének első gyülése 89
Elmélkedés tavaszi havazáskor (Fanghné Gyujtó I.) 107
Levél Heiderfor Brooke Helentől (Boros kisasszonynak) . . 127
Karácsonyfalvi Unitárius Nő egylet 139
Elnöki beszéd (Szász Béláné) 162
Nők a szószéken 180
Társadalmi munkásságunk (Péterfyné Tary Irén) 184
Nők világa 194

V. Tüzhely mellett.

Lapszám.

Kisasszony urfi (Pálos Ákos) 22
Mózsi életje (Martos Béla) 44
A nagy müvész és a kis fiu (fordította Székely Kelemen) . 48
Megölte az apját 49
Egy vándorló legény sokféle tapasztalása (Bíró Bertalan) . 71
Arany a porban (Dézsi Mihály) 90
Mit tanulnak a fiatalok 140
El a pohárral (Dr. Boros György) 140
Megfizetek (Kelemenné Zathureczky Berta) 175

VI. Vegyestartalmu közlemények.

Unitárius egyház alkotmányjogi helyzete (Fekete Gábor) . 12
Torony és harang szentelés Füzesgyarmaton (ottvoltam) . 20
Irodalom 26, 55, 164, 184, 201, 222
A Dávid Ferenc Egylet köréből (Pálos A.) 28
Egyházi és iskolai mozgalmak 30, 36, 79, 94, 113, 130, 143 165, 158, 203, 223, 254
Szerkesztői üzenetek 32, 59, 148, 208
Unitárius élet Budapesten (Ujvári László) . , . 53, 131 250
Toroczkó aranykönyvéből (Német István). 69
Segesvárról , ... 60
A Dávid Ferenc Egylet házi estélye 78
A bágyoni unitárius nők (Kovács Imre, Csegezy Gáborné) . 81
Unitárius élet Budapesten (Ujváry László) 97, 129
Áldozatkészség Felsőfehérkörben 1911-ben (Kiss Aladár) . 98
Tarcsafalvi Albert költeményei (Dabóczi György) 111
Unitárius papválasztás és beiktatás Kolozson 112
A füzesgyarmati torony és harangok 115
Hódmezővásárhely ünnepe 123
Aranykönyv 146
Köszönet 147
Mulattató 148, 188, 226
Kálnokiak találkozó ünnepélye. (Sz. K.) 158
A Dávid Ferenc Egylet köréből 160
Tapasztalatok (a 8-ik szám borítékán Ferenc Tita) . . .
Társadalmi munkásságunk 181
Egy modernista pap nálunk 202
Nyilvános elszámolás (Inczefi Áron) 207
Nyilvános köszönet (Balázs András és Balla Sámuel . . 297
Népház avatás Homorodszentpálon (Pálos) 219
Utóhangok a méhészeti kiállitásról (Kozma Miklós) . . . 220
A kolozsvári unitárius egyházközség értesitője 328

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Január 1. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Brrassai Sámuel elnöki levele 1887-ben 1
A Dávid Ferenc-Egylet alapitói . 3
Az Unitárius Közlöny 25 éve . . 4
Egy negyedszázad. Ferencz József 6
Dávid Ferenc-Egylet és az Unitárius Közlöny. Id. Daniel Gábor 8
Huszonöt év. Kozma Ferenc . . . 9
Áldja meg az Isten! Tarcsafalvi A. 10
Az „Unitárius Közlöny" olvasóihoz Petrichevich Horváth Kálmán . 11
Az unitárius egyház alkotmányjogi helyzete. Fekete Gábor 12
A szerkesztő asztaláról 15
Nyilt levél dr. Boros Györgyhöz. Ürmössy Miklós 16
Csegezy László képpel). B. Gy. . 17
Nők világa. Perczelné Kozma Flora 19
Torony- és harangszentelés Füzesgyarmaton. Ottvoltam 20
Tűzhely mellett. Pálos Ákos . . . 22
Irodalom 26
A D. F. E. köréből. Pálos Á. . . 28
A tisztelet és szeretet munkája. —r —s. 29
Egyházi és iskolai mozgalmak: . 30
B. u. é. k. — Br. Petrichievich-Horváth Kálmán. — Ujévi üdvözlésre. — Változás a lelkészi karban. — Hódmezővásárhelyi lelkészünk. — Uj unitárius templom. — Elhunytak. — Királyi gyürüvel. — Street Kristóf. — 77 új unitárius templom. — Estélyeink. — A budapesti D. F. Egylet. — A B. D. F. E. ifjusági köre. — A fiókegyletek titkárai. — Füzesgyarmaton. — Zsakó Gyula. — Fejes Áron. — Uj doktor. — Az unitáriusok érdeme. — Az állátok védelmére. — Megjelent. — Ha kedveskedni akar. — Gondoskodtunk. — „Unitáriusok Magyarországon" — Szerkesztői izenetek. — *A cimlapon:* Felhivás a 25 év alkalmából. — Az egylet pénztárába. — Köszönet.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Felhivás a 25 év alkalmából.

Kedves tagtársunk és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója!

Huszonhét éve mult, hogy a Dávid Ferenc-Egyletet megalapítottuk, huszonöt éve, hogy az *Unitárius Közlönyt* megindítottuk. Mindazok, akik egyletünk gyűlésein csak egyszer is megjelentek, mindazok, akik lapunknak csak egy számát is látták és átolvasták, meggyőződhettek, hogy e két intézmény mindig *csak arra törekedett, hogy a békesség, a jóakarat, az emberek megbecsülése, szeretete, a tiszta erkölcs és az igazi vallásosság terjedjen.* Azt hisszük, hogy ebben a föltevésünkben és hitünkben megerősít minket kedves tagtársunk is és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója.

Ahhoz sem férhet kétség, hogy a Dávid Ferenc-Egylet oly csekély egyleti díjat kivánt, amilyet egyetlen másik egylet sem. Azt meg egyetlen egylet sem tette meg, hogy 2 kor. tagdíj fejében még rendes havi lappal is ellássa tagtársait. A Dávid Ferenc-Egylet ezt művelte 25 év alatt. Ezt szeretné folytatni tovább is.

De milyen óriás változás állott be a pénz értékében és a munka árában ezalatt! Ma két koronával nem szerezhető meg az, aminek ezelőtt 25 évvel egy korona volt az ára. És mégis mi éppen népünk érdekében azt óhajtanók, hogy a DFE. rendes tagjai az Unitárius Közlönyt a jövőben is kapják 2 koronáért.

Hogy érhetjük el ezt az idealis állapotot? Ugy, ha mindazok, akik *vagyoni és hivatali* állásuknál fogva arra vannak elhíva, hogy intézményeket teremtsenek és tartsanak fenn a Dávid Ferenc-Egyletnek ***örökös alapitói*** lesznek.

Kedves tagtársunk, szeretett atyánkfia! Ez a felhivásunk és kérésünk is egészen a mi szerény viszonyainkhoz van szabva. Tudjuk, hogy közöttünk nem soknak van nagy vagyona, de tudjuk, hogy annál többnek unitárius ügybuzgósága és áldozatkészsége. A mi vallásunk történelme már sok kitünő példáját adta annak, hogy *a lélek ereje, az erős akarat, kitud pótolni minden hiányt.*

Mi teljes bizodalommal fordulunk ezuttal is kedves atyánkfiához és reméljük, hogy az Unitárius Közlöny jubiláris évében valamelyes irányban meg fogja mutatni érdeklődését és elismerését a Dávid Ferenc-Egylet eddigi törekvéseért.

Az örökös alapitói díj befizetését elfogadjuk az 1912. év folyamán tetszés szerinti részletekben. Meleg köszönetünkre számithat akkor is, ha 40 koronával lesz alapitó, vagy ha egy tetszés szerint választandó névre megrendeli az Unitárius Közlönyt, vagy ha egy új tagot biztosit.

Az erkölcsi erély és a vallásos buzgóság ragadja meg mindnyájunk szivét és szilárditsuk a *Dávid Ferenc-Egyletet* s szószólóját, az *Unitárius Közlönyt.*

Dr. Boros György,
főtitkár.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferenc-Egylet elnöke.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Január 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Brassai Sámuel elnöki levele 1887-ben.

Igen tisztelt gyülekezet,
Lélekben atyámfiai!

Némi körülményeim meggátolván, hogy a D. F. Egylet alakulta óta első közgyűlésén elnöki tisztemet teljesíthessem, némi kárpótlás gyanánt nehány szót kivánok intézni tagtársaimhoz egyletünknek nem annyira mivoltáról, mint eszméjéről, nem annyira kilátásairól és jövendőjéről, mint a hozzákapcsolt gyanitásokról, óhajtásokról s talán reményekről is.

Legelsőbben is, ha mivoltát, illetőleg minőségét tekintjük, azt vesszük észre, hogy a bizony kicsiny. De ez nem baj! Ez ne kedvetlenítsen. Minden e világon, ami növésre van szánva, előbb kicsiny és sok mégis naggyá lesz. „Kicsinyke még, hadd nőjjön még“, azt hangoztatja a népdal. És hogyne lenne kicsiny? Hisz az egylet csak része az unitáriusságnak, és mily csekélység képét hordja ez a kereszténység számos milliói között? Kicsiny rendesen a mag is, „de belőle csemete, a csemetéből fa, a fából erdő lesz“, mint az egykori barát prédikálá néhai I. Ferencz császárt parentálván. Bizzunk hát az egylet magva kelésében és gyarapodásában. A hit idvezít!

De hit nem mellőztetheti a tudást, csak helyettesí, olykor kiegészíti. Az a kérdés áll elénk tehát, hogy mi a magva a növekedésre való D. F. Egyletnek?

„Hát még kérdés? az egylet fennállásának egy évi tartama után!“ Ily hangban nyilvánúl a csodálkozás.

De nem kell erősen csodálkozni! Nem első példája volna ez nálunk annak, hogy egyletek alakultak s azután gondolkoztak s

vitatkoztak arról, hogy már most mit kellene csinálni? Rendesen meg van adva a cím s ezzel a működés tárgya is. Meg van aztán az eszme formalitása is: összeülünk, tagok értekezéseket olvasnak fel, olykor-olykor egy-egy előadott tárgy, vagy állitmány felett eszmecsere keletkezik és végre, ha közlönye van a társulatnak, a dolgozatokat kiadja. Aki ennél többet tud vagy tapasztalt, álljon elé vele; az én ismeretem tovább nem terjed.

Ennyit mi is megtettünk, de többet nem. Mindig fenmarad hát a főkérdés, hogy mitevők legyünk?

Ha meg kellene felelni, eszembe jutna az Ábrahám biztatása, midőn az áldozatra kivitt Izsák azt kérdé tőle: „Im hol vagyon a tűz és a fa, de hol vagyon az áldozatra való állat?“ — „Az Isten gondot visel . . .“ felelé Ábrahám. És hátra tekintvén, „megláta egy szarvánál fogva megakadt kost . . .“ Kövessük mi is a pátriárkát és tekintsünk hátra a keresztény vallás történeteiben. Meglátunk ott a többek közt egy hasonló egyletet, mely azon töprenkedik vala, miképp teljesitse missióját:

«Pünkösd napja betelvén,
Jeruzsálemben lévén,
Apostolok valának
Egyenlő akarattal!»
— — — — —

(Énekeskönyv.)

Im itt a rejtvény kulcsa: Legyünk mi is egyenlő akarattal.

De, hogy hasznát vehessük, vizsgáljuk meg és tanuljuk ki a nyitját. Első fogás az, hogy a k a r j u n k! Akarat alatt a l é l e k akaratát, az érzéki ingerek, hajlamok, indulatok, sőt szenvedélyek feletti hatalmát értem, nem pedig azt, a mi a physiologusuk és szavakra hallgató psychologusok értelmezése szerint indokoktól, azaz érzéki hajlamoktól és ingerektől determinált cselekvő ösztön, mely e szerint nem o k, a mi voltaképpen az igazi akarat, hanem csupán következmény. Ezzel azonban nem mondom, hogy a cselekvény végrehajtására nem szolgálnak indokokul a testi hajlamok stb.. hanem igenis állítom azt, hogy az elhatározás (determinálás) nem az övék. A cselekvésre ugyanis két erő működik, egyfelől a független, a szabad lelki akarata, másfelől az, amit rövíden nevezzünk idegingereknek. Az ember élete e kettő közti úntalan k ü z d e l e m, s a végzés az akaraté, mely vagy enged, vagy ha elég eréllyel működik, részint vagy teljesen bir ellentállani és rajtok győzedelmeskedni. A jóság, az erény abban az ellentállásban, illetőleg diadalban áll, és ez az egyetlen, kétségtelen és kifogástalan elve az erkölcsiségnek. Igy legyünk magunkkal és másokkal **egyenlő akarattal.**

Hanem, mint érintém, az akarat több-kevesebb eréllyel működhetik és „gondot viselt az Isten“ arról is, hogy segélye, fokozója

legyen a vallásban. Önként következik hát, hogy az, a mire egyenlő akarattal kell törekednünk, a vallás erkölcsi indokainak ismertetése, a vallásos érzelmek sugallása, élesztése és terjesztése.

Mindnyájunk előtt tudva van, hogy az erkölcsi kihágások, vétkek, büntettek korunkkan mily ijesztő sokasággal követtetnek el. Alig van egy lapszám, melyben lopás, ölés, rablás, gondatlanságból s gonosz szándékból eredő égések, a feslettségnek különbféle, gyakran undoritó nemei több-kevesebb, de átalában feles számmal ne fordulnának elé. Azt hiszem, nem hibázom, ha valamennyinek alapokát az akaratok gyengeségének, az azokat erősitő valláserkölcsi érzelmek apályának vagy éppen hiányának tulajdonitom és felhivást látok benne, hogy egyének s egyletek foglalkodjanak ama kitűzött feladattal. És ezzel közeledtem a feleléthez arra a kérdésre, hogy „mitevők legyünk".

Ámde „minek" a hatását a „miként" biztosíthatja, ha helyesen lesz eltalálva. És vajon, hogy úgy lesz-e, ha más egyletek példájára gyüléseket tartunk és felolvasásokat rendezünk? Véleményem szerint: nem! Hanem biztosabban járunk el és több sikert remélhetünk, ha másnemű egyleteket veszünk mintáúl. Azokat t. i., a melyeknek tagjai (mint pl. a mértékletességi egyletekéi), a társulat főeszméjét felfogják, magokévá teszik, cselekvényeiket, életöket ahoz alkalmazzák és igy jó példával járva elől, minden mást, akivel érintkeznek, azzal az eszmével megismerkedtetni, lehető minden módon magukat ahoz alkalmazkodásra reábirni, reábeszélni, sőt őket az egylet tevékeny tagjaivá avatni törekedjenek.

Eszménykép marad-e gondolatom, vagy életbeléphető tény, a jövendő mutatja s legközelebbről az kezdheti meg valósitását, ha fő- és fiókegyleteink tagjai lelkesen és hévvel felkarolják, amit kér és reményl

K. Kolozsvárt, sept. 2-án 1887

Dr. Brassai Sámuel.

A Dávid Ferenc-Egylet alapitói: Br. P.-Horváth Kálmán Felsőzsuk 600 kor. Brassai Sámuel Kolozsvár 400 kor. Hajós János alapitvány 200 kor. Fekete Gábor Kolozsvár 100 kor. Dr. Bedő Albert Budapest 100 kor. Könyves Kálmán Részvénytárs. Budapest 100 kor. Székely László Torda 100 kor. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor. Reitter Aladárné Kolozsvár 50 kor. 40—40 kor. fizettek: Ádámosi Ferenc Désakna, Albert Dénes Kolozsvár, Beczkay Péter Kolozsvár, Bonca Miklós Budapest, Balogh József Kolozsvár, Derzsi Károly Torda, Ferencz József Kolozsvár, Ferenc Józsefné Kolozsvár, Ferencz Zsuzsa Végh M.-né Kolozsvár, Farkas Józsefné Kolozsvár, Fodor Károly pitesti (Románia), Gyöngyösi Béla Ko-

lozsvár, Gyöngyösi Béláné Kolozsvár, Gyulay László Kolozsvár, P. Horváth Gáborné Kolozsvár, Iszlai Márton Kolozsvár, P. Horváth Borbára F.-Zsuk, Jakab István Déva, br. Kemény Gézáné Kolozsvár, Mikó Béla Nagybánya, K. Nagy Béla Szilágykraszna, Pál Ferenc Kolozsvár, Székely Miklós Torda, Szentkirályi Ferenc Gagy, dr. Boros György Kolozsvár (50 K), Deréky Gyuláné br. Györfi Róza Megyaszó, Bedő Dénes Nagyenyed, Daniel Lajos Vargyas; Koronabank Részvénytársaság Kolozsvár (30 korona).

Az Unitárius Közlöny 25 éve.

Szép hosszu idő. Az emberi életben a férfikor, tehát az új felelős élet kezdetét jelenti, ha a gyermekséggel kezdjük. De az Unitárius Közlöny a férfikor tapintatával és komoly mérsékletével lépett föl. Szorosan véve már betöltötte 25 évét, mert a Dávid Ferenc-Egylet értesítője helyett 1887. évi október 6-án indult meg mostani szerény és egyszerü alakjában.

Erejét megmutatta mindjárt az első számokban. Az első (rendkivüli) szám dr. Brassai Sámuel nagyszerü elnöki levelével ékeskedik, melyet a dicsőszentmártoni zsinaton tartott közgyülésre küldött hozzánk „Lélekben atyámfiaihoz". Az Egylet eszméjéről és a hozzá kapcsolt óhajtásokról s reményekről is szól.

Ez a Dávid Ferenc-Egylet magna chartája és az Unitárius Közlöny alapítólevele. Mai olvasóink közül aránylag nagyon kevesen látták. Fölékesítettük vele lapunk ezen ünnepi számát Ma sem mondhatna sem többet, sem kevesebbet, mert a változott viszonyok szerint is *„egyenlő akarattal* kell" lennünk. Sőt talán még inkább, mint akkor. Olvassuk el a nagy bölcs intéseit és kövessük.

A mai fiókegyletek vezetői érdekes összehasonlítást tehetnek a mult évi és az 1887. évi jelentések között. A Közlöny 1888. évi folyama ma is értékes cikkeket tartalmaz. A szerkesztőtárs Nagy Lajos tanár és egyh. főjegyző első költeménye: Folyna mindig vígan életünk immár egyházi énekké vált és használatban van. Püspökünk Ferencz József „újévi gondolatai" közül

most is fülünkbe cseng ez a találó megjegyzés: „a Ker. Magvető“ egyházunkban. úgyszólva, a fiú helyét betöltötte ugyan, de a leány helye még üresen áll. Más szóval, míg amaz tudományos színezetével a műveltebb közönség igényeinek kielégítésére van hivatva, ez a népies iránynak kiván szolgálni s arra fog törekedni, hogy ha az nem juthatott el egyházunk legegyszerübb családaihoz is, eljuthasson ez s magának ott kedves otthont találjon. A két testvér tehát nemhogy egymással összeütközésbe jőne, hanem ki fogják egymást egészíteni a mí egyházi háztartásunkban s vallásos életünkben.“

Az első számban jelent meg dr. Brassaitól „Egy falusi pap“, vagyis édes apja jellemzése. Ez a kis visszaemlékezés a Brassai életrajzának megbecsülhetlen forrása. Kozma Ferenc „A népnevelést“ ecsetelí az ő tömör stilusával. Nagyon sokat mond el a pedagogus és theologus együttérző körültekintésével. Dr. Berde Áron, a néhai egyet. tanár, a pap helyét a nemzetgazdaságban jelöli meg. Hat oldalon egy csomó tudósítás. 16 oldalon olyan nagy gazdagság nem is tudom, hogy fér meg! Igy ment ez egész éven át. Legjobbjaink sorompóba álltak s ott is maradtak mind e mai napig, vagy a meddig éltek. Csak egy nehány nevet az első évből: Kovácsi Antal, De Gerando Attila, Fanghné—Gyujtó Izabella, Ürmösi Kálmán, Rédiger Géza, Kővári László, Gyöngyösi István, Grátz Mór, Ürmössy Lajos. Költőink közül: Nagy Lajos, Sántha Károly, Murányi Farkas Sándor, Végh Mátyás, Rédiger Géza, Dézsi Mihály.

Azóta mostanig így tartott a munkásság nem lankadó buzgósággal. Szép és jó kis könyvtárrá nőtt immár. Mindenik lapján van valami, ami ma is eljut a szívhez és fölhat az elméhez. Van valami, ami az akaratot jó irányban buzdítja s a szeretetet segítésre, jóttevésre emeli.

A legegyszerűbb emberek „legjobb barátjok“ gyanánt szerették az Unitárius Közlönyt. Művelt urak és urinők mindig találtak benne kedvök szerint valót.

A 25 év alatt együtt szaporodtak az irók és az olvasók. Év szerint éppen 25 száz, de 20 száz olvasónk már több év óta van. De ez csak azt a kisebb számot jelenti, amely könyveinkben föl van jegyezve, mint egyleti tag vagy előfizető. Olvasó kétszerte **több van.**

Hisszük, hogy még több is lesz, mert az egyleti, egyházi, vallási, erkölcsi és társadalmi életnek olyan szószólóra, amilyen az Unitárius Közlöny, minden háznál szüksége van.

Hát az sajnos, hogy még nem minden unitárius házhoz fogadták be. Sajnos, hogy a mí művelt embereink és értelmes, okos, tanulni szerető székelyeink még mindig nem jöttek rá, hogy nekik egy ilyen lelki táplálékra éppen olyan nagy szükségük van, mint az izletes gyümölcsre, vagy mint az illatos virágra.

A régi olvasók annyi szépet, annyi hizelgőt mondottak el az Unitárius Közlönyről az eltelt hosszú idő alatt, hogy ezuttal talán mindenik olvasó teljesíteni fogja a Brassai bácsi intését: a társulat főeszméjét felfogják, magokévá teszik, *minden mást, akivel érintkeznek, azzal az eszmével megismertetni, lehető módon magukat ahoz alkalmazkodásra reábirni, reábeszélni, sőt őket az egylet tevékeny tagjaivá avatni törekedjenek.*

Az Unitárius Közlöny régi, kipróbált dolgozótársainak átadjuk a szót, köszönjük a kedves megemlékezést és a sok jó biztatást.

Egy negyedszázad.

Huszonöt éve, hogy az „Unitárius Közlöny“ pályafutását megkezdette. „Ujévi gondolatok“ cimü cikkemmel indult utjára. Hadd legyen általam üdvözölve most is pályafutásának második negyedszázada kezdetén.

Nem fogom agyondicsérni, hogy egy negyedszázad alatt minő eredményeket ért el! Mennyiben emelte és fejlesztette egyházunkban a valláserkölcsi életet, amit célul maga elébe tüzött? S ezen kivül is mennyire folyt be a testvéri szeretet ápolására, mely minden vallásnak legfőbb feladata és minden egyháznak elsőrendü kötelessége, ha igényt tart a keresztény elnevezésre? Mindezekre én nem terjeszkedem ki s nem veszem e kérdéseket szorosabb vizsgálat és elbirálás alá. Legyen elég ennyit mondanom s ezt teljes meggyőződésből mondom, hogy az „Unitárius Közlöny“ a lefolyt negyedszázad alatt tisztességgel és becsülettel megállotta helyét s a mi viszonyaink között a legjobb igyekezettel megfelelt elhivatásának. Méltó testvére volt, a minek már születésckor elneveztem volt, közel félszázados „Keresztény Magvetőnk“-nek, a mely ma nem egy irónak szolgál kutfőül munkájához. Külön háztartásunk

levén, nem ütközhettek össze egymással; sőt segitségükre lehettek egymásnak, amaz a magasabb igényeket igyekezvén kielégiteni irodalmi munkásságával, ez a népet kivánván szolgálni s megnyerni az irodalomnak, az olvasásnak s ez által a müveltségnek. És ez jóformán sikerült is. Az „Unitárius Közlöny“ olvasói évről-évre szaporodtak, szaporodtak munkásai is s remélem, hogy hova-tovább még inkább fognak szaporodni.

De nem folytatom tovább, mert könnyen abba a hibába esem, a mit kerülni akartam, hogy dicsérettel halmozzam el az „Unitarius Közlöny“-t. Ennyit azonban el kellett mondanom már csak a magam igazolásáért is; mert különben mi értelme lenne a lapunk második negyedszázados pályafutásának kezdetén ez üdvözletemnek? Pedig ezt annyival szükségesebbnek láttam, mivel ezzel az üdvözlettel szeretném fokozni munkásainak szintugy, mint olvasóinak kitartását, igyekezetét s az „Unitárius Közlöny“ iránti figyelmét és szeretetét.

Igen; az eddig elért eredmény és siker szolgáljon további buzditásul mindnyájunknak megtenni ez egyházi, a vallás-erkölcsi élet ápolására rendelt lapunk érdekében mindazt, amit kiki a maga körében megtehet. „Nem hogy immár a célt elértem volna, hanem igyekszem, hogy azt elérjem — mondja a nagy apostol. Azon elismerés után, aminek fentebb kifejezést adtam, én is azt mondom. hogy bizony még távol vagyunk attól, hogy az eddig elért eredményekkel meg legyünk elégedve. Sok van még, amit kivánhatunk és kivánnunk is kell, hogy az „Unitárius Közlöny“-t arra szinvonalra emeljük, amelyen az a legszigorubb birálatot is kiállja és minden szükséget kielégitsen. Ezért a kinek Isten lelkét szép gondolatok és nemes érzelmek meleg ágyává tette azoknak közlésére és kifejezésére is tehetséget adott, sorakozzék a lap irói közé, járuljon hozzá munkásságával népünk kebelében a valláserkölcsi élet iránti fogékonyság ápolásához. Mert soha erre nagyobb szükség nem volt, mint napjainkban, amidőn — sajnos — az irodalom mezején is annyi gaz és burján terem, hogy a nép egy része csak ehez jutván hozzá és ezzel táplálkozván, elveszti a jó, a szép, a nemes iránti vágyát és izlését is. Valóban, nem tudunk elég olvasmányról gondoskodni népünk számára, amelyekkel azoknak a gombamódra termő sok rossz és rosszra csábitó olvasmánynak hatását ellensulyozzuk. De még azzal az irodalommal szemben is fel kell, hogy vegyük a harcot, amely vallás és Isten nélkül akarja műveltséghez juttatni a népet. Pedig örök igazság marad az, hogy „minden bölcsességnek kezdete az Istennek félelme“. Megkisérelték azt már nem egyszer, hogy a világot Isten nélkül hagyják s az emberek kebeléből kiirtsák az Istenben való hitet. Államot is próbáltak igy szervezni. De csakhamar belátták, hogy talán könnyebb

lenne a nap nélkül megélni, mint Isten nélkül s nincs olyan bölcselmi vagy erkölcsi rendszer, mely a vallást pótolhatná s az Istenben való hitet nélkülözhetővé tenné. Tehát nem pusztán a felekezeti érdek, hanem ami ennél még nagyobb, az emberiség közmüvelődési érdeke parancsolja a vallásos irodalom fejlesztését. S miután hiába vannak ennek munkásai, ha nincsenek terjesztői is, legyen szabad remélenem, amint ezt szintén már fennebb kifejeztem, hogy „Unitárius Közlöny"-ünknek is pártolói, támogatói és előfizetői a második negyedszázadra még jóval megszaporodnak, hogy ahhoz képest tartalomban és terjedelemben is annál nagyobb munkásságot fejthessen ki célja: a valláserkölcsi élet ápolásában, népünknek e sziklaszilárd alapon mivelésére.

Adja Isten, hogy ugy legyen. Én egyuttal boldog uj évet kivánok most is, mint 25 évvel ezelőtt, az Unitárius Közlöny t. olvasóinak.

Ferencz József.

Dávid Ferenc-Egylet és az Unitárius Közlöny.

A tisztelt szerkesztő ur felkért pár sort irni az „Unitárius Közlöny" januári számába, az „Unitárius Közlöny" fennállásának 25-ik évfordulója alkalmából.

Tekintettel a közöttünk fennálló tartós, jó viszonyra, azt nem tagadhattam meg, ámbár az én magas korom és azzal járó fogyatkozásaim miatt, nem haladhafok a mai korral, melynek lobogóján az van irva: „Előre"... Az nem az én hivatásom, hanem a nálamnál tehetségesebb s nagyobb erővel biró mostani nemzedéké.

Hálás köszönettel tartozunk mindazoknak, kik a „Dávid Ferenc-Egylet"-et megalakitották s annak előremenetelére közremüködtek és müködnek lankadatlanul, mert ezen egylet vezette s vezeti a vallásos életet a társadalomba és terjeszti jó hatását felolvasó estélyein. Melyek által alkalmat nyujt a barátságos összejövetelre és közelebb hozza az egyéneket egymáshoz gondolatban, érzésben és nem ritkán, ami igazán igen szép más felekezetbeliekkel, kik velünk, unitáriusokkal rokonszenveznek. Megértvén azt, hogy nincs ok az idegenkedésre, mert minden vallásfelekezetével, ha eltérő is a dogmája, alapja egy *a tiszta erkölcs*, melyben vallásos felfogásom szerint gyökerezik mindazon jó, mely az embert igazán *emberré* teszi.

Felekezeti különbség nélkül az emberszeretet, az elhagyottak gyámolitása, a csüggedők vigasztalása, szóval a jótékonyság gyakorlása végett alapult meg a „Dávid Ferenc-Egylet" és annak szellemében müködött s müködik, ugy annak hivatalos lapja, az „Uni-

tárius Közlöny" is, ezért méltó és szükséges annak fennállása és méltó a legmelegebb pártfogásra.

Ne sajnálják filléreiket ezen egylettől és annak közlönyétől, mely 25 éven át a valláserkölcsi élet szolgálatában hirdette a szeretetet s ezzel együtt igyekezett terjeszteni a tiszta erkölcsöt, mely egyedül alapja az emberiség fennállásának és boldogságának s Istenországa eljövetelének.

Ezeket megszivlelve békesség és boldogság az olvasónak az uj évben.

Budapest, 1911. dec. 17.

Id. Daniel Gábor, tiszt. főgondnok.

Huszonöt év!

Ha az ifjú — előre tekintve — 25 évi munkát igér magának, azt az alkotások és sikerek gazdag korszakának rajzolja meg tettrevágyó lelkesedése és a nehézségeket átszárnyaló képzelődése, S általában úgy is van, hogy a férfikornak ez a szaka hivatott a legtermékenyebb munkásságra. Szervezetünk rugalmassága, idegrendszerünk acélzata itt birja meg a legnagyobb és legtartósabb teherpróbát. Minden szépre, jóra és nemesre törő lelkesedésünk itt halmozza fel a tervezések zsongó raját és a végrehajtás gyors egymásutánját. Lankadás nélkül végezzük a mát s izzó vággyal nézünk a holnap elé, mely közelebb hozza a célt s ezzel a jutalmat, elismerést, dicsőséget. A képzelem szárnyain magasra emelkednek vágyaink, valószinüleg köpenyét öltik reményeink s a való élet hétköznapisága fölött szemet hunyva, álomképek varázsát látjuk elterülni körülöttünk. S mind ami szép az életben, elbűvölő a nagyvilágban, hatványozva tükröződik vissza lelkünkben s hangulatteljes vitorlák alatt evezünk a nagy látatlanba.

Így vagyunk a szárnycsattogással induló 25 év kezdetén...

S ha ennek végén megpihenve visszatekintünk?!...

Nyugodt pillantásunk kevésbé jár a magasban. A szürke látkör vonalai nem csapnak át a végtelenbe s a bejárt útak göröngyei is megjelennek tekintetűnk előtt. Meg a szakadékok és ingoványok, melyeket csak megkerüléssel hagyhattunk hátra. A hirnév és dicsőség csalóka fénye oszladóban s alatta szirtek emelkedése állja útját az előre törtetőnek. Látjuk, hogy a verejtékkel művelt barázdák kalászai mily gyakran estek jégvihar áldozataivá s a virágmezőn szorgoskodó méhek lábairól miként mosta le a himport záporeső.

Látjuk, hogy a való élet mennyire különbözik az ábránd-

világtól s a reménység légvárai miként omlanak egymásután össze. Hogy lépteinket, ha előre kiszámitjuk is, ha erőinket minden vállalkozásnál gondosan mérlegeljük is, mennyi munka és fáradság vész el gyümölcsözetlenül s mennyi csalódás váltja fel az emberekben előlegezett bizalmunkat. Méltánylás és elismerés mily ritkán kiséri a becsületes törekvést s hála az önzetlen jótéteményt.

Huszonöt év bőven elég volna ilyen élettapasztalatokra is.

De az élet elszomoritó és kegyetlen ajándéka lenne a gondviselésnek, ha csupán ilyen tanulságokra nyujtana alkalmat.

Szerencsénkre vannak ennél vigasztalóbbak is.

A nemes törekvés és kitartó munka még sem veszhet egészen kárba. S ha itt-ott parányi eredmény marad is nyomában, már ez is érdem és jutalom a tétlenül töltött élettel szemben.

Az „Unitárius Közlöny"-t nemes intenció és tettre kész akarat indította útnak s 25 év alatt tisztult erkölcsi tartalommal és választékos irodalmi izléssel szolgálta az egyházias szellem és valláserkölcsi élet nagybecsü érdekeit s létrehozó, irányitó és fentartó tényezője lett hasznos egyháztársadalmi szervezeteinknek. Elég, ha rámutatunk a *„Dávid Ferenc-egylet"* és *„Unitárius lelkész-kör"*-re és a *vasárnapi iskolázás*ra, amelyek nagyrészt az ő lankadatlan agitációjának eredményei.

Ez érdemek előtt, 25 évi kitartó munkásságért, elismeréssel kell meghajolnunk. Ha egyebet nem adhatunk, ezt az erkölcsi jutalmat szívből nyujtjuk dr. Boros Györgynek.

Kozma Ferenc.

Áldja meg az Isten!

(Az Unitárius Közlöny 25 éves jubileuma alkalmából.)

Áldja meg az Isten, aki alig várja,
Hogy ekét akasszon a föld ugarába
S magot hintvén, járat karcsu boronát . . .
Áldja meg az Isten, ki szivek mélyére
Hullatja lelkének szűz aranyporát.

Áldja meg az Isten, ezerszer megáldja,
Aki szíveket gyűjt szép testvéri láncba,
Hogy legyen egy szándék és egy akarat . . .
Áldja meg az Isten, aki serkent jóra
S a hitetleneknek eget mutogat.

Áldja meg Isten, ki könnyein néz széjjel
S megosztja ruháját sorsverte szegénnyel,
Hogy lássa örömét, vidám mosolyát . . .
Áldja meg az Isten, ki szegény gazdagnak
Betüsorokból szab melegebb ruhát.

. . . Másnak látom, másnak ezt a szép országot,
Mikor a szíveken kigyulnak a lángok
S világos elmével szólal meg a nép . . .
Másnak látom, másnak az én szent egyházam,
Hogyha nem feledi senki Istenét.

Már huszonöt éve van utban a Közlöny,
Hogy gyomokat irtson, ültessen, öntözzön
Virágos kertedben: vallás és haza.
Azóta hány fészek, hány kicsi hajlék lett
A jóság, szeretet ékes temploma! . . .

Áldja meg az Isten, kinek gondja rajta,
S aki kezeit a nép üterén tartja,
Látja lelkét s tudja panaszos sorát . . .
Szerkesztőnkről szólván, elcsitul az ének,
A huszonöt évről legnagyobb dicséret:
A választott uton csak tovább, tovább!

Tarcsafalvi Albert.

Az „Unitárius Közlöny“ olvasóihoz.

Adakozzunk a D. F. E. javára, bizonnyal jó helyre megy az. Az igaz, hogy rossz időket élünk, nehéz a megélhetés és akinek nagyobb családja van, csak nagy gonddal és fáradtsággal tudja beosztani, amibe a legegyszerübb háztartás és a gyermekeknek neveltetése, tanittatása kerül.

Mégis az emberek azt kivánják, hogy még másra is áldozzunk.

Éhes embertől hiába vársz kenyeret, mikor neki is csak annyi van, mivel saját éhségét is csak nehezen tudja kielégiteni: mondják.

De uraim, az ember szellemi életet is él, és aki nem akarja, hogy csak vegitativ életet éljen, mint az állatok, ennek is meg kell szerezze szükségleteit.

Azon egyénekhez szólok, kik a mi gyülekezetünkben módosabbak.

Lapunk az Unitárius Közlöny huszonöt éves fennállásának idejét érjük el ez évvel. Mily szép, magunk előtt is felemelő cselekedet lenne az, ha emlékét az által tudnók megünnepelni, hogy oly összeget biztosítanánk, mely felerészben e lapnak jelen alakjában és mostani árában megjelenését hosszú időre biztosítaná, más felerésze a mindig meglevő nyomorúság enyhítésére szolgálna.

Ez által nemcsak magunknak szereztünk gyönyörüséget, de még inkább azoknak — a nagyobb résznek — az igazán szegényeknek javára szolgálna az, kiknek e lap nemcsak mulattatására, hanem lelki szükségleteik kielégítésére, vallásosságuk erősítésére és erkölcsi életük gyarapítására is szükséges.

Lám, mily nemes feladat megvalósitására törekszünk!

S mily eszközökkel?

Egészitsék ki azok, kiknek már alapítványuk van azt, ez év folyamán száz koronára, akiknek nincsen, lépjenek száz koronás alapítótagokká, ha így százan lennének, kik alapítványt tennének, vagy alapítványaikat száz koronára kipótolnák, meglenne ez évben a 10.000 korona, mit összehozni kivánnánk.

Az igaz, hogy kevesen vagyunk és nem vagyunk gazdagok, de meg volt bennünk minden időben a vallásunkérti áldozatkészség is. Én nem tudom elképzelni, hogy a hetvenhatezer unitárius ember közül ne akadjon száz olyan, ki ezen áldozatot — tekintve a nemes célt — meg ne hozná.

Azon reményben, hogy lesznek olyanok, végzem e sorokat.

Petrichevich Horváth Kálmán.

Az unitárius egyház alkotmányjogi helyzete.

Minden mivelt unitárius embernek tudnia kell, hogy Magyarországon milyen törvényes intézkedések biztositják az unitárius egyház fennállását. Erre a kérdésre még senki sem adott olyan részletes, tiszta és hű feleletet, mint *Fekete Gábor*, egyházunknak egyik érdemes főgondnoka. Kitünő tanulmányát a Dávid Ferncz Egylet könyvébe irta, melynek cime: *Az unitárius vallás Dávid Ferencz korában és azután.* Ebből a terjedelmes dolgozatból közöl-

jük azt a fejezetet, amely törvények és rendeletek alapján kimutatja, hogy az unitáriusok milyen jogokat élveznek most. Jó ezt tudni mindenkinek, még a nem unitáriusoknak is.

A magyarországi Unitárius Egyházat megillető főbb jogok a következők:

1. A többi bevett keresztény vallásfelekezetekkel tökéletesen *egyenlő szabadságot és viszonosságot élvez* (1848 : 20-ik, 1868 : 43-ik, 1868 : 53. t.-c. és az 1895 : 43. t.-c. 6. §).

2. Az országban bár hol, egyházi szertartása szerint istentiszteletet tarthat, templomot, tornyot épithet, egyházközséget alakithat, leányegyházakat anyaegyházakká s viszont átalakithat. Jelenleg azonban a lelkészi jövedelem állami kiegészitéséről szóló törvény rendelkezéseire tekintettel, uj lelkészi állás felállitását az egyház előterjesztésére, a vallás és közoktatásügyi miniszter ismeri el indokoltnak (1868 : 53. t.-c. 24. §, 1898 : 14. t.-c. 2—3. §).

3. A lelkészek hiveiket a hadseregnél s minden állami, törvényhatósági, községi közintézetben s kórházakban szabadon látogathatják, vallásoktatásban s mindennemü lelkészi szolgálatban részesithetik s lelki szükségleteikről gondoskodnak (1868. évi 53. t.-c. 21. §).

4. Önkormányzati jogánál fogva közhatósági jelleggel biró jogi személyiséggel van felruházva. Törvényalkotási joggal bir. Törvényeit az egyházi fő, illetve zsinati főtanácsi gyülésein hozza. Törvényei szerint alkotmányos szervezettel bir, melyben a világi elem túlsulya biztositva van. Főtanácsi gyülései tartásában teljes önkormányzati joggal bir. Azon államkormányzati képviselő nem vesz részt. Jegyzőkönyveit s határozatait állami felsőbb jóváhagyásra felterjesztenie nem kell. Csak a püspök választása jelentendő be Ő Felségéhez legfőbb felügyeleti jogából kifolyóan jóváhagyás végett. Kormányzatát a főtanácsokon kivül évközben az egyházi képviselő tanácsi gyülések által gyakorolja. Alsóbb gyülései a köri és keblitanácsi gyülések. Egyházi szervei a püspök, esperesek és lelkészek; világi szervei a főgondnokok, köri felügyelő és egyházkebli gondnokok és az egyházi tanácsosok, kik meghatározott számban ugy az egyházi, mint a világi tagok közül választatnak.

5. Fegyelmi joghatóságot gyakorol saját fegyelmi törvényei alapján. Határozatait, a mennyiben anyagi kényszer alkalmazása szükséges, közigazgatási hatóság utjan hajtja végre, mert e jog csak az államhatalmat illeti meg, annak vizsgálása mellett, hogy az illető egyházi határozatot, az illetékes hatóság saját hatáskörében hozta-e meg.

6. A püspök és esperesek az egyházközségeket szabadon vizsgálhatják.

7. A hívek vallásoktatása az egyház joga és kötelessége.

Elemi iskolákat, gimnáziumokat, papképző felsőbb theologiai intézetet állithat és tart fenn s azok nevelési ügyeit az állami törvények rendelkezéseinek figyelemben tartásával maga önállóan intézi (1868: 38., 1883. 30.). Ezek tekintetében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter gyakorolja a felség legfőbb felügyeleti jogát.

8. Az egyház hiveit egyházi és iskolai szükségleteinek fedezése céljából hozzájárulásra hivhatja fel. Egyházi adó csak közigazgatási uton, a hatóság segélyével hajtható fel.

9. Ingó és ingatlanokat szerezhet és elidegeníthet, örökséget, hagyományt, alapitványt elfogadhat és birtokba vehet. Alapitványai felett a felség legfőbb felügyeleti jogot gyakorol épen ugy, mint az iskolák felett. Az Appr. Const. I. R. 1. Cim, 1. és 2. cikk, az I. R. 5. C., 4. cikk, az I. R. 6. C. 2. cikk. a Leopoldinum diploma 2. pontja és az 1791. évi LIV. t.-c. szerint ugyanis a bevett egyházak önkormányzati szabadsága biztositttatván, ezek szerint ezen egyházak magánjogi kötelezettségi képességgel birnak, ingó és ingatlan javakat szerezhetnek, örökölhetnek, birtokolhatnak, amelyek általuk testületileg kezeltetnek, templomot, tornyot, iskolát (fő- és középiskolát is) alapithatnak s a szükséges telket és anyagot megszerezhetik; a kegyes alapitványokat illetőleg pedig az 1791. évi LV. t.-c. szerint biztosittattak, hogy azokat az alapitó óhajához és szándékához képest kezeltetik, — épségben maradván a felség felügyeleti joga. Ezeket az 1848: XX., 1868. évi XLIII. t.-cikk 14. §-a, az 1895. évi XLIII. t.-c. 6. §. megerősitették.

10. A mely község vagy város valamely bevett vallásfelekezetnek házi pénztárából segélyt ad, az ottani unitárius egyház is arányos segélyt igényelhet (1868: 53. t.-cikk 23. §); ugyanigy, ha azon községben fennálló felekezeti iskolát segélyez a község s ugyanott unitárius felekezeti iskola is van. 1868. évi 22. t.-c. 23., 126. és 130. §.

Osztatlan közös helyek felosztása esetén ugy a pap, mint az iskolamester a törvényben irt jutalékban részesittetik.

11. Egyházi és iskolai szükségleteinek, az 1848. évi 20. t.-c. alapján az állampénztárból fedezésére törvényes igénnyel bir.

Megfelelően részesül is az 1898. évi 14. t.-cikk és az 1909. évi 13-ik t.-cikk alapján a lelkészi jövedelem kiegészitésében s az 1898. évi 14. t.-c. 21. §-a kifejezést ad annak, hogy eme törvény csak a lelkészi kongrua kiegészitését célozza s önként következik, hogy az állam a pénzügyi helyzetéhez képest továbbra is feladatául tekinti a fejlődő méltányos igényekhez képest a bevett vallásfelekezeteket egyházi és iskolai szükségleteiknek kielégitésében támogatni, miért is e törvény az állami költségvetésben külön címek és rovatok alatt a bevett vallásfelekezetek részére felvétetni szokott mindennemü egyházi és iskolai segélyeket érintetlenül hagyta.

Az uuitárius egyház részesül is arányos egyházi és iskolai állami segélyben a költségvetések alapján s kilátása lehet arra is, hogy eme segélyei külön törvénnyel intézményesen állandó biztositékot fognak nyerni.

12. A felekezeti iskolák tanitói és tanitónői fizetésének és korpótlékának kiegészitéséről rendelkezik továbbá az 1893. évi 26. t.-c.; a népiskolai tanitók nyugdijáról, özvegyeik és árváik ellátásáról az 1875. évi 32. és 1891. évi 43. t.-c. és a felekezeti tanároknak az országos nyugdijintézetbe felvételéről az 1894. évi 27. t.-c., a melyek az unitárius egyház alkalmazottait is megfelelő figyelemben részesitik.

13. Vallásos könyveket, folyóiratokat adhat ki a sajtótörvények figyelemben tartása mellett.

14. Az unitárius egyház részére az 1885. évi VII. t.-c. 4. §-a a magyar főrendiházban is képviseletet biztositott. A magyarországi unitárius egyház hivatalában idősebb elnöke ugyanis — püspök, főgondnok — a magyar főrendiháznak hivatalánál fogva tagja.

A fennebb főbb vonásokban ismertetett országos törvények az unitárius vallásnak a többi bevett keresztény vallásokkal teljes jogegyenlőséget biztositanak. Az egyház alkotmányos önkormányzati önállósággal és függetlnnséggel bir, ami által szabad mozgása s fejlődése lehetővé van téve. A magyar törvényhozás ezáltal elismerte és méltányolta azokat a hazafias önfeláldozó szolgálatokat, amelyeket a magyarországi unitárius egyház a magyar alkotmányosságnak, a nemzeti nevelésügynek, a közmüvelődésnek és a valláserkölcsi érdekeknek évszázadokon át teljesitett. Ezen törvények védelme alatt a magyarországi unitárius egyház most már szabadon lobogtatja a lelkiismereti szabadság s a szabad vizsgálódás fáklyáját s jövőben is jelentős közhasznu szolgálatokat tehet a magyar nemzeti érdekeknek és a szabadelvü haladásnak.

Fekete Gábor.

A szerkesztő asztaláról.

A szerkesztő szerepe a lehető legfurcsább szerep. Azoknak, akik a sajtóra nagyhatalmi jogai és ereje miatt támaszkodnak, a szerkesztői jogok fegyvert jelentenek, mellyel abban a pillanatban lehet sujtani, vágni és vért ontani, amelyben éppen tetszik. A sajtótörvény büntet is, de véd is, csak kellő ügyesség kell hozzá. Az a lap, amely a vallás szent birodalmában vitézkedik, már megindulásakor hüvelyébe teszi kardját, mert engedelmeskedni kell a Jézus parancsának. A vallás és az erkölcs szerint azok a legerősebbek, akik legjobban tudnak engedelmeskedni e két biró parancsainak.

—

Nyilt levél

dr. Boros Györgyhöz.

Kedves barátom!

Fogadd a budapesti Dávid Ferenc-Egylet tagjainak legőszintébb üdvözletét, becses lapodnak 25 éves jubileuma alkalmából.

A felekezeti lapoknak, épp mint az erős pártpolitikai sajtónak, nem kis hátrányuk az, hogy rendszerint egyoldalu elfogultsággal és türelmetlen szenvedélyességgel úgy hirdetik saját igéiket, mint az abszolut igazság megmásíthatlan törvényeit. Pedig nekünk, véges értelmű halandóknak csakis az a lelki vágy adatott meg, hogy törekedjünk teljes szellemi erőnkből keresni, kutatni az igazság útait. Krisztus urunk is arra intette tanítványait: „Keressétek az igazságot, hogy szabadokká lehessetek!“

Az emberiségnek az igazság utáni törekvése teremtette meg a protestantizmust is. S a vallásos eszmék további küzdelméből született meg az unitárizmus.

És az igazság keresésének harca tovább foly szüntelen . . . S e küzdelemben minket, unitáriusokul vezérszerep illet meg!

Ezért van szükségünk a szószékeken felvilágosult szellemű, szent lelkesedéstől insprált egyházi szónokokra, s ezért kell nekünk fejlett theologiai irodalom és eszmékben gazdag időszaki sajtó, mely hitéletünket vezetni, irányítani legyen képes.

Az „Unitárius Közlöny“ 25 éves pályafutása alatt, oly vallás-erkölcsi alapon álló lapnak bizonyult be, mely nemcsak egyházunk tagjainak. de mindazoknak egyaránt kivívta elismerését és teljes becsülését, kik a kereszténység megalapitójának fenséges szellemi hagyományait, a hitet, a szeretetet, valamint az örök haladást, mint az igazság keresésének nagy eszméjét, az emberi lélek legdrágább kincseinek tekintik.

A betü öl! — mondja az Irás. Az „Unitárius Közlöny“ olvasói pedig elmondhatják, hogy a betű — éltet! Az oly lap betűi, melyek a szív legnemesebb érzelmeit tolmácsolják, melyek új erőt, üde fényt és szellemi táplálékot adnak a léleknek s merész szárnyakat az eszméknek, az ily lap betűi valóban magas kulturmissziót teljesítnek! Az ily lap megérdemli a legszélesebb körü támogatását az olvasóknak!

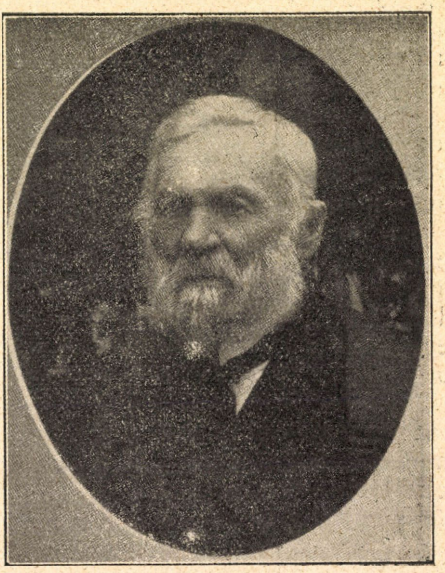
Hogyne vennénk hát részt, mi budapestiek is, teljes lelki örömmel az Unitárius Közlöny ünneplésében.

Ürmössy Miklós.

Csegezy László.

— Szül. 1821. meghalt 1911. november. —

Ma még sokan vannak közöttünk, akik egyházunknak négy egyszabásu és egykoru jeles férfiát ismerték és tisztelték. Csegezy Lászlóról, Daniel Gáborról, Kovácsi Antalról és Kőváry Lászlóról van szó. Mindenik középtermetü, széles vállu, széles homloku és acélozott ízmu ember volt. Mindenik a munkában találta legfőbb élvezetét, mindenik szeretett tanulni, sokat tudott és tájékozva volt a kisebb és nagyobb világ folyásáról. Mindenik iró, mindenik filozófus és mindenik ízig-vérig erős unitárius. Kovácsi tartotta magát legerősebbnek, következőleg soha sem törődött magával és egészségével. 72 éves korában egy pár hét alatt áldozatául esett egy heves tüdőgyuladásnak. Kőváry László túlhaladta a 80-at és csaknem élete utolsó hónapjáig állandóan dolgozott. Ő volt a legtermékenyebb iró és kiadó. Csegezy László bevárta a 90 évet, de távolról sem gondolta, hogy immár elvégeztetett. Élete 90-ik évében még prédikált bágyoni hiveinek. Daniel Gábor tiszt. főgondnok helyett beszél az Unitárius Közlöny ezen számában megjelenő, diktált, de sajátkezüleg aláirt cikke. Ő még nem tágit, ő még ma is elmélkedik, kiséri a világ, s főleg egyháza folyását.

Ezt a négy nagy férfiut már csak azért is tűzetesebb tanulmány tárgyává kellene tenni, mivel ők voltak a Brassai első tanítványai. Köztük megtaláljuk a humanus ember remekét Kovácsiban, a praktikus nemzetgazdászt Kőváryban, az egyházfentartó unitárius nemes ősi typusát Danielben és a csöndre vágyó, elmerengő filozófust Csegezyben.

Ezuttal Csegezy Lászlót mutatjuk be olvasóinknak képben

és egy pár vonásban.* Csak most egy hónapja hunyta le szemét, kérte a csendességet, hogy gondolkozhassék és pihenhessen. Magában akart elmélkedni régen elmult ifjukori dolgokról, a melyek inkább szomorúak voltak, de mégis jól esett lelkének, hogy ott szállonghat ágról-ágra, ahol még a virág nyílott. Ott feledte magát a lélek virágos fái között, a bölcsek berkeiben, a nagy szellemek seregében, kiknek szárnya legyintését olykor mi is halljuk, amikor a bérc élén látjuk az elhomályosuló napot és megijedünk, hogy sötétben maradunk, ha teljesen lehanyatlanak.

Csegezy László a négy közül legkevésbé gondoskodott arról, hogy ha napja lehanyatlik, a csillagok föltünjenek. Szellemi örökösei az egykori tanítványok csak kezdők voltak Kevéssé tudták megérlelni a lelkéből átvett csirákat. Hivei olyan közel voltak hozzá, hogy e miatt nem tudták megtalálni azt a pontot, ahonnan teljesen átlehetett tekinteni az ő bölcs lelke képeit. Talán ő sem egészen akarta. Talán ő is némi homályt hagyott maga körül. Hej pedig mennyire szerette a szószékét, a templomot. Talán leginkább szeretett volna ott lakni az ur pitvarában, mint Sámuel, ha Annája, az ő szeretett hitestársa is vele maradhatott volna.

De a Csegezy László élete mindamellett is nemcsak érdekes: értékes élet is volt. Kolozsvárt kezdette a Kriza János oldala mellett, mint segédpap. Öt évig szolgálta a kolozsvári nagy gyülekezetet, épülve és építve. A Kriza lelke rokonszenvvel karolta föl a nagytehetségü segítőt, a Brassai szeretete tovább vezette az élet és a megélhetés útjain. 1847-ben a Firtos alá került, a jó székelyek közé, Martonosba papnak. A tüzesvérü Gálffy testvérek baráti szeretettel vették körül s a vége az lett, hogy a függetlenségi harcba belekerült Csegezy is. Sokszor nagyon közel járt a halál árnyékához.

1850-től kezdve ismét Aranyosszéken, az ő hazájában volt először Várfalván pap (1850—57), azután Tordán gimn. tanár (1857—1864.), s azután 1864—1911-ig állandóan szülőfalujában, Bágyonban mint pap.

Az emberekkel keveset törődött, mert azzal tartott, hogy mindenki eligazítja a maga dolgát valahogy, de szivében jó, szerető tudó és igen kedves ember volt mindig. Barátai és ismerői nagyra becsülték s meg is érdemelte, mint klasszikus műveltségű elme, mint jószivű, de takarékos gazda, mint vallásos érzésü bölcs pátriárka. Őszinte tiszteletünk koszorúzza emlékét.

B. Gy.

---

* Balázs András ifjú lelkész a néhaitól nyert életrajzi adatokat az Unitár. Egyház V. 12 számában gondosan összeállította, de jellemzésére még sokat eltudnának mondani hivei, volt tanitványai és barátai Megérdemelné!

NŐK VILÁGA.

Az „Unitárius Közlöny“ 25 éves fennállása alkalmából meg kell emlékeznünk a 15 év előtt megalapitott „Nők Világa“ rovatáról is, mely egy ideig mint külön melléklet szerepelt.

Különös, hogy a milyen keserüen és bizalmatlanul nézzük mi asszonyok napi lapjainkban „az asszonynak“ szánt rovatot, különösen, ha az „a gyermeknek“ szóló rovat után következik s világosan fejezi ki a szerkesztőség azon nézetét, hogy valamint a gyerek, ugy az asszony eszéhez mérten is külön dolgokat kell feltálalni; — ugyanolyan meleg megértéssel és rokonszenvvel vettük unitárius lapunkban a „Nők Világa“ rovatot.

Tudja az Isten ez előttünk nem azt jelenti, hogy ime „az asszonynak“ könnyebben érthető és primitivebb irodalom kell, hanem hogy a női nemnek *más* a lelki világa . . . talán fantasztikusabb, talán poétikusabb, érzékenyebb vagy melancholikusabb — szóval *más*, de nem alacsonyabb, nem primitivebb a férfiénál. És nagyon természetes, hogy ha e világ *más*, akkor jól esik, sőt szükséges számára egy külön rovat, melyben nem neki adnak be valamit, hanem az ő szelleme, a női lélek temérdek változata és vonása nyilatkozik meg.

Hogy az unitárizmus és vele együtt a mi kedves Szerkesztőnk igy gondolkodik, az természetes. Az unitárizmus a keresztyénségben sem a lenyügözőt, a zsarnokságot látja, mely vasmarokkal hajtja a dogmatizmus rabságába a lelkeket, hanem a felszabaditót, a szabadságra nevelőt, a felemelőt, mely férfit és asszonyt egyforma emberségre nevel s a különbségeket csak azért ápolja, hogy azok egymást bölcsen kiegészitsék, nem pedig, hogy egyik a másikat jogtalanul lenyügözze. Ezért nem sért bennünket egy cseppet sem, hogy a mi lapunkban igenis külön rovata van a nők világának. Sőt! Mi sulyt fektetünk és büszkék vagyunk arra, hogy minket az egyházi irodalomból, a Dávid Ferenc-Egylet müködési köréből, az unitárius irodalom müveléséből *ki nem zárnak*, hanem inkább tért nyitnak arra, hogy a mi külön lelki tulajdonságainkat — *mint külön világot* — ezen müködési körökbe belevigyük.

Óriási tévedés azt hinni, hogy a nők mindig csak a „jogaik“-ért kivánják az egyenrangusitást, tehát „kapni“ akarnak. Világért sem! *Vinni* és *adni* szeretnénk a köznek, még pedig éppen az ő külön, nőies vonásokkal telt lelkükből, ebből a *más* világnézetből, melynek — szintén Istentől származva, Isten által adva — éppen ugy meg van a helye és joga a nagy mindenségben, mint a férfias

tulajdonságoknak, egymagukban véve *egészet* nem alkothatnak. A mi érdekünk tehát éppen az, hogy ezen unitárius női rovatot, mely sohasem primitivebb, hanem csak *más vonásu* voltunkat bizonyitotta, *saját iparkodásunk és közreműködésünk által is fentartsuk és gazdagitsuk, valamint minden más módon is támogassuk,* nehogy valamikor kimaradjon az Unitárius Közlönyből.

Szeretettel köszöntöm tehát mindnyájunk nevében a „Nők Világá"-t 15 éves fennállása alkalmával, valamint hálával és tisztelettel köszöntöm a mi modern gondolkodásu szerkesztőnket, mert ő sohasem mulasztotta el, hogy minden alkalommal meg ne kérdezze véleményünket, számba ne vegye nézetünket, ha bármi komoly, bennünket is érdeklő dologban törte a fejét. Neki és lapjának ami *más* és *külön* lelki világunk mindig számottevő volt. Az Isten éltesse mindkettőt! ***Perczelné Kozma Flora.***

Torony- és harangszentelés Füzesgyarmaton.

„Nem vagytok ti immár e földön jövevények." Pál apostolnak az efézusbeliekhez irt eme szavait idézte a pesti esperes s az ünnepélyen résztvevő idegenek megelégedéssel állapitották meg, hogy a fűzesgyarmati torony- és harangszentelés alkalmával az ékesen szóló esperes prédikáeiójához találóbb textust nem választhatott volna. E még két évtizedet is át nem élt unitáriusok ott csakugyan immár nem jövevények. Akik oly rövid idő alatt maguknak saját áldozatkészségükből templomot, tornyot, abba harangokat állitottak, azok ékesen szóló bizonyságát adták annak, hogy őket nem a stóla és egyházi adó terhe hajtotta az unitárius egyház kebelére. Ők a tehertől nem szabadulni, hanem magukra új terhet venni akartak. Hanem ők is elmondhatják Jézussal: „Az én terhem könnyű." Bizony könnyű nekik. Erdélyi embernek nem lehet fogalma arról a jóllétről, ami ezekben a szép fehérre meszelt búboskemencés házakban van. S a lakóik? Tán nem olyan közlékenyek, mint a székely. Komolyabbak, büszkébbek (hiszen inkább is van nekik mire), de azért első pillanatra otthon találod magad köztük. Ha tudniillik őszinte, egyenes szívvel közeledel hozzájuk. Mert ezeknek az embereknek, akár az őket körítő végtelen róna, nyilt, egyenes a lelkük. Nem sokat teketóriáznak, udvariaskodva nem hizelegnek, hanem véleményüket, legyen az akármilyen lesujtó rád nézve, olyan szépen, nyugodtan megmondják, akár csak ha arról volna szó, hogy kabátodról leszakadt egy gomb. No de nem néprajzi értekezést akarunk irni, hanem beszámolni egy szép ünnepélyről. A dologra hát!

December 10-én d. e. 10 órakor kezdődött az ünnepély. Hanem az istentisztelet sokkal korábban. Itt t. i. az a szokás járja,

hogy a hívek jórésze már első haragszóra begyűl a templomba s ott csak úgy, a maga felelősségére, minden kántor nélkül zsoltárokat énekelget. Ők általában szeretnek a maguk lábán járni. És minél egyszerűbben. Semmi ceremónia, semmi muzsika. Hadd gyönyörködhessék kiki szabadon a maga hangjában. Füzesgyarmaton már van templom is, torony is, harang is, de azt meg merem jósolni, hogy orgona ebben a században nem lesz. Hogy ezt honnan gyanítom? Észreveszem, hogy vasárnap úgy 9 óra tájban egy öreg nénémasszony félrehivja a papot s komoly képpel mond neki valamint. Tárgyalnak pár percig s végre is az asszony nem éppen barátságosan távozik. „Na hát ne vitesse", kiált még vissza haraggal. Kiváncsi voltam, miről volt szó. Hát az asszony (különben igen szép összeggel járult hozzá a torony és harang létesítéséhez) nem kevesebbet kivánt, mint hogy a pap vitesse ki a templomból a harmoniumot. Ő a templomba nem muzsikaszót hallgatni megy. Hall ő azt máshol eleget. Még meg is únja. Ő a templomban énekelni s imádkozni akar s ha a harmoniumot ki nem viszik, ő nem megy az ünnepélyre. Aminthogy nem is ment. A harmoniumra ez egyszer csakugyan szükség volt, mert kiséret kellett ahhoz a duetthez, amit a gyarmati diákok énnekeltek az ünnepélyen. Na igen, az ünnepély!

Kiss Sándor odavaló pap mondott mély bensőséggel teljes, gondolatokban gazdag alkalmi imádságot. Azután Józan esperes tartott az említettem szentlecke alapján igen szép tanítást, a tőle megszokott nemes pathosszal buzdítva a híveket a hitben, a szeretetben, a hazafiságban való buzgó kitartásra. Boros György főjegyző tolmácsolta továbbá a püspöki áldást. Felolvasta a püspök úr levelét, mely nemcsak a helyzet hasonlóságánál, hanem tartalmánál, gondolatainál fogva is önkéntelenül Pál apostol leveleit juttatta eszünkbe. És méltó volt e levélhez az a nehány szó is, mellyel Boros főjegyző a templomot, tornyot és harangokat megáldotta. „Eljöttünk — úgymond — eljöttünk hozzátok Erdély bércei közül, ahonnan a vizek is mind e térre sietnek, hogy e szomjú rónát megitassák, azt áldottá, termékennyé tegyék. Az egyistenség eszméjének kristály vize is ama bércek közt fakadt. E síkra tihozzátok érve, hadd árassza el a földet, hadd hozzon termékenységet az eszmék mezején."

Templomozás után az iskolaházhoz gyült az ekklézsia presbiteriuma, köztük a dévaványaiaknak is szép számu küldöttsége. Ott közvetlenül érintkezve ez értelmes, komoly férfiakkal, ismételten meggyőződhettünk az unitárius valláshoz való szilárd ragaszkodásukról. És az ezután következő közös lakomán azt is örömmel láttuk, hogy az unitárius eszmékkel rokonszenveznek a környéken lakó más felekezetü birtokosok is. A sok pohárköszöntő után tol-

mácsolta ezt a rokonszenvet Nagy József uram, szeghalmi birtokos, mielőtt illő szerénységgel bocsánatot kért, hogy szólhasson ő is, aki nem szónok, hiszen ő csak a göröngyöt turja. (Szegény, csak 500 hold prima göröngyöt turogat.) A napot jól sikerült koncert és táncvigalom zárta be.

A koncerten szavalt Homoki Emma, énekelt Bácsi Daniné. Szabadelőadást tartott Boros György. Duetteztek Kiss Sándor és Pálffy Géza. Igen mulatságos pár monologot adott elő, meglepő rutinnal MezeiMici. S végül a harang historiáját ismertette szabad előadásban Sas Vilmos. Azután a deli fiatalság ropta a csárdást virradtig, amint illik, lassan, büszkén, méltósággal.

Ottvoltam.

TŰZHELY MELLETT.

Kisasszonyurfi.

János bátyámék pipaszó mellett filkózgattak a faluvégi nagy körtefa alatt. Egyet szippantottak, egyet nyeltek s egyet nyertek. Sára néniék a galambducos kapu előtt, a szapuló padon a Bogya Tamás pesti leányát öltöztetik. A falu gyermekei pedig a lapos téren már a harmadik lapda belét verték ki, mikor Keresztur felől — a falusi fülnek szokatlan — kocsirobogás hallatszik. Csereháton istenkisértés volna kocsival megindulni. Vagy a kocsi rugója, vagy a rajta ülők nyaka szakadna meg. Ide még a szolgabiró is csak egyszerü szekérrel jő, nehogy nyelvét elharapja s egyik csontja helyet cseréljen a másikkal. Az egész falu elbámészkodik, mikor egy szép sárga hintó áll meg a falu végén. János bátyám kiejti szájából a pipát, Sára nénémnek torkán akad a szó, a gyermekek leteszik a lapdát s előbb félénken, azután fokozódó kiváncsisággal, tágra nyilt szemekkel csoportosúlnak a kocsi körül. Az emberek otthagyják a filkót, az asszonyok a mosópadot; mindenki szalad csodát látni . . . Láttak is . . . Alig áll meg a hintó, olyan csodálatos teremtmény libben le róla, amilyen tudom, sohasem tapodta Cserehát görbe utcáit. A fején piros, tollas kalap, akkora, mint a szegény ember asztala. (Jánosbáék nyolcasban is filkózhatnának rajta.) Alább kabát, rövid kabát, megint alább hosszabb kabát, azon alul sem nem köntös, sem nem szoknya, sem nem nadrág; — köntös forma, szoknya

forma, úgy látszik, mint egy bő nadrág, — mondjuk ki, hogy: *„szoknya-nadrág“*.

— Ne te ne! — a nemjóját neki — kiált János bátyám, láttam én még karón varjut, de ilyent még soha Csereháton!

A többiek találgatják, ki lehet, mi lehet? A komolyabbak bámulnak, a vigabbak kacagnak a csodás látványon. A nevetés hahotává fejlődik a gyermekek ajkán s mihelyt meglebben a tündéri tünemény, ők is utána, kisérgetik, találgatják. Egyik mondja, hogy kisasszony, a másik, hogy úrfi volna, a harmadik megduplázza, hogy urfi is, kisasszony is, a negyedik jobban tudja, hogy urfikisasszony, míg végre kisütik, hogy *kisasszonyurfi*. Igy kisérik a községházáig. Ott mulatság van. A cigány éppen akkor húzza be a nótát s a fiatalok, mint kasból a méhek, tódulnak az utcára. A gyermekek, a sokaság láttára, felbőszülve kiáltják: *„Né! kisasszonyurfi! ... kisasszonyurfi! ...* Az ifjuság lármás kacagásban tör ki s talán tovább is folytatná, ha nem szólna bele Csiriz Geci hegedűje. A hegedű cincogásra szaladnak a figurára. A kisasszonyurfi eltűnik egy szűk utcában. A gyermekek játszóterükre szállingóznak, visszadugják lapdájuk belét s ütik, mig megint ki nem fordul. Én pedig visszasomfordálok a mindentlátó, mindenthalló, mindenttudó Sára nénémhez, hogy megtudhassak valamit ebből a furcsa jelenetből... Nem csalódtam... Javában sulykolnak a mosópadon. Itt tudám meg, hogy Máriskóból hogy s mint lett naccsága.

Cserhát egyszerü, székely falu. Ujabb ideig két nadrágos embere volt: a pap és a tanító. Értelmes, természetes népe templomjáró, tisztességtudó és emberbecsülő. E jámbor népnek sok ügyes fia, sok egészséges, rózsa arcu leánya van. Ruházatuk egyszerü, székelyes, de tiszta. Mikor vasárnaponként a templomból kijőnek, gyönyörüség őket nézni. Feltünően csinos a leányok öltözete. A fejen fekete bársonyszalag szorítja a hosszú, két ágban lelógó hajat s helyes fekete lájbi domborítja ki a leányok gömbölyü, egészséges termetét Ezt a képet ráncos szőttes szoknya s fényes, csinos csizma egészítik ki. Ilyen leányok, ilyen ruhában őrzik a székely erkölcsöt!... A józan gondolkozásu nép az ősi erkölcsökhöz, régi szokásokhoz körömszakadtáig ragaszkodik. Ha néha néha egy egy leány kereszturi, segesvári, vagy kolozsvári szolgálatból németes foszlányokat hoz haza, azonnal lenézik róla s a bécsi rongy a búzavetés közé kerül madárijesztőnek s helyét elfoglalja az az igazi székely szőttes ruha, amit maguk szőttek, maguk varrtak.

Azonban a tiszta búza közé is vegyül konkoly, — de legalább annak marad. Cserehát értelmes népének is van salakja. Nem csoda, hisz' a nemes aranyat is értéktelennek látszó kőből

választják. A csereháti aranynak ilyen salakja volt Bógya Tamás, aki ezt a gúnynevet bugyutasága, ügyetlensége miatt kapta. Egy leánykája, Bógya Máriskó, csak néhány éve járta ki az iskolát. Hat év alatt fölvitte a második osztályig. Bizony bógya volt ez is. Idétlen, piszkos, tátottszáju mihaszna. A fejét mindenféle fölösleges teher nyomta, csak ami kellett volna: ész nem volt benne. Tanítója tölcsérrel sem tölthetett belé semmi jót Nem is bántanók a szegény ügyefogyottat, ha megmarad egyszerüségében, de akár hiszik, akár nem, ebből az ékes Mariskából *„Manczi"* naccsága lett, éppen úgy, mint a csimaszból cserebogár, vagy mint a kutyahalból kecskebéka lesz. Mikor a tizenkettőt betöltötte, a tizenhárom helyett szolgálatba lépett Kereszturon. *„Máriskó"* onnan mint *„Mari"*, Segesvárról *„Mariska"* és Kolozsvárról mint *„Marcsa"* jött haza Így, fokozatosan jutott fel *„Pes"*-re s mikor ott kigubózott, már úgy repült, mint *„Manczi naccsága"*...

Naccsága lett ... az ... olyan né ...

Egyszer egy takaros csereháti székelyruhás leány: Kerekes Lidi Pestre ment szolgálatot keresni. A nagy emberáradat szokatlan zenebonájában elfáradt s egy téren pihenni leült egy pad végére. Ott elfogta a honvágy s visszakivánkozott csendes, székely falujába. Amint így elgondolkozott, alig vette észre, hogy a pad másik végére egy *naccsága* ült le. Alig néz rá, mindjárt feltünt összefüggéstelen, rikító ruházata. Különösen az hozta zavarba, hogy a naccsága őt tetőtől-talpig végigméri s olyan kérdő pillantásokat vet rá. Lidinek is kezd úgy rémleni, mintha ezt a naccságát látta volna valahol. Szinte szeretné megszólítani, de nincs bátorsága kikezdeni vele. Végre a naccsága szól a csendbe s utánozhatatlan fölénnyel, csak úgy foghegyről, azt kérdezi Liditől?

— *„Maka hova való?"*

— „Én biz' csereháti".

— „Nem a Kerekes János leánya-e?"

— „Én biz' a'" — feleli Lidi. S erre már ő is nekibátorodik s tisztességtudóan kérdi:

— „Hát a naccsága hova való?" — ha szabad kérdeznem.

— „Én is csereháti vagyok".

Csereháti?... gondolkozik Lidi ... Még jobban szemügyre veszi s kis idő mulva diadallal vágja ki:

— *„Hát te nem a Bógya Tamás leánya vagy-e?*

A naccsága kicsiséggé törpül s szégyenkezve, de pesti kiejtéssel suttogja:

— „Hát úgy is hívják *atyámat* Csereháton?"

Lidi az urizáló Máriskó látására nyakig csömörlött a pesti élettől. Jobbnak látta hazajőni, mint elvegyülni Pestnek éjjeli

mocsarában. Mint legújabb hirt, itthon elmondotta a pesti találkozás történetét.

A Lidivel való találkozás „*Manczi*“ naccságában is fölébresztette a honvágyat. Ő is hazajött. Abban a sárga hintóban s abban a furcsa öltözetben ő érkezett a falu végére. A falu vasárnapi közönsége őt csodálta, őt kisérte, rajta mulatott.

Bógya Tamás éppen háza előtt bóbiskolt, mikor utcájukba tért a „*nemtom'-mia*“. Amint megpillantja az ismeretlen tüneményt, kacagva kiált: „Jőjj ki asszony, jőjjetek gyermekek, lássatok csodát!“ S amint a naccsága közeledett, Bógya bá csufondárosan mormolta:

„A kalapja galambgomba,
Csoda, hogy a nyaka birja.
A kabátja kétszer toldva,
Oh, hogy a csuda megrugja.

Felül asszony, alul asszony,
Még pediglen kétszer asszony.
Kettő a szoknya is rajta,
Hacsak nem a bugyogója.

Hej! pedig ez olyan forma,
Mintha éppen nadrág volna.
A nadrágja ráncba szedve,
Piros pántlikába szegve.

Felül asszony, alul ember . . . A csukáját! „*asszonyember*“. S erre akkorát kacagott, hogy majd eldőlt belé. Még a naccsága is meghallotta. Bizonyosra vette, hogy jövetelének örülnek. Pedig dehogy örültek. Álmukban sem látták, hogy *ilyen* leányuk volna.

Ezalatt a naccsága a kapuhoz ért s azon beindult. Bezzeg Bógyának is inába szállott a bátorsága, nem erőltette a kacagás. Cudarul megijedt, mert szentül hitte, hogy baj lesz a kacagásért. Félelmében úgy reszketett, mint esőben a kopasz malac. S ez nem elég, a naccsága éppen nekik tart. S hogy gyorsabban odaérjen, szaladni kezd s a viszontlátás örömével kiáltozza: „*Lelkem atyám, szivem mamám!*“ . . . A gyermekek a különös alak futására s rikácsolására — usgyé! vesd el magad — be a szobába, az ágy alá. Félelmükben majd kirugták a ház falát. Bógyának könnybe borúltak szemei, elborúlt az arca, szája kérdőjellé facsarodott, mikor szemeivel látta, hogy a furcsa portéka az ő leánya. A szó ajkára fagyott. Azt sem tudta, ébren van-e, vagy álmodik.

A naccsága ezalatt a szobába ért. Ott a gyermekekkel gyűlt meg a baj. Ordítani kezdtek, rugtak, dörömböltek, mert féltek, hogy az a *valaml* elviszi. Jó idő beletelt, míg megjuhászodtak. A kisebbik csak akkor bújt ki, mikor a nagyobbik megnyugtatta: „*Ne félj semmit, nincs semmi baj, csak Máriskóból naccsága lett*“.

Míg benn foly az ismerkedés, Bógyában kitör a vihar, fel-

kap egy nagy husángot, neki a csodának s felbőszülve ordítja: „Hallja maga kisasszony! vagy asszonyember vagy micsoda! Elsöprődjék innen ezzel a kolottokkal (Clott), mert ha nem, úgy el vagyok savanyodva, hogy bajt csinálok! Bógya a nevem, de azért tudom, hogy ezek alatt a tarka rongyok alatt mi lakik. Nem kacagtatom magam a faluval! . . . Hát ilyen a pesti kereset?!

Eleget védi Márta asszony, hogy né így, né úgy; ott ilyen a divat, de Bógya hajthatatlan . . .

A naccságát megint kinevetik a faluból s tovább repül a sárga hintóval . . .

Az anyai szív: anyai szív. Márta asszony már annyira puhította Bógyát, hogy beleegyezett „Máriskó" hazajövételébe azzal a föltétellel, ha leteszi a foszlángot s helyébe székely szőttes ruhát vesz, a haját nem budrizza ki, s őt édes apámnak s Márta asszonyt édes anyámnak szólítja,

„*Manczi*" naccságából némi különbséggel megint „*Máriskó*" lett. Férjhez ís menne, ha tőle függene. Ámde a falu ősi hagyományainak számtartója: Sára néném, a legényeket így oktatja: „Fiam! végy el egy ilyen naccsága félét, ki sem tonni, sem szőni nem tud, csak nyávogni; te kell *felöltöztesd*; akkor pedig téged *levetkeztet*".

A legények kerülik. Nem merik magukhoz kötni, mig a pesti szokást el nem felejti, mert félnek, hogy valahol elszólaná magát s azt kérdezné:

„***Maka** hova való?*" ***Pálos Ákos.***

Irodalom.

Erdélyi Történeti Források. Ilyen cimmel inditott meg dr. *Veress* Endre tanár egy ötven kötetre tervezett értékes vállalatot, melynek hat első kötete az erdélyi jezsuiták levelezéseit és irományait foglalja magában a Báthoryak korából (1571—1613).

A már megjelent első kötet modern és mintaszerü, izléses technikai kiállitásban az 1571—83 közötti adatokat tartalmazza s nemcsak a jezsuiták müködésére, hanem általában az akkori erdélyi vallásos, mivelődési és politikai állapotokra rendkivül becses uj adatokat nyújt. Az első kötet 100 darab levele és oklevele csaknem mind teljesen eddig ismeretlen, kiadatlan anyag, nagyrészben külföldi levéltárakból.

Mivel az 1579-ben Erdélybe jött jezsuiták legfőbb célja a katholicizmus visszaállitása volt, természetesen kitérnek jelentéseikben és leveleikben az erdélyi nem katholikusokra. Reánk nézve ebben van főbecsük. Hiszen a Monostorra telepitett utóbb Kolozs-

várra is behozott jezsuitáknak legtöbb bajuk itt az unitáriusokkal volt. Éppen ezért már az első kötet adatai sürün emlegetik az unitáriusokat s vezetőembereinkről, mint Dávid Ferencről, Blandratáról, Hunyadi Demeterről, Békes Gáspárról értékes és jellemző adatokat szolgáltatnak. Az a tudósitás, amelylyel Szántó István a jezsuita generalisnak Dávid Ferencet bemutatja, egyik legbecsesebb része az értékes kötetnek. Dávid nagy előrelátására és papsága értelmi szinvonalának emelésére mily jellemző pl. Dávidnak ez a nyilatkozata: „Ihol, a fejedelem be fogja hozni a jezsuitákat; én a papjaimat sürün serkentem, hogy szorgalmasan tanuljanak, nehogy azok legyőzzék őket, de nem akarnak reám hallgatni. Én azokat (a jezsuitákat) tanult és tudományos embereknek ismerem, akikkel azonban a magam részéről nem félek megmérkőzni, de lássák a papjaim aztán, hogy mint állják meg a sarat.“ A kötetből megismerjük az ellenreformáció harcosait, terveiket, céltudatos müködésüket s a köztük duló belső bajokat, melyek működésük erőteljességét a protestánsok szerencséjére egy ideig gyengitették. Az első kötet már fogalmat nyujt a vállalat értékéről s nekünk érdekünk, hogy annak különösen a Báthoryak korára gazdag egyháztörténeti anyaga minél előbb napvilágot lásson és unitárius egyháztörténetünknek forrásul szolgálhasson. Éppen ezért a vállalat támogatását melegen ajánljuk. A vállalat 1. kötetének ára 10 korona. Megrendelhető e cimen: „Fontes Rerum Transylvanicarum.

Kelemen Lajos.

Tarcsafalvi Albert versei.

A gyermeki évek bájos emléke rezdül végig szivem hurjain. Sekély vizü árok partján sürü fűzfabokrok közül korán reggel és késő estvén is, valahányszor ott elmentem, ugyanarról az egy pontról, mindig csengve zengett felém egyetlen fülemile csattogó dala. Közelben sehol, s távolabb is csak egyszer hallottam hozzá hasonlót, de ma sem vagyok bizonyos, hogy egyazon családból származott-e a másik.

Jól tudtam, hogy kis csalája közelében rejtőzik. Hittem, hogy nem nekem, sem másnak szánta, csak azért fujta, mert jól esett szivének s tudta, hogy csöndes, édes társa hálásan fogadja. Egész határkör telve volt már véle, s néha messzibb is átcsapott, hogy ha el volt ülve emberek s más zajgók ijesztő hangja.

Önzetlen boldogság s némi hálás szivdobogás emelkedett ki keblemből, oly jól esett az az isteni dallam. Két vagy tán több nyár bájos tavaszán nem volt vonzóbb hely sehol ennél a patakparti környéknél.

Hiszem, hogy az anyai föld édessége is fokozza a szürke dalnok hódító hatalmát. Hűtlen lett az ifju a szerény kis helyhez,

s midőn olykor reménykedve kereste és várta a felséges zengést, némaságot talált. Rosz szivü ifjak, vagy talán a kemény sors megszüntette örökre a felséges dalt.

Hivatlanul tört elő ez az emlék most, látván egy szerényen zenélő, egyszerü dalos, nagy téren csengő költeményeit. Mondhatnám, hogy majdnem oly régóta gyönyörködtet ő, mint elnémult a másik. Érzem, hogy szive mélyén indul meg az érzelem rezgése, s hallom, hogy magasra és messzi is elszárnyal csöndes nagy hullámokban. Tudom, mert minden sora igazolja, hogy minden szó az övé, olyan a milyen az ajkán terem. Emberi, apai szeretet szárnyain szállongó igaz, tiszta és értékes, mint a buzaszem, melyből tápláló kenyér lesz.

Jó barátaimat, s akik hallgatnak az őszinte szóra hivom a nem is egyszerü, mert diszes könyv mellé élvezni és gyönyörködni Tarcsafalvi Albert uj költeményeiben. (Ára 3 K) *B. Gy.*

A baptistákról Péter Sándor városfalvi lelkész érdekes és értékes tájékoztató füzetet adott ki. Foglalkozik keletkezésökkel, hitelveikkel, gyakorlataikkal és hóditási törekvéseikkel. Végül rámutat az unitárius egyház teendőire.

A **Keresztény Magvető** a dr. Gál Kelemen és Gálfi Lőrinc tanárok szerkesztésével immár befejezte első évét. Bizonyos ujdonság, erő és emelkedés vehető észre mindenik számán. Azt hisszük, minden művelt ember gazdagithatja ismereteit ebből a folyóiratból. Egész évre 4 kor.

A D. F. E. köréből.

A D. F. Egylet felsőfehéri fiókköre nov. hó 15-én Ürmösön tartotta meg szépen sikerült rendes őszi gyülését. Gyülés istentisztelettel kezdődött, melyen Benczédi Pál datki lelkész imádkozott; összhangzatos éneket Ütő Lajos nagyajtai énekvezér vezetett.

Osváth Gábor fiókköri elnök megnyitójában élénk szinekkel rajzolta elénkbe az unitárizmus kifejlődését, Dávid Ferenc tanait s kegyelettel emlékezett meg vallásalapitónk tragikus haláláról.

Kiss Áladár hévizi lelkész „Képek a vallásszabadságharcból" cimen felolvasott. Felolvasásában tömören és eleven előadással vonta meg a párhuzamot Jézus és Dávid Ferenc között s hozta kapcsolatba a két nagy vallásalapitó jellemvonásait.

Szavaltak: Árkosi Lenke k. a. és Kovács László. Mindkettőnek jól szinezett előadása visszhangra talált a közönség lelkében. Gyülésünk sikeréhez nagy mértékben hozzájárultak: Kiss Jenőné, Kelemen Istvánné, Árkosi Lenke, Osváth Rózsika és Erzsike urhölgyek; Kelemen István, Ütő Lajos, Nagy Árpád és Kiss Károly

urak, kik a programmpontok között részben vegyes karban és részben férfi karban orgonakisérettel előadott müvészies szinvonalon álló éneklésükkel kiragadták lelkeinket a hétköznapiasság megszokott formáiból s fölemelték az igazi áhitat ünnepélyes magaslatára.

Elnöki zárszó után egyleti ügyeket tárgyaltunk. Sajnálattal vettük tudomásul Ütő Béla egyleti jegyző erős argumentumokkal támogatott lemondását. Helyébe Kelemen Istvánt választottuk. Nagy örömünkre egyletünk tagjai jelen alkalommal is szaporodtak. Most lépett egyletünkbe Feminger Henrich ur is, ki ürmösi egyházközségünket fényes ajándékaival nemcsak a multban gazdagitotta, hanem igéretet tett a jövőre is. Nemesen érző lelke találjon jutalmat a jó cselekedetekben. Szeretettel köszöntöttük vendégeink sorában nagyajtai belsőember társainkat, kik láthatólag kellemesen érezték magukat körünkben.

Gyülés után Nagy Árpád igen gazdagon teritett asztalának voltunk vendégei s kedves felesége müvészetének részesei A kedélyes társalgásnak és pohárköszöntőknek csak a vonatra hivó jelzőharang kongása tuda véget vetni. ***Pálos Á.***

A tisztelet és szeretet munkája...

(Levél a szerkesztőhöz)

Riemann Lujzika budapesti és Tanczer Terézke kolozsvári urleányok s Rostás Róza torockói óvónő, a torockói nők között gyűjtött adományokból *Németh* István torockói lelkész számára új palástot szereztek be. E palást átadása m. évi december hó 3-án, vasárnap délelőtt istentisztelet után a templomban, a gyülekezet jelenlétében folyt le, amidőn Tanczer Terézke meleg szavakban tolmácsolta saját és a hitbuzgó adakozók abbeli forró óhajtását, hogy nevezett lelkész az új palástot sok-sok éven át, lelki és testi épségben s boldog megelégedésben használhassa, úgy szeretett és szerető hivei lelki életének épülésére, mint a jóságos isten dicsőségére.

Németh Istvánt láthatólag mélyen meghatotta a szeretet és tisztelet ezen megnyitatkozása, s érzelmeit hlven visszaadó szavakban mondott hálás köszönetet a gyűjtésben buzgólkodott urleányoknak és a kegyes adakozóknak.

A beszerzésre adakoztak: Botár Jánosné (pesti), Simon Józsefné és dr. Balogh István 10—10, Péterffy Gyuláné, Kerekes Ferencné és Kerekes Istvánné 5—5, Tanczer Terézke 4, Péterffy Annuska 3, Almásy Ferencné, Balogh Gyuláné, Botár Istvánné, Botár Jánosné (igazgatóné), Botár Anna, Czupor Ferencné, Ékárt Istvánné, Ékárt

József, Kincses Károlyné, Király Istvánné Rácz Anna, Klócza Jánosné, Kriza Istvánné, Kriza Sára, Pál Andrásné, Riemann Lujzika, Rostás Róza, Simon Miklósné, Székely Jánosné, özv. Vernes Jánosné, Vernes Ferencné 2—2 koronát. Özv. Vernes Józsefné és Zsakó Jánosné egyenként 1 K 60 fillért. Özv. Balogh Györgyné, Bartha Andrásné, Bálint Józsefné, Botár Andrásné, Botár Istvánné Székely Anna, Csupor Jánosné, Demény Andrásué, Havrinek Árpádné, Jári Jánosné, Katona Jánosné, Kelemen Ferencné, Kelemen Istvánné, Kerekes Andrásné, id. Király Istvánné, ifj. Király Istvánné, Kovács Jánosné, Kriza Józsefné, id. Lakatos Miklósné, ifj. Lakatos Miklósné, Lázár Miklósné, Létay Józsefné, Pál Józsefné, Móricz Jánosné, Rácz Ferencné, Simándi Andorné, özv. Simon Józsefné, Simon István, Simon Sárika, Szakács Ferencné, Székely Jánosné, Tóbiás Istvánné, Zsakó Józsefné, Zsakó Mihályné, ifj. Veres Györgyné 1—1 koronát s végül Balogh Anna 20 fillért.

Begyült tehát összesen 129 K 40 fillér.

Az uj palást beszerzése postai és egyéb költségekkel együtt 117 K 40 fillér, a megmaradt 12 korona összegen a papné és pap templomi ülésére díszítésül két darab takaró szereztetett be.

—r —s.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

B. u. é. k. Összes olvasóinknak köszöntjük az új esztendőt s kivánunk boldogságot a családban, haladást a munkában és gyarapodást a jóllétben.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr újévi adományai: 1. Dávid Ferenc-alapitványnak 110 K, 2. Keresztény Magvető-alapnak 50 K, Unitárius Közlöny-alapnak 50 K, 4. Kolozsvári egyházközség szegényeinek 60 K, 5. Tordai egyházközség szegényeinek tüzifára 20 K, 6. Küküllőszéplaki egyházközségnek orgonaalapra 50 K, 7. Kolozsvári mentőegyesületnek 40 K, 8. Kolozsvári Rongyosegyletnek 20 K, összesen 400 K.

Ujévi üdvözlésre gyült össze a Kolozsvárt lakó unitáriusok serege a főtiszt püspök urnál és a főgondnok uraknál a püspöki háznál. Az üdvözletet az egyházi főjegyző mondotta, mire a főtiszt. püspök ur kedvesen és szeretettel válaszolt.

Változás a lelkészi karban. A deésfalvi egyházközségbe a Hadházy József nyugalomba vonulásával megüresedett lelkészi állásra az egyházközség megválasztotta Sándor Gergely lókodi ifju lelkészt, a főtisztelendő püspök ur a választást helybenhagyta és Sándor Gergelyt kinevezte. Most már üresség ben van a kolozsi egyházközség, hol január hónapban lesz a választás. A sepsiköröspataki egyház az ó-év utolsó napjaiban ejti meg a választást. A magyarsárosi, homoródujfalvi, iklandi és lókodi lelkészi és a kolozsvári lelkész-tanárság helye még mind megoldásra vár. — A sepsiköröspataki ehközs. egyhangulag megválasztotta Székely Kelemen lelkészjelöltet, aki Kolozsvárt segédlelkész volt. A szorgalmas ifju lelkészre szép föladat vár. Kivánunk neki sikert.

Hódmezővásárhelyi lelkészünk, Barabás István az utóbbi időben gyöngélkedett. Reméljük, hogy egészsége és munkakedve is hamarosan helyreáll, hogy a szép templom ünnepélyét előkészitse.

Uj unitárius templom Nagyernyén. December 10-én ünnepséggel avatták föl a nagyernyei unitáriusok uj templomát. Szép felavató beszédet tartott Vári Albert vallástanár, aki a főt. püspök ur áldását is tolmácsolta. Boór Jenő beszolgáló lelkész lelkesedésének és fáradhatlan buzgalmának igen dicső eredménye a csinos kis templom.

Elhunytak. Özv. Pap Sándorné Osváth Zsuzsánna 86 éves korában Tordátfalván dec 19. Pap Mózes kereszturi gimn. igazgató a jó és gondos édes anyát veszitette el, akinek szép hosszu élete szorgalmas munkásságban tölt el. Három gyermek és számos unoka gyászolja. — Özv. Bokor Mózesné sz Türkössy Eliz özv. Tana Gyuláné édes anyja elhunyt élete 59. évében dec 19-én Brassóban hosszas szenvedés után. — Lakatos Ferenc, Kolozsvár város főszámvevője és neje kedves leánya, Erzsike dec. 14-én áldozatául esett a városon dult tifuszjárványnak. Mély részvéttel van eltelve a családnak minden ismerője.

Királyi gyűrűvel ez ideig a kolozsvári egyetemen két unitárius ifjut tüntettek ki, dr. Ferenc Józsefet és a mult év őszén dr. GyulayTibort, Gyulay Árpád kir. tanácsos kitünő fiát. Ez a kitüntetés különös értéket nyert azáltal, hogy rendkivüli módon érte a mi ifju afiát, mert akkor a filozófiai kar volt soron, ahol dr. Schillinget avatták föl. Tudtunkkal a budapesti egyetemen dr. Székely Aladárt, dr. Székely Ferenc miniszter fiát érte ily kitüntetés.

Street Kristóf J. unitárius lelkész tiszt. egyháztanácsost Sheffield főpolgármestere kinevezte udvari lelkészévé. A szép kitüntetés ujabb jele e kitünő barátunk nagy tekintélyének és kiváló közszolgálati tevékenységének.

77 új unitárius templom épült Amerikában az utóbbi tiz év alatt Az emelkedés 18%.

Estélyeink. A D. F. E. nők-szövetsége tombola-estélyt rendez januáriusban. Kérjük a nyereményeket Fangh Erzsébet titkárhoz vagy Ferencz Józsefné elnökhöz. Február 3-án és március 2-án házi-estély lesz kiváló műsorral. Háziasszonyok lesznek: dr. Árkossy Gyuláné, Árkossy Lajosné, Benkő Mihályné, dr Boros Györgyné, Ferencz Józsefné, Pákey Lajosné, Reiter Aladárné, Zsakó Istvánné. Olvasóinktól kérünk meleg érdeklődést.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet ez idei második felolvasó ülését mult év december hó 16-án tartotta meg. »A székely nép a bethlehemi jászol körül« cimen értekezett Borbély Sándor igazgató a székely regölésekről és kántálásokról, egy nehány érdekes regölést fel is olvasott. A nagy gonddal és buzgó ügyszeretettel összeállitott példák és a hozzájuk füzött kitünő ismertetés az utolsó percig lekötötte a szép számban megjelent közönség figyelmét S. Fáy Szeréna szinmüvésznő szavalta mély érzéssel Mátrai B. Béla »Nincs« cimü álomképét. Haydn »Teremtés«-ből vett Áriát és Szabados »Imá«-ját mély érzéssel énekelte Baló Irén énekmüvésznö. A jól sikerült felolvasó ülésen buzgón imádkozott Józan Miklós esperes és orgonált K. Ervin Károly zenetanár. *U. L.*

A budapesti Dávid Ferenc ifjusági kör folyó év december 17-én tartotta évforduló ünnepét. Erre az ünnepre megjelentek: Perczel Flóra, Judit, Mártha, Olga, Derzsi Izabella és Polgár Margit. Az ünnepély a XLVI. zsoltár éneklésével kezdődött. Ezután Ujvári László üdvözölte a hölgyeket és »Dávid Ferencről« tartott felolvasást. József Dezső Grieg »Harmonium«-át ját-

szotta és utána felolvasta Deák Miklós »Késő bánat« cimü hangulatos tárcáját. Végül Ujvári László olvasta fel »Allesig és Otrál szerelme« cimü meséjét s a »Dávid Ferenc Hymnusa« 3-ik versszaka eléneklésével fejeződött be a jubileumi felolvasó ülés. *U L.*

A fiókegyletek titkárai az Unitárius Közlönynek állásuknál fogva dolgozótársai. Szeretnők, ha ezt nem tévesztenék szemök elől s a körűkben történő egyleti, egyházi, iskolai és vallásügyi mozzanatokról értesitenék az Unitárius Közlönyt. Egy levelezőlap mindig megteszi a szolgálatot.

Füzesnyarmaton — irják onnan — m. hó 10-én torony- és harangszentelés volt. A nagy róna közepén ezzel új várunk épült, mely büszkén mutat ostorával az egy igaz Isten felé. Maradandó lesz ez az épület, hisszük, mert lelkes hiveink igaz magyar szíveinek aranyából: áldozatkészségéből épült föl. Valóban csodálatos a füzesgyarmati derék magyarjaink áldozatkészsége. *Sz—sz.*

Zsakó Gyula és Kohn Hillel joghallgatók, kolozsvári főgimnáziumunk volt növendékei összegyűjtötték a kolozsvári házsongárdi köztemető régi sírkőfeliratait 1586-tól 1700-ig. Az érdekes gyütemény közlését most kezdte meg az *Erdélyi Múzeum* 5. füzete. A gyűjteményben, melyhez Zsakó Gyula irt ügyes bevezetést, ott találjuk régi hires püspökeink közül *Csanádi* Pálnak és *Járai* Sámuelnek sirfeliratait is.

Fejes Áron az akaratszabadság problemája cim alatt egy értékes tanulmányt irt erről a nagy kérdésről. Gondos tájékozottsággal vizsgálja a kérdés fejlődését és főbb vonatkozásait. Értékes könyv s a magyar könyvpiacon hézagot tölt be. Ára 3 korona a szerzőnél Nagyenyeden.

Uj doktor. Albert Lőrincet, hasonló nevü bölöni tanitónknak fiát a kolozsvári Ferencz József-tudományegyetemen a jogtudományok doktorává avatták dec. 23-án. Gratuláluuk.

Az unitáriusok érdeme, mondá egy trinitárius lelkész Amerikában, a brooklinei templomban «az a fölfedezés, hogy a Jézus Krisztus nem azért jött, hogy imádják, hanem azért, hogy kövessék.»

Az állatok védelmére Angliában új törvényt hoztak, amely az új évvel lép életbe és kemény büntetéssel sujtja az állatok bántalmazóit, mert 100 koronától 500 koronáig vagy két hónaptól hat hónapig terjedő elzárásig terjed.

Megjelent az 1911. évi Unitárius Egyházi Főtanács jegyzőkönyve. Az egyháztanácsosoknak meg fog küldetni. Akik ohajtanák olvasni egy 10 filléres bélyeg beküldése után megkaphatják szerkesztőségünk utján.

Ha kedveskedni akar valakinek egy jó és hasznos könyvvel, melegen ajánljuk: Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. E 200-nál több oldalra terjedő könyvet irták: id. Daniel Gábor, Fekete Gábor, Ferencz József, báró Petrichevich Horváth Kálmán, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, Szinte Gábor, Borbély György, dr. Borbély István, Borbély Ferenc, dr. Tóth György, Kiss Sándor, dr. Gál Kelemen, Percelné Kozma Flóra, Carpenter igazgató, Pap Mózes, Tarcsafalvi Alberi. Ara 3 kor.

Gondoskodtunk az Unitárius Közlöny uj évi számából fölösszámu példányról s szivesen küldünk belőle a levelezőlapon bejelentett nevekre mutatványul.

„Unitáriusok Magyarországon" Kanyaró Ferenc könyve megkapható özv. Dézsi Mihályné asszonynál Nagyajtán. Ugyanott több más könyv is eladó.

Szerkesztől üzenetek. *N. B.* ny. lelk. *J. M.* K. és azoknak, akik *uj neveket* küldöttek be, meleg köszönetet mondunk. Hát ennyit igazán megtehetne mindenki. — *Több* nyugtázást és hasonló közleményt csak a jövő számban adhatunk. Szives türelmet kérünk.

A kiadóhivatal elnézést kér a késedelem miatt.

Az egylet pénztárába a f. évi nov. 13-tól december 20-ig rendestagsági dijat fizettek: Zsigmond Ferenc Sinfalva 911-re, Székely Andor Pásztoha 910—911-re, Pap Dániel Magyarzsákod 911—912-re, Máthé Mózes Bányabükk 905-re, Kozma Pál Kolozs 912-re, Gyarmati Gergely Verestorony 907—909-re, Nagy Elemér Tornova 912-re, Tóth Albert Magyarkecel 907—912-re, Hegedűs Mihály Prázsmár 912-re.

Előfizetési dijat fizettek: Ince Gábor Alsómenyődpuszta 912-re, Komjátszegi Pál Aranyosrákos 911-re, Koronki János Alsórákos 911—912-re.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Péterfi Gyula, Péterfi Gyuláné Homorodhéviz, Pál György, Rákosi Tamás, Gáspár Mihály Alsórákos 911-re, Kolczár János Homorodhéviz 911-re, Bódi András Ürmös 904—910-re, Kovács László Alsórákos, Kiss Jenő, Kiss Jenőné Felsőrákos 910-re, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös 911-re, Reicbert Károly Kobor, Feminger Henrik Brassó, Gyerő György, Máté Zsigmond Ürmös 912-re, Antal P. Zsigmond Alsórákos, Kelemen István Felsőrákos 911-re.

Alapitói dijban fizetett dr. Boros György Kolozsvár 20 K-át.

Az U. K. költségeire ajándékozott Benkő Mihály Kolozsvár 6 K, Balázs András Sinfalva 15 K, Nagy Elemér Tornova 2 K, Perczelné Kozma Flóra a Nők Világa rovatának költségeire 20 K, Hegedüs Mihály Prázsmár 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911 december hó 20-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Köszönet. Özv. Huszár Mihályné szül. Keresztes Juliánna nagyajtai lakos, a nagyajtai unitárius egyházközség számára 100 korona alapitványt tett oly célból, hogy abból minden husvét alkalmából urvacsorai bor szereztessék be. A nemes és buzgó lélek mély vallásosságáról nemcsak az Úr házának állandó látogatásával tesz bizonyságot, hanem azt tettekben is kifejezésre juttatja. A nemes alapítványért e helyen is hálás köszönetet mondunk.

Nagyajta, 1911. december hó.

Ifj. Darkó Áron.
egyhk. gondnok.

Kovács Lajos.
lelkész.

Telefon sz. 549. ⁂ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Február 2. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 33
Elmélkedés 35
Az unitárius vallás előnyei . . . 36
A hit (vers) Nagy Albert 36
Dics-őülés (vers) Berde Mária . . 37
Egy universalis vallás szálai. Györfi István 37
Vándor (vers). Berde Mária . . . 39
Emlékezzünk régiekről 40
Nők világa:
Levél Londonból 41
Izenet egy asszonyságnak . . . 42
Mit hisznek az unitáriusok . . 43
Pályázat (Bedő Albert-féle) . . 43
Tüzhely mellett:
Mózsi élete. Martossy Béla . . 44
A nagy művész és a kis fiú . 48
Megölte az apját 49
Két pohár beszélgetése (vers) . 50
Levélváltás a pap és egy katona között 52
Unitárius élet Budapesten. Ujváry László 53
Levél Amerikából 55
Irodalom 55
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 56
Az unitárius egyh. képv. tanácsa. — Képgyűjtemény. — Székelykereszturi gimnázium. — Az E. K. Tan.-ból. — Változások a lelkészi karban. — A theol. intézet. — Házasság. — Az am. Egyes.-Államok elnöke. — Üdv. a várfalvi D. F. Egyletnek. — Karácsonfalvi tanító ünnepe. — A jubiláris szám hatása — A zsilvölgyi unitáriusok. — A D. F. E. — A budapesti D. F. E. — Rövid hirek. — Nabukadnezzar. — A bajor sör dicsérete. — Szerk. üzenet. — Kérdés. — Kérelem.
Segesvárról 60
Aranykönyv 60
Nyugtázás a boritékon.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A 25 év alkalmából.

Olvasóinkhoz intézett fölhivásaink nem maradtak eredmény nélkül. Csegezy Mihályné Albert Ilka urnő, ki Brassai bácsinknak oly közel állott a szivéhez, gyönyörüen nyilatkozik meg hozzánk irt levelében. Bizony a Brassai szavai és mai elnökünk báró Petrichevich Horváth Kálmán tettei még a követ is megmozgathatnák. Örömmel látjuk, hogy a szivek megmozdultak. A levél igy szól:

Nagytiszteletü tanár úr!

Az Unitárius Közlöny ez idei első számában olvasva az általam annyira nagyrabecsült és feledhetetlen Brassai bácsinak levelét a Dávid Ferenc-Egylet alakulásáról és az egylet elnöke: báró Petrichevich Horváth Kálmán úrnak valóban meleghangú felhivását adakozásra, ezeknek hatása alatt, a Dávid Ferenc-Egylet részére alapítványképpen mai napon, postai utalvánnyal Gálfi Lőrinc egyleti pénztárnok ur kezéhez egyszáz koronát küldök.

Szives üdvözlettel

Torda, 1912. januái 22-én tisztelő hive

Csegezi Mihályné Albert Ilka.

* *

Örökös alapitói díjat fizettek (Első közlemény szerint 6-on), ujabban: 7. Csegezi Mihályné Albert Ilka 100 kor. 8. Bárú Petrichevich Horváth Kálmán (13-szor) 50 kor. 9. Raffaj András Abrudbánya 40 kor.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Február 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Az esti istentiszteletek tartásáról kezdenek szorgalmasan gondolkozni a református egyházban, sőt már Kolozsvárt is tartanak ilyeneket estéli világitás mellett. A téli rövid napok egészen megmagyarázzák ezt a törekvést. Legnagyobb bajt az okoz, hogy templomaink nincsenek berendezve ilyen célra, mert különben könnyen rájönnénk nagy előnyeire.

—

Ugy látszik, még a gondolkozó és művelt elméjű emberek között is sokan nincsenek tisztában azzal, hogy mikor vallásos valaki s mikor nem. Sokak tán úgy vélekednek, hogy aki nem hiszi mindazt, amit az egyház tanít, az már hitetlen. Tévesen gondolkoznak. Nem az a hitetlen, aki nem hiszi ami hihetetlen, hanem az, aki azt hiszi, hogy a hit olyan, mint egy kártyavár, ha kiveszünk belőle egy kártyát, a többi összeomlik. A hit olyan, mint a fán egy virágcsokor. Szép és kedves az ő kis és nagy nyílásaival, de gyümölcsöt csak azoktól várnak, amelyek az anya kebléhez közelebb vannak és ahoz szilárdan tapadnak. A többi rendre lehull. Ami lélekből van lelki, az örökké megmarad és magából nő tovább.

—

Az, aki engedelmeskedik a törvénynek, igazi uralkodó, mert erkölcsi nagyságával fölülemelkedik mindenen, ami összeütközésbe hozhatná a törvénnyel. A családi körben élénken lehet látni ezt a helyzetet. A 18—20 év közötti fiu vagy leány immár felülemelkedett a szülői fenyítésen, mert olyan okosok, ügyesek, figyelmesek, hogy őket a szülők mintául állítják a kisebbek elébe, mert még ha hibáznak is, a megbánás és a szégyen érzete rögtön végrehajtja az itéletet és leszolgáltatja velök a büntetést.

—

Mérhetlen nagy baj a szegénység, de csak attól a naptól kezdve, amikor a szegény koldulni kezd. Valameddig bízunk magunkban, az erőnkben, nincsen elveszve semmi, mert addig mások is biznak bennünk és megsegítnek. A szükségben nyujtott hitel nem apasztja, hanem növeli a munkaerőt és a tőkét s ha ez a kettő kezet fogva dolgozik, könnyü helyreállítni az egyensulyt, sőt a kissé fokozott szorgalom és kitartás fölfedez eddig nem ismert erőket és alkalmakat. Az az igazán szegény ember, aki elhiszi, hogy ő szegény és semmi más.

—

Találkoztunk egy munkásemberrel. Hogy van? kérdeztük. Oly pompásan, volt a felelet, mint akinek harmincezer pengője van a takarékban. Amig ezt fölbirom — izmos karjára mutatott — addig nincs baj. Munka van bőven, meg is fizetik jól. Jól eszem, jól alszom s azzal vége. De hát az ital? Olyan már nincs. Azzal régen végeztem. Ide be nem (szájára mutatott). Engem többször le nem főz. Jól megadtam az árát. Köszönöm a jó Istennek, nem vagyok adósa sem a zsidónak, sem a szatócsnak, de nem is leszek. Köszönöm a szives érdeklődést. Ezzel szépen elbúcsuztunk egymástól.

—

Az olasz-török háboru borzalmai mindenkiben megfagyasztják a vért, mert mindenfelülről csak halál, szenvedés, éhség, ragály és pusztulás híre jő. A népek milliói nem kivánják a hákorut, mert tudják, hogy a nemzet ifjusága pusztul oda. A tudomány, művészet, ipar semmi, vagy csak elenyésző hasznot lát belőle, s mégis milliókat költünk a tengeri szörnyekre, s mégis egy félmillió gyermeknek nincsen iskolája, nincsen ruházatja. Hát mégis háboruzunk? S miért? Mert egy pár nagy diplomata kisüti, hogy erre is szükség van. Jó lenne, ha immár egyszer eljőne a békesség e földre, hogy az emberek ne roszat, hanem jót akarjanak.

—

A hibakeresés, tehát a vádaskodás, gyanusítás nemcsak nálunk, Amerikában is divatban van. Az Unitarian Word und Workben ezeket olvassuk: „Az amerikai nép között a gyanusítás és vádaskodás ragályszerűleg uralkodik. Aki csak annyit tud tenni, hogy a mások hibáját látja meg, gyenge elméjű ember lehet. Nem kimélik a kollegiumokat, a jótékony intézeteket, a kormányzó testületeket, a társadalmi intézményeket . . . Minél kevésbé ismerik a dolgokat, annál erősebben és kíméletlenebbül vádaskodhatnak. A cikk így végződik: szeretjük a valódi reformembereket, s minden lehető módon segitségükre vagyunk és leszünk, de az amateur reformembereknek, akiknek csak a kritizálás a kenyerök, kevés hasznát veszik azok a közművelődési és egyházi intézmények, amelyeknek a nemzet haladását köszönhetjük."

—

Az unitárius egyházak — irja az amerikaiak havi tudósítója — mióta fennállanak, nem részesültek olyan tiszteletben mások részéről, mint most. Az unitárius egyház soha sem volt oly jól ellátva fölszereléssel és emberekkel. Annyi és oly jó karban levő temploma, oly hű papjai, tisztviselői és tanítói nem voltak soha. Ámbár az adományok nem érik utól a szükséget, de mégis soha sem folyt be annyi segély, mint most. Akik a jelen helyzetet elítélőleg birálják meg, vagy a jövő iránt aggódnak, vegyék figyelembe a szemök előtt folyó eseményeket s szabják azokhoz erejöket s járjanak abban, hogy a munka legyen még nagyobb s a haladás még gyorsabb.

Elmélkedés.

Mi lenne azzal a rüggyel, amely a fa ágán ősszel gondosan betakarózik barna köpenyébe, ha elmaradna a tavasz? Mi lenne a föld porába elrejtőzött kis maggal, ha a téli fagy nem olvadna el? Lassú halál, örökös álom, megsemmisülés.

Lehetséges, hogy ez a nagy pusztulás a természet birodalmában csak olyan esemény lenne, mint amikor óriás őserdők halomra dőltek s azután sok ezer esztendő elmultával kikerült belőlük egy egészen új tüzelő anyag.

Lehetséges, hogy egy nagy rázkódás útat nyitna a mély tengernek, hogy elhagyja helyét s új kanaánt teremtsen az állatvilágnak. Lehetséges azonban az is, hogy nem kedvezne oly nagyon a szerencsee s enyészet, pusztulás állana be az élet és reménység helyén.

Érdekes gondolatok s nagy aggodalmak ezek bizonnyal. De vannak még nagyobbak is.

Mi lenne az emberrel, ha egy napon elnémúlna ajaka? Mi lenne, ha szeme elveszítné színérzékét? Ha ajakán akadna a szó?

Rettenetes még csak elképzelni is! De van még rettentőbb is: az, ha az agy megszünne gondolkozni, a lélek h ni és remélni a szív szeretni és érezni, hogy szerettetik.

Ez az elviselhetlen csapás akkor következnék az emberre, ha egyszerre kidölne kebeléből a hit fája, ha elsülyedne a reménység tengere, ha elveszitené Istenét.

Elmélkedjünk, gondolkozzunk és imádkozzunk a hit rügyei fakasztó tavasz eljöttéért, mert a hit nélküli élet mint a tavasz nélküli tél, szörnyübb a halálnál, mely után nem következik föltámadás.

Az unitárius vallás előnyei.

Dr. Hale Edward, az amerikai unitáriusok Brassaija ezt irta a vallásról.

Megbecsülhetlen előny, ha valaki vallásos szülőktől származik, s kiválóan nagy előny, ha a vallás egyszerű és ésszerű, mint az én szülőimé volt. Én mindig tudtam, hogy engemet az Isten szeret. Mindig hálával gondoltam Istenre azért, hogy engemet ilyen szép világba helyezett. Mindig boldogan emlegettem jótéteményeit, s mindig örömest hallgattam szavára.

A melyik ifjú igy nő föl, elkerüli azokat a lelki küzdelmeket, amelyek sok ifjú ember életét annyira megzavarják. Amelyik fiúnak jó korán megtanítják, hogy ő Istenben él, mozog és benne van egész lénye, tehát mindig közel van hozzá az az erő, amellyel legyőzheti a nehézségeket, az ilyen ifjú könnyebben szembe száll a bajokkal, s valószínűleg nagyobb sikert is ér el, mint az, akinek folytonosan azt hangoztatják a fülébe, hogy Isten haragos, az Isten büntet és bosszút áll még a maradékokon is.

Az unitárius vallásnak ezek a nagy előnyei megvannak.

A hit.

Oh, hányszor tör ránk a sorsnak viharja,
S oly mérgesen, hogy már-már elveszít.
És nincsen senki, aki elzavarja
Az éjszakának boszus rémeit.

Nem ölel körül a szeretet karja,
Átszenvendjük a lét keserveit.
Szivünket kétely tépi, gyötri, marja, —
Beléje vágva éles körmeit.

Még a remény se mutat semmi szépet.
Borusnak látszik az egész természet,
S szinte látjuk a fátumot magát.

Keressük ekkor s bizton megtaláljuk.
A felhőkön át tündökölni látjuk:
A hit mosolygó, fényes csillagát

Magy Albert.

Dicsőülés.

Immár halott vagy nékem e világra.
Fekszel ölén a tenger messzi múltnak.
Rád ifjúságom húnyt rózsái hulltak
Rád az idők nagy hantja rég, te drága.

Mégis: te élsz. Mint nap suhansz föl lassan
Szived fényét egész világra ontva,
Egész világé most a régi pompa
Úgy látlak mindig tündöklőbb magasban.

Mindenben élsz, örök dicsőülésben.
Te nyulsz felém ma minden tiszta kézben
Hű voltál eddig: ma te vagy a hűség.

Ma minden jóság, szentség, gyönyörüség
Dicsőségedből egy parányt sugároz.
Egy sugarat fon izzó glóriádhoz.

Berde Mária.

Egy universalis vallás szálai.

Oxford, 1911. dec. 20.

„Az Isten egy, ki egyformán igazságot szolgáltat zsidónak és pogánynak és egy a szellem, amelyből mindannyian ittunk.“ A A nagy apostol, Pál, vezérgondolatai ezek, egy egyetemes, keresztény-világvallásra vonatkozólag. Hogy a nagy apostol eszméit majdnem hosszú húsz százév is mennyire nem tudta megvalósítani azt a különböző felekezetek, vallások hathatósan bizonyítják. De hogy az apostol munkája épen nem volt eredménytelen, azt a kereszténység folyton növekedő, szélesedő határai hirdetik.

Az Isten egy, a szellem is egy, de az emberek nagyon is különbözők és igen különbözően értékelik és magyarázzák az egy forráshoz vezető útat. A felekezetiesség szűk határai azonban el-

enyésző vonalak egy universális vallás keretében, amelyen belül feltalálja majd az Atyát a pogány khinai, a hindu arról a magas színvonalról emelkedve hozzá, amelyre egy Buddha, egy Zoroaster vagy Confucius magasztos gondolatai vezették. De az az egyetemes vallás magához öleli majd a sötét Afrika, Ausztrália fetis imádó négereit is, mert az egy Atya gyermekei ők is, bárha századok múlva jutnak is oda, amikor egy „szentháromság" vagy „világmegváltás" problémáján töprengjenek.

Bennebb azonban nem merészkedem, nehogy a dogmatikus theologiai határokon belül találjak kerülni, mert ott nagyon sok keresztút van, amelyek félrevezetnének. Ennek a nehány sornak pedig más rendeltetése lenne, amit leakarok irni.

Pál apostol szavai és az universálismus gondolata pedig az én itt lételemmel kapcselatban ötlöttek az eszembe. S amint így elgondolkoztam, egyházunk történetének sötét, megpróbáló korszakai megelevenedtek emlékezetemben . . . Hogy küzd egy maroknyi nép, hogy megvédje hitét. Azt a hitet, amelyet megérthet minden hivő; amely egyszerű, tiszta és igaz; amelyben benne van egy bízó lélek minden érzése, minden, ami nagyobb, magasztosabb bennünk az emberinél, de amelyből ki van zárva az emberi érdek és számitás. A küzdelem nem volt eredménytelen . . . négy hosszú évszáz mindennapos küzdése azt kiáltja, hogy amiért küzdünk: isteni volt. De nem csak a mi küzdelmünk, másé is, más nemzetek küzködése is, a mi bizonyságunk, a mi igazságunk. Az eszme, egy őszinte, egyszerű vallás eszméje, új életet nyer az európai világ legszélső részében és hitet ad egy napról-napra növekedő, erősödő angol unitárius egyháznak. Túl a tengereken, a szabadság földjén százezrek hitét élteti az „Egy Istenség" eszméje . . . A hívők serege egyesül és nincs távolság, nincs akkora határa a nemzetiségnek, mely őket elkülönítse.

Talán nem is első eset, amikor ezekről elgondolkozom; lelkesedtem, valahányszor beszélni hallottam nemzeteket összekötő kapocsról, egyesítő eszmék szálairól. De igazán megérteni csak most tudom, most érzem, csakhogy van igazán egy erő, talán az egyetlen erő, amely minden népeket összeköthet: a hit.

Le sem tudom írni, meg sem tudom magyarázni, hogy milyen érzés az, egy idegen országban, idegen népnek hirdetni, predikálni az üzenetet, az úrnak evangeliumát. De érzem, amikor ott állok egy idegen gyülekezet előtt, amelynek tagjait más érdekek, nyelv, életcél, világhelyzet annyira elválasztja az én népemtől; érzem az erőt lelkemben, amely bátorít, szólásra készt. Látom, hogy érdeklődésüket lekötöm, érzem, hogy velem jönnek, hogy követnek, együtt éreznek velem, eggyé lesznek lélekben velem: ott a hitnek, a léleknek világában, ahol „nincs sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem úr, ahol egyek vagyunk mindnyájan." Ezt érzem, vala-

hányszor angol szószékről hirdetem az Úrnak igéjét. Az utóbbi időben különösen alig volt vasárnap, amelyen teljesen idegen és új hallgatóság előtt ne kellett volna beszélnem.

Egy egyetemes vallás gondolata pedig minden egyes alkalommal erősebb lett a lelkemben. És ha lesz idő, amikor minden ország népei egy szívvel-lélekkel vallják a mi „Egy Istenünket", a mindenség atyját igaz Istenüknek, úgy érzem, hogy az a mi őszinte, egyszerű hitünkben lesz.

Ez a reményem pedig nem puszta fanatizmus. Távol Ázsiában egy erős, bár kicsiny sereg, névleg „Brahma Somaj" tényleg unitárius, vallja az „Egy Isten" hitét. Niponban prófétai lelkek türelemmel tanítják a japánok alacsonyabb műveltségi fokon álló, fétisimádó pogányait, hogy termékennyé tegyék a talajt az ige bevételére. S munkájuk, fáradozásuk gyümölcse egy kicsiny hivő sereg már is, amely segíti, támogatja mestereit egyszerű hitével.

Egy jövő, universalis vallás szálai ezek, úgy érzem, úgy hiszem és e szálak összefutnak, egyesülnek, a mi kicsiny egyházunk dogmáktól, theologiai filozófálástól ment hitében. Abban a hitben, a melyet a legműveltebb ember önérzetesen vall magáénak és amelyet megért, átérez a félművelt, félvadon élő fétisimádó.

Győrfi István.

Vándor.

Büszkén ment útra, könnyü lábbal
És vágya, mint a sas.
Előtte hivó, kéklő messzi
S a cél, a szent, távol — magas.

Sík uton vigan fütyörészett
Sziklákon izzadott.
Mi elmaradt, új büszkeséget,
Mi jött: csak új erőt adott.

Homlokát hágó nap köszönté
Tenger arany sugár
Mind tágabb, tágabb fönn a kékség
Mind messzibb lent a zöld határ.

Úgy tágult szive óriásra
Mint lent nőtt a világ,
Mint fönt a nyíló végtelenség
Új, táruló csudák.

Óh, széttárt ifjú karral állni
Legmerőbb csúcsokon
Betelt vágyak aranysulyától
Lerogyni a végső fokon.

Boldogság! Most add drága kelyhed!
— Ő nincs. Ő ott maradt
Nagy, messzi sápadt kék hegyek közt
Könnyező fák alatt.

Berde Mária.

„Emlékezzünk régiekről.“

Az Unitárius Közlöny „Régi dolgokkal“ sokszor foglalkozott hosszu pályafutása alatt. Erről jövőre sem mond le, de óhajtja főképpen régi embereinkkel ismertetni meg olvasóit. Nem fog különbséget tenni a nagyok és kicsinyek között. Az, aki hiven őrizte a templom kulcsát és nem adta át a betörő ellenségnek, inkább eltűrte a durva bántalmazást, éppen olyan érdemes az emlékezetre, mint az, aki templomot épittetett, vagy gondozta egész vidék egyházait. Példájuk lelkesítő, oktató és követésre méltó. Mi hatni akarunk a mai s ezutáni nemzedékekre.

Ezt a szándékunkat azért jelentjük előre, hogy akinek családi emlékei vannak, keresse elé s jöjjön segitségünkre.

A szavak mellé képet is szivesen adunk s nemsokára egyik régi jelesünket fogjuk bemutatni egy másik régi jeles ismertetésével. Emlékezet gyújts közöttünk régi fénynél új szövétneket!

Apróságok. *Pohárköszöntő Taft elnökre.* Taft elnököt Lincolnban éppen az ellenjelöltje, Bryan köszöntötte föl a tiszteletére rendezett banketten. A poharában nem bor, hanem víz volt s igy szólt: „Emelkedjünk föl s poharainkat töltsük meg azzal az itallal, amelyet a mindenható látott el szabadalommal s igyunk Taft elnök egészségére, kivánván, hogy adjon Isten neki bölcseséget nehéz munkájának sikeres elvégzésére.“

NŐK VILÁGA.

A nők szövetségei vezetőit kéri a titkár, sziveskedjenek értesíteni elnöknő őméltóságát újévi működésükről. A t. lelkésznék irják meg az egyházközségből elköltözött nők mostani lakását, hogy fölkereshessük.

Levél a londoni szövetségtől.

a) *A külföldiek ligája.*

Miss Herford az angol unitárius és más szabadelvü nők ligájának titkára két körrevelet küldött a mi nőegyesületünknek.

A nemzetközi szövetség arra törekszik, hogy a különböző országok unitárius és szabadelvü keresztény női között baráti viszony létesüljön. E célból alakitotta az ugynevezett „baráti kör"-t.

Ezen társaság oltalmába veszi a Londonba vagy Anglia bármely részébe magánosan érkező azon fiatal leányokat, kiknek szülei egyesületi tagok.

A „baráti kör" minden lehető útbaigazítással szolgál; internatusokat, iskolákat ajánl, sőt olyan privát házakat is, amelyek fiatal leányokat elfogadnak.

A magánosan útazók bizalommal fordulhatnak ide bárminemü tanácsért. Ha szükséges a kör egyik tagját kiküldi az állomásra is, hogy az egyedül érkező fiatal leányt fogadja, ez esetben azonban a kisérőnő költségeit fizetni kell.

A liga nem vállalkozhatik soha arra, hogy tagjainak állást keressen.

A fiatal leányok, akik belépnek a kör kötelékébe magukhoz illő barátnőkre találnak. Szeretettel lesznek fogadva, meghivást kapnak a társaság minden egyes összejövetelére és amikor csak szükségét érzik, számithatnak a kör jótékony pártfogására.

Uj tagok első évben fizetnek 1 kor. rendes tagsági díjat.

Eddigelé csak a uémetországi „Verein für Religiöse Erziehung" van összeköttetésben e „baráti kör"-rel, most minket is szeretnének belevonni s működésüket fokozatosan terjesztve, idővel a többi nemzetek szabadelvű nőivel is összeköttetésbe lépnek.

(Akik készülnek külföldre, akár Német-, akár Angolországba,

akár Amerikába, értesítsék a Magyar Unitárius nők szövetségét, ha igénybe akarják venni a baráti kör szövetségét. Cim: Fangh Erzsébet, Kolozsvár, Majális-utca.)

b) *A hazaiak támogatása.*

A második nyomtatvány a „Baráti osztály" cimet viseli és az elsőéhez hasonló célt szolgál, ez azonban csak Anglia unitárius nőire vonatkozik. A liga ugyanis a különböző gyülekezetekkel összeköttetésben fiókegyleteket alakít. Ezen egyletek különösen azon unitárius leányokat és nőket veszik oltalmukba, akik bármely okból egyedül idegen helyre kerülnek s elszakadnak azon egyháztól, melynek kötelékébe tartoztak.

Ha ezen unitárius nők olyan helyre költöznek át, ahol szintén van templom, úgy az ezzel kapcsolatban levő nőegylet tárt karokkal fogadja az új tagot.

Ha azonban egy egyedül álló unitárius nő olyan helyre kerül, ahol teljesen el van szigetelve hitrokonaitól, úgy az egylet levelezés utján igyekszik bátoritani őt, segitségére lenni, jó könyvekkel ellátni stb.

És végül, ha több unitárius nő kerül össze olyan helyen, a hol templom nincsen, úgy az egylet segédkezet nyújt nekik, hogy egy kis baráti kört alakítva, vallásos életük fejlesztését egyesült erővel munkálhassák.

Az első körlevél felhivásának örömmel kell eleget tennünk, a második pedig követendő példa gyanánt állhat előttünk!

Engel Ella,
a Nők szövetségének külföldi levelezője.

Izenet egy asszonyságnak Kolozsvárra.

Nagys. asszony nem is olyan régen, amikor egyházunk tagjai közé lépett, szives volt arra kérni, hogy *ismertessem meg az unitárius vallás főbb tanitásaival.*

Egy óra alatt elmondottam volt rövidesen, amit úgy bevezetésképpen elmondhattam. Azóta sokszor készültünk a folytatásra, de hol egy, hol más akadály került a jó szándék utjába. Tudom, hogy egy időben a kolozsvári nők közül az érdeklődőket óhajtotta összegyűjteni, hogy egyszerre többen vegyenek részt. Ez sem valósult meg. A múlt évben a nők szövetsége összejövetelein akartuk megkisérelni. A készülődéssel maradtunk, mert a szervezkedés más irányban foglalt el.

Nem szeretnék adósa maradni. Elhatároztam tehát, hogy ha az *1912-ik év telén a vallásos beszélgetéseket* nem kezdjük meg, akkor én más uton-módon teljesítem, amit vállaltam. Megirom a Nők Világának. Ennek az a haszna lesz, hogy mások is olvashatják, de az a hátránya, hogy a bizalmas együttlét alkalmával önként fölmerülő kérdések, az érdeklődés, a tudni vágyódás nem lesz segítségemre.

Maradok a nagys. asszony tisztelő hive *B. Gy.*

Mit hisznek az unitáriusok?

— Igaz történet. —

Egy amerikai kis leányt az iskolatársai megtámadtak a hite miatt. Ti unitáriusok, ti nem hisztek a Krisztusban.

De igen, felelt a kis lány, mi hiszünk.

De nem hisztek az istenségében.

De igen, mi hiszünk. Mi hiszünk a te istenségedben és az én istenségemben is.

De nem hisztek a bibliában.

De igen, mi hiszünk a bibliában. Mi hiszünk minden bibliában.

De ti nem hisztek az imádságban.

Hát mi azt gondoljuk, hogy Isten oly jól tudja, mire van szükségünk, hogy nem kell kérnünk, de hiszünk a hálaadásban az elvett jókért.

Egy másik gyermek közbe kiáltott: de nem hisztek az Istenben. Erre a kis leány sirni kezdett. „De igen, mi hiszünk, s mi nem hiszünk semmi egyébben.“

Pályázat.

A dr. Bedő Albert pályadija pályázati föltételeiben a következő módosítás történt: A Ker. Magvető mult évi 6-ik füzetének 386-ik lapján közölt szövegnek a második pontjait (felülről a 4. 5. és 6-ik sorban „A beszéd Máté szavaktól kezdve szentlélek nevében“ szavakat törölni kell s helyébe ez veendő: A beszéd, melynek tárgya a Jézus Krisztus által parancsolt keresztelésnek egyházi és ünnepies jelentősége Máté evangeliuma XXVI. r. 19. versében foglalt ez alapigére irandó: Elmenvén, tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket atyának, fiúnak és szentléleknek nevében.“

TŰZHELY MELLETT.

A Mózsi életje.*

Nem hiába szokta volt mondogatni a vén Tiboldi mester, hogy „pázsintos udvaron lakik a szegénység“. Csakugyan igaz is az. A jómódu ember életszerén elevenség van. Emberek, marhák, ekék szekerek járnak ki s bé. A jómódu ember udvara csakugyan „élet“. Az élet pedig a pázsint halála. Hanem a szegény ember csendes, elhagyatott udvarát fölveri a gyom. Mint a Mózsiét is. Azt úgy befolyta a porcsfű, hogy a kicsi kaputól (nagy kapura semmi szükség) a házig futó ösvény is félénk gyík módjára szinte láthatatlanúl lapul meg a gyom alatt. Az életen 3 épület van, amik messziről tekintve kúpos födelükkel olyanok, mint három hangyaboly.

Legbelől az udvar közepén van a ház. Alig egy öl magas a fala, úgy, hogy a gazda benne, ha kifeszűl, éri fejével a mestergerendát. Hanem a födele, az már legalább is kétakkora. Szinte bámúl az ember, hogy az a kis törpe épület hogy nem rogyik össze az alatt a nagy tető alatt. Ugy kell lenni, hogy a ház falait is a tető súlyossága nyomta ráncosra. A fehérre meszelt falat lent a töltésnél hosszában fekete lénia szegi be; az urak haláláról szóló szomorújelentést juttatná eszünkbe, ha nem volna az egész életszer anélkül is olyan elhagyatott. Kicsi, papirossal foltozott ablakai, mint vénasszony ráncos képéből a szemek, bágyadtan villáncsolnak ki az útra. Az időtől s füsttől megfeketült abajdok zsúpfödél úgy illik az épületre, mint amikor egyszer-másszor a kujakomnyi kicsi gyermek fejére nagyember sapkáját húzzákk.

A ház mellett balra az út felé van a sütő. Nyári konyhának kezdik hívogatni, akik országot, világot láttak. De hát nincs igazuk. Nyári! Azt még lehetne értení, ámbár igaz, hogy télen is megvan a. Csak éppen hogy nem mindennapos benne a munka. De konyha! Ennek a szónak már csak az urak tudják igaz értelmét venni. Nyári konyha! Semmiképen sem tiszta beszéd az! Sütő! Igy már érti mindenki s elképzeli a kis épületet a sütőkemencével, a szapuló-katlannal s a szabadtüzhellyel. A szabad tüzhely! Csendes nyari estéken föl-fölcsap belőle a láng. Fényét körben kuporgó

* Mióta „Mózsi haza eregelt“ Un. Közlöny 1911. 2-ik szám, azóta az iró sulyos és hosszas betegséget állott ki. Immár egészen jobban van s ismét elkezdi beszélni a Mózsi dolgait Hallgassuk figyelmetesen. Az Isten éltesse Martosy barátunkat, hogy folytathassa tovább. Szerk.

gyermekhadra veti, amint álmosan nézik az ércüst oldalára tapadt szikrasereget. „Az aratók", mondják fontoskodó komolysággal s áhitattal nézik, amint szorgosan, elevenen dolgoznak a láng felett, s amint elvonúlnak lassacskán hidegebb tájakra, hogy ott kialudjanak. Hiába! A szikra csak addig él, míg az anyatűz lángja fúj belé életet. Azután? Csillog tán még egy darabig, de a hideg, idegen tájon csakhamar vége neki. Hejh, hogy nem tudják ezt meggondolni még akkor, a tűz körül gubbasztó gyerekek! . . .

A harmadik épület egészen kivűl az út mellett van. Lábakra rakott lappancsos vállus, pozdorjafödeles alkotmány ez. Nem nagy ész kell annak a megfejtéséhez, hogy ez bizony disznópajta. Hanem azt megmondani, hogy mikor volt neki lakója, az már tudomány. Nem is mernek ehez a nagy kérdéshez hozzászólani, csak a falu legvénebb emberei. Azok sincsenek egy értelemmel. Némelyek a forradalom előtti időkről beszélnek, mások szentűl állítják, hogy a német világ idejében is lett volna lakó ebben a rezidenciában. Egy azonban bizonyos. A Mózsi idejében semmiféle állati hang föl nem verte e palota csöndjét, merthogy az ő életjén macskán kivűl semminemű négylábú állat meg nem fordult. Sem heccs ki, sem prüccs ki! Amint szokták mondani a vityálódni szerető emberek. Már akik nem tudják azt a szent törvényt, hogy a szegénységgel nem talál csúfolkodni.

Na hanem mindeneknek nagy csodálkozására, ebbe az épületbe a múlt őszön mégis lakó termett. Úgy történt, hogy a tanítóéknak a nyárra vendégeik jöttek. Hosszabb időre számítottak s azért a rendes cselédség nem látszott elégségesnek. Megfogadták hát a Mózsi 13 éves leányát. Igért a tanító neki őszig bér fejében egy fejelés csizmát s egy malacot. Az életrevaló leányka igen jól beleillett a reá váró „fuss ide, fuss oda" mesterségbe s a tanító, hogy a Juliska jóramenendőségét megjutalmazza, odamente után pár napra át is adta a malacot. Ha a fejeléscsizmának kellett volna enni adni, úgy lehet, akkor azt kapta volna meg hamarább Juliska. Na mindegy. Elég tudni azt, hogy ott volt a malac a Mózsi udvarán. Soha jobb dolga még négylábú állatnak nem volt. A gyerekek becézték s minden elképzelhető jóval ellátták. Répalapi, lucerna, szulák, disznósaláta, csemegeként hullomás alma, később tök s mindehez, hogy a sok jó meg ne ártson neki, napjában háromszor kevertes ital, istenuccsegén, a király disznaja se éljen különben. Hát még amikor őszre kelve a malac hizóra került! Még törökbúzát is kapott. Drága étel, az igaz, de az ilyen kár haszonba megyen. A malac pedig hálából olyan szép kövérre gömbölyödött, hogy kacagott az ember lelke, ha ránézett. Mikor aztán szentmártonnap után lekoppant az első hó s beállottak a fagyok, Mózsi megszólította Imre komát s egy jó hajnalban kést ütöttek a szegény

malacba. Mámoros volt aznap az egész ház. A gyerekek a malacsikoltás hangjára még szepegve hurták az ágyban fülükre a lepedőt, de már a perzselésnél kitörő örömmel segítettek! Mint valami indiánok az áldozat körül, úgy ugráltak a magasra csapó lángok fényében. Az asszony is szokatlan jókedvvel tett-vett. Az ázalékok elkészítésénél meglepő eréllyel disputált Imre komával, a keszkenőjét menyecskésen hátrakötötte, úgy érezte, hogy annyi idő után csak most lett igazán a ház gazdasszonyává. Elcsigázott arca nekigömbölyödött, a szeme megcsillant. A jólét szele fújt rá a házra s utána, mint rekkenő nyárban a virágok között, szokatlan elevenség támadt. S Mózsi? Ő is örvendett, de csak rendjével. Nem volt bolond, hogy egy nap kiörvendje az egész esztendőre valót. Lassabban örvendett, de tartósabban. Aranynapok virradtak reá. Reggel kolbász, este oldalas. (Délre szegény emberek házában ki ennék téli időben?) Munkája majdnem semmi s ő megelégedéssel látta bé, milyen bölcsen rendezte el isten a világot. Nyáron rendszerint szorgos a dolog, nem is lehet akkor a sok evéssel bajlódni, ilyenkor kell jól élni, amikor az étel előtt is, utána is bőven jut idő az örvendezésre. Ezekbe a csendes elmélkedésekbe belevonta némelykor Márit is. Hanem egyszer a beszélgetésük váratlan útra kanyarodott.

— Tudja-e Mózsi — kezdi az asszony — hogy jó volna, ha a disznóköltségből őszig ki nem fognánk. Akkorra tán Isten segitségével megint tudnánk egy malacfarlat ragasztani s be szép volna, ha nálunk is, mint a nagy gazdáknál a két költség összeérne.

— Hát a bizony jó volna, hagyja rá Mózsi, akit a jólét annyira elpuhitott, hogy képes volt néha még az asszonynak is igazat adni

— De hát tudja-e — kapta föl a szót elevenen az asszony — tudja-e, miért tart ki a költség újig a nagy gazdáknál. Azért, mert náluk az a törvény, hogy a szalonnát kukukszóig megkezdeni nem szabad. Mi se kezdjük meg, mig a kukuk meg nem szólal.

— Hm — vélekedett Mózsi — kukukszó, messzecske van az, Mári. Bajos lesz várni addig.

— Hát mért lenne — verte a vasat az asszony — tavaly is vártunk, tavalyelőtt is, azelőtt is, amióta egy sót, egy kenyeret eszünk, mindig vártunk. Vártunk még a kukukszó után is. Mért ne várhatnánk az idén kukukszóig?

— Na jó, legyen most az egyszer neked is igazad — adja meg magát az ember — eddig is vártunk, várjunk az idén is, amig kukukszót hallunk.

Az ügy ezzel el volt intézve. Az asszony megnyugodott. Elteltek szép csöndben a karácsonyi ünnepek s már jól benne voltak

januáriusban anélkül, hogy történt volna valami nevezetes dolog. Ekkor egyszerre szokatlan nyugtalanság kezdett mutatkozni Mózsin. Nem lelte helyét. Százféle dologhoz fogott, egyik sem volt keze ügyében. Járt ki s bé, mint a vetéllő. Akár ült, akár állt, semmiképpen magát jól nem érezte. Mi lelhette? Mindenki meg van elégedve körülötte, neki magának étele, itala megvan... Itala? Hohó! Álljunk meg csak itt egy szóra! Mi az az ital? Erre nézve Mózsinak a közönségestől elütő elmélete volt. A Kicsikút vize például olyan jó, hogy még más faluba is elhordják. Hanem azért még sem ital. A borviz nyári melegben jól szokott esni. De az sem ital. A piros káposztalé kolbásszal ugyan jó ital. Azaz, hogy dehogy ital! Az sem ital. Mert az italnak legelsőbben is széditeni kell. Minél jobban szédit, annál jobb ital. Az italok trónusán a Mózsi képviseletében a kicsi üstös szilvapálinka ült. Lábai zsámolyánál a lépcsőkön fennebb vagy alább a többi alattvalók. Állás, rum, köményes s más effajta atyafiságok. A lépcső legalsó fokán szerényen húzódik meg az „egyenes“ pálinka. Csakhogy most a legalábbvaló, „egyenes“ is elérhetetlen magasságban állott Mózsi fölött. A határjárás Ábrahám urral már megtörtént, pénz nincs, a tyúkok nem bolondok, hogy télben tojjanak; törökbuza volna, de az kell a ház szükségére. A gyerekek szájából a mindennapit még a pogány sem venné ki. Más egyéb? Hiszen volna, csakugyan volna, hejh de a kukukszó! Mikor lesz még a? E nyugtalan napokban Mózsi igen sokszor fölnézett a hijuba. Mintha csak törökbuzát hozna le fejteni. Ilyenkor meg-megállt a már barnulni kezdő szép szalonna előtt. Eleinte szeretettel lapogatta meg, mint az ökörszedő szokta a kedvére való marhát, de később valóságos gyülöletet kezdett érezni iránta. Hogyne! Itt áll előtte egy holt tőke. Hanem azt ő nem tudta ilyen szépen kimondani. O csak elmorrogott a foga között egy csendes káromkodást s igy szólt a „holt tőkéhez“.

— Itt bizony fütyöghetsz! Sem nekem, sem másnak semmi haszna belőled.

Végre is tudnivaló, hogy a türelem olyan, mint a posztókalapokon lévő nyúlóka. Nyúlik, nyúlik egy darabig, de utoljára is elszakad. Mózsi sem birta már tovább. Szép téli délelőtt volt. A gyermekek ki erre-arra, ki iskolába. Az asszony a cserepes tüzhely előtt fonogatott. Mózsi egy törpe háromlábu széken a lába közé fogott vékába törökbuzát fejtett. Egyszer csak leteszi a fejtőcsuszát. Elgondolkozik. Sapkáját a szemére húzza, az állát összeszoritja s föláll olyan tekintettel, mintha ölni akarna. Hiszen nem is kevesebbet akart. Azzal két ugrással föl a hijuba. Ott egyenesen neki a szegény szalonnának. Elékapja a segesvári bicskot, kétszer végighúzza a harisnyáján s már vetné is neki a szalonnának, de

előbb meggondolja, a kürtőhöz orozkodik s furcsa madárhangon lekiáltja: „Kukuk“.

Odalent az asszony ijedten kapja föl a fejét, de még ideje sincs a meglepődésre, már hallik le a kürtőből a Mózsi beszéde.

— Hallád-e Mari a kukukszót?

— Hallottam hát — kiált föl az asszony — de azt is tudom, hogy kied volt a madár. Azért a szalonnának csak hagyjon békét.

— Nem jól beszélsz, Mári — recseg le keményen a szó a régi módi telefonon — azt mondtuk, hogy a szalonnát nem kezdjük meg, amig kukukszót nem hallunk. Igaz-e? Kukukszót éppen most hallánk, én is hallottam, te is. Igaz-e? A szalonnát hát meg lehet kezdeni. S megvan.

Ezek a „smegvanok“ a Mózsi szájából az alkalmak szerint más-más módon szoktak hangzani s a hang formájából az asszony már tudta, mikor mi következik. Ez a mostani „smegvan“ keményen, élesen pattogott, mint a pisztolycsattanás. Jól tudta Mári, hogy ezután már a disputában megszünik a szó s következnek a súlyosabb érvek. Nem szólt hát vissza. Nem szólt akkor is, a mikor az ember hónya alatt egy takaróruhába csavart jókora pakkal lejött. Csak mikor az ajtó bezoppant, a kicsi kapu becsattant s az ember kemény vaskos lépései elhangzottak, szakadt föl melléből egy mély, egy hosszú, bánatos sohajtás.

Martossy Béla.

A nagy művész és a kis fiu.

Olaszország egyik városában egyszer egy utca sarkon állott és hegedüjén játszott egy kis fiu, hogy pár fillért kapjon a járókelőktől. Ezt sok gyermek és öreg ember cselekszi utcáinkon nyáron át.

A fiu nagyon szegény volt. A nagy család az ő sovány keresetéből élt. Közülünk azok, kik jó viszonyok között élnek s semmiben sem szükölködnek, bajosan tudják elképzelni, mit érzett a fiu lelkében, midőn játszott és sóvárgott a fillérekért, de egyet sem kapott.

Nem volt nagyon szerencsés. Kisérletezései ellenére egy kissé úgy tünt fel, hogy vagy nem fordit elég gondot a zenére, vagy végül a zenedarabra, hanem csak arra, hogy elővegyék erszényeiket és segitsék fel őt. De biz' azok az emberek el sétáltak mellette, észre sem vették szegényt. A gyerek kicsiny volt s nem is tudott valami jól játszani. A hegedű rosszúl is volt hangolva, így hát nem is volt csoda, ha figyelembe se vették az utca zajában.

Történt egyszer, hogy előtte elhaladt a hires zenész, Paganini, ki oly csodásan játszott hegedűjén, hogy világszerte ismeretes volt. Amint épen sétált a városban azon napon, megtalálta látni a sarkon ezt a fiut.

A nagy művész megállva hallgatta a fiu játékát. Látta, hogy az elhaladók figyelmet sem vetnek a fiu kérésére. Látta, hogy a gyerek kezdő zenész s igy képtelen játékával figyelmet kelteni. Minthogy épen olyan jó lelkü volt, mint a milyen hires művész, elhatározta, hogy segit rajta.

A helyett, hogy pénzt adott volna, várt a játék befejeztéig s elkérte a hegedűt. A gyermek elbámulva adta oda. A hegedűt kézbe véve, gondosan felhangolta s játszani kezdett.

Amint a vonó a húrokat érintette, a híres művész ügyes keze alatt egy nagyon kedves és elandalító dal hangzott a város utcáján, tisztán és gyönyörűen emelkedve ki az utcazajból. Midőn az emberek ezt meghallották, megállottak, körülvették a játszót és a fiút s a fillérek halommal húlltak a gyermek kezébe.

Végül, midőn sokan hallgatták és sokan segitették a fiút, Paganini abba hagyta a játszást. Visszaadta a hegedüt tulajdonosának s folytatta sétáját.

Midőn a fiú ismét kezébe vette régi hegedűjét, csodásan nézegette. Sohasem tudta elfeledni, hogy olyan gyönyörű hang jön ki az ő ócska, kopott hegedűjéből. Elképzelhető, hogy ezentúl hogy megbecsülte és szerette, amint soha azelőtt.

Midőn erre az olaszországi utcai jelenetre gondolok, eszembe jut a sok százzal azelőtti idő, midőn egy fiatal ember éppen oly édesen és kedvesen játszott az emberi lélek húrjain.

Helyről-helyre jártában úgy találta, hogy az emberi élet hangszerén az önzés zenéje szól. Ő annak húrjait a szeretet kulcsával hangolta fel s aztán oly csodálatos zenét játszott, hogy magára vonta a világ figyelmét. Az ő zenéje hallatára ezrek adtak a szegénynek, szerencsétlennek.

Jegyezzük meg mindnyájan jól, hogy ez a fiatal ember Jézus volt, kinek épen olyan volt élete, mint a mienk, egyiké is, másiké is. Ugyanaz a zene, mely hangzott az ő hangszeréből, hangozhatik a mienkből is. Ugyanaz a csodás jóság és erő, mely áthatotta az egész világot, kisugározhatik a mi életünkből is. Vajjon így lesz-e?

Casson W. Károly, f. *Székely Kelemen.*

Megölte az apját.

Úgy van. Budapesten, a magyar székesfővárosban egy tizenhétéves fiu megölte az édesapját.

Ez a rémséges hír bejárta az országot s még a külföldön is megtudták. Ha a véleményeket számbavettük, fele az volt, hogy a fiú nem hibázott, mert megszabadította az édesanyját, a kis testvéreit s a család békességét és boldogságát egy verekedő, garázda, részeges embertől.

Ugy van. Az emberek nem az apát látják a meggyilkoltban, hanem azt, aki rája tört a családra éjnek idején, mint veszedelmes idegen és verte szidalmazta és kikergette a kicsinyt s a nagyot s azután ő aludt és azután mindent eladott, hogy pálinkát vehessen és újból leigya magát s újból folytassa a munkát úgy, mint azelőtt.

Mikor a biró a tizenkilenc éves fiút kérdezte, ez azt felelte, hogy ő akarta lelőni az apját.

No hát, kedves olvasó, itt valamely szörnyü esettel van dolgunk. Itt úgy látszik mindenki eszét veszítve beszél és cselekszik.

Úgy-e meghűl bennünk a vér. Ugy-e kapkodunk a levegő után, mintha lélegzetünk el volna fojtva?

Tehát nem ott van a baj, annál a nyomorult apánál. Tehát nem tudjuk, hogy ítéljük meg azokat az apagyilkos fiukat. Tovább, messzibb kell mennünk, hogy magunkhoz térjünk és tisztán lássunk.

Itt nem a pohárban van a baj, hanem a forrásban. A forrás meg van mérgezve, s ha abból teljesen ki nem hányjuk az iszapot, ha nem készítünk neki új medret, nem gyűjtünk bele új vizet, nem épitünk körülte új korlátot, tovább is így lesz. Mások is belepusztulnak.

Es mi ez a forrás? A korcsma. Azt ki kell üríteni. Azt ki kell tisztítani. Azt be kell zárni, hogy ne ihassék senki, mert holnap másutt s azután is sok helyen és sokképpen gyilkolni fog ez a szörnyű méreg, az emberek legnagyobb ellensége.

Ha apa vagy, ne menj a korcsmába, nehogy megvessen és embernek ne nézzen a családod. Ha fiú vagy, ne menj a korcsmába, nehogy elveszítsd barátaidat. Ha ember vagy, ne menj a korcsmába, mert ott állattá leszel és úgy fognak elbánni veled.

Két pohár beszélgetése.

Két telt pohár egyszer szemtől-szembe ülve
Egy nagy úr asztalán beszédbe merüle:
Piros volt az egyik, mint a piros vér
A másik színtiszta, átlátszó fehér.

Szólt az egyik pohár, jó borral tele:
Meséljünk a multról. Én fogok bele.
Tudok én sok dolgot, nagyot érdekest
Sok furcsát is láttam majdnem minden est'!
Úri estélyeken kis, nagy urakkal
Én voltam szóvivő kedvvel, haraggal.
Királyt hatalommal fölemeltem én,
S zsarnoki önkénnyel földre teritém.
Csakis nekem szolgált ifjú és öreg
Kedvem szerint táncolt egész nagy tömeg.
Haragot gyújtottam, vérfolyt mint az ár
Családot irtottam, baj, bú velem jár.
Nincsen nekem párom, nincs több ilyen hős
Hírem, gazdaságom csodás, bűverős.

Csodállak borvitéz, szól a más pohár
Az én dicsőségem keskeny uton jár.
Szegény ember s gazdag kedvel engemet,
Szomjat oltogatok, gyógyitok sebet.
Halászt én növelek, lisztet én adok.
Hajót én szállítok kicsinyt és nagyot.
A kit te ledöntesz, helyre állítom
Béke és boldogság csak az én titkom,
A gyöngének erőt, búsnak vigságot
Így szolgálom az egész világot.
Két bölcs pohár egyszer igy beszélgetett
Diszesen terített asztaluk felett.
Vizzel s borral voltak szinültig tele
Közülök a győztes vaj' melyik leve?

Bacon.

Levélváltás

egy pap és az ő katonahíve között.

Édes Jóska fiam!

Nagy sajnálattal hallom, hogy te igen el vagy keseredve mostani, elhagyatott állapotod miatt.

Hát már mire való az a nagy búbánat? Nem vagy-e fiatal, Isten által megáldva testi, lelki erővel? Nincsenek-e neked szerető, jó szülőid, édes testvéreid, akik a messze távolban is lélekben úgy körülölelnek, részt véve minden örömödben és szomorúságodban? Nincsenek-e bajtársaid között jóravaló, derék legények, akik megérdemelnék a te barátságodat s akikkel szeretetben, megelégedésben tölthetnéd el napjaidat? Nincsen-e feljebbvalóid között is vagy egy emberséges ember, akiben jóakaródra találhatnál? Nincsen-e alkalmad arra, hogy kötelességednek tőled telhető, pontos betöltésével magadat lehetőleg elfoglaljad, ezzel együtt a mások becsülését is megnyerjed? Nem áll-e előtted száz alkalom arra, hogy eddigi ismereteidet gazdagítsad, bővítsed?

Édes fiam, az életben soha ne kicsinelj semmiféle helyzetet, ne útálj meg semmiféle nyomorúságot, mert — hidd el — ha becsülettel megálljuk a mi helyünket, ha igazán akarunk tanúlni életbölcsességet, ha a jóban mindig gyarapodni törekszünk, akkor mindenféle állapotnak, még az emberek előtti legelesettebbnek is meg lesz a maga haszna, áldása.

Azért hát félre a kislelkü csüggedéssel! Fel a fővel! Dobbanjon meg kebledben a te becsületes, magyar szived, Istenbe vetett hittel s azzal a biztos reménységgel, hogy ha te magadat el nem hagyod, akkor téged sem hagy az Isten el.

Szeretném, ha — mint lelki atyád — szívből jövő bíztatásommal, a jóban téged én is erősíthetnélek.

Most még arról értesítlek, hogy a mai napon az „U. K." szerkesztőjét, nagytiszteletü dr. Boros György urat felkértem, miszerint küldje el a lapot számodra, mint szegény, elhagyatott katonagyerek számára — díjtalanúl — amit ő bizonyosan meg is fog tenni. Azért, ha majd kezedhez veszed az első számot, köszönd meg egy levelezőlapon szépen, ügyesen.

Ezzel zárom soraimat s kívánom számodra, hogy a jó Isten legyen veled az ő segedelmével!

Szeretettel üdvözöl őszinte jóakaród

B. J.

unitár. lelkész.

* *

Kedves Tiszteletes ur a levelét megkaptam, mejet igen szépen köszönöm. Hogy a mesze távolból sem felejkezet el én rólam, mer bizon oly mesze vagyok hogy épen az ország szélén.

És hogy elolvastam a kedves Tiszteletes urtól hozám intézet levelit mint ha új élet támat volna benem és mint ha szivemről bánatot vetek volna le. mert én nem tudom felejteni az édes jó szüleimet és testváremet a jó Isten tugya hogy még mikor látom.

Kedves Tiszteletes ur bocsánatot kérek hogy ha megsértetem a mig oda haza voltam mert én akaratom szerint sose tetem aztat.

Nagyon szépen köszönöm, hogy nem felejkezet el én rólam a tiszteletes ur és boldog karácson ünnepet kivánok és boldog ujesztendő napokat kivánok és én most hála istenek jóegéségbe vagyok mejhez hasonlót kivánok az Tiszteletes urnak is és köszönöm szépen az kedves jóságát és örvendenék ha ezen pár soraim jóegésébe találnák és én örvendenék ha jó egéségbe beszélhetném a Tiszteletes ural üdvözlöm. *B. J.*

(A mt. lelkész urakat e helyen is kérjük, irják meg az Unitárius Közlönynek a katonai szolgálatban levők nevét és lakását. Akárhányan vannak, mindeniknek küldjük a lapot.)

Unitárius élet Budapesten.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Legelső sorban mély tisztelettel üdvözlöm mélyen tisztelt Szerkesztő urat abból az alkalomból, hogy kedves lapunk 25-ik évét érte meg. Sok küzdelmet, önfeláldozó munkásságot jelent ez a 25 év, azok részéről, akik a lap érdekében dolgoztak és sok örömet és vigaszt azoknak, akik a lapot olvassák. Különösen mi, budapestiek érezzük szükségét egy olyan lapnak, mely a mi szeretett vallásunk tanait hirdeti. Itt, ebben a fővárosban, ahol az egyik oldalról az ultramontánizmus, másikról az atheismus fenyeget és közöttük, mint két hatalmas sziklafal között, van a mi eszménknek egyszerű virágos rétje; itt, ahol minden lépés egy küzdelem, minden mozdulat egy harc ára; itt érezzük szükségét annak, hogy biztató szót halljunk Erdély felvilágosodottabb és vallásosabb bércei közül.

És a biztató szót hallva küzdünk, az egyház nagyjai és kicsinyjei egyaránt szeretett hitvallásunkért. Ebben a hónapban is kivette ki-ki a részét a küzdelemből, ez a hónap is egy lépéssel tovább vezetett a harcban, ebben a hónapban is munkálkodott a budapesti unitáriusság.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet felolvasást tartott január 20-án A felolvasó *Perczelné* Kozma Flóra volt. „A vallási modernizmus hatalma“ címen ismertette a mai kor materiális felfogását, szembeállítva a modern vallásnézettel. Nagy tudással, széles olva-

sottsággal, kitünő itélőképességgel fogott tárgyához, hogy meggyőzzön bennünket és azt a hatalmas számú előkelő közönséget, aki őt meghallgatni egybegyűlt, a vallás létjogosultságáról, a vallás szükségességéről, s ez teljesen sikerült is. Hiszen lehetetlen volt az ő érvei előtt meg nem hajolni annak, aki gondolkodik. A rendkívül szellemes felolvasást a legnagyobb csendben hallgatta végig a közönség s a befejezés után felhangzott az „éljen". *Kozma* Andor „Krisztus a gyárban" című költeményét *Mátrai* B. Ida szavalta. A költemény klasszikus szépségű, a szavalat remek volt. *Geiger* Mariska művészi énekszámai, *Józan* Miklós esperes hitbuzgó imája, *K. Erwin* Károly szép orgonajátékai tették teljessé a rendkívül jól sikerült felolvasó estélyt.

Másnap délután a Dávid Ferenc-Egylet ifjusági Köre tagjai gyűltek egybe, hogy egy-két órát együtt töltsön az aranyifjúság. *Urmössy* Aladár és *Riesner* Ferenc hegedülték el művészi készültséggel *Beriot* „Op. 57." művét. — *Tóth* István „Cilibe rózsái" című megható novelláját és „Hogy lesz a pipaszárból csemege" című humoros elbeszélését olvasta fel. *József* Dezső *Griege* „Harmonium"-át játszotta és utána „Erős várunk az Isten" című egyházi éneket, melyet a jelenlevők együtt énekeltek.

Január hó második vasárnapján gyűjtötte egybe az unitárius cselédeket *Perczelné* Kozma Flóra vezetése mellett az unitárius egyház hölgyközönsége. „Világosság szent Atyja" eléneklése után *Józan* Miklós esperes mondott imát. *Perczelné* Kozma Flóra magyarázta meg az egybegyűlt cselédeknek, hogy mi a célja az unitárius egyház nőinek azzal, hogy a Budapesten szolgáló székely leányokat egybegyűjtik. *Ujvári* László olvasott Legendáiból és *Perczelné* Kozma olvasta fel „Asszonyainkhoz és leányainkhoz" című felhívását. „Mint a szép hűvös patakra" énekével fejeződött be az első felolvasás, melyet a budapesti Dávid Ferenc-Egylet tartott a székely cselédeknek. A felolvasás után uzsonnával látta el Perczelné Kozma Flóra a jelenvoltakat. Hölgyeink közül résztvettek: Perczelné Kozma Flóra, Bogyay Kálmánné, Derzsi Károlyné és Faluvégi Áronné. De még ezzel nincs befejezve a missziótejesítés. A hónap első vasárnapján délután a Csobánc-utcai iskolába gyűlnek össze a székely munkások és Józan Miklós esperes a bibliát magyarázza nékik s azok a szép vasárnap délelőttök 11—12 óra között, mikor a Koháry-utcai templom orgonája szólal meg és esperesünk imája szól az Ég felé, beszéde buzdít, bátorít, szintén a misszióhoz tartoznak. Most már nincs fennakadás, ha esetleg esperesünk akadályozva van, helyettesíti őt *Buzogány* Kálmán lelkészjelölt, aki szintén fel tud minket emelni az Úrhoz, pedig el vagyunk eléggé kényeztetve, hiszen Józan Miklós a mi papunk.

Ezekbe számolok be mélyen tisztelt Szerkesztő urnak a január havi munkáról. Kérem kegyeskedjék kedves lapunkban helyet adni

levelemnek és én kötelességemnek tartom minden hónapban beszámolni a budapesti unitárius életről.

Kérésem megújítva maradok a mélyen tisztelt Szerkesztő úrnak Budapest, 1912. január 23. igaz tisztelője *Ujvári László.*

Levél Ámerikából. Ott tartózkodó afiai — mint az előző években — most is megemlékeztek szeretett egyházukról és az orgona-alap gyarapítására 110 koronát küldtek. Ez összeghez hozzájárultak: Molnár János, Marosi József, Jancsó Imre feleségeikkel 10—10 koronával; Fóri János, Kolcsár József, Imre András, Kádár János, Kádár Mihály, Fazakas István, Asztalos Zsigmond, Pántili István, Orbán János, Kolcsár Ferenc, Szabó István ref., Lengyel György ref. (a Révész Józsefné nevére), Lengyel György ref. (a saját leánya, Ágnes nevére), Marczi János datki, Szakács István, Lukács András róm. kath. 5—5 koronával. Midőn a kegyes adakozásért kifejezzük az egyházközség hálás köszönetét, kérjük a jószivüekre Istennek szent segedelmét és óhajtjuk; hogy örömmel láthassuk a mí kedves atyánkfiait szeretett családjaikban és a mí gyülekezetünkben. H.-Héviz, 1912. január hó. *Kiss* Aladár lelkész, *Kolcsár* János gondnok.

Irodalom.

„Egyhàztàrsadalom" címen a küküllői egyházkörben Gvidó Béla, Nagy Béla és Ütő Lajos szerkesztésével új lap indult meg. Ára egész évre 4 kor.

Újabb irányok a pedagógiàban. Dr. Gál Kelemen a Keresztény Magvető egyik szerkesztője, akitől már több pedagógiai és filozófiai tanulmányt ismerünk, a fennebbi cimen kiadta a Ker. Magvetőben megjelent tanúlmányát egy csinos füzetben. A magyar, német és más külföldi újabb hullámokra mutat rá alapos megfigyeléssel és gondos bírálattal. Fölhivjuk rá különösen a szakemberek figyelmét.

Pàrisi dolgok. Irta Kemény Gábor. Ez a szerény és egyszerű ember minden sor irásával megfigyelő, értelmes, okos lelkéről tesz bizonyságot. Semmit sem ir csak időtöltésből, mert ő igazi pedagógus, akinek élvezet a tanítás és jóraintés. Páris, a világnak ez a szép, ügyes, szellemes, sikkes, de ledér asszonya sok apró és nagy dolgával megtöltötte a K. G. lelkét s ő mulattatóan is, de mindenesetre megnyerő módon leirta, amit látott. Könyve méltó a figyelemre (Ára 2 kor. Kapható a szerzőnél Tordán.)

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az Unitárius Egyhaz Képviselő Tanácsa azt a szerepet viszi az egyházban a mit a mozdony a vonaton. Folytonosan munkában van, folyto nosan indul és fordul. A kik rajta vannak hol előre, hol az oldalablakokon szüntelenül vigyáznak, élesztik a tüzet, fejlesztik az erőt. Az utasok kényelmesen ülnek az első, a második vagy a harmadik osztályban. Diskurálnak, kritizálnak, szundikálnak is ha ugy tetszik. Ha néha egy-egy zökkenést éreznek csak akkor gondolnak a vonat vezetőire s még ekkor is csak legvégül arra, hogy ezeket az előljárókat legkönnyebben éri baj, ha valamelyes összeütközés történik a hibás jelzés miatt.

Képgyüjtemény örökiti meg a Dávid Ferenc emlékünnepet. Az egyháznak összes belső emberei, köri gondnokai és az E. K. tanács tagjai, valamint a külföldi képviselők arcképét egy albumba összefoglalva az E. K. tanács elnöki asztalán fogják őrizni. Fölkérjük azokat, a kik Kolozsvárt vagy Déván csoportképet készitettek a saját céljaikra, szíveskedjenek egy példányt a gyüjteménybe beküldeni.

Székelykeresztúri gimnáziumunk építése ügyében az épittető bizottság Kozma Ferenc elnöklete alatt e hó 19-én Kolozsvárt gyülést tartott. Pakey Lajos műszaki tanácsos 2 tervrajzot terjesztett elő. Az I szerint való építkezés 487.000, a II. szerint 430.000 koronába kerülne. Bizottság az anyagi helyzet kényszerítő hatása alatt az utóbbit fogadta el. Az Egyházi Képviselő Tanács e hó 17-én tartott ülésén a bizottság előterjesztése alapján behatóan foglalkozott e kérdéssel. Felhivta Pákey L. tanácsost, hogy a bizottság által javasolt tervrajzot készitse elő részletesebben. Tegyen számitást, hogy 2 emeletes épitkezés mellett nem kerülne-e kevesebbe az új intézet felépitése. Megbizást kapott arra is, hogy készítsen költségvetést, miszerint a mostani intézet a maga egészében minő költséggel lenne átalakitható megfelelő internátussá. E költségvetés készitésével szük keretben mozgásra lett fölhiva. Mindezeknek benyújtása után tesz további lépést ez ügyben a főhatóság. Épitkezésre csak 358.100 kor. áll rendelkezésre, fedezetlen még hozzávetőleges számitással az új intézet felépitésénél 71.900 K, az internátusnál vagy 20.000 K, együtt 91.000 K, tehát majdnem 100.000 kor. Az intézet építése, az internátus átalakítása együtt legalább is 450.000 kor. lenne. A főhatóság az új intézet számára a Papp János-féle telket 35.000 koronával vásárolta meg. Igy tehát épitkezési költségek és telekvásári ár: 485.000 kor. Nem csoda, ha a főhatóságnak ily összeg mellett való építkezés, aggodalmakat okoz. Azonban közös jóakarat mellett remélhetőleg ez intézet építtetését rövid időn belől a főhatóság munkába veszi. Kérjük, óhajtjuk és várjuk. — *s.*

Az E. K. Tanács újévi első gyülése jan. 17-én tartatott. A főt. püspök úr kedves elnöki üdvözléssel nyitotta meg és kitartást kért a tagoktól. Üdvözölte László Domokos ny. táblabiró uj tagot, aki először jelent meg ebben a minőségében. Benne az E. K. T. szorgalmas munkással gazdagodott. Ezen

gyülésen örvendetes tádomásul vettük, hogy az államsegély évi 30.000 koronával emelkedett, ámbár érezzük a mellőzés nyomait — A marossárkirályi egyház vagyonát a marosvásárhely kebli tanács fogja kezelni jövőben a msztkirályi gondnokkal egyetértve. — Az E. K. T. értesitette a kereszturi gimn. tanárait, hogy a köri közgyülésnek tagjai csak a választott egyháztanácsosok. — Keresztesi Dénes IV. éves theol. hallgató kijelőltetett a Sharpe alapitványra. — Az 1874-ben végzett osztály ezer koronát meghaladó konviktusi alapitványt tett. — Az Unitárius Közlöny szerkesztője 650 korona összeget adott be a dévai templomra. A gyűjtést tovább folytatja.

Változások a lelkészi karban. A főtiszt. püspök úr S.-Köröspatakra kinevezte Székely Kelemen megválasztott lelkészjelöltet, beiktatása február 25-én lesz templomszenteléssel. Közre fogműködni dr. Boros György egyh. főjegyző és József Lajos esperes. — *Boór* Jenő volt iklandi lelkész január 6-ának második napján köszöntött be Sepsiszentkirályra. — *Pap* Gyula tarcsafalvi lelkészt megválasztotta az iklandi egyházközség s a főt. püspök úr kinevezte. — *Kiss* Sándor tüzesgyarmati lelkészt a kolozsi egyházközség egyhangulag megválasztotta, a főt püspök úr kinevezte, állását közelebbről elfoglalja.

A theologiai intézetben a félévi kolloquiumok január hónapban kielégitő eredménnyel tartattak meg. Az első évfolyam uj hallgatói szép reményre jogositják az intézetet.

Házasság. Füzesgyarmaton Kiss Sándor unitárius lelkész házasságot kötött özv. Bácsiné Pap Erzsébet urhölgygyel. Papi áldásban részesítette az uj párt Pál Ferenc oklándi lelkész eh. köri jegyző.

Az amerikai egyesült államok elnöke Californiában utazott és San Franciscoban töltött egy vasárnapot. Rendes szokása szerint elment az unitárius templomba itt is. A lelkész az ajtóig az elnök elébe ment s bevezette és megmutatta a fenntartott helyet Ez alatt a gyülekezet fennállott, valamint eltávozásakor is. Kisérete is, természetesen vele volt a templomban. A lelkész egy pár szóval üdvözölte: Ma reggel nagy tisztesség ért minket, hogy az egyesült államok elnökével együtt imádkozhatunk. Taft elnököt senki sem hozta ide. Ő jött, mert vágyott itt lenni, mivel szokása minden vasárnap templomba menni ha otthon van, ha utazik valahol. Mi nagyon hálásak vagyunk iránta, nem annyira a nagy tisztességért, melyet kiválóan becsülünk, hanem főképpen azért, hogy vallásos meggyőződését nyiltan és bátran kifejezésre juttatja, hogy politikai meggyőződésével össze tudja egyeztetni vallásos hitét. Jól mondották róla, hogy őszinte nyiltságával előtérbe állitja felekezetének, melyet oly sokan félreértenek, azokat a kiváló tulajdonságait, melyekkel az országban a jogot és igazságot mindenkinek lehet biztositni.

Üdvözlet a várfalvi Dávid Ferenc Egyletnek. Bartók Géza várfalvi uj lelkész megalakitotta Várfalván a Dávid Ferenc Egyletet 50 taggal és megkezdette a heti összejöveteleket. Reméli, mi is reméljük, hogy még 50 tag csatlakozni fog s igy a várfalvi lesz egyik legnépesebb fiókegyletünk. Üdvözöljük a vezért és a derék serget s biztositjuk, hogy azon a csatatéren a melyre kiléptek sok

szép virág terem s azok között legszebb a győzelemnek az a virága, a mely azt hirdeti, hogy magunkat vagy is a vallással és erkölcsesel ellenkező hajlamainkat győztük le.

Karácsonfalvi „Erzsébet emlék" és „igazgató tanitó ünnepe". A karácsonfalvi unitárius egyházközség és áll. el. iskola dec. hó 19-én magasztosan szép ünnepélyt tartott. Az áll el. iskola épületein és az unit. egyházközség szép tornyán nemzeti lobogók jelzették az egész község ünnepét. Harangok szavára a Sionhegyi unitárius templomot nagy közönség töltötte meg s alkalmi ének után az egyházközség lelkésze *Demeter* Dénes mondott buzgó imát és nagyhatásu, költői szinezetü egyházi beszédet «és láték angyalt feljönni, kinek kezében Isten pecsétje» (Jel. VII. 2.) alapján az 1898. szept. 10-én elhalt Erzsébet királynéról. Szószékről leszállva lelkes beszéd után, mint az áll. el. isk. gondn. elnöke átadta *Kelemen* Lajos tanitónak az ig. tanitónak kineveztetéséről szóló okmányokat. Kelemen Lajos meghatva mondott köszönetet és igéretet tett a jövőre is lelki készségeiről. Az iskola nevében a templom piacán *Benczédi* Mózes énekv. tanító üdvözölte, mig az egyházközség nevében *Szentpáli* Sándor gondnok.

A templomban persely gyüjtés is volt a hirlapirók nyugdijintézete javára.

Istentisztelet végeztével az ünnepség a templom melleti Erzsébet emléknél folytatódott. Itt alkalmi beszédek elhangzása után szavaltak: Szentpáli Sándor, Kelemen Mártha, Bálint Áron, Bálint Dani, Szilágyi Sándor, Ráduly Mari, Mármerki Eszter, Gaál Gyula, Bálint Ferenc, Kelemen Imre, Tóth Juliska, Barabás Anna isk. növendékek. Valamint a közöket az isk. énekkar töltötte be Benczédi M. tanító vezetése mellett.

A diszes emlékmü az ősz dacára is virágözönben volt, *Ürmössi* S. karácsonfalvi festőművész diszitette.

— oo.

A jubiláris szám hatása. Az Unitárius Közlöny f. évi első száma dr. Ferencz József 10 pld. rendelt meg egész évre szegény távollevő unitáriusok számára. Olvasóink értesitsenek, kinek küldjünk ingyen példányt.

A zsilvölgyi unitáriusok. Az unitárius egyház kebli tanácsának érdekes ülése volt az egyik decemberi vasárnapon Gothárd József ny. kincstári erdőfőmérnök, Thoroczkay uradalmi főerdész, egyházi főgondnok elnöklésével Jegyzőkönyvileg örökitette meg nevét Roth Floris eltávozott bányaigazgatónak az egyházközség megalakulásakor tanusitott jóindulatáért és egyhangulag határozta el, hogy arcképét az épitendő tanácsterem számára megszerzi. Hálával vette tudomásul az ülés, hogy a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya R. T. helybeli érdemes igazgatósága az egyházközség részére önkéntes adókárpótlását kétszeresére emelte föl. Ami azt mutatja, hogy ennek a tiszta magyar egyházközségnek tagjai 1907 óta a társulat kötelékében is kétszeresre szaporodtak. A templom és lakásépitésnek már egy év óta szönyegen levő kérdésénél örömmel vette tudomásul a gyüjtés eredményét és hogy az épités védnökeiül Ferencz József unitárius püspök, Székely Ferenc igazságügyi miniszter és dr. Gothard Zsigmond, miniszteri tanácsos urak kérettek fel. Határozattá lett, hogy a Karácsony ünnepi per-

selypénzek kizárólag a petrozsényi diákasztal céljaira adatnak. Végül pedig a kebli tanács alapitványt tett egy a helybeli főgimnáziumba járó unit. vallásu, jó magaviseletü szorgalmas tanuló megjutalmazására. Igy akarván az unit. szülők figyelmét fölhivni s serkenteni gyermekeinknek a gimnáziumba járattatására. Az unitárius egyházközség dolgairól tett ezen jelentés is egy kis kép a fejlődő és növekvő Petrozsény történetéből.

A Dávid Ferenc Egylet febr. 3. estélyére ujból felhivjuk összes olvasóink érdeklődését. Kezdete pontban 7 órakor a kollegium tornatermében.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet febr. 1-én tánccal egybekötött hangversenyt rendez, melyen háziasszonyok lesznek: Dr. Binder Emilné, Benedek Elekné, özv. Bogyay Kálmánné, Borbély Sándorné, dr. Boros Györgyné, Botár Jánosné, dr. Dániel Gáborné, özv. Derzsi Károlyné, Dimény Mózesné, Faluvégi Áronné, Farkas Árpádné, Ferencz Józsefné, Gmehling Hermanné, dr. Gothárd Zsigmondné, Gruz Albertné, Józan Miklósné, Józsa Mihályné, Kegler Ferencné, Kerekes Józsefné, dr. Korchmáros Kálmánné, dr. Kozma Jenőné, László Jánosné, Máthé Györgyné, dr. Mikó Ferencné, dr. Mikó Gáborné, dr. Molnár Jenőné, Nérei Ödönné, özv. dr. Pálffy Gyuláné, dr. Pálffy Mórné Pauspertl Károlyné, Perczel Ferencné, Pessi Jánosné, Péterfi Lajosné, Polgár Lipótné, Pünkösti Ferencné, Radicke Harryné, L. dr. Sándor Balázsné, dr. Székely Ferencné, Török Kálmánné, dr. Ürmössy Gyuláné, Wendler Irma.

Rövid hirek. Liverpool városba naponta 1460 vonat érkezik vagy indul. — Egy francia lap okos tanácscsal felel arra a kérdésre, hogy a dohányzásról hogy lehet leszoktatni az embereket: saját jó példánkkal. — Az amerikai unitáriusok az évi jövedelmeknek 3 százalékát költik külföldi vallásos misszióra.

Nabukadnezzar nagyon hires babiloni király volt. Ennek a királynak hires fényes palotáját a német kutatók kiásták a puszták homokjából és bámulva csodálják roppant nagyszerü alkotásait, melyekre Tyrus, Judea és Assyria leigázott népei hullatták arcuk verejtékét. A palotában 200 nagy terem van. A kapuk előtt vannak az istenek hatalmas szobrai. Hir szerint helyre akarják állitani Astarte istenasszony hatalmas kapuját a rajta volt bikát és a vörös meg kék sárkányokat. Mindenik kapu más istennek volt szentelve.

A bajor sör dicsérete. A hires bajor sör hazájában minden száz ujszülött közül harminc meghal egy éves kora előtt. Norvégiában is igy állott a dolog ezelőtt harminc évvel, de miután a szeszes italok használatát csaknem teljesen elhagyták manálok száz közül csak hét kis gyermek hal meg. Ehez nem kell magyarázat.

Szerkesztői üzenetek. *G. Zs. lelk. F—a.* A kivánt számokból a jelölt példányt megküldöttük a b cimre. A közölt névsor egészen meglepő. Ha egy kisebb községből ennyien élnek a messzi távolban, hányan lehetnek a 150 gyülekezetből kitelepedve olyanok a kikkel az unitárius központoknak semmi érintkezésük. Ezt a kis fáradságot minden uj évkor vehetné mindenik lelkipásztor, mert bizony a ragadozó farkasok száma nagy s éhsége még nagyobb. Fogadja köszönetünket. — *Többeknek.* A két «vidéki» lapunk torzsalkodása nagy fájdalmat okoz

minden jó érzésü unitáriusnak, de lapunk nem szól bele. Igaza van: «Ez így nem jól van. Ha pártokra szakadunk elesünk, semmivé leszünk. — *U. L.* A legendáért köszönet. Sor kerül rá. Az első szám második oldalára fölhivjuk becses figyelmét. — *Többeknek*, a kik szivesek voltak lapunk jubileumáról megemlékezni egy vagy más uton, köszönetet mondunk. Lekötelezettek mindazok, a kik véleményt nyilvánitanak arról is, a mit szeretnének látni az Unitárius Közlönyben. Sokakhoz küldöttünk levelet irodalmi érdekben. Már láttuk hatását de többen is vegyék figyelembe a főcél érdekében.

Kérdés. Hol laknak a következő t. egyleti tagok: Molnár András, Veisz Lajos mérnök, Lőrinczi Mózes p. ü. szemlész, Boór Károly?

Kérelem. Tisztelettel kérem mindazokat, akik a *Brassóban épitendő unitárius templom* költségeire gyűjtőívet kaptak, hogy azt a gyűjtött összeggel *minél előbb* visszaküldeni sziveskedjenek. Brassóban, 1912. január havában. *Veress* György, unitáriús lelkész.

Segesvárról. Az unitárius mozgalmak sorában nem csekély jelentőségü műsoros estélyt rendezett múlt év dec. 7-én a segesvári unitárius egyházközség, a kebelében épitendő templom és papilak javára. *Haupt* Josefin zongorajátéka, *Tompa* Mariska szentágotai tanitónő Ábrányi Emilnek egyik költeményét szavalta. *Székely* L. a kolozsvári unitárius főgimn. VIII. o. tanuló *Urr* Györgyike zongora kiséret mellett két énekdarabot énekelt. *Végh* Ferencné urnő zongorázott. *Józan* Miklós budapesti lelkész-esperes az evangelium és életről tartott szabad előadást. A Sikó Rózsika és Juliska énekduettje következett cigányzene kiséret mellett. Végül Urr Györgyike, az ottani polg. leányiskola zenetanárnője játszott zongorán kedvelt népdalokat. A minden egyes számában élvezetet és gyönyörüséget nyujtó műsort Nagy Béla helybeli lelkész zárta be az ő szives házi gazdához illő köszöntésével.

Aranykönyv.

Toroczkó „aranykönyvé“-ből.

(Folytatása az „Unitárius Egyház“ I. évf. 6. és a III. évf. 15. számaiban közlötteknek.)

1. 1909-ben a) Kerekes Ferencz a saját nevén álló alapítványhoz 300 koronát pótolt.

b) A „Toroczkói takarékpénztár“ közsükségekre „Jubileumi alap“ címen 200 koronás alapítványt létesít.

c) Vernes János, volt községi biró és bresbyter emlékére

családja 300 koronás alapítványt tesz „Vernes János és neje Tób Judith-alap címen

d) Torocki Nagy Ilona a mult évben adott 40 koronát 10 koronával pótolván — alapítványt tesz.

e) Özv. Babutzki Péterné, Ékárt Sára 200 koronás alapítványt tesz.

f) Marosujvárra került Botár Ferenc és Kerekes Anna szülők leánya Judith konfirmálása emlékére 10 korona congréterítőt ajándékoz.

g) Zsakó Sarolta konfirmálása emlékéül 35 korona értékü úrasztali takarót és kenyértakarót ajándékoz.

h) Ékárt Sándorné, Vernes Ilona édes anyja Rácz Anna emlékére úrasztali takarót ajándékoz 25 kor. értékben.

i) Özv. Kriza Sára, házas fia elhalálozása emlékére husvéti úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoz 30 korona értékben.

k) Némethné Bodolai Zsuzsa lelkészné congre pohárterítőt ajándékoz 40 korona értékben.

l) Torockószentgyörgyi Ugrai Zsigmond r. kath. és neje Kelemen Anna ref., pünkösti úrvacsorai kenyeret és bort adtak 30 korona értékben.

m) Létay József járási számvevő házassági eljegyzése alkalmából sztmihálykori úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoz 40 korona értékben.

n) Özv. Pál Simonné két fia házassága emlékére karácsoni úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoz 40 kor. értékben.

o) Sári János és neje Pál Anna az általuk 1907-ben ajándékozott 850 korona értékü arany poháron 250 korona értékü módosítást eszközöltek.

2. 1910-ben: a) A közönség használatára szánt templomi énekes könyvek vételéhez pénzt adtak :

1. Almási Ferenc 4 kor., 2. Simon József 4 kor., 3. Botár János ig. 4 kor. 4. Czupor Ferencz ig. 2 kor., 5. Bartók Simon 2 kor., 6. Székely János 4 kor., 7. Kelemen Istók 2 kor., 8. Zsakó Mihály 2 kor. 9. Vernes Ferenc 2 kor., 10. Botár János sz. 2 kor., 11. Botár István 2 kor., 12. Kerekes István 4 kor., 13. Kriza József 2 kor., 14. Kerekes Ferenc 4 kor., 15. Kriza István 2 kor., 16 Bartha János 2 kor., 17. Botár János Simoné 2 kor., 18. Lázár Miklós 2 kor.

b) Husvéti úrvacsorai kenyeret adtak Botár János és neje Botár Anna 35 kor. értékben.

c) Pünkösti urvacsorai kenyeret adtak Bartók Simon és neje Vernes Ilona 35 korona értékben

d) Szentmihálykori urvacsorához kenyeret és bort ajándékoztak Botár János kőfaragó és neje Tóbiás Sára — 35 korona értékben.

e) Karácsoni urvacsorához kenyeret és bort adtak Lázár Miklós és neje Karaki Ilona 35 kor. értékben.

f) A folyó évben elhasadott nagyharang újraöntési költségeihez a legelső összeget, 26 koronát, itt nyaraló gyermekek „gyermek-szinház" játék alkalmával adták.

g) Harangöntési költségekhez 26 koronával járultak: Bartha Miklós műegyetemi hallgató és Balogh István közigazgatási gyakornok az óvódai vizsga alkalmával rögtönzött táncvigalom jövedelméből.

h) Botár János főfelügyelő és neje Riemann Emilia egy szószék és urasztali takarót ajándékoztak temetések alkalmára 300 kor. értékben.

i) A községi képviselőtestület Izabella kir. hercegnő 300 korona adományát, amit itt járása alkalmából a községi szegényeknek adott, ugyancsak a szegények számára alapítványként az egyház kezelése alá adta „Izabella alapítvány" cimen.

k) Botár Simon a Simoné 40 kor. adott harangöntéshez.

l) Özv Szabó Judith harangköltségekre 5 koronát.

m) Pozsgi Gergely marosujvári afia a „szegény-alap"-hoz 5 koronát és az alamizsnás szegények számára 2 kor. t küldött.

3. *1911-ben:* a) Karácsoni urvacsorai kenyeret és bort adtak: Pál András és neje 40 korona értékben.

b) Az 1910-ben ujra öntött és ujra szerelt harangok költségei fedezésére kölcsönzött 5000 korona visszafizetéséhez járultak: 1. Tőlünk távol élő, de velünk érző afiai, 50—50 koronát: Botár István áll. főnök Elesdről, Lipkayné Gál Ilona Budapestről, Király József épitész Tordáról, dr. Balogh György ügyvéd Tordáról; 40 koronát Székely Ilona Bécsből; 30—30 koronát: Pál István postafőtiszt Kolozsvárról, Simon József körjegyző és presbiter Alsóaklosról, Botár János jbiró Kékesről; 20—20 koronát: Demény Endre Marosludasról, dr. Vernes István Brassóból, Botár János főfelügyelő Budapestről; 10—10 koronát: Pozsgi Gergely Marosujvárról, Györke Lajosné Kolozsvárról, Pál István főnök Apahidáról, ifj. Tóbis János Marosujvárról, Czupor Miklós aljegyző Naszódról, dr. Vámossy Zoltánné, itt nyaraló urnő Budapestről, Antoniné Petri Ilona Kolozsvárról; 5—5 koronát: Koronki János főnök Alsórákosról, Almási József Budapestről, Kriza Ferenc Kudsirról; 6—6 koronát: Tóbis Simon és neje Marosujvárról, Tóbis József és neje Marosujvárról; 2 koronát Vernes Vilma Alsójárából; 30 koronát Zsakó István Kolozsvárról.

2. Helybeli afiai 20—20 koronát: Botár István sz., Czupor Ferenc, Székely János piaczi, Klócza János, Simon András, Simon Sárika, özv. Vernes Istvánné B. A., Botár János sz., Király István kup., Almási Ferenc, Vernes József, Lázár Miklós, Vernes Fe-

renc, ifj. Király István, Zsakó Mihály, Kriza István 25., Kerekes István, Fülöp Sándor, Bartók Simon, Zsakóné Botár Sára, Kelemen Istók, Botár János ig., Székely Miklós, Botár Ferenc, dr. Fodor Mózes, Asztalos Gáborné, Simon Józsefné.

15—15 koronát: Bartha János, Kerekes József, Szabó Miklós, id. Kelemen Ferenc, id. Barabás János, Tóbiás István, Hercze István ökrös, Vernes István órás.

10—10 koronát: ifj. Both István, özv. Botár Andorné, Botár András, Bartha András, Simon Miklós B., özv. Balogh Györgyné, Balogh Gyula, id. Both István, Miklósi József, Kriza Gergely, Demény János, Pál András, Rácz István, Pál József id., Pál József ifj., Kerekes Ferenc, Vajda József ifj., Lakatos Miklós id., Lakatos Miklós ifj., Simándi Andor, Király János nagy, Kriza József 12., Botár János kőf.

9 koronát: Székely Ferenc.

8—8 koronát: Csép József, Vernes Ferenc cipész, Szilágyi József, Katona János, Katona István, Hercze József Gergelyé, Almási István, Demény András és anyja, Péter István, Varga János, Szilágyi Gergely, özv. Vernes Jánosné, Karaki Márton, Péter József, Pap Miklós és leánya, Borbély Istvánné, Kerekes István Török, Botár János Ferencé, Ekárt Ferenc, Székely József, özv. Kriza Sára, Almási János.

7—7 koronát: Rácz Ferenc és neje, Botár István és anyja.

6—6 koronát: Miklósi János, Vernes Judith, Vajda Márton, Veres György, Patányi Péter.

5—5 koronát: Szakács J. és Anna, dr. Balogh Elek Tordáról, Borbély Péter, Pál Simon, Váló István id., Vernes P. Andor, Mihácsa Miklós, Vernes József huszár, Móricz Gergely, Kriza János, Ékárt Sándor, Barabás János id., Geczi János, Karaki István, Vernes D. István, Hánes Simonné, Szabó Miklós ifj., Kriza András, Botár István, Lula Miklós, Babuczki Péterné, Molnár János kőm, Váló István, Tamás József ács, özv. Kelemen Ilona, özv. Tóbis Anna, özv. Klócza Sára, Demény József, Tövisi István.

4—4 koronát: Szakács Gergely, Szakács József és anyja, Vernes János Tóth, Váló János, Demény József és fia sik.. Székely Simon, Hercze József, Koronki Istók, Vernes János gyomros, Szakács József, Pál Ferencné özv., Tóbiás Simon, Péter György kocsi, Székely János, Székely János M., özv. Móricz Jánosné, Szakács Ferenc.

3—3 koronát: Pozsgi József, özv. Kelemen Miklósné, özv. Botár Sára dada, Hercze János Mitruj, Dukó János, Both Anna, Demény Ferenc csiz., Szabó Ferenc gadó, Nagy K. Ferenc, Csucsi János, Kelemen János, Demján János, Csép Ferenc, Szakács

Gergely, Lázár István, Szilágyi Borka, özv. Csép Anna, Simándi Geczi, Szilágyi János, Péter Lőrinc, Székely János kőv., Pozsgi János, Borbély Ferencné, Balogh A, ifj. Borbély István, Koszta János, Kelemen István, Kelemen Jánosné, Kerekes Simon.

2—2 koronát: Havranek József. Szász Ferenc, özv. Lakatos Geciné, Nagy Ilona, Tóth Miklós, Péter Lajos 1 kor. 40 f., Béla Vaszi, Berki József, Péter György, Simon Györgyné, id. Bózs Gergely, Béla Jakab.

1—1 koronát: özv. Pozsgi Ferencné, Csutak Lajos, özv. Lakatos Sára, Sándor László, Király Tóma, Botár Sára özv., Lula Péterné, id. Dorkó Geczi.

f) A folyó évben a nők Németh lelkésznek egy új palástot ajándékozván, az e célra gyűlt és a „Közlöny" megelőző számában elszámolt összegből fenmaradott 10 koronával a pap és papné templomi padjára posztótakarót vettek.

A jelen közlemény főösszege *4650 kor. 40 fillér*, melyért ez uton is lelki örömmel tolmácsolom egyházunk hálás köszönetét. Torockó, 1912. január 22.

Németh István, lelkész.

—

Nyilvános köszönet.

Toró Sándor ref. vallásu, ez idő szerint aradi kereskedő és neje *Schannen Gizella* rom. kath. vallásu, kevés ideig Székelydersben lakván, nem csak ez idő alatt tették magukat közkedveltté és becsültté, hanem eltávozásuk után is a legszebb emléket hagyták e nép szivében.

Azt a helyet, hová szerelmük egyik zálogát temették, bár azóta hónapok, esztendők ássák meg egymásnak sirját, híven őrzik emlékükbe ma is, azt az egyházat, mely a csöppségnek parányi helyet pihenőül adott és annak szolgáit, kik a hit és vigasz szavaival ott voltak a bánatban, szép emlékkel tisztelték meg. Egy igazán szép, diszes és értékes szószéktakarót alándékoztak. A két darabból álló égszinkék bársony, arany rojttal szegélyezve. A nagyobbikon szinesen himzett virágkoszoruban ezen fölirás van:

«TORO KLÁRA
EMLÉKÉRE.»

A kisebb darabon szintén gyönyörüen himzett virágkoszoruban az évszám:

1911.

A művészi izléssel s finom anyagból készült szószéktakaró érteke 120 kor.

Legyen Istennek áldása és kegyelme a velünk érező kegyes lelkeken, kedves gyermekeiken, fáradságos munkáikon. Székelydersi hiveinkben pedig ébressze Isten az áldozó erényt, hogy Istennek tetsző áldozatokkal is igyekeszenek megbizonyitani kereszténységüket.

Sándor Gergely, lelkész.

Az egylet pénztárába a múlt évi december hó 22-től a folyó évi január 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Csegezy Márton Beszterce, Tóth Mihály Kolozsvár, Vida Sándor Sepsisztkirály, dr. Kozma Jenő Marosvásárhely, Székely László Déva, Ádám Sándor Orsova. Röszner Valeria Nagybánya 912-re, Székely Sándor Zernest, dr. Májay Dezső Budapest 912—913-ra, Fülep Mózes Kide 907 re, Nagy Józsefné Kolozsvár 912-re, Csécs István Marosjára 907 911-re, Konc József Szilágycseh 911—912-re, Pilbák György Kolozs 909—912-re, Barabás Ilona Gyalár, Percelné Kozma Flóra, Percel Ferenc, Percel Flóra Budapest 912-re, Bényi Józsefné Alsókápolna 907—11-re, dr. Albert Áron, dr. Albert Áronné Hosszuaszó, Albert István Székelyudvarhely 911-re, Csiky Viktorné Torockósztgyörgy 908—911-re, Kisgyörgy Tamás Bölön 911-re, Farkas Viktor Dés, 910—912-re, Sárdi Lőrinc, Unitárius Kollegium Könyvtára Kolozsvár 912-re, Friedmann Adolf Kolozsvár 908—912-re, Varga Dénes Torda 911-re, Májay Béla Wien 912-re, Halmágyi Károly Tordatur 007—912-re. — Előfizetői díjat fizettek: Márkus Ferenc Marosvásárhely 911—912-re, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár, Lőrinczy Dénes Szentábrahám 912-re, özv. Pálfi Jánosné Csegez 911-re, dr Székely Ferenc, dr. Székely Aladár Budapest 911—912-re, Hackler Árthur Sopron, Sándor Jenő Görgénysztimre, özv. Végh Józsefné Békésgyula, Csiky Farkas Magyarsztbenedek, Sándor Mózes Székelyudvarhely, Gál Ambrus Pozsony, Sinczky Géza Nagyszeben, Pap László Brassó, Orbók Lajos Héjjasfalva, özv. Vitályos Albertné Székelykeresztur, Mikó Lajos, Mihály Zsigmond Vác, dr. Zsakó Andor Vizakna, Székely Sámuel Szamosujvár, Szénássy Ferencné Dés, Szegedi Árpád Budapest, Benedek Lajosné Nyárádszereda, Somkereki Elek Szék, dr. Jancsó Ödön Marosujvár, dr Molnár Jenő Budapest 912-re, Fekete Lajos Selmecbánya 911—912-re, Baranyai Pál Bágyon 912-re (félévre), Tóth Albert Bonchida 912-re (félévre), Csegezy Pál Lugos, Gálfi Tamás Semesnye 912-re. — Alapítói díjat fizettek: Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda 100 kor., Raffaj András Abrudbánya 40 kor.

A kereszturköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kovács Sándorné Zilah, Gálfalvi Sámuel Székelykeresztur, Kálmán Mózes, Geréb Zsigmond Fiatfalva 911-re, Kozma Miklós Fiatfalva, Barabás Lajos, dr. Szolga Ferenc Székelykeresztur, Bőjthe Béláné Felsősófalva, 912-re, Pap Mózes Székelykeresztúr, Gyöngyösi Béla Magyarzsákod 911—912-e.

Az U. Közlöny költségeire ajándékoztak: id. Daniel Gábor Budapest 10 kor., dr. Székely Ferenc 40 f., br. P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 50 kor., Tóth Mihály Kolozsvár 40 f., dr. Májai Dezső Budapest 6 kor., Tóth Albert Bonchida 3 kor. 80 f. Fogadják az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1912. január hó 24-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Március 3. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 65
Az unitáriusok felfogása Jézusról U. M. 66
A részvét (vers). Nagy Albert . . 67
Báró Daniel Gábor. B. Gy. . . . 68
Iszlai Márton. Régeni Áron . . 69
Tüzhely mellett:
Egy vándorló legény sokféle tapasztalása. Biró Bertalan . . 71
Jézus életéből. Ujváry László . 75
A Dávid Ferenc Egylet házi-estélye 78
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 79
Az egyházközségek monográfiái. — Báró Barkóczy. — 109 segély. — Kegyes alapitványok. — A «Kismező». — Hilibi Haller Andor. — Várfalván. — Dickens Károly. — Rövid hirek. — Tanitók fürdője. — «A tüzhely mellett». — Kerestetik. — Egy millió felé. — Boritékon: Elszámolás. — Aranykönyv.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Az egylet pénztárába a f. évi január 24-től február 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Komjátszegi Lajos Kolozsvár 912-re, Derzsi Kálmán Érmihályfalva 908—909-re, Bartók Géza Várfalva 910—911-re, Székely János Kolozsvár 912-re, Barabás Sándor Alvinc 911-re, Kiss Irén, Kiss Jolán, Kiss Mózes Erzsébetfalva, Marosi Ferenc Zombor 912-re, Unitárius egyházközség Magyarszovát 908—912-re, Fekete József Fogaras, Létay László, Csipkés Manó Temesvár, Kádár József Dés, Kovács József, Comanescu Sándorné, Zsakó Istvánné Kolozsvár 912-re, dr. Kovácsi Sándor Óradna 911—912-re, Kanyaró Ferenc Mocsolya 911-re, Szabó Mihály Kolozsvár 912-re.

Előfizetői dijat fizettek: Dr. Kovács Gábor Szerencs, Szatmári Miklós Cegléd, Nagy Gergelyné, ifj. Sári Józsefné, ifj. Bálint Lajosné, Gyáni Esztike, Diószeghi István Füzesgyarmat 912-re, Csák János 911—912-re, Bálint Ferencné Csikszereda 911-re, dr. Nádudvari Dezsőné Dézna, Kodok Mihály Iszló, Nemes Nagy Lajos Csák 912-re, dr. Jeney Elekné Nagyenyed 912—913-ra. dr. Morvai Istvánné Kovászna 912-re, Szentimrei Pálné Mezőzombor 911-re, Jakab Géza Kolozsvár 912-re, Simó József Haraszkerék 911—912-re.

Alapitói dijban fizetett a Merkur Bank Részvénytársaság Kolozsvár 40 K, K. Nagy Béla Kraszna 20 K-t.

Az U. K. céljaira ajándékoztak: Erdős Mihály Kolozsvár 10 fill., Bartók Géza Várfalva 1 K, özv. Macskási Lajosné Kolozsvár 20 K, Kádár József Dés 3 K, Szentimrey Pálné Mezőzombor 60 fill. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1912 febr. 20-án. *Gálfi Lőrinc.*

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM" irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Március 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

A mi ifjuságunk, a mi egyházunk egyetemének hű tükre. Észrevehető rajta az is, hogy milyen családi, s az is, hogy milyen egyházi viszonyok között nőtt föl. Ha mind az egyik, mind a másik vallásos irányban hatott az ifjúra, észrevesszük még akkor is, ha mint egyetemi hallgató önálló pályára készül. A templomot szivesen látogatja, a theologus ifjakkal keresi a baráti összeköttetést, az egyház dolgai iránt érdeklődik s az unitárius vallásnak nemcsak hű vallója, hanem ha szükség, védelmezője is.

—

Amelyik szülői háznál vagy semmi, vagy nagyon kevés kérdést csinálnak a vallásból, onnan még a leánygyermek is üres szívvel kerül ki. Akinek üres a szive, annak nagyon könnyü az erkölcse. Nem nyom a serpenyőben, könnyen fölbillen, sőt hamar alábukik. Az első lépés után következik mindenik. A szülő sokáig nem veszi észre, hogy a gyermeke szívében sem vallásos, sem erkölcsi érzés nincsen. De amikor észreveszi, akkor már el van késve, mert ahelyett, hogy ő gondolna gyermeke sorsával, eljött az ideje, hogy gyermeke vegye gondjába s részesítse szerető figyelemben, ápolásban, gondozásban. Bizony ezt hiába várja, mert „a hol nincs, ott ne keress". „Hová mit sem tettél, kincset ne keress ott."

—

Immár bizonyos, hogy csak az élő hitnek van értéke. Ha pénzed a szekrényedben elrejtve tartod és jajgatva panaszolod a szegénynek, hogy nincs, csakugyan szegény vagy, holott éppen elegendő volna arra is, hogy tisztességesen élj, arra is, hogy másokon segíts. Jó unitáriusnak tartod magadat, de azt soha be nem bizonyítod sem szóval, sem tettel. Nem veszed-e észre, hogy vallásod értékét

lekötve tartod? Ha te is megtennéd amit tehetsz, növelnéd a mások erejét, de a saját hited egyszer a maga idejében oly terebélyes fává nőne, amelynek gyümölcsét mások is élveznék s élvezvén, dicsőitenék a te mennyei Atyádat.

Sem egyedül üdvözitő, sem egyedül üdvözülés nincsen. Az egyház nem üdvözítheti azt, aki nem akar üdvözűlni, az ember nem fog üdvözülni, ha csak magát készíti elő erre a nagy lelki lakomára. Másokat is, többeket vinnünk kell magunkkal, mert az Isten azt akarja, hogy senki el ne vesszen, hanem mindenki örök életet nyerjen.

Az unitáriusok fölfogása Jézusról.

Senki sem beszél és prédikál nagyobb előszeretettel Jézusról. mint az unitáriusok. Igaz embernek, az emberi jellem legnemesebb példájának, a legnagyobb erkölcsi és lelki tanítónak hirdetik, akit a világ valaha látott. Néha az orthodoxok azzal vádolták az unitáriusokat, hogy ők nem hirdetik Jézust. Ez és ehez hasonló vád ma nem hangzik el oly gyakran, mint régen. Rájöttek, hogy ennek nincs igaz alapja, mert a tények ellenkezőt bizonyítnak. Egyetlen egy felekezet szószékein sem fektetnek nagyobb sulyt a názáreti nagy próféta példájára és szellemére, mint az unitárius templomokban. Rájok Jézusnak, mint vezéröknek legnagyobb hatása ebből származik.

Most kiválóan nagy sulyt kell helyeznünk arra, hogy az unitárius véleményt és felfogást ne hamisítsák meg a kívül állók. Szükséges tájékoztatnunk az embereket Jézus személyéhez való viszonyunkról. Előbb-utóbb tisztába kell jönniök az embereknek azzal, hogy a Jézus és Krisztus közül melyiket válasszák maguknak. Szoros igazság szerint e kettő nem egy, az a Jézus, aki Galileában járt és akit keresztre feszítettek nem a Pál Krisztusa, nem az örök Krisztus, amint ezt az újabb időben némelyek tanítják.

Jézust halála után kezdették Krisztusnak nevezni Életében ezt az elnevezést sohasem használták s ő maga sohasem tekintette magát a messiási eszme megvalósítójának. Az a mondás, amelyet Péter szájába adnak: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia, történetileg nem igazolható, tehát csak becsusztatták az evangéliumba, halála után, akkor amikor a messiási eszme kezdette meghódítani a kereszténységet. Dr. Martineau megdönthetetlenül bebizonyította, hogy Jézus ilyesmit nem mondhatott. Ugyanezt más írásmagyarázók is mind többen, meg többen átlátják és igazolják.

Mi unitáriusok tisztában vagyunk a kérdéssel. Mi tudjuk és hirdetjük, hogy Jézus valóságos ember volt, mi hirdetjük, hogy csak

egy Isten van: a mennyei atya. Újabb időben némelyek az unitáriusok rokonszenvét keresik, mert a Jézust „Új Krisztus“ alakjában tüntetik fel és azt hirdetik, hogy ezt a Krisztust megilleti az imádás. Mi unitáriusok ezen a nehéz kérdésen ezelőtt 300 évvel átestünk, mi most megelégszünk azzal, hogy hű és igaz követői igyekezünk lenni Jézusnak, hogy hirdetni akarjuk az ő evangéliumát, amelyben arra tanít, hogy nincsen több Isten, hanem csak egy, a mennyei Atya. Mi hisszük és érezzük, hogy az Atya közel van minden emberi lélekhez s a mi vallásunk lényege éppen abban áll, hogy az Atya mindenható és örökké tartó szeretetével átöleli az egész világot. *(U. M.)*

A részvét.

A mennynek fényes csarnokában,
Egy elhalt lelke van jelen.
Jött, hogy az égi boldogságnak,
Most ő is részese legyen.

S az Úr szeliden így szól hozzá:
Nem terhelt téged semmi vád?
Megérdemled-é, hogy szaporitsd
Az angyalok diszes karát?

A lélek erre igy válaszol:
Engem is kinzott szenvedély,
A törvényt is áthágtam, melyért
Sokszor fenyegetett veszély.

De jót is tettem. Emlékszem, hogy
Egy szép meleg nyári napon,
Egy pók, hálóját kiterjesztve,
Egy legyet fogott meg azon.

Meghallottam a légy sirását,
S részvét járta át szivemet:

Odaszaladtam a hálóhoz,
És kimentettem a legyet.

S az Urnak válasza így hangzik:
A részvét az erény jele.
Hogy angyalaim közé kerülj,
Te is jogot nyertél vele!

Nagy Albert.

Báró Daniel Gábor.

A magyar király kegye rövid idő alatt immár második ős törzsökös unitárius családunkat tűntette ki bárói méltósággal.

A mi két báró családunk nem újkeletű, hanem századokra visszanyúló szolgálataiért kapta a kitűntetést. Méltatása ez azoknak a nagyszabású hazafias szolgálatoknak, amelyeket főképpen a fejedelmek alatt, nemzedékről-nemzedékre teljesítettek. De különösképpen méltatása az id. Daniel Gábor, a mi tiszteleti főgondnokunk nemzeti szolgálatai hosszú láncolatának.

Id. Daniel Gábor rendkivül érdekes és mintaszerű férfiú volt mindig. Alapvonása nagy képzettsége mellett a szerénység s ennek párja a jószivüség, tehát igazi modern humanus ember, aki elfogultság nélkül tud megbirálni bármily kis- vagy nagyszabású dolgot. Politikai s illetőleg közigazgatási pályáján úgy is, mint kormánybiztos, úgy is, mint főispán sok nagyon szép dolgot végezett, de szerintünk kiválóan jellemzi az egész embert az a ténye, hogy amidőn a kormány megbízta a bözödújfalvi stb. székely szombatosok kinyomozásával, az eljárást bevezette, a kihallgatásokat megtétette, de semmiféle ítéletet nem hozatott, pedig egyházának, az únitárius egyháznak is jó szolgálatot tehetett volna, ha azt a jó nehány szombatost visszatereli oda.

Daniel Gábor oly nagyra becsüli az egyének vallási és politikai meggyőződését, hogy amiatt az ő idejében senkinek meg nem görbűlt egy hajszála is.

Udvarhelymegye talán még ma is visszasirja utolsó főkirálybiráját, első főispánját, mert azóta nem élveztek állandó békességet és áldásos haladást.

A székelykeresztúri gimnázium s minden más székely intézmény örökös hálával emlegeti ma is, s fogja emlegetni időtlen idők múlva is az ő áldást osztogató munkás kezét.

Az unitárius egyház nemcsak főgondnokát tisztelte benne, hanem atyai gondviselőjét. A 88 éves ember szívéhez is oly közel fekszik egyházának sorsa, mint amikor ifjúi erővel a tett mezején volt. Ha belelehetne oltani az ő unitárius szive vérét a ma serdülő ifjuság kebelébe, rövid idő alatt az egész ország érezni fogná az unitárius vallás hatását is. Örökségül kapta ezt a nagy jó szivet, mert főgondnokaink sorában ő az 5-ik Daniel.

Daniel Ferenc 1718—47-ig, Péter 1723—41-ig, Elek 1802—1812-ig, Elek 1820—48-ig és Gábor 1876—1906-ig rendes, azóta tiszt. főgondnok.

Két fia: Gábor orsz. képviselő és Lajos földbirtokos, már régi idő óta gondnokaink, amaz a duna—tiszamenti egyházkörnek, ez az udvarhelyinek és a keresztúri gimnáziumnak is. Lajos, ki az ősi vargyasi birtok ura és gyarapítója, a székelység között élt mindig s annak szivébe éppen annyira belefészkelődött, mint édes apja és elődei. Gábort a politika rögös mezeje egy kissé távolabb tartja. Nyomukban van három derék fiú, akik hosszú-hosszú időre biztosítják a hazának és az egyháznak is a hűfiak és kitartó vezérek sorozatát.

Örömmel örvendezünk, hogy id. Daniel Gábor, aki családja múltját világosságra hozta, jövőjébe oly szép aranysugarakkal fényesít be.

B. Gy.

Iszlai Márton.

A kolozsvári unitárius egyházközséget a múlt év folyamán Péterfi Dénes első lelkész nyugalomba vonulása után újabb veszteség érte, Iszlai Márton, ki 40 éven át volt a magyar népoktatás egyik legbuzgóbb s rátsrmettebb apostola 1901. november elsejével megvált rajongással szeretett foglalkozáeától, a tanítástól.

Iszlai Márton Szentgericén 1849-ben született, onnan került főgimnáziumunkba, hol 1870. julius 1-én tett dicséretes érettségi vizsgálatot. Érettségi után a papnevelő intézetbe iratkozott be, hol szintén dicséretes végbizonyítványt nyert. Szive vágyát követve, nem lelkipásztor, de tanító lett. Mint I. éves papnövendéket választotta meg a tordai egyházközség kántortaní-

tójának az újra életre hivott leányiskolájához, melynek életben tartása azonban nem sikerült. 1871. évi augusztus és szeptemberben megszerezni a tanítói s októberben a tornatanítói oklevelet. 1872-ben alapítja meg a tordai iparosok dalkarát, mely azonban a kolera kitörése miatt feloszlott. 1873-ban képviselőtanácsunk a tordai középtanodához az elemi iskola tanítójává nevezi ki, hol a gimnáziumban az ének és torna tanításával is megbízzák. Tordán 18 évet töltött az egyházközség teljes megelégedése s a polgárság szeretete között, mert ő a polgárság dédelgetett kedvence volt a polpári dalkör megalakítása után. 1876-ban a felbomlott polgári és úri daloskörökét Füzivel, a tordai ref. zenész pappal egyesítik s az ő kezei alatt válik ez egyszerü vidéki város dalkara nehány év alatt országos hirü daloskörré. S bár Füzi névleg az első karmester, azért a tényleges vezetés Iszlai vállain pihen. E dalárda országos hirneve 1880-ban Kolozsváron kezdődik, midőn az országból összesereglett versenyző dalárok kezéből Iszlai vezetésével kiragadják az országos szövetség elnökének jutalomdíját: az ezüst koszorút.

Tardán töltött 18 évi lelkes munka után 1888. május 6-án tartott egyházközségi közgyülés egyhangu bizalommal választja meg egyházunk első tanítói állására, a kolozsvári leányiskola kántortanítójává, s itt nyilt igazi tere zenei és tanítói tehetségének érvényesítésére, mert ugyancsak ezen évben E. K. Tanácsunk főgimnáziumunkban az ének és orgona tanításával is megbízza. A kezdet nehézségeivel megküzdve, főiskolánk dalkarát az iskolai dalkarok szokott nivójáról felemeli s azzal gimnáziumunknak sok dícsőséget szerzett. Áldásos munkáját 22 éven át folytatta, 1910-ben búcsuzott el szép hangverseny keretében az ifjuságtól, mikor a hála szép megnyilvánulása volt az ifjuság emléktárgya s a tanári kar ezüst koszorújának átnyújtása, koronájául 22 év fáradságos és eredménydús munkájának.

A társadalomban is képes volt kivívni a tanítói név megbecsülését. A polgári és vasúti dalkör sok dícsősége az ő lankadni nem tudó munkabirásáról tanuskodik, mely dalköröknek szintén hosszabb ideig volt éltető lelke s a karmesterségről lemondva, lelkes támogatója. Hisz nem is oly rég, alig három éve, mindnyájan emlékezünk rá, az Erdélyrészi dalosszövetség megalakúl, s őt éri sokak közül az a kitüntetés, hogy társkarnagyúl választják meg e téren szerzett kiváló érdemei elismeréseül.

Zeneirodalmi működéséről szinte fölösleges szólanom a Közlöny olvasói előtt, hisz ki ne ismerné kiadott Énekgyűjteményét? Mégis én egyik legnagyobb érdemének ez Énekgyűjteménye kiadását tartom, melynek eredeti szerzeményei leginkább mutatják az egyházi zenéért rajongó tiszta lelkét. Azok közül csak párra mu-

tatok rá, mint amelyek gyöngyei lehetnének bármely hasonló énekgyűjteménynek.

„Hajlékodba, templomodba“ a puritán magyar protestáns khorál mintaképei között foglalhat helyet egyszerű, keresetlen dallammenetével; Székely Sándor Miatyánkjára irt dallama a klasszikus olasz mesterek zenei talentumára emlékeztet, mely változatos hangnemi kitéréseivel, dallamfűzésével, a harmoniai háttér kidolgozására akkora teret nyujt, mint egyházi énekeink közül egyik sem. „Én Islenem“, „Napsugárnak fénye ömlik“ (jutalmazott pályamű), „Meddig felejtesz mindenestül“, „Uram, kibúsulsz“ magyaros rithmusukkal válnak ki, mely rithmus fájdalom, úgy a miénk, mint más protestáns énekekben a Zsoltárok hatása alatt oly igen háttérbe szorúlt. Ez utóbbiaknak egyik kiváló érdeme az is, hogy az egyházi műdal felé hajlanak. Énekgyűjteményét Egyházunk is méltó elismeréssel fogadta s 200 korona pályadíjjal tüntette ki, s legszebb kitűntetés Wendté-é, ki amerikai unitáriusok részére szerkesztett Énekgyűjteményébe közülök kettőt sorozott be a világ legkiválóbb szerzői művei mellé.

40 évi tanítói szolgálat, s lelkes munka azonban nem őrölte meg sem testi, sem szellemi erejét. Még sokat vár egyházi énekügyünk az ő buzgó munkás erejétől s hogy ezt Isten minél továbbra megtartsa számunkra, hiszem, hogy velem számosan, tiszta szívből óhajtják.

Régeni Áron.

TŰZHELY MELLETT.

Egy vándorló legény sokféle tapasztalása.

— Elkezdi. —

Örökké hallottam az atyámfiaitól s kivált a jó édes apámtól, hogy a mi nemzetségünk erősen szeretett erre arra járni az egész országon keresztül-kasul.

Úgy kell lenni ez is nemzetségre járó dolog, mert alig cserepedtem föl akkorára, már nem tudtam otthon ülni. Ha az apámuram elment a sóbányába, vagy a dürüczkölőbe egyszeribe föltelepedtem én is s egyszer-egyszer egész hétig is oda voltunk. Az is igaz, hogy sokszor, a mikor éjjel hóharmat esett úgy megfáztam mint épen a csont. Ilyenkor leszállottunk a szekérről s a' hegyeken fölfelé mind csak gyalog mentünk.

Ejszakának idején sokszor ijedeztem biz' én, úgy mondom ahogy volt, mert a gyermek farkasnak látja még a bokor árnyékát is. De az is igaz, hogy ha egyszer-kétszer meglátja a valóságos farkast, már azután szembe nézne még talán a medvével is.

Soha sem hittem volna, hogy az eféle gyerekes apróságoknak nagykorában akkora hasznát veszi az ember, pedig hát az éppen úgy van, a mi ki fog derülni, ha Isten jóvoltából elmondhatom, amit mondani akarok.

El is kezdem jóelől. Hát akkor biz' én csak olyan kicsiny legényke lehettem, a mikor egyszer hallom, hogy az egész falu készül valami bucsúra. Nem tudtam én mi lehet az, de minek utánna hallottam, hogy a jó édes anyám sütkérez, apám pedig a tengelyeket hájazta és a kerék fejét is kicsinosította, gondolám, hogy valami jó mulatság készül.

A hajnali órában be volt fogva a két fekete kanca s minekutána a farkok jól föl volt kötve mindjárt gondoltam, hogy e már nem lesz utolsó dolog. Igazi pompás zsúpülés volt a szekér elején. Azt hivém, hogy valahogy nekem is jut rajta egy kis hely, honnan majd a hegyen fel a lovakat hajthatom, de e már nem úgy történt, hanem engem bizon hátra ültettek a szekér derekába a jó puha szénába, hogy még a fejem is alig ért ki belőle.

Azt én ugyan nem bántam, csakhogy éppen menjünk.

Édes apám, meg édes anyám egymás mellé ültek és beszélgettek. Én úgy hallgattam mint a nyul, mert olyan volt a regula. Amikor elhallgattak, megkérdeztem melyik faluban vagyunk, vagy messzi vagyunk-e még.

Hallottam, hogy édes szülőim sokat beszéltek a korondi bucsúról. Mi lehet az, kérdezém magamban, de nem igen mertem szólni. Egyszer amikor apám leszállt a szekérről, anyámtól megtudtam, hogy mi éppen a korondi bucsúra megyünk.

Hogy a mi volt, most már tudom. Egy nagy sokadalom. Összegyűlt ott a korondi fürdőn 6—7 falu népe a drága jó víz mellé ősi magyar-székely szokás szerint, miután hogy immár a búzaaratás s a hordás is le volt jártatva.

Hát ott bizony volt is kelete az anyámasszony pánkójának, meg az árpasörnek, amiből szinte egy jó kis hordóval föl volt téve.

Ott voltak mind az atyánkfiai három-négy faluból is. Engemet ugyancsak szeretgéltek s el is láttak kürtős kalácscsal, pánkóval, vajas almával és csirke hússal jó bőven. Talán azóta sem éltem olyan jól.

A szekerek a korondi fürdő előtt is egészen el voltak terjedve. Annyi székely szekér volt ott, hogy tán még egy országos sokadalomnak is sok lett volna.

Egyszer aztán estve felé táncra kerekedtek a legények. Volt

ott olyan figurázás, amilyent tán azóta sem látott ember a székelyföldön.

Egyszer csak leányválasztásra került a sor. A mi falunkbeli legények közül Molnár Pista volt a legjobb táncú. Az egész nagy sereg nép csak őt nézte, de leginkább egy korondi szép leány, a Biró Béni leánya, Anikó. Olyan klárisgyöngy volt annak a nyakán, hogy még a király leánya is feltehette volna. Gyönyörűen kivarrt kendőjében szép bokréta szegfű s majoránna, mind az ő kertjéből. Aki rá nézett, egyszerre arra gondolt, hogy tán szívesen oda adná Molnár Pistának. Egyszer csak félbe hagyja Molnár Pista a figurázást s hirtelen, mint a pereszlen, Anikó előtt terem s nyúl a keze után. Anikó sem várt sok bíztatást.

Az volt a pár ember. Olyant tudom nem látott ember hetedhétországon sem. Az Anikó anyja az alatt hamarosan meg tudott mindent a Molnárék háza tájékáról. Éppen neki valónak nézte Anikóját, mivelhogy Korondon amugy sincsen neki való legény.

A nagy mulatságnak az lett a vége, hogy Pista a legelső szombat estve Korondon volt. Mintha éppen várták volna, úgy fogadták. Tejjel, kalácscsal kínálták s még egy pár pohár balavásári bor is került az asztalra.

Ebből nagy dolog lesz, suttogták a faluban, mert hát az a Molnár Pista tiszta igazi unitárius, Biróné asszony pedig ugyancsak fogantozik a pápista keresztbe. Mi lesz ennek a vége, csak azt szerette volna tudni a korondi falu népe.

Két-három szombat eltelt és Biró Béni mindig ott volt a leányos háznál, de hát száz szónak is egy a vége. Pista elé állott szándékával Biró Béni uramnak és a feleségének.

Nem volna abban nagy baj édes öcsém uram — szól Biró Béni uram, de hallom öcsém uram unitárius. Ez már nagy baj s nem is tudom mit szóljak, mert hát a feleségem is aggódik a plébánus urnak miatta.

Csak az, nó ebből még nem lesz baj — szól Pista röviden. Tudja uram bátyám mi ezen már régesrégen túl vagyunk. Mert hát a mi falunkban is volt hajdan holmi eféle pap, aki addig erről, addig túl mutogatta a keresztet, hogy egy napon a hivei oda mentek szekérrel, fel is ültették minden cókmókjával együtt és meg sem állottak vele, amíg be nem értek Csíkba. Ott letették szép békességesen s azt mondották, hogy Isten hirével csak maradjon ott, mert nekik már elég volt abból a régi sütet lepényből. Azóta nálunk csak a hire van meg, de már nyoma nincsen. No uram bátyám ez annak a rendje. Lejárt már az ilyenféle hókuszpókusz beszédnek az ideje. Mi szeretjük a tiszta unitárius evangéliumot ami édes nyelvünkön s lássa más mit csinál.

Jaj öcsém, ha te így beszélsz, neked úgy látszik nem leány kell, hanem pap. Talán bizony épen te akarsz pap lenni.

Pista nem sokat tágított, mert ő tisztában volt Anikóval, de nem is kapott választ, mert Biró uram beszélni kivánt a feleségével, meg Anikóval. Pistát ez nagyon bántotta, mert ő ahoz volt szokva, hogy mindíg ő nyer. Ilyen még nem történt vele, de el türte.

Csak egy hosszú hét mulva került sor a válaszra. Addig a két ifjú kétfelé búsult, bánkódott. Még dolgozni sem tudtak szeresül.

Hát a vége mégis csak az lett, ami száz közűl kilencvenszer szokott lenni: győzött a szerelmes pár, lett nagy lakodalom.

A volt a baj, hogy minket kis legénykéket nem vittek el a leány után, de annál jobb volt otthon. Ágnis nénit a Pista anyja megbízta, hogy a lakodalomra süssön, főzzön, mert a korondiaknak meg kell mutatni, hogy nálunk is tudunk valamit. Pistának az apja tiszta új házat készített az alsó kertbe. Immár egy egész esztendeje, hogy ki volt padolva, de a régi házat az öregek nem hagyták el, Pista pedig asszony nélkűl nem akart oda menni.

Most már tudom, hogy mindíg lesz majoránna, meg hónapos rózsa az új ház ablakában.

Megindult a falu népe a szomszéd falu felé. Volt ének, volt kiáltozás. Egyszer hát meghalljuk a pisztoly ropogást. Amikorra oda érkeztünk volna, a mi négy szép fehér ökrünket meglátom. No a menyasszony azon ül bizonyosan. Ugyis volt. A pántlika csak úgy repdesett az ökrök szarván, a csengettyű csengett, az ostorok pattogtak. Öt négyökrös szekér hozta az Anikó parafornumát. Négy nyoszolyó leány, négy vőféj. Egyik szebb a másiknál s a mellett a nagy násznépe.

A tetőn megállott az egész násznép s a násznagy uram szép ékes köszöntővel tisztelte meg a menyasszonyt s az ő hozzátartozóit. Elmondá, hogy a miképpen az ők falujában csakis egy torony, a mellett csak egy templom vagyon, úgy nékiek csak egy igaz Istanök van és egy tiszta szeretetök. Abban a faluban soha sem volt tűz, nem volt ott verekedés s bizony még istenkáromlást is inkább csak az idegenből oda vetődő legényektől s a katonáktól lehet elvétve hallani. Amilyen szép áldás van itt körűl a mezőben, olyan békesség lakozik a házak tájékán. Úgy nézzék kigyelmetek, hogy ez a kis falu mostantól kezdve édes mindnyájunkké. Maguk ide adták kincsöket, drága kedves leányukat, de mi igérjük, hogy úgy megbecsüljük őt, hogy innen nem fog elvágyódni sehova.

A szép beszéd bizony könnyeket csalt a szemekbe, de a cigányok ráhuzták a nótát s a násznép megitta az áldomást és szép istenhirével egy pár pillanat alatt ott voltak az új ház udvarán. Még meg sem pihenhettek, a jó tiszteletes úr ékes szavakkal megáldotta a házaspárt s az új házat is. Tovább folyt a lakodalom. Ott volt az egész falunak ifja, vénje.

Csak azon fáj és sajog az én szivem, hogy azóta soha ilyen

szép, ilyen nagy székely lakodalmat többé nem láthattam, mert én tovább vándoroltam már kicsi koromban s azóta még hiréből is alig hallok ilyenfélét.

Azt mondják, hogy most immár nincsen senkinek négy szép fehér ökre, azt mondják, hogy most nem kell öt szekérrel szállítani a menyasszonyt.

Hát én elkezdém jó messze, a régi időben s most veszem észre, hogy elbúsultam magamat. De nem baj, mert az ember még búsulni is szivesen búsul, csakhogy otthon érezhesse magát a jó székelyek között, hogy az Isten őket okvetlenül áldja meg.*

Elbeszéli: *Biró Bertalan.*

Jézus életéből.

(Legenda.)

Keletnek ura vala Jézus idejében a kegyes életű Andromachenses, aki egy idő óta nem tuda nyugodtsággal élni. Lelkét elboríták rosz sejtelmek, örökös képzelődésben szenvede és nem tudá helyét találni sehol.

Összehívatá országa bölcseit és papjait, hogy adnának néki tanácsot, hogy miként élne; mert megakara szabadulni lelkének nyugtalanságától.

Midőn mind együtt valának, így szóla hozzájuk: „Szeretett alattvalóim, én mondatom kelet dicsőséges urának és nincs életemben egy pillanatom, melyben érezném, hogy ura vagyok egész Keletnek. Lelkem tépelődése nyomorultabbá tészen engemet a legnyomorultabb rabszolgánál. Adjatok nékem tanácsot, miként éljek és meghallgatlak benneteket.

Ekkor felálla Kelet főpapja. Magas, szikár ember vala. Szeméből rajongás és őszinteség sugároza. Testét durva daróc fedé, derekán szeges öv vala, lába, keze és feje csupaszok valának, nyakát vasöv szorítá, hogy soha se tekinthessen se jobbra, se balra, se le, se egyenestelőre, hanem mindig felfelé, ruháját derekán egy zsinor szorítá össze, hogy összetartaná a durva darócot és beszorítaná a szeges övet.

Felálla a főpap és kezeit mellén áttéve vállaihoz, meghajtva magát Kelet ura előtt, így szóla: „Kegyes Uram, minden igazhívőknek Ura. Szavaimat szentelje meg Oseus és Alsa isteneknek áldása. Keletnek ura a te lelkedet hitedtől való eltérésed teszi elvi-

* Az ilyen kedves visszaemlékezésből máskor is szivesen veszünk egy-egy fogást. *Szerk.*

selhetetlenné. Az ember bűnösnek teremteték; mert Alsa egy földi ember szerelmét elfogadá és ezért Oseus megátkozá az embert.

Bűnösnek teremteték az ember és hogy bűneitől megszabadulna, egész életét gyötrelembe kell tölienie és szenvedésekben. Siralomvölgy ez a föld, melyet megátkoza Oseus Dardnos bűne mián. Nincs szabadulás e földről, ha fel nem áldoztatik az élet és nem szenvedi végig az ember földi életét. Kövesd példámat oh király, ha nyugodttá akarnád tenni a te életedet.

Végy magadra egy daróc ruhát, tégy ruhád alá, derekadra egy szeges övet és szorítsd a te ruhádat egy zsinórral, mely az öv szegét bényomja a te testedbe. Tégy a te nyakadra magas és szoros örvet, hogy ne nézhess se jobbra, se balra, se le, se egyenest előre, hanem mindig felfelé, egyenest Oseus lakába, ahová visszatérendsz földi szenvedéseid után. Ne egyél soha mást, csak a földnek gyümölcseit és még attól is tartóztasd meg magadat minden második napon, ne kiméld a te fejedet, lábadat és kezedet, tartsd azokat meztelenül és a te fejedet és arcod szőrözetét beretváld le egész símára, hogy érje szél és vihar és a nap és ostorozzad magadat véges végig minden napnak estéjén és midőn véreznék a te tested, vedd daróc ruhádat és feküdjél a te ágyadra, mely egyenes deszka légyen. Ha ily életet élsz, Oseus magához vesz és béjutsz az ő birodalmába, hol mindenekben részed leszen, miktől e földön, a száműzetés ideje alatt, megfosztatál."

A király undorral fordula el a rajongó főpaptól és kezeit felemelve, így szóla: „Távozz tőlem rajongó lélek, hidegek a te szavaid, megdermesztik az én lelkemet."

Erre felálla Kelet bölcse s így szóla: „Uram, ne hallgass e rajongóra, elvevé az ő eszét a rajongás és nem tudná mit beszél. Istenről beszél, pedig e földön nincsen az emb„r felett semmi se. Az ember áll mindenek felett, mik vagynak e világon. Nincs senki se, ki az ember felé emelkedhetnék. És az ember csak enmaga képes segíteni az ő bajain, nincs kihez fordulnia néki.

Az embert pedig vezéreli az ő esze. Mert az ész a legnagyobb mindenek felett. Az emberi életnek célja az, hogy mindeneket megismerve, a tudományt terjessze és a tudományt emelje. Míndazok, kik az észnek hatalma ellen küzdenek és isteneket állítanak fel, az embert lesűlyesztik és önerejükben nem hisznek.

Uram az én tanácsom tenéked: állj a tudomány élére és légy tudóssá, a te eszednek kedves tudományt válasszál és annak szenteld a te életedet, hogy ne légyen e földön semmi titok az ember előtt és eltűnjék a hit és uralkndjék a tudás."

S a király így szóla: „A te szavaid ís hidegen hagyják az én lelkemet. Szeretem a tudást és foglalkozom tudományokkal, de lelkem érezi, hogy a tudás nem képes nyugodttá tenni az én lelkemet."

Erre felálla Kelet leggazdagabb ura, aki híres vala mulatásairól és dorbézolásairól. Ő így szóla: „Hatalmas Ur! nem boldogít a rajongás, sem a tudás, egyesegyedül a testi élet boldogít. Jól élni: ez az első és legfontosabb törvénye annak, aki okosan akar élni. Az én tanácsom oh Uram az, hogy indíts háborút a szomszéd gazdag államok ellen és ha legyőzöd őket, akkor gyűjtsd össze kincseit és szép nőit a legyőzött birodalomnak és éljed a te életedet."

A király haragra gyulva így szóla: „Takarodj az én szemem elől. Rablóvá akarnál tenni engem, Kelet urát".

Ekkor előálla egy ifjú, ki oly viseletben vala öltözve, mint a amilyet a zsidók hordanának. Megjelenését az egyszerűség és méltóság, sovány, beesett arcát a lelkesedés és ihlettség tüzétől ragyogó szemei, szép veres szakálla és dús hajzata tevék rokonszenvessé.

Megálla az ifjú a király előtt, meghajtá előtte magát és így szóla: „Andromachenses Kelet ura, halld szavaimat. Az Isten lélek, azok imádják, kik lélekben és igazságban imádják. Szeresd a te Uradat Istenedet, az egy igaz élő Istent és szeressed a te felebarátodat, mint tenmagadat. Tégy mindenekkel jót. Légyen minden gondolatod, szavad, avagy cselekedeted a szépre, jóra és nemesre vezérlő és vezessen téged minden lépésedben a te lelkiesméreted. Élj jó életet, szórakozzál, mulass, de mindig úgy, hogy ne vétsazzal a tisztaság és erkölcs ellen. Foglalkozzál minden tudományokkal, mikhez kedved vagyon, de mindig úgy, hogy az ne vezessen hitetlenségre. Imádkozzál és dolgozzál, de mindig úgy, hogy az néked ne kín, hanem öröm légyen.

Enerődből kell, hogy felemelkedjél a te mennyei Atyádhoz, mert az ember jónak született és az ő akaratától függ, hogy olyan tökéletes légyen, mint az Égi Atya."

Kelet ura megragadá az ifjú kezét s így szóla: „Ki vagy te és hol van hazád?"

S az ifjú így szóla: „Én a Mester Jézus vagyok. Az Égnek Ura megálda tudással és érzékeny lélekkel. Nazáretben születék, mint Mária és József szerelmének első gyermeke és szülőim szegénysége mián egy szegény kunyhóba juték az én csecsemő koromban. Nagy gonddal nevelének az én szüleim, különösen jó anyám, Mária. Vallásos érzületben nevelkedém fel és mivel láták azt, hogy nagy kedvem vala a tudásra, rabbit akarának nevelni belőlem.

Nagy gonddal és igyekezettel tanulmányozám a Talmudot, de nem tudá az én lelkem a törvények és szertartások között az élő Istent megtalálni.

Gyenge, beteges lelkem zárkozottá teve és gyakran keresém fel Jeruzsálem hegyeit, erdőit, mezőit, hogy nyugalmat találna bennök az én lelkem. Csodálám a természetet és a természet bámu-

lata megesmerteté velem lelkemet. A természet és lelkiesméretem megnyugtaták az én lelkemet és felismerém a természetben és enmagamban az élő Istent.

Kövess engemet oh király és a te lelked megszerzé az ő nyugalmát.“ A király engedelmeskedett. *Ujvári László.*

A Dávid Ferenc Egylet házi-estélye.

Február 2-án a Dávid Ferenc Egylet házi-estélye oly fényesen sikerült, hogy nemcsak napok, hanem hetek mulva is kellemesen emlegették vendégeink. Kolozsvár város intelligens közönsége már előre tudja, hogy itt jól és kellemesen lehet eltölteni az estét, mert szives háziasszonyok fogadják nemcsak szép szóval, hanem terített asztallal is. Háziasszonyaink voltak: dr. Árkossy Gyuláné, Dicsőszentmártonból, Pákey Lajosné és Reiter Aladárné, dr. Morvai Istvánné nem jöhetett el a messzi távolból (Kovászna), Benkő Mihálynét betegsége gátolta a megjelenésben.

A jelenvoltak nagy számáról képet alkothat az olvasó, ha megemlítjük, hogy nő több volt száznál. Az „Ellenzék“ közölte a díszes névsort.

A műsor előadása igazán gyönyörködtetett mindenkit. Császár Mária színművésznő szavalt kedvesen, szépen és nagyhatással. *Kiss* Helén most nem először kedveskedett nekünk. Kitűnő zongorás, a kinek öröme telik a művészetében, a közönség pedig élvezi. Indig Alfréd a Gál Irénke zongora kiséretével hegedült. Oly kitünő tehetségű ifjú, aki nagyszabású koncerten is helyet foglalhat. *Petrán* Ibolyka énekei a Sipos Irén zongora kísérete mellett kellemesek, hatásosak voltak. *Boros* László monológot-monológra kellett hogy szavaljon, mert a nagy közönség azt kivánta. Meglepő kifejezéssel, kitünő megértéssel dolgozta föl a legkisebbrendű tárgyat is. A közönség osztatlan tetszéssel üdvözölte az összes szereplőket, mi pedig e helyről is a legmelegebb köszönetét tolmácsoljuk a Dávid Ferenc Egyletnek.

A jelenlevők méltányolták az egylet s illetőleg a rendezőbizottság nagy buzgóságát s igen szép összeget fizettek felül:

Dr. Árkossy Gyuláné 30 kor., Reiter Aladárné 25, Ürmösi Károly 1, dr. Lukácsi József 2, Pál István 2, özv. Májay Istvánné 1, Desbordes Ernő 10, dr. Ferencz József 8, Pákey Lajosné 25, Gyulay Árpád 5, Kindl Károly 2, Gál A. Samu 2, Gál Jenő 3, Pozsonyi Antal 3, özv. Inczédi Sámuelné 2, dr. Morvai Istvánné 10 korona.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az egyházközségek monográfiái kiadását Kelemen Lajos szerkesztőtanár, a kolozsdobokai körrel már a jelen év nyarán megkezdi. Levéltári kutatások alapján értékes kiegészítést nyernek a dolgozatok.

Báró Barkóczyt más ügyosztályba helyezte át a vallás- és közokt miniszter. Az ország mindenik részéből fölhangzó panasz és elégedetlenség megtette a hatást. Nem lehetett tovább tűrni, hogy az ország középiskoláit olyan férfiu befolyásolja és fanatizálja, aki csak egy érdeket, a katolikus egyház érdekét ismeri. Ha olyan erősen elrontotta lelke egyensulyát a hit, többé nem való általános közoktatási ügyek irányitására. Sokkal inkább megtalálná a helyét a katholikus legényegylet, vagy más hasonló felekezeti intézmény, vagy ha politizálni is akar, a néppárt élén. A miniszter intézkedése a tulzó katholikusokat kellemetlenül érintette, de aki elfogulatlanul tud itélni, a miniszternek ad igazat, legfennebb annyit tesz hozzá: debuisset pridem.

109 segély. A kolozsvári unitárius kollegium 109 tanulót részesít élelmezési kedvezményben s ezek közül csak 9 tanulónak van egynegyed kedvezménye. Minthogy a kollegiumban 186 unitárius tanuló van, akiknek tekintélyes száma kolozsvári lakos, látható milyen messzi jutottunk a tanulás könnyitésével. Ezzel szemben a statisztikus arra kiváncsi, hogy az eredmény javult-e, arányban van-e a jótékonyság fokozódásával? Vajjon azok, akik egész idejüket önmivelésre fordíthatják, lesznek olyan emberek, mint apáik és nagyapáik voltak, akik még kertészetet, mezei és házimunkát is végeztek a tanároknál és másoknál

Kegyes alapítványok. Gróf Vass Albertné, a közelebbről elhunyt főuriasszony, 500 koronát rendelt az unitárius kollegium konviktusának. — Özv. Vitályos Albertné, elhunyt férje emlékére 100 kor. alapítványt tett a székelykeresztúri gimnáziumhoz. — Özv. Huszár Mihályné a nagyajtai egyháznak urvacsorai költségekre 100 K alapítványt tett. — A bölöni egyházközség az unitárius kollegiumnál levő 5000 korona alapítványát 6000 koronára kiegészítette.

A „Kismező" napjai megvannak számlálva. A «Kismezőnek» nevezett kertet a XVII-ik száz közepén valamely jóltevő a diákoknak ajándékozta gyümölcsös és szőlőkertnek. A diákok mivelték, ők őrizték s a jövedelmet az iskolafőnök osztotta ki közöttük. A diákéletet azóta a mai napig sokféleképpen érintette e kert sorsa A hanyag pásztort s a rest munkást sokszor büntették meg. Az iskolafőnök naplója sok furcsa dolgot őriz. A XIX. században hosszú időn át bérbe volt adva nehány forintért s több nemzedék diák nem is tudta, hogy neki milyen ősi jussa van bérbeadva. Ezelőtt mintegy harminc évvel visszaszállott az ifjuság kezére játékhelynek. Az igazgatóság szabályozta a telket, hogy célját jobban szolgálhassa. Néha még a tanári családok is kivonultak oda egy barátságos uzsonnára. A diákok szilvaszüretet rendeztek benne, mikor termés volt A közelebbi években a «Kómál» szöllőbe szép lakóházak épültek, s kiderült, hogy a kert nem elég alkalmas játszóhelynek, hanem a város ad meg-

felelőbbet. Talán csak a jelen év tavaszán lesz még a diákok kertje. Idézzük vissza a multak emlékeit s gondoljunk hálával a diákok jóltevőire.

Hilibi Haller Andor cs. és kir. százados elhunyt febr. 19-ikén, rövid ideig tartó sulyos betegség után. A kitünő katona halála nagy veszteség. Mély részvét nyilvánult a család iránt széles körben. Őszintén osztozunk az édesanya, özv. Haller Rezsőné, választmányunk buzgó tagja lesujtó mély bánatában.

Várfalván az egyházközség tagjai vallásos buzgóságuknak újabban is igen szép jelét adták. Lelkész indítványára az eklézsla anyagi erejének gyarapítására magtárt alapitottak. Igazán szép, mikor az ilyen szngény nép oly nagy áldozatkészséggel viszi ajándékát a szent ügy oltárára. A magtárba begyűlt 68 véka búza, 158 véka törökbúza és 114 kor készpénz. Tehát az adakozás mintegy 600 koronát képvisel. Hogy ez a gabona gondos kezeléssel milyen nagy kapitalist hozhat létre idővel, arról más egyházközségek bizonyságot tehetnek, ahol már volt magtár. Akik nemcsak az égtől várják az áldást, hanem maguk is áldoznak az Urnak, bizonyára a legméltóbban fejezik ki hálájokat az elvett javakért. A várfalviak elismerték ebben is, hogy nem az, aki plántál, nem az, aki öntöz, hanem az Isten adja a kenyeret s a legszebb áldozat a kalász zsengéje az örökégő oltáron azért. Legyen kedves az áldozat! S az adakozók találjanak elég jutalmazást a szép cselekedet után érzett lelki örömben. Ők megmutatták «az ő hitöket cselekedetökből.“ *b.*

Dickens Károly Anglia legnagyobb humorista irója, születése száz éves emlékét február 7-én a művelt világ sajtója és a két angol nemzet nagy dicsőitéssel ünnepelte meg. Nemcsak az angol, hanem a külföldi irodalomra is nagy hatást gyakorolt. Fölébresztette az érdeklődést a szegény emberek iránt, nagyon karakterisztikus rajzaival. Minket, mint unitáriusokat is érdekel Dickens, mert családjával együtt a Tagart Edvárd portlandstreeti templomába járt s Tagarttal állandó jó barátságban volt, tehát unitárius volt. Ezt a vallásos meggyőződését megtartotta: «Mutasd meg hitedet cselekedeteidből.»

Rövid hirek. Dr. Eliot, a Harward egyetem nyug. igazgatója, ez a nagy unitárius, Japánba indult s útközben vakbélgyuladást kapott. Sikeresen operálták s immár szerencsésen javul az állapota. — Remélik, hogy a Panama-szoros a jövő évben megnyilik s akkor a két nagy Oceán végül összeölelkezik. — Jones Henrik tanárt, aki a mi derék welsti unitáriusaink közül való, a kiráiy lovaggá tette. Rendkivül szegény volt ifjú korában s ma a glassgowi egyetemen a filozófia tanára — Az angol unitárius papok között egy van, aki már 1858-ban pap lett Ő a legrégibb pap.

Tanitók fürdője. A Székelyföldről érdekes és jelentős hir érkezik hozzánk. Nehány lelkes tanitó arra gondol, hogy egy millió korona részvénytőke jegyzésével fürdőtelepet létesítsenek a Nagybacon melletti Uzonkán s ezenkivül a Szejkefürdőt megvásárolják. Igy fürdőjük s kiterjedt nyaralótelepük lenne, amelyet a társadalom más irányú munkásai is használhatnának. Ajánljuk az érdeklődők szives figyelmébe!

„A tűzhely mellett” c. rovatunkban a mult évben megjelentek ezek a kedvelt olvasmányok: A székely ember pénze és szive. *Székely* Jenőtől. Áldásfa (vers), *Tarcsafalvi* Alberttől. Kecskedarázs, lódarázs, *Gyallay* Domokostól. Volt lájbi, nincs lájbi, *Pálós*

Ákostól A fiú, *Gál* M.-tól. Nem megyek el soha (vers), *József* Jánostól. Jönek a tollasok, *Pálos* Ákos. Mik is vagyunk (vers), *Jékey* Aladártól. Elhagyott ház (vers), *Szász* Dénestől. Feri amerikai útja, *Székely* Jenőtől. Bakó Dénes (igaz történet, mely szomorú is. nevet is, meg sír is) vers, *Tarcsafalvi* Alberttől. A visszavett ajándék, *Gyallay* Domokostól. Két dal a népről (versek), *Tarcsafalvi* Alberttől. Ezekből a jóízű olvasmányokból bármelyiket megküldjük annak, aki 20 fillért beküld a pénztárnokhoz. Az összes ára 2 korona.

Kerestetik. Székely Sándor unitária vallás történetei c. könyv. Akinek eladó példánya van, értesitse Somkereki Elek urat Szék, Szolnokdoboka megye.

„Egy millió felé." Egyik katolikus lapból olvassuk, hogy «a kath. sajtó alapja» immár közeledik az egy millió korona felé. Könnyű nekik, mert ők sok millión vannak. Mi csak azért emlegetjük a mások törekvését, hogy rámutathassunk a magunk szükségére. Az Unitárius Közlöny csak száz 100 koronás alapitót szeretne össze toborzani, hogy bár 10.000 korona új tőkéje legyen, aminek amúgy is csekély kamatjövedelméből biztosíthassa *ingyen* küldendő példányai költségét. Hogy erre milyen égető szükség van, azt elég lesz igazolnunk azzal, hogy egy kis homoródvidéki egyházból *46 felnőtt ember költözött idegenbe.* Nagy részök soha sem jut unitárius vallásos táplálékhez, ha a sajtó utján nem láthatjuk el.

Aranykönyv.

A bágyoni unitárius nők vallásos buzgóságuknak szép tanujelét adták. Önkéntes adakozásból vettek egy úrasztali, egy szószék és egy papiszék bársonytakarót. A szószék takaró felírata ez: „Jöjjön el a te országod"; a papiszék takaróé pedig: 1911. október 1. — Ezen szelvényekre az alább következő lelkes és buzgó nők adakoztak: Dobieczky Sándorné 10 K, Csegezy Mihályné 10 K, Csegezy Gáborné, Csongvay Dénesné, özv. Csép Mihályné, Máté Sándorné, Gyöngyösy Gáborné 5—5 K, Csegezi Mártonné, Pálfi Mihályné 6—6 K, Kis Juliska óvónő 3 K, Biróné Csegezy Zsuzsa 2 K, Simonfi Tamásné, Németh Ferencné, özv. Balogh Sándorné, özv. Csép S. Mártonné, Székely Ferencné, özv. Csép Jánosné, Árkosi Jánosné, Jenei Pálné, Kovács Ferencné, Csép Jánosné, id. Balogh Mihályné, Csép Tamásné, Csegezi Mártonné, László Elekně, Árkosi Györgyné, Balogh Tamásné, Kaszás Mártonné, Simonfi Miklósné, ifj. Csép Tamásné, Balogh Mártonné, Balogh Mihályné, Kőrösi Mihályné, Simonfi Ferencné, Pálfi Tamásné, özv. Csép Mózesné, id. Baranyai Pálné, özv. Csegezi Mózesné, Csép Antalné, Székely Ágnes 1—1 koronát. Összesen 102 korona.

Fogadják a nemes szívű adakozók az egyházközség hálás köszönetét.

Kovács Imre
lelkész.

Csegezy Gábor
gondnok.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Április 4. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 81
Feltámadás. 82
Bölcsőnél. Szász Dénes. 82
Régi unitárius családok címerei. Kelemen Lajos. 84
Egy unitárius lelkész múlt évi muukája. 87
Tibáld József. 88
Nők világa 89
Tüzhely mellett:
Arany a porban. Dézsi Mihály. . 90
Sepsikőröspataki ünnepély. „Sz.N." 92
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 94
Templomszentelés lesz. — Dr. Hajós Béla. — Dr. Kozma Endre. — Dr. Fekete Sándort. — Kedves vendége. — A kolozsvári lelkészi állás. — A budapesti D. F. E. — Uj lelkészek. — Március 13-án rendezett tombolajátékra. — Osztálytársak alapítványa. — Pályázat a Channing House leányiskolába. — Az E. K. Tanácsa. — Az unitáriusok. — A h. ujfalvi egyházközség. — A Déván épitendő Dévid Ferenc templom. — Valás és szabadság. — Az „Egyháztársadalom". — Szives figyelmet kérünk. — Katonai szolgálatban.
Unitárius élet Budapesten. U. L. . 97
Aranykönyv. 98
Boritékon: Elszámolás. — D. F. E. örökös alapitói.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába a f. évi február 20-tól március 21-ig rendestagsági díjat fizettek: Durugy Ferenc Szászsebes 907—911-re, dr. Veress Géza Kolozsvár 912-re, Zsigmond Károly 911-re, Török Ákos Csekefalva 909 - 910-re, Botár János Sz. Torockó 912—916-ra, Özv. Borbély Ferencné Marosújvár 912-re, Iszlai Gábor Kakasszék 913-ra.

Előfizetési díjat fizettek: Szabó Lajosné Brassó 911—912-re, Tellmann Béla 910-re, Kelemen Márton Kolozsvár 912-re, dr. Geley Lajos Zalathna 910-re, Sikó Géza Medgyes, Csáki Lőrinc Baróth 912-re, Marosi Mózes Nagykikinda 911—912-re, Végh József Székelykocsárd, Cseh Kálmán Zilah 912-re.

Alapítói díjban fizettek: Kolozsvári Koronabank Részvénytársaság 30 K, Ferenc József püspök Kolozsvár, alapítói díjának 100 K-ra való kiegészítéséül 60 K, Unitárius egyházközség Torockó 100 K.

Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak: Pap Mózes Székelykeresztur 11 K, Zsigmond Károly Kolozsvár 50 f.; Szilágyi Béla Kolozsvár 20 K, Unitárius egyhk. Füzesgyarmat 10 K.

Az abrudbányai fiókegylet fizetett 12 tagjáért 14 K 40 f.

A háromszékköri fiókegylet pénztárába fizettek: Szász Béláné Sepsiszentgyörgy 910—911-re, József Lajos, József Lajosné 911-re, Páll Sándor 910—911, Lőfi Gyula, Took Balázs, Szabó Mózes 911-re, Özv. Gönc Mihályné Árkos 910—911-re, Barabás Ferenc 911-re, Gergely Sándor Brassó 910—911-re, Török Sándor 909-re, József Mihály Kilyén 911—912-re, Ütő Gábor Kálnok 909—911-re, Özv. Bedő Lajosné, Unitárius Egyházközség 912-re. Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály 911-re, Unitárius Egyházközség Kökös, Unitárius Egyházközség Laborfalva, Unitárius Egyházközség Bölön 912-re, Unitárius Egyházközség Nagyajta 911-re, Took Mózes 910—911-re, Bedőházi Gábor 911-re, Simon József 906—911-re, Simon Áron és dr. Ferency Géza 911-re.

Kolozsvár, 1912 márc. 22-én. *Gálfi Lőrinc.*

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM" irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Április 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A föld nem hálátlan. Az ember sokszor fakad panaszra, mert jó tett helyett gyakran rosszal fizetnek az emberek, mert hamar elfelejtik, hogy még másképpen is volt, hogy még kérni s könyörögni sem röstellették. Nem így az édes anyaföld. Csak bocsásd jó mélyen bele az ásót, meg az ekét. Ismételd ugyanazt más alkalmas időben is, mert minél többször foglalkozol vele, annál háládatosabb. Háláját azzal mutatja meg, hogy a belehintett magot hamarább kikeleti, a csirát gyorsabban növeli, a szárat megvastagítja, a kalászt pedig dúzzadt szemmel tőlti meg.

—

Amikor nincs munkája a kezednek, gondolj, az eszedre. Foglalkoztasd szép gondolatokkal, nagy eszmékkel s majd azt fogod tapasztalni, hogy a kezed jobban fog, a munkád ügyesebben és serényebben halad. Az ész és a kéz olyanok, mint a jó házastársak: kiegészítik és kisegítik egymást.

—

Az Isten a magyart jókedvében teremtette, annyira ellátta minden jóval. Termete szép, csinos, teste erőteljes, mozgékony, szabályos, értelme tiszta, felfogása világos, gyors, emlékezőtehetsége erős, bíztos, szive jó, bátor, fogékony minden jóra s nehezen birható alacsony és alávaló dologra. Kezével, eszével teremteni tud. Ha kell művész, ha kell költő, ha kell falusi közember, ha kell előkelő szalonember. Egy emberből tíz is kitelik s miután kenyere, sója, vize, fája, hala, vada, ezüstje, aranya: mindene bőven van a hazájában, miért nem boldog mégis? Mert megöli a politika és az elernyedtség, az urhatnámság és a munkakerülés.

—

A nagypéntek szomorusága a Jézusra sokkal inkább fölhívja a figyelmünket, mint más alkalom. Ekkor a nagy emberbarát a

hitért és a vallás őszinteségéért fölemeli szavát és megmutatja, hogy a lélek sokkal több a testnél, a hitbeli meggyőződés a mindennapi kenyérnél. A „passionak“ nevezett evangeliumi elbeszélés akár olvassuk, akár énekeljük, szivünkbe kap és kiemel a köznapi érzelmek köréből. Meggyőz, hogy a boldogságot a hitélet biztosíthatja. Aki ezen a napon nem mehet templomba, vegye elé és olvassa el Mát. 26—28., vagy Luk. 22—24. részeit.

Feltámadás.

A miben benne az élet szikrája, csak tetszhalott. Leheljétek orrába életnek lehelletét és ő föl kel és jár. Állitsátok bele az élet útjának keskeny ösvényébe és ő haladni fog tovább, előre.

A kinek dermedtek tagjai, még nincsen elveszve a munkának. Kenessétek meg a szeretet jó illatú olajával és ő meggyógyúlva meg fogja az ekeszarvát s feltöri az avarral benőtt földet. Mi lesz az eredmény? Ha egyéb nem is, nyertek egy új munkást.

A kinek szivét benőtte a gondozatlanság mohája, még nem gonosz. Tisztitsátok mag a rajta táplálkozó élősdiektől és ő új sarjakat növel, erőseket, hajlékonyokat, amelyeken idővel a legizletesebb gyümölcs fog teremni.

A ki a bánat koporsójába temette reménységét, annak vegyétek le lelki szemeiről a követ s megfogja látni, hogy a koporsó üres s megfogja érteni, mit jelent az evangelium intése: miért keresitek a holtak között az élőt, nincsen itt, mert föltámadott.

Az élet mindenütt jelen van. E leányzó nem halott, csak aluszik.

Ha észrevennők, hogy saját gondatlanságunk, kishitüségünk, félelmünk és gyöngeségünk miatt mennyiféle nemes erőnket temettük testünk sírjába, magunkon tapasztalnók a feltámadás nagyszerű igazságát! Jöjjetek és lássátok!

Bölcsőnél.

Mikor a nap lejtőjére száll
S az éj kibontja szürke köpenyét,
Hull-hull a sötét.

Aludj szépen, bölcsőd ringjon még
Kicsiny szabadban, langyos melegben
Álmodj gyermekem.

Aludj-álmodj tündér világról:
Angyal táborban, csillagos égen
Zeng-zeng az ének.

Legyen béke a magasságos
Menyben Istennek és jóakarat
Lengjen itt alant.

Zeng-zeng a dal; pásztorok, bölcsek
Állnak boldogan jászol bölcsőnél,
Szelid holdfénynél.

Mintha föld s ég összehangzana
Lágyan, csendesen a béke ölén . . .
Aludj kicsikém.

Ezüst fényben a hold nem uszik,
Csillag sem gyúl ki ma már az éjben
Fent-fent az égen.

Vihar készül, a béke elszállt.
Az éj fekete völgyén zúg a szél,
Halál, ha beszél.

Halál zörget, rémes rombolás,
Itt van az otthon kicsiny küszöbén! . . .
Halga kicsikém.

Hangja dörgés, szétzúgó vihar
Rázza ablakod újra meg újra!
Álmod zavarja.

Újabb élet, fölfogása más,
Újabb áramlat, nagy hullámverés . . .
Itt az ébredés!

Ébredj-ébredj; de mégse, aludj,
Álmodj gyermeki, kedves képekkel,
Színes felhővel.

Még megcsendül a szellő hangján
Kedves jászol-dal mint egykor, régen
Földön és égen.

Lehet hangja erősebb, gyöngébb
Oh! de mélyen él a szeretetben,
Gyermek szívedben.

Aludj szépen, bölcsőd ringjon még
Kicsiny szobádban, langyos melegben
Álmodj gyermekem.

Szász Dénes.

Régi unitárius családok címerei.

Egy sereg régi unitárius családról emlékezhetünk meg, egy Kolozsvárt megjelent munka[1] alapján, együtt, úgy, ahogy hazájuk és egyházuk javára hosszú ideig együtt szerepeltek. Régi, ismerős nevek. Sokkal a közpályákon ma is találkozunk Némelyik letűnt, kihalt.

Amint neveik elönkbe bukkannak, meg-meg elevenüla lelkünkben azoknak a tisztes, küzdelmes, régi időknek az emléke, amelyekben ezek a családok kitüntek. A címerek, melyeket szereztek, ma már csak családi emléknek becsesek, de egykor sokat: az országfenntartó nemesi rendhez tartozást, szabadságot és sokáig adómentességet jelentettek.

Az érdemek jutalma régente első sorban a birtokadomány (donatio) volt, mely az adományost jobb megélhetésre képesítette. A szabad, nemes birtok adományozása nemesített. Akinek a fejedelmek érdemeiért birtokot nem adhattak, azt sokszor címeres levéllel (armalis) nemesítették. A székely-nemességhez még ez sem

[1] *Címerlevelek* Gyűjtötte Sándor Imre. I. füzet (1551—1629.) 124 l. 149 címerrajzzal 2 kor., II. füzet (1629—1670.) 108 l. 134 címerrajzzal 4 kor. Megrendelhető a gyüjtőnél, Kolozsvár, Wesselényi M.-u. 7.

kellett. A birtokadományos és címeres nemes közt vagyoni különbség lehetett, de jogkülönbség nem volt.

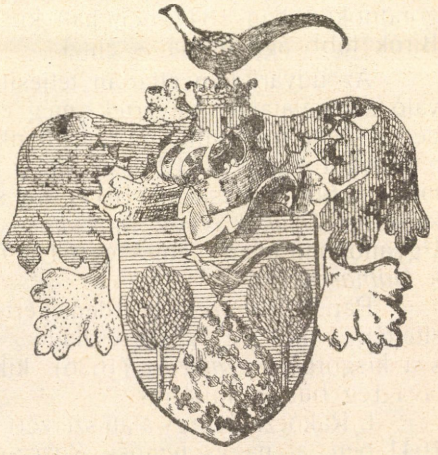
Magyarországon a legrégibb címeradományozás Nagy Lajos király idejéből, a legrégebbi festett címer 1405-ből, Zsigmond korából való. Ő adta a kihalt unitárius Sukyak szép címerét is, 1418-ban.

Mikor Erdély külön fejedelemség lett, az erdélyi fejedelmek is éppen úgy adományoztak címeres nemességet, mint a magyar királyok. Régi unitárius családaink mind erdélyi fejedelmektől kaptak adományokat vagy címeres nemességet.

Az itt megemlíthető családok közül többnek már a címeradományozás idején volt valami birtoka. Többen azután szereztek s némelyik nagy szerepet vitt közülök.

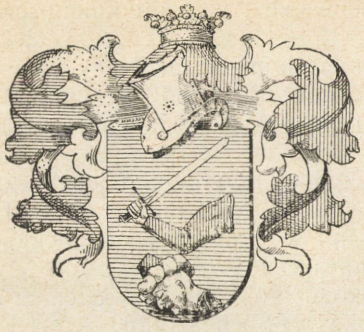
Legrégibb unitárius vonatkozású címer az előttünk álló gyűjteményben, János Zsigmondnak egy 1564-beli cimeradománya, két nagyváradi Szabó-testvér részére. Ebbe a Szabó helyébe valaki a *Sárosi* nevet hamisította s a kihalt *Pókai Sárosi* család a maga nemeslevelének tartotta. Ez a család vagyonos, nagy szerepű családaink közé tartozott. Marosszéken főtisztségeket viseltek. Csak a múlt században haltak ki s a címeres levelek kötetében megkapjuk igazi címerüket is 1619-ből, Bethlen Gábortól.

Kihalt család a híres kolozsvári *Balásffy* is. Címeres levelüket Kolozsvár város levéltára őrzi. Katholikus fejedelem, Báthory István adta nekik 1582-ben. Közülök térítették át a jézsuiták gyermek korában Pázmány kortársát, Balásffy Tamást, aki később a boszniai püspök címet viselte s oly indulatos ember volt, hogy tekintélyes egyházi méltósága mellett is összeverekedett vitázó ellenfeleivel.

A Balásffy-címer.

A XVII. század első évtizedéből ott látjuk az abrudbányai *Kósák* karddal átdöfött medvés címerét s *Tarcsafalvy* Albert poétánk hasonló nevű ősapjának (1607) piros paizsban, virágos zöld mezőről egy előtte álló sziklára ugrani készülő szarvasát, amint szájában babérágat tart. Mintha ma élő költőnknek szerkesztette volna ezelőtt három századdal jósképűl ezt a címert az udvari címerfestő. Ő is ott jár a költészet virágos mezőin és babért szerezve törekszik a magasság meredekje felé.

Az Egyedffy címer.

A várfalvi *Egyedffyek* kék (1610.) paizsban, levágott török fej fölött, félkézben villogó kardja, a harcokban szerzett érdemek emléke. A család egyik tagja nemsokára a nemesítés után Bethlen Gábor háboruiban Morvaországból zsákmányolta a várfalvi unitárius egyház egyik, ma is használatban levő harangját.

Sokkal békésebb foglalkozáskörben, a fejedelem kancelláriáján (irodáján) tanusított érdemeiért újították meg régi nemességüket és bővítették ki címerüket a homoródszentmártoni *Bíróknak*. Ősi székely család volt. Első címerüket, a szájukban közösen nyílvesszőt tartó két oroszlánfejet a hatágu arany csillaggal, még 1456-ban nyerték. Csíkból kerültek Udvarhelyszékre s ott lettek unitáriusok. Velük nyertek címert a rokon kénosi *Gálok*, jánosfalvi *Lászlók* és a lokodi *Demjének*, mind 1612-ben. Udvarhelyszéki egyházaink vezető emberei voltak. Biró Sámuel 1712-ben legelsőnek veti fel a székelykeresztúri kollégium gondolatát. Ott van a hét legelső unitárius főgondnok között. Az ő ága buzgó unitárius maradt s Biró József gondnokunkban 1847-ben halt ki. A más egyházak kebelébe áttért Birók több ágban ma is élnek

Az udvari kancellárián teljesített kiváló szolgálataikért nyertek még címeres nemességet régi unitárius családaink közül a torockói *Patkó* (1612) a kissárosi *Sárosi*, máskép *Barabás*-család (1617) s a szintén kissárosi *Deákok* vagy *Maksaiak* (1633.) Ugyanonnan nyert nemességet 1629 végén a *Gálna*-család.

A Vaska címer.

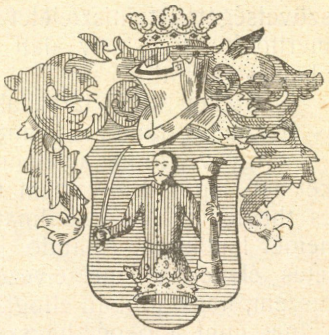
Papságban szerzett érdemekért nemesítették a brassói *Vaska*-családot (1628) s a kisgörgényi *Intzéket* (1636), kiknek a java rég buzgó unitárius.

I. Rákóczi György alatt szerzett címert 1641-ben a nagysolymosi *Koncz*-család, melynek címerszerző őse Boldizsár, a sófalvi bányák sókamarása volt. Apaffy Mihály alatt élt hasonló nevü püspökünk szintén e családból született.

Az I. Rákóczy György alatt nemesített családainkból még kettőt találunk a *Cimeres Levelek* gyűjteményében. Egyik a *Siménalvy*-család, 1632-ből. Címerét Siménfalvy György Deák pap

szerezte a maga és három fia részére, kik közűl egyik, Péter, már 10 éves korától fogva jó előmenetellel szolgálta siménfalvi Székely Mózes udvarhelyszéki főkirálybírót, a hajdani unitárius fejedelem fiát. Címerükben kék paizsban egy fekete papiruhás férfiú jobb kezében süveget, baljában nyitott könyvet tart. Előtte egy kövér lovon fegyveres vitéz űl s e mögött egy piros és egy fehér ruhás ifjú érett kalászokat nyújt a lovon ülőnek.

Érdekes a másik címer is, Pálffi Márton unitárius főgimnáziumi tanár ősapjáé, *várfalvi Pálffi* Jánosé. I. Rákóczi György uralma utolsó évében, 1648-ban szerezte. Benne kék paizsban arany koronából piros ruházatu férfiu nő ki s jobbjában kivont kardot, baljában oszlopot tart. A címerfoszlányok jobbról piros-ezüst, kék-arany színüek.[1] A címeres levél szövege megemliti, hogy Pálffi János szabad székely a címeres nemességet mint a fejedelmi udvar bejárója, a később fejedelemmé lett Kemény János ajánlatára nyerte. Kora ifjúságától fogva sokat járt-kelt idegen nemzetek között s ott szerzett tapasztalataival jó szolgálatokat tett a fejedelemnek is.

A Pálffi címer

Sok százan voltak még a múlt érdemes kitüntetett unitárius családai. Az előttünk fekvő Címereslevelek kötetében e kis cikkben felsoroltakon kívűl van még több is. Hiszen csak Új-Torda 1619-ben telepített és nemesített 335 testőrgyalogosa közt számos unitárius család ősére akadunk.

A bemutatott nehánynak példája is bizonyság arra, hogy egyházunk tagjai a haza szolgálatának minden ágában kivették részüket és sokan elnyerték közűlök az akkori érdemek egyik legszebb jutalmát.

Kelemen Lajos.

Egy unitárius lelkész múlt évi munkája.

A Christian Regíster amerikai unitárius lap egy lelkész évi munkáját így irja le: a saját szószékén prédikált 39 vasárnap reggel. Csak két vasárnap nem volt otthon, kivéve a szünidei 9 vasárnapot. Ezalatt 3-szor predikált más helyett. 3-szor urvacsorát

[1] A közölt címerek színeinek megértésére megjegyezzük, hogy a függőleges vonalak a piros, a vízszintesek a kék szín jelei. A pontozás az aranyat, a fehér az ezüstöt jelzi. A Balásffy címer jobbról balra dült vonalai zöld szint jelentenek.

osztott. Keresztelt 12-őt, temetett 14-et, köztük idegent is. A betegek és más hivek látogatását nagy szorgalommal végezte.

18 alkalommal tartott beszédet a gyülekezeten kivül. Otthon 8 külön előadást tartott, főleg ifjaknak.

A tél folyamán 16 előadást tartott egyik theologiai intézetben a modern theologia közeledtéről.

Minden vasárnap délután predikált a város távoli helyén, a hol nem volt lelkész. Fenntartotta a vasárnapi iskolát és a fiatalok szövetségét, istentiszteletet tartott elköltözött hiveinek a várostól 15 mértföldre. Egész év alatt 105 egyházi s más beszédet vagy felolvasást tartott.

Ezeken kívül társadalmi intézményekben való részvételeivel is beszámol, amelyek szintén nagy számmal voltak.

Igy végződik a jelentés: járattam 4 folyóiratot, két havi és két heti lapot. Elolvastam nehány jó könyvet, nagyobbára filozófiait és theologiait, az irodalmat figyelemmel kisértem angol, francia és német lapokban. Állandó jó egészségemet megőriztem a mértékletes élettel, a zene élvezetével és a nyár fölhasználásával. Nem hiszem, hogy jobban elfoglalt, változatosabb, lelkesítőbb foglalkozás volna, mint a papé, ha szereti a munkakörét és abba nem fárad bele soha.

Tibáld József

Mély fájdalommal nézünk erre a gyászkeretre, mert egy igen korán elhúnyt, tevékeny, jó szívű lelkipásztor nevét zárja magába. Homoródújfalú unitárius gyülekezetét 26 éven át nemes ambitióval és hűséggel gondozta, vezette. A szelid lelkű ember mindenkinek megnyerte bizalmát és szeretetét

Sajnosan tapasztaltuk, hogy az útóbbi évek alatt gyógyíthatatlan súlyos betegség sorvasztotta. Ez alatt is állandóan megőrízte kereszténnyhez illő tűrelmét és bizodalmát. Kereste és várta gyógyulást, de fájdalom nem ez következett be, hanem az örök nyugalom.

A múlt nyáron fölmentette magát a papi szolgálat alól és nyúgalomba vonúlt, hogy minden figyelmét magára fordítsa, de hiába. Március 7-én elhúnyt szeretett jó neje ápoló karjai között.

Halála utánról végredeletében gondoskodott. Nején és rokonain kivűl theologiai intézetünknek és a konviktusnak hagyott szép összeget.

Kartársai tisztelete s a család szeretete kisérte sirjába az alig 57 éves férfiut. Őszintén sajnáljuk korán elhunytát.

NŐK VILÁGA.

A Dávid Ferenc Egylet kebelében alakult Unitárius Nők szövetsége március 24-én tartotta első nyilvános felolvasó estélyét a gimnázium dísztermében, melyet nagy és előkelő közönség töltött meg.

Elnöknő őméltósága megnyitó szavai után Firtos Etelka kisasszony Endrődi Sándornak Gyermek című költeményét szavalta el, nagyon szépen, könnyeket csalva nem egy hallgatója szemébe. Utána Papp Elemérné őnagysága tartotta meg rendkivül tartalmas, szép és nemes gondolatokban gazdag felolvasását a Nőkérdésről. E nehéz s sokszor megvitatott kérdésre gyönyörűen megadva a feleletet abban a négy szóban, melyet zászlajára tűz: Háztartás, gyermeknevelés, betegápolás, iparművészet. E négy tételt fejtegette aztán részletésen, megmagyarázva azt is, hogy csak a nemesen felfogott *munka* teremtheti meg a tökéletesen művelt magyar asszonyt, a jövü asszonyát. Ezután Boros Irén és Jones Winnie kisasszonyok, Lewis Enid k. a. zongorakisérete mellett nehány rendkivül bájos angol dalt énekeltek, melyek közül különösen a: „Home sweet home, there is no place like home" refrainü dalt óriási tapsviharral jutalmazta a közönség. A gyülés emelkedett hangulatát még fokozta szeretve tisztelt Főpásztorunk záróbeszéde, melyben megmagyarázta a Nőkszövetségének céljait, kiemelve főleg azt, hogy állandó összeköttetést óhajt fentartani angol és amerikai hítrokonainkkal.

A magasröptü szellemi élvezet után tombola következett, mely a jó hangulatot még növelte, derültséget okozva gyermekek felnőttek között egyaránt. A tombola tárgyakat az unitárius nők ajándékozták. E helyen is fogadják ezért az egylet leghálásabb köszönetét. (Hátrább közöljük az adakozók névsorát. *Szerk*.)

A társaság esti 7 órakor a legderültebb hangulatban oszlott szét; persze azok voltak a legboldogabbak, kiknek kedvezett a szerencse s egy-egy szép kis emlékkel térhettek haza. De mindenkinek szemében ott ragyogott az a vágy, hogy mentől gyakrabban megismételjük e kedves összejövetelt.

TŰZHELY MELLETT.

Arany a porban.

(Rajz)

Az orvos a beteg pap üterére tette balkezét, jobbjában arany óráját tartotta s számlálta, hogy hányat ver a beteg ütőere. Azután megkopogtatta mellét s fejét a beteg hátához támasztva hallgatózott.

Vegyen lélegzetet tiszteletes uram.

A beteg nagyot lélegzett.

Érez-e valahol szúrást?

Itt jobb felől — szólt oldalán mutatva a helyet, ahol a fájdalmat érezte. — Aztán nem is tudok egészet lélegzelni.

Nagyon meg van hülve. Az ágyat pár napig elhagynia nem szabad semmi színalatt. Mérsékelt levegő legyen a szobában. Hideg vizes borongatást sziveskedjék tenni oldalára, ahol a szúrást érzi. A reszelt torma vékony vászon közé téve még jobb lenne. Bizonyára jobban lesz.

Tán az én gazdám, az én áldott jó Istenem megkönyörűl rajtam, hisz csak pár nap választ el engem a karácsoni szent ünnepnapoktól, ki ad lelki eledelt az én nyájamnak, ha én nem. Ünnep harmadnapján hitelszövetkezetet akartam alakítani. Egy éve, hogy folytonosan toborzom a tagokat. De a magyar embernek nagyon kemény a feje. Úgy írtózik az újítástól. Az olvasó egyletnek is évzáró gyűlése lesz. Lapokat, könyveket kellene rendelnünk. A „Kepe-váltsági Magtár"-ba is a kamatokat bekellene írnom. Én vagyok felügyelője, jegyzője. Annyi dolgom van év végén, de ha ez volt a jó Isten akaratja . . .

Igen sokat munkálkodik lelki atyám. Az erdőre nem kellene mindennap ilyen hidegben kifáradnia.

Én árulom a fát belőle. Valami vállalathoz kell fognia a protestáns papnak, ha nem akar éhen elpusztúlni.

Az orvos, tollat, tintát, papirt kért, aztán írt.

Minden két órában egy evő kanállal tessék bevenni — szólt az orvos. — Vette felsőjét, kalapját, a beteg kezét szivélyesen szorította meg s azzal távozni akart.

Karácsonban ismét megnézem. Addig kérem nyugodtan maradni és rendeleteimet pontosan megtartani. A gyógyulás nem az orvostól, hanem a betegtől magától függ.

Első sorban a gyógyulás attól függ kedves orvos úr, aki az életet adta, azután az ember szervezetétől.

Amint az orvos eltávozott a beteg Channing műveit elvette az ágya előtt levő székről, aztán olvasta Jézus Krisztus ami barátunk című beszédét.

A szegényesen bútorozott szobában egy kis leányka volt, aki tüzet gyújtott és ott hagyta magára a lelkészt.

Estvefelé ugyanezen a napon egy híve toppan be. Köszönt s kínálás uélkül leült a tüzelő mellett levő székre.

Mi jó járatban van Márton atyámfia. Szomoru járatban vagyok tiszteletes uram.

Gyuri báty' meghalt.

Szegény Szolga Gyuri. Ez volt aztán buzgó presbyter. Minden gyűlésen pártólta az én indítványaimat. Ő ajándékozta az Úr asztalára azt a szép ezüst poharat. Becsületes ember volt. Földjeit jól megművelte. Mindig jó kepét hozott és a rendes időben. Az Isten nyugosztalja meg szegényt. Holnapután temetjük, ha a jó Isten jobban ad.

Vajjon tiszteletes úr ne hozzunk-e a szomszéd faluból papot?

Ne hozzanak Márton. Valahogy csak felkelek. Én akarom azt a buzgó presbytert elprédikálni.

Kétszáz forintot is ajándékozott a „kepe váltsági" alapra halála előtt kevéssel.

Mindig vigasztalt, mikor panaszoltam előtte hogy szemetes kepét kapok.

Majd a más világon édes jó tisztelendő uram tiszta búzát kap mind. Aki annyit tűr, annyi könnyes kenyeret eszik, mint a tiszteletes úr s mégis olyan igazán, lelkéből beszél a szószéken, a koporsónál, a sírhalomnál: az kap igazi jutalmat a más világon. Ha én meghalok, engem a tiszteletes úr prédikáljon el. Szolga legény voltam. Semmim sem volt. Szolgálatomból tíz év alatt annyit takarítottam meg, hogy 27 éves koromban, amikor megnősültem, szekeret, két fejős tehént, négy hold földet vásároltam. A jó Isten egy áldott jó feleséget ajándékozott nekem. Együtt igyekeztünk, együtt takarékoskodtunk. A jó Isten megáldotta munkánkat. Áldott legyen szent neve érette.. Ezeket Szolga Gyuri mondta.

A beteg letette a Channinget, felkelt ágyából, íróasztalához ment, papirt, plajbászt vett s ismét visszafeküdt ágyába. A papirt egy könyvre tette és írt egész éjfélig.

Harmad nap mulva, habár még nagyon gyengén volt, felkelt ágyából. Alig tudta fekete felsőjét magára ölteni. Pali segitett neki, aki egy szekérrel várta a kapu előtt.

Tudod-e Pali miért kell a papnak mindig fekete ruhában

járni? Azért mert ilyen gyászos a sorsuk, ilyen fekete az életük, olyan keserű a kenyerük, mint amilyen sötét a ruhájuk. Azt példázza az a fekete szín. A palást is azért fekete. Aki először magára veszi nem hiszi, de később megtudja. Mégis úgy ragaszkodik mindenik hozzája, mint a koldus az ő mankójához.

Pali látva, hogy a pap alig tud a gyengeségtől a szekérre felülni megjegyezte.

A tisztelendő úr nem is tud eljönni.

Velem lesz az Isten, ő nem hagyja el a benne bízókat. Engemet is megsegít. Aztán a kötelesség legelső a világon édes barátom. Nekem mennem kell. Engem szólít az én lelkiismeretem.

Igazi lelkesen prédikált. A búcsúztatót szép csengő rímes versben mondotta. Az emberek elkérték a búczúztatót. Betanulták még a szomszéd falvakban is.

A temetőbe nem tudta elkísérni a koporsót. Szekérre ült, hazament s ismét ágyba feküdt.

Karácson első napján is ő osztott úrvacsorát betegen. Nem akarta a híveit pásztor nélkül hagyni. Ő valódi pásztor, aki életét adja az ő juhaiért. Vajjon az ő hívei, a társadalom milyenek hozzája.

Nála voltam a multkor. Egy elhagyott félreeső faluban lakik. Felgyógyult a tüdőgyuladásból. Amikor hozzája mentem a tehenének adott enni. Nála ebédeltem. Szegényes ebéd volt.

Két ember kepét hozott. Két véka búzát. Alig volt benne egy-egy szem búza.

Csak ilyen termett istálom — szólt az ember.

Rosszúl művelt földben csak gaz terem. Azzal elvette a kepét.

Mikor az ember elment, egy könnyet törült le a szeméből a lelkész.

S ez az arany a porban terem. A por között él.

Dézsi Mihály
hátrahagyott irataiból.

A sepsikőröspataki ünnepély.

(Templom- és orgonaszentelés, lelkészbeiktatás).

Február hó 25-én, vasárnap Sepsikőröspatakon az unitárius egyházközségnek hármas ünnepsége volt. A sok megpróbáltatáson átment sepsikőröspataki unitárius egyházközség átépitette, kibővítette régi templomát, új orgonát is készittetett bele s mindkettőt felavatta, fiatal lelkipásztora a frigyet és szövetséget híveivel megkötötte.

Február 24-én a sepsikőröspataki hívők Kálnokra szekerekkel

átmentek, hogy ifjú lelkészüket elhozzák egy pap családjából, aki második fiát bocsátotta ki a lelkészi pályára. Székely Zsigmond unitárius lelkész vendégszerető házától hozták az ifjú lelkészt, fia Kelemen személyében. Csatlakoztak sepsikőröspatakiakhoz a kálnokiak is. Sepsikőröspatakon felállított díszkapunál Kádár Sándor, a papilakáson a derék egyházi gondnok, Költő József fogadták. Mindenikre az ifjú lelkész szivélyesen válaszolt.

A hármas ünnepségre Ferencz József püspök úr helyettese, dr. Boros György főjegyző úr, 24-én délután 4 órakor érzkezett Sepsiszentgyörgyre, hol a vasuti állomásnál József Lajos unitárius esperes, felügyelő gondnokokkal és megjelent világi emberekkel fogadta s azután az esperesnek volt vendége. Főjegyző úr kíséretével 25-én délelőtt 10 órakor érkezett meg Sepsikőröspatakra. A díszkapunál Székely Zsigmond lelkész köszöntötte. Harangozás után zsúfolásig megtelt az újonan épitett templom. A vidék és község intelligenciáját ott láttuk vallásfelekezeti különbség nélkül. Az új orgona hangjaiban gyönyörködtünk, melyet Ütő Lajos nagyajtai állami tanító és énekvezér szólaltatott meg müvésziesen. József Lajos lépett a szószékre s áhitatos és magasztos imában emelte lelkünket Istenhez. Áldást kért a templomra, az orgonára, az ifjú lelkészre, az egyházra és a hazára. Ima után „Óh jőjj az Úrnak házába" ének következett. Ezalatt dr. Boros György püspökhelyettes úr lépett a szószékre, hogy az új templomot és orgonát felavassa s I. Mózes 26. r. 17. v. alapján tartotta meg gondolatokkal teljes, megkapó jelenetekkel ékes beszédét. Jól esett, hogy az unitárius egyház egyik vezető emberétől olyan eszméket és igazságokat hallottunk a szószékről, mely szivet és értelmet egyformán gyönyörködtet. Az ifjú lelkészt ajánlja a hívek figyelmébe, mint tanítványát s azután felolvassa a püspök úr levelét a sepsikőröspataki unitárius egyházközség híveihez. Igazi apostoli levél a a főpásztor lelkéből, midőn istenfélelemre, templomba járásra, unitárius hitelvekhez való ragaszkodásra inti s figyelmezteti a szülőket.

„E szent napon örvendezzünk" elhangzása után az ifjú lelkész lépett a szószékre s János evang. 4. r. 23. v. alapján megtartotta szószék-elfoglaló beszédét. Tömör és gondosan kidolgozott beszédében fejezte ki az ifjú lelkész gondolatait. Végül Istennek erejét és áldását kérte munkájára és mindenekre.

Ezután az ifjú papnak édes atyja lépett a szószékre s történelmi visszapillantást vet a multra, felolvastatja az orgona készíttetésére befolyt kegyes adományokat, melyekért köszönetet mond.

Most következett egyik legérzékenyebb jelenet, midőn az apa, mint pap, fiáról gondoskodik. Aranyat, ezüstöt nem ad neki, henem ennél sokkal értékesebb kincset, Istenbe helyezett hitet. Inti, hogy

a kötelességnek mindig feleljen meg, a becsület útjáról el ne térjen, az igazságot igazsággal, a szeretetet szeretettel hirdesse és keresse. Végül az apa is a hívek jóindulatába ajánlja.

Ezután az énekvezetést Nagy Dénes árkosi énekvezér vette át, aki szintén kellemesen orgonázott s „Dicsirünk téged Úr Jézus" ének vezetésével előkészítette a híveket a szeretet asztalához. Kovács Lajos nagyajtai ifjú lelkész lépett az Úr asztalához s tartalmasan fejtegette a szentírás szavait. „Az én házam imádságnak háza".

Délután fél 2 órakor jöttünk össze, a fehér asztal mellé barátságos lakomára, hol számtalan pohárköszöntő hangzott el. Szent-Iványi Miklós a püspökre; Kelemen Lajos dr. Boros Györgyre; dr. Boros György a felügyelő gondnokokra (Szent-Iványi Miklós és Kelemen Lajos,) dr. Kiss Árpád az esperesre; József Lajos Székely Kelemenre; József Mihály az új lelkészre és egyházközségre; id. Barabás Ferenc a vekdégekre; Veress György az új lelkész szüleire; Végh Benjámin a sepsikőrösi unitárius hívekre és Imreh Józsefre; Ütő Áron a jegyző, bíró és előljáróságra; Csiszér Zsigmond az unitárius, református és római hatholikus egyházak közti egyetértésre; Székely Zsigmond a vendégekre még számos hangzott el s mindenike tartalmas és szellemes. *„Székely Nép."*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Templomszentelés lesz Hódmezővásárhelyt, május 5 én. Reméljük, hogy a székelység sereggel fog együtt ünnepelni az első alföldi gyülekezettel. Készüljünk és menjünk el a szép ünnepre!

Dr. Hajós Béla egyháztanácsost közegészségügyi főfelügyelőt, főiskolánk egykori tanárát ujabb kitüntetés érte, Baroth község díszpolgárává választotta. A díszoklevelet nagy küldöttség adta át Budapesten és igen kellemes hatást értek el, aminek mi is őszintén örvendünk és gratulálunk

Dr. Kozma Endre kir. közjegyzőt ugyanezen minőségben az igazságügyi miniszter kinevezte Kiskunfélegyházára. Ez a jeles jogásznak bizonnyal szép előlépés és elismerés, de nekünk unitáriusoknak veszteség. Székelykereszturt, mint a székelyunitárius ság egyik főhelyén dr. Kozma immár vezér szerepet vitt. Mint iskolai felügyelőgondnok áldozatkész jótékonysággal és buzgó figyelemmel szolgált a tanuló-ifjuságnak és a tanügynek. Mindkettő érezni fogja az eltávozásával szenvedett nagy veszteséget.

Dr. Fekete Sándort főgondnokunk Fekete Gábor jeles fiát a kolozsvári Ferenc József tud. egyetemen fölavatták (márc. 16) az orvosi tudományok doktorává. Örömmel jegyezzük föl ezt a kedves eseményt, mert jól esik, hogy a sokat sújtolt család ilyen szerencsében is részesült, de öröm a mi körünkben már azért is, mert orvos-szakemberben nem bővölködünk. Ifjú barátunknak kivánunk sikert a szép pályán.

Kedves vendége volt márc. 14-én a budapesti unitáriusoknak, Dr. Ch W. Wendte, bostoni titkár, aki Palestiná-

ból jövet, szeretetreméltó nejével itt átutazott. Este 8 órakor a Bristól szállóban társas vacsorát adtunk tiszteletükre. Lelkész afia kalauzolta őket a városban. Pár napig még Shulek Géza bpesti ügyvédnek voltak szivesen látott vendégei. Főt. Püspök úr szíves levélbeu köszöntötte őket magyar földön. Innen Bécsen át Párisba mentek, előkészíteni az 1913-ik évi nemzetközi vallásos kongreszust.

A kolozsvári lelkészi állás egyelőre csak ideiglenes minőségben lesz betöltve. Győrfi István oxfordi jeles akademiát fogja megbizni az E. K. tanács, illetőleg a főtiszt. püspök úr. Győrfi a theologián is fog előadást tartani nehány órán. Általános kezd lenni az az óhajtás, hogy a kolozsvári lelkészi állás önállóan szerveztessék.

A budapesti Dávid Ferenc Egyesület f. év február 1-én, a »Váci Zeneiskola« tanárainak szives közremüködésével, szépen sikerült hangversenyt és házi bált rendezett. Bevétel: 697 K 10 fill Kiadás: 355 K 69 fill. Tiszta jövedelem: 341 K 41 fill. Felülfizettek: Főt. Ferencz Józsefné 40 K, Perczel Ferenc 50 K, Ürmössy Miklós és neje 30 K, Faluvégi Aronné 25 K, Dr. Székely Ferencné, Józan Miklósné, Pessi Jánosné, dr. Boros Györgyné, Józsa Mihályné, Polgár Lipótné, Török Kálmánné, ifj Báró Daniel Gáborné, dr. Pálffy Mórné 20—20 kor., Dimény Mózes és neje, dr. Kozma Jenőné 16—16 kor. Botár Jánosné, Binder Emilné 12—12 kor. Szinte Gáborné, Gruz Albertné, özv. dr. Pálffy Gyuláné, özv. Derzsi Károlyné 10—10 kor Wendler Irma, dr. Mikó Gábor 8—8 kor. Pausperl Károlyné 6 kor. L. Dr. Sándor Balázs és Ujváry László 5—5 kor. Gömöry Károly, László Jánosné, Buzogány Anna 4—4 kor. Eberhard Antal 3 kor. Kisfaludy Zsigmond (Temesvár) 2 kor. 10 fill. Zsigmondy Arpád, Péterfi Lajosné, Tóth Sándor (Aszód), Borbély Sándor (Vác), Rácz Adorján 2—2 kor. Gál Kálmán 1 kor. Összes felülfizetés: 481 kor. 10 fill. Fogadják a nemes szivű adakozók a budapesti D. F. E. hálás köszönetőt. Tiszta jövedelem az Ifjusági Kör és Cseléd-Otthon számára vett harmonium (400 kor.) árának fedezésére szolgál.

Uj lelkészek. Február 20-án theologiai szakvizsgálatot tettek: Buzogány Kálmán, Keresztesi Dénes, Lőrinczi Domokos. A főt. püspök úr Keresztesi Dénest Polgárdiba kinevezte h. lelkésznek. Lőrinczi Domokost Csekefalvára r. lelkésznek. Keresztesi D. ki van jelölve Manchesterbe a Sharpe alapítványra az 1912—13. tanévre.

Március 13-án rendezett tombolajátékra alant felsoroltak voltak szivesek adakozni, miért fogadják hálás köszönetünket. Nők szövetsége nevében Végh Mihályné Fangh Erzsi: Abrudbányai Ervin, Árkossy Lajosné Árkossy Livia, Benkő Mihályné, dr. Boros Györgyné, Boros Irén, Csifó Salamonné, Csipkay Mariska, Engel Ella, Dr. Fngel Gáborné, Éjszaky Marcsa, Éjszaky Sára. Fangh Istvánné, Fangh Erzsi, Ferencz Józsefné Dr. Ferencz Ákosné, Özv. Ferenczy Gyuláné, Ferencz Tita, Gálfi Lőrincné, Özv. Gálffy Sándorné Gyöngyössy Ibolya, Dr. Gyergyai Árpádné, Hegyi Gyuláné, Dr. Hintz Györgyné, Hidegh Mihályné, Kovács Kálmánné, Kenessey Margit, Hamza Baba, Hamza Ella, Léman Róbertné, Morvay Ilus, Nyiredy Gézáné, Nyirő Gézáné, Nagy Gyuláné, Nagy Piroska, Sámi Erzsi, Sámi Janka, Sinczki Julia, Timár Rózsika, Telegdi Ilona, özv. Telegdy Károlyné, Szigethy Izabella, Űrmösi Jenőné, Veres Alice, Végh Mihályné, Zsnkó Lenke.

Osztálytársak alapitványa. Az 1874-ben az unitárius kollégiumban érettségizett osztály már korábban tett alapítványát a f. évben kiegészítette 1027 kor. 75 f. összegre a konviktus javára. Ehhez az összeghez ujabban ismét hozzájárultak: dr. Boros György 25 kor., Csongvay Béla 20 kor., báró Dániel Lajos 40 kor., dr. Kozma

Jenő 20 kor., Márkos András 20 kor., dr. Mátyás Mihály 20 kor., Nagy János 20 kor. összeggel. Az E. K. tanács mindenik adakozónak és az egész osztálynak meleg köszönetet mondott.

Pályázat a Channing House Leányiskolába. A Sharpe alapítványra a londoni Channing House felsőleányiskolához egy magyar unitárius leány felvételik az 1912—14. évre, Ferencz József unitárius püspök úrhoz május 1-ig lehet benyújtani a folyamodást, melyhez csatolni kell keresztlevelet, az utolsó iskolai bizonyítványt, angol nyelvtanulásáról tanusítványt. Fölvételnek 16—20 éves leányok, de 16—18 között levők előnyben részesülnek. A kijelölt köteles vizsgát tenni angol nyelvből, s unitárius vallás és egyházismeretből.

Az E. K. Tanács márciusi gyűlését e hó 13-án tartotta. A püspök úr javaslatára id. Daniel Gábor t. főg. dr. Daniel Gábor és Daniel Lajos köri gondnokoknak báróvá kineveztetésük alkalmából üdvözlő levelet küldött. — Hg. Odeszchalchy Artur a budapesti egyházközségnek tett kegyadományát egy birtokrészével megváltotta. — A kolozsvári papi házak megváltására, illetőleg megvételére az EKT. és az egyházközség bizottságot küldött ki. — A derzsi egyházközség birtoka bérlői helyett a kereseti adót a múlt évre befizette, de a jelen évre betiltatott, mivel a bérlőket terheli. — A recsenyédi egyh. iskolájának újraépítésére engedélyt kapott. — A vadadi egyhk. a templomépítésre rovatalt vethet ki a tagokra. — A tankerületi főigazgató a főgimn. tartott látogatásakor mindent jó rendben talált. — Kelemen Lajos tanár betegsége okán szabadságoltatott. — Dr. Varga Béla és Sándor János tanári beiktája ápr. 11-én lesz. — A magyar leszámitoló és pénzváltó bank az egyház pénzeit őrizetbe, illetőleg számadásba vette. — Az egyházi klenodiumok lefényképezését és kiadását az E. K. Tanács Kelemen Lajos tanárra bizta. — A kolozsvári lelkész-tanári állás egyelőre ideiglenesen fog betöltetni Győrfi István lelkészjelölt oxfordi akadémistával. — A gimn. tanári kara Dalmatiába a tanulók hirándulására engedélyt kapott. — Az E. K. Tanács a kereszturi gimn. szolgák munkás biztositásl díját nem vette át a központárra, fizesse az intézet. — Segesvári lelkészünk fölvételett kongrua segélyre (400 K.) — A dévai l. egyházközség óhajtaná, hogy a Dávid Ferenc imaház ügyét az E. K. T. vegye kezébe. Mihelyt a helykérdés eldöl, azonnal megindúl a nagyobbarányú munka. — A csekefalvi egyházközség a lelkész lakása újraépítésére engedélyt kapott. — A felsőfehéri egyházközség a temetőjét bővíteni akarja, ami helyesléssel találkozott. — A tordai egyhk. a volt gimnázium telkeiből ötöt megvásárolt. — A Dávid Ferenc füzetek szerkesztőit az E. K. T. 150 koronával támogatja munkájában. — Máté Lajos és Göncz Mihály lelkészek súlyos helyzetükben sürgős segélyben részesíttettek.

Az unitáriusok. Ily címen a Magyar Hirlap, egyik legelterjedtebb budapesti napilap három hasábra terjedő cikket közöl: abból az alkalomból, hogy az unitáriusok Dávid Ferencz Egylete, illetve ezen vallás erkölcsi alapokon nyugvó közhasznu egyesület havonként megjelenő sajtó organuma az Unitárius Közlöny 25 éves jubileu-

mát szokott csendességgel, egyszerüséggel és hitbuzgóan ünnepli. A cikk részletesen ismerteti az egyház vezető embereit, egyházszervezetét, irodalmi munkásságát és nemzeti missióját.

A h. újfalvi egyházközség Benczédi Pál datki lelkészt megválasztotta, a főt. püspök úr kinezezte. Gratulálunk.

A Déván épitendő Dávid Ferencz templom alapja javára dr. Zsakó Andor vizaknai kir. aljbiró a mult évben 20 koronát adományozott.

Vallás és szabadsag a címe annak a nagybecsü könyvnek, amelyet a világ jeles emberei a nemzetközi vallásügyi kongresszuson Amsterdámban tartottak. 16 kitünő értekezés van benne 228 oldalon. *Vallás, hit és szabadság* a neve a genfi kongresszus könyvének, amely 25 értekezést tartalmaz. Mindkét könyvnek értékes előszava van. *Az ilyen könyvek nem hiányozhatnak egyetlen müvelt ember asztaláról is.* A Dávid Ferencz Egylet tagjainak 50—50 fillérért megküldjük bérmentve. Korlátolt számban vannak meg.

Az „Egyháztársadalom" a küküllői egyházkör lelkészei lapja immár 3 számal lépett a nyilvánosság elébe. Elmélkedő és tanácsadó cikkei épületesek s a különfélék az egyházköri és községi élet ébrentartására haszonnal járók. Szeretnénk hírt hallanni a D. F. E. köréből is. — Az «Unitárius Egyház» című lapban figyelemre méltó cikk jelent meg «Müvészethiány istentiszteletünkben» cím alatt egy névtelen irótól, aki sokat látott és érezi, hogy főképpen templomi éneklésünk nem kielégítő. Jó lenne, ha általános közvélemény fejlődne ki a nagyjelentőségü kérdésben.

Szives figyelmet kérünk olvasóinktól. Végül sikerült a címszallagokat rendeznünk, amennyiben módunkban állott. A kinek két példány megy vagy hibás címzés, kegyeskedjék vagy visszaküldeni kijavitásra, vagy a lapra ráirni *duplum.*

Katonai szolgálatban levő legényeknek ingyen küldjük az Unitárius Közlönyt. Szülők, vagy bárki bejelentheti a katona nevét és lakását.

Unitárius élet Budapesten.

A *Dávid Ferenc Egylet* havi felolvasó ülésén dr. *Vass* Miklós főgimnáziumi tanár tartott felolvasást „Ifjaink külföldön a XVI. században" címen, az Erdélyi Muzeum levéltárában *Kornis* György heidelbergi és paduai diák éveiről, amely adatokból érdekes tanulmányban ismertetett meg bennünket az ifjan elhúnyt, nagy reményekre jogosító *Kornis* Györgygyel. *Józan* Miklós esperes — Charles W. Wandté bostoni titkár hirtelen elútazása miatt — ismertette a palestínai templomegyesületet, melyet *Hoffmann* Kristóf, aki először alapított 1858-ban Jelenleg 5 kolonia van 250—300 családdal, 1200—1500 lélekkel, akik földmíveléssel, kereskedéssel és kertészettel fodlalkoznak. Vannak nyilvános összejöveteleik, melyek ének, ima, biblia olvasás és magyarázás, ima és énekből állanak. Imát mondott *Józan* Miklós esperes. *Kordin* Mariska Ch. *Widor*: „Non credo" és *Cherubini*: „Fohász" című dalokat és ifj. P. *Odry* Lehel magyar dalokat énekelt nagy művészettel, *K.* Erwin Károly kezdő és záró orgonajátéka tette egésszé a jól sikerült ülést.

Másnap tartotta az ifjusági kör szabadság ünnepét, amelyen *Józan* Miklós esperes tartotta az ünnepi beszédet és felolvasta

„Tetemrehívás“ című ódáját Az „Erős várunk nekünk az Isten“ énekével fejeződött be a jól sikerült felolvasó ülés.

Március második vasárnapján a cseléd-otthon tartotta felolvasó ülését. „Mint a szép híves patakra“ éneke után *Beke* Mózes mondott megható imát. *Ujvári* László a szabadságról beszélt és egy pár legendáját olvasta fel. *Beke* Mózes indítványozta, hogy kézimunkát tanúljanak az Egylet megbízottjától, a mit lelkesedéssel tudomásúl vettek. Azután ozsonnához ültek és egy jó darabig elbeszélgettek. Végre „Áldott Istenünk“ éneke után távoztak. Harminchaton gyűltek össze, hogy együtt töltsenek egy nehány órát.

U. L.

Aranykönyv.

Áldozatkészség Felsőfehérkörben 1911-ben. *Ürmösön*: Feininger Henrik brassói lakós egy 200 K értékü szószéktakarót és harangalapra 20 koronát ajándékozott Szentmihály vasárnapra úrvacsorai bort özv. Lázár Mihályné 7 K 20 f. értékben, kenyeret minden úrvacsorára Osváth Gáborné 4 K értékben ajándékozott. — *Felsőrákos*: Konfirmációkor kenyeret és bort Demeter Ferenc és neje 2 K értékben; Húsvétkor kenyeret Andorkó Andrásné, sz. Fitori Anna 3 K, bort id. Pál István baróti 9 K értékben; Pünkösd, Szentmihály és Karácsonkor kenyeret Nagy József és neje 9 K értékben; Úrvacsorai bort Pünkösdkor Bíró András és neje, Szenmihály napkor id. Pál András neje, Karácsonykor Székely Mózes és neje 9—9 K értékben ajándékoztak. — *Barót*: Úrvacsorai kenyeret és bort minden alkalomra Pál Sándor gondnok és neje ajándékozott 4 K értékben. — *Alsórákos*: Antal Miklós és neje 30 koronát, Rákosi Tamás és neje 5 koronát ajándékoztak az egyházközség szükségleteinek fedezésére. Úrvacsorai kenyeret és bort Szentmihály vasárnapjára Antal Szőcs Jánosné sz. Balázs Rákhel 3 K, Karácsonykor bort Bács János és neje (gör. kath.) 3 K 40 f. értékben ajándékoztak. — *Datk*: Dr. Kozma Jenő fővárosi ügyvéd 100 koronát, Boczomán György (gör. kel.) az orgona felállítására 10 koronát. Húsvétra úrvacsorai kenyeret Kallos János és neje 1 K, bort Kallos Tamás gondnok és neje 4 K. Pünkösdre kenyeret Kallos Tamás gondnok és neje 1 K, bort Marczi György és neje 4 K. Szentmihály vasárnapján kenyeret özv. Tamás Mihályné 1 K, bort Tóth Mihály és neje 4 K. Karácsonykor kenyeret Kallos Tamás gondnok és neje 1 K, bort Benczeídi Pál 4 K értékben ajándékoztak. — *Hévíz* Özv. Szakács Mártonné 200 K alapítványt tett. A hívek közmunkában 651 K értéket végeztek. Az Amerikában élő atyafiak 110 K küldtek orgonalapra. Pünkösdre úrvacsorai bort

Horváth Mózes (ref.) vendéglős 5 K értékhen; Konfirmációkor kenyeret és bort Kolesár János gondnok 2 K értékben; Úrvacsorai kenyeret minden alkalomra Kiss Aladárné 4 K értékben ajándékoztak. *Kőhalom.* Úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak: Húsvétkor Gergely György és neje, Pünkösdkor Maksai Albert és neje, Karácsonkor Tódor Péter és neje 2—2 K értékben. — *Fogaras*: Gábor Dániel állami tanító templomépítésre 10 K, Geréb Sándor alsóboldogfalvi lelkész 4 K. Úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak: Húsvétkor Bedő Ferenc és neje, Pünkösdkor Nyiredi Lajos és neje, Szentmihálykor Nyiredi Áron és neje, Karácsonykor Nyiredi Lajos és neje 2—2 K értékben. — *Nagyszeben*: Úrvacsorai kenyeret és bort minden alkalomra Székely György gondnok és neje ajándékozott 8 K értékben, Szinte Ferencné máv. kalauz neje 15 K értékü úrasztali terítőt; a hívek ajándékozás útján 86 koronát gyűjtöttek úrasztali kellékek beszerzésére. Az egyházkörben befolyt összes adakozás értéke = 1575 K 60 fillér.

H.-Hévíz, 1912 március hó 5-én.

Kiss Aladár
egyházköri jegyző.

A torockói egyház pénztára hálás köszönettel ismeri, el hogy a februári számban közölt adakozókon kívül még adakoztak: Botár János Simoné 40 kor. és egy kőpad a czinteremben, Borbély János Marosujvárról 10 kor., Szakács Ferenc Aranyosbányáról 10 kor., Pap Judit Torockóról 8 kor:, Jári János L. Torockóról 5 kor., özv. Székely Sára Torockóról 4 kor., Kelemen Ferenc felső u. Torockóról 10 kor., Varga Miklós Torockóról 3 kor., Vernes József gyom. 2 kor., Tobiás János B. Torockóról 3 kor., id. Tóth Ferenc Torockóról 1 kor., Csép János Torockóról 10 kor., Király Ferenc Istváné Torockóról 10 kor., ifj. Pál András Torockóról 10 kor., Botár János Szilágyi Torockóról 400 kor. alapitvány, Bartók Simon és neje Torockóról 400 kor. alapitvány.

Torockó, 1912 március 19.

Németh István
lelkész.

A szabédi unitárius templom építésére a kibocsátott gyűjtőívekkel adományoztak: Ferencz József unitárius püspök úr 100 koronát, gróf Bethlen István 100, Csangvay Lajos dr. köri gondnok 60, „E. M. K.-Egyesület“ 50, „Marosvásárhelyi Közhasznú Takarék“ 50, dr. Gál Kelemen a kolozsvári unitárius tanári kar nevében 25, Albert Dénes 20, Barabásy Sándor ny. telekkönyvvezető 20, Adorján Ferencné, Hatházi Juliánna 20, Gyulay Árpád 10, Dániel Lajos 10, dr. Ferencz Ákos 10, dr. Tóth György 10, Dévaványai unitárius egyházközség 10, Hetesi unitárius egyház-

község 10, Kovács Dénes mérnök Szászrégen 11 kor. 70 fillér, Deák Lajos tanfelügyelő 10, Császár József Kolozsvár 10, Borbély Máté pénztáros 7, Gál Kálmán tanár 7, dr. Veress Vilmos 8, Székely Domokos őrsvezető 6 kor. 20 fillér, Rédiger Béla ny. alispán 6, Borbély Sándor ig.-tanár 5, Fekete Lajos akad. tanár 5, Tóth Olivér v. tanácsos 5, dr. Dorner Béla gazd. intéző Győr 5, László Domokos kir. főmérnök Sz.-Fejérvár 5, Kl. Nagy Gyula 5, Gálffy Ferenc s. tanfelügyelő 4 kor. 30 fillér, Unitárius egyházközség Torockó 4, Zarándy Károly főerdész 4, Iszlay Gábor gazd. intéző 4, Bitay József birtokos Néma 3, Haider István Rácalmás 2, Szabó János Alsójára 1 korona. Összesen: 629 kor. 20 fillér.

A nemes szívű adakozók ez uton is fogadják egyházközségünk nevében hálás köszönetünket. „Fizesse meg az Úr mind azon jókat, melyeket mivelünk cselekedtek". Adakozó jó lelküket áldja meg az Isten!

Vajha kibocsátott kérő szavaink ne találnának közönyös lelkekre, hanem mindazok, kik gyűjtő-íveinket megkapták, elküldenék az áldozatkészség filléreit templomunk építésére. Szabédi unitárius templomunk nemcsak az unitárizmust és a vallásos kultuszt; de történelmi tény, hogy magyar nemzeti érdekeket is szolgálni, már a multban elköteleztetett. E szent és nagy célokat szolgálni a jövőben is hívatott oltár felépítésére, óh szítódjék föl a lelkekben az áldozatkészség jótékony lángja! A nemes szívek önmegtagadó áldozata: a legszentebb imádság s a legszentebb áldozat!

Csécs István gondnok. *Pálffy Ferenc* unitárius lelkész.

Adományok a székelykeresztúri gimnáziumunknak:

1. Özv. Vitályos Albertné, szül. Botos Zsuzsánna feledhetetlen férje emlékét „Vitályos Albert"-alap címen 100 K, egyszáz korona alapítvánnyal örökítette meg. Kamatját évenként vallás különbség nélkül egy szorgalmas, jó magaviseletű tanuló kapja. Alapítványozó nemes lelkű nő és kedves emlékezetű férje emléke mindig élni fog ez intézetnél. Az alapítványt hálásan köszönjük.

2. Dr. Kozma Endre kir. közjegyző, e gimnázium felügyelő gondnoka 200 koronát adományozott konviktusi célra. Ez intézet iránt való áldozatkészségének ez egy újabbi fényes megnyilatkozása, mert már több ízben hozta meg áldozatát a gondnoki fáradságok mellett. Az ügybuzgó, áldozatkész felügyelő-gondnoknak nemes adományát nagyon hálásan köszönjük.

3. Péter Sándor városfalvi unit. lelkész, e gimnáziumunk igazi jó barátja újabban 20 koronát adományozott. Iskolai év végén a templomba járásban pontos, a valláserkölcsös életben kiváló 2 tanulónk jutalmazandó vele fejenként 10—10 koronával. Nemes szívű adományozó adományát hálásan köszönjük.

Pap Mózes igazgató.

A D. F. E. örökös alapitói. Akik legalább 100 koronát fizetnek a Dávid Ferenc Egylet örökös alapítói lesznek. Az Unitárius Közlöny 25 éves fennálása alkalmából megújítjuk a Brassai bácsi huszonöt éves fölhívását és a báró Petrichevich Horváth Kálmán mostani elnökünk lelkesítő példáját. Száz olyan lelkes és áldozatra kész unitárius férfi és nő bizonnyal van közöttünk akik ezt az összeget leteszik örökös alapjául az unitárius irodalom jó irányú mivelésének. A 100 kor. összeg *többb részletben is fizethető.*

Örökös alapítók.

1. Dr. Brassai Sámuel régi 400 kor.,
2. báró Petrichevich Horváth Kálmán régi 650 kor.,
3. Hajós János 200 kor.,
4. Fekete Gábor 100 kor.,
5. dr. Bedő Albert 100 kor.,
6. Könyves Kálmán Rtárs. Budapest 100 kor.,
7. Székely László Torda 100 kor.,
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor.,
9. Csegezi Mihályné Albert Ilka, „elolvasva annyira nagyrabecsült és feledhetlen Brassai bácsink levelét és báró Petrichevich Horváth Kálmán úrnak valóban meleghangú felhívását“ 100 kor.,
10. Raffay András Abrudbánya 40 kor.,
11. dr. Boros György (40 kor.) kiegészítésül 20 kor.,
12. Torockói egyházközség 100 kor.,
13. Ferenc József püspök úr 40 kor. alapítói díját kiegészíti 100-ra: 60 kor.,
14. Koronabank rt. második részlet 30 kor.,
15. Merkurbank rt. első részlet 40 kor,
16. K. Nagy Béla Kraszna kiegészítésül 40 kor.,
17. özv. Matskási Lajosné (40 kor.) kiegészítésül 20 kor.,
18. Boér Gergely Kolozsvár 100 kor.

Aki ezt a kimutatást olvassa vegye eszébe a Jézus mondását: gyüjtsetek kincset ahol a rozsda és a moly meg nem emészti. Építsünk a jövőnek.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Május 5. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 101
Vargyasi id. Daniel Gábor báró. Független Hirmondó. 102
Báró id. Daniel Gábor úr levele. Báró id. Daniel Gábor. 104
Gombos Sámuel. Pap Mózes. . . 105

Nők világa:

Elmélkedés tavaszi havazáskor. Fanghné Gyújtó I. 107
Ami igaz, az igaz. Borbély Sándor 109
Névnapi köszöntő. Tarcsafalvi Albert. 110
Tarcsafalvi Albert költeményei. Dabóczi György 111
Unitárius papválasztás és beiktatás Kolozson. 112
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 113
Kelemen Albert. — A hodmezővásárhelyi. — Tanári beiktató. — Székelykereszturi gimnáziumnak épitése — Hymen. — Elhunytak. — Kitűntetett tanítók. — Konfirmáció. — 25 év. — Egy katona köszönete. — A Dávid Ferenc főzetek. — Az unitárius nők szövetsége. — A budapesti D. F. E. házi bálján — Szükölködő — Nyugtázás.
Aranykönyv. A füzesgyarmati torony és a harangok 115
Boritékon: Alapitói oklevél. — Elszámolás. — Szerkesztői üzenetek.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Alapitói oklevél. A D. F. E. alapitói részére díszes oklevelet készit Merész (Müller) Gyula festőművész. Az oklevél hatalmas kifejezője lesz az Egylet nevét díszitő reformátor nagyszerű munkájának és annak a modern törekvésnek, amelyet az Egylet a XIX-ik században megkezdett és a XX-ikban diadalmasan folytat. Orökös alapitóink közé még sokan nem léptek be azok közül. akiket bizalommal jogosan várunk

Az egylet pénztárába a l. évi március 21-től április 23-ig rendes tagsági dijat fizettek: László Dániel Abásfalva, Mátéfi Domokos Beregszász, Körtvélyfáy Gábriella Nagyajta, Tóth István Kolozsvár, Pál Mihály Kolozs, Lőrincy Domokos Csekefalva 912-re, László Sándorné és Mátéfi Andrásné Szentábrahám 911-re, László Andrásné 908—909-re, Ütő Sándor Izsópallaga 911—913-ra, Botár János Kékes 911—912-re, Nagy Lajosné Fiatfalva 911—913-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Kovács Mózes Szilágysomlyó 911—912-re, Ambrus Gergely Kolozsvár, Kolozsvári Pál Mikes, Máté Sándor Kézdiszentlélek 912-re, Barna Jánosné Füzesgyarmat 911—912-re.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kiss Aladárné Homoródhéviz 905—909-re és Koródi József Datk 909—910-re.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Boór Jenő Ikland 910-re, Lázár Ferenc 910—912-re, Kilyén Lajos 910-re, György Gyula, Unitárius Egyházközség. Balogh László 908—910-re, Balogh István 912—913-ra, Unitárius Leányegyház Nagyernye és Unitárius Leányegyház Székes 908—910-re, Boór Lajos, Boór Károly, Boór Elemér Ikland 910-re, Unitárius Egyházközség Szabéd 908—911-re, Májay Gábor, Gál Gábor 910-re, özv. Csupor Kálmánné 910—911-re, özv. Kiss Gyuláné, id. Gál Ferenc 910-re, Gál Károlyné, Szabó Lajosné, Szabó Zsigmond 911-re, Ürmösi Kálmán, Ürmösi Kálmánné 910—911-re, Szabó Domokos 911-re, Halmágyi János Vadad, Nagy Dénes és Unitárius Egyházközség Vadad 911-re, Szakács Ferencné, Székelykál 911-re, Nagy Miklós Tompa 908—910-re, Nagy Benedek Nyárádszereda 912-re. Pálfy Ferenc 908-ra, Pálfy Ferencné Szabéd 909-re, Szabó Lajos, Gál Elek, Zsigmond Mihály Ujgálfalva 1912re.

Az Unitárius Közlöny költségeinek fedezésére ajándékoztak: Ambrus Gergely Kolozsvár 12 K, Ádám Dénes 1 K, Kolozsvári Pál Mikes 60 fill., Barna Jánosné Füzesgyarmat 20 fill. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1912 április hó 23-án. *Gálfi Lőrinc.*

Szerkesztői üzenetek.

Ön is meggondolhatná, hogy a D. F. E.-be nem fizetett nemcsak a jelen évben. de még az előtt sem Ne várja, hogy zaklassák. Mert azt nem gondolja, hogy valaki más elintézte ezt a dolgot? — **Z. A.** K—r a ki egy keveset megkésik s még bocsánatot is kér, nekünk jó emberünk. Látszik, hogy többször gondolt ránk. Köszönjük. — **S. J.** Kevésnek találja az *örökös alapitok* számát Nem tagadjuk, hogy mi is többet vártunk, de a remény biztat, hogy év végére meg lesz a *száz.* Ugye Ngd is segiteni fog egy pár jó szóval alkalmas helyen és időben. — **P. J.** tanitó urnak. A három katonának jan. 1-től kezdve elinditottuk a Közlönyt. Köszönjük a nevökben szives fáradságát.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Május 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Nagy változások vannak készülőben. Hogy máris messzi vagyunk az apáink életmódjától, gondolkozásától és szokásaitól, könnyü észrevenni. De ez még csak a kezdet kezdete. A továbbiakról nem számolhatunk be, mert azok csak lesznek, de hogy lenni fognak megujulások, átalakulások, azt bizonyosra vehetjük. Készülni kell, hogy meglepés ne érhessen, de vigyázni kétszerezetten, nehogy az uj áramok a földet s még a fundamentum követ is kimossák lábunk alól, mert az özönvizből most is csak egy-kettő, vagyis csak a legjobbak és legerősebbek menekülhetnek meg.

—

Kellemetlenséget mondani nagyon könnyü, de nem virtus. Meg is sértheted vele a legjobb barátodat, de nem mozditottad elé a magad ügyét, csak egy hajszállal is. Azt hiszed te szebb leszel, ha őt csunyának mondod. Azt hiszed te gazdagodol azzal ha őt „nyomorult"-nak cimezed. Dehogy! Éppen ellenkezőleg! Arról teszel tanuságot, hogy lelked üres, szived gonosz indulatokkal tele. Ne feledd, hogy ajkad és nyelved saját benső képét vetíti embertársaid elébe. Vigyázz, mert most mindenki fényképező géppel jár s megrögziti benső szépségeidet!

—

A pénzre vágyni jó és helyes dolog, mert a pénz olyan mint a szekérkenő háj, ha a tengelyt megkenjük vele vigabban és könnyebben forog a kerék. Mégis furcsa, hogy némely ember azt hiszi, hogy pénzzel akármit meg lehet szerezni. Tévedés. Becsületet nem árulnak egy boltban sem. Ne higyje senki, hogy

az igazán becsületes ember előtt számit, hogy mennyit igérnek érette. Ő jól tudja, hogy a becsület olyan madár, a melyik ha egyszer kirepült a kalitkából, soha sem tér vissza. Eltünik nyomtalanul!

Vargyasi id. Daniel Gábor báró.

Abból az alkalomból, hogy tiszt. főgondnokunkat a királyi kitüntetés érte, a megelőző számunkban elmondott üdvözletet kiegészitjük, mert azt hisszük, mindenik olvasónk szivesen foglalkozik a közszeretetben álló családfővel és családdal.

(Szerk.)

A királyi kitüntetés ezuttal tősgyökeres, régi nemes székely család magas kort ért leszármazottjára esett, akinek családjában már két férfi kapott a korábbi századokban báróságot, de ez a két ág azóta kihalt, ugy, a jelenlegi kitüntetést voltaképen a Daniel-család régi bárságának fölujitásaként tekintik.

Családfaját a kitüntetett aggastyán 1396-ig. Daniel Balázsig viszi föl, aki hősiesen harcolt a nikápolyi csatában.

Bárságot először ebből a családból István kapott 1735-ben, amikor már férje volt gróf Pekri Lőrinc kuruc tábornok leányának, Polixenának, miután előbb a kuruc tábornok mellett a hadsegédi tisztet töltötte be. Leánya, Daniel Polixena bárónő, Wesselényi István báróhoz ment nőül és ebből a családból származnak a későbbi Wesselényi bárók, akiknek élete össze van forrva a magyar szabadságharc történetével.

A Daniel-család második tagja, aki bárságot nyert, Lőrincz volt, aki mint ezredes és Gudenus Ellenora férje 1754-ben kapta a kitüntetést; később kir. táblai biró lett.

Vargyasi id. Daniel Gábor, aki ebben a családban harmadik gyanánt emelkedett a bárói rangra, 1824-ben született. Jogot Marosvásárhelyen hallgatott Dósa Elek hires református jogtanártól, 1843-ban beutazta Német- és Franciaország egyrészét, azután Marosszék és Küküllőmegye közigazgatásában, majd a Guberniumnál és később az udvari kancellárián szolgált.

1848-ban hivatalától megválva, visszatért Erdélybe és ott nemzetőrként teljesitette honvédelmi kötelességét. Az agyagfalvi székely népgyülésen az erdővidéki székelyek nagy lelkesedés mellett kapitánynak választották a délceg, lovas székelyivadékot, majd segédkormánybiztosnak nevezték ki, többek közt azzal a rendeltetéssel, hogy a Magyar Hermányban öntött ellenséges ágyukat foglalja le. 1861-ben ismét kineve-

zéshez jutott, de állásáról 1862. elején az egész tisztviselőkarral lemondott.

1865-ben Udvarhelyszék főkirálybirája lett és 1867-ben, az Andrássy-miniszterium megalakulásakor tevékeny részt vett az alkotmányos élet felujitásának mozgalmaiban. Alatta szervezték a megyéket a régi székely székekből. Ő volt Udvarhelyszék utolsó főkirálybirája és Udvarhely vármegye első főispánja, 1891. végeig.

Főispánsága idejében létesült az ő kulturális és anyagi hozzájárulásával az udvarhelyi főreáliskola, a megyei kórház a Mária Valeriáról nevezett kisdedóvó, a most is virágzó Udvarhelymegyei Takarékpénztár, a héjasfalva—székelyudvarhelyi vasut, a megyei gazdasági egyesület, az Emke, az odavaló tanitóképzőintézet s több más nevezetes alkotás. Sok intézetnek volt elnöke s összes elnöki dotációt jótékonycélra forditotta.

A magyarországi unitárius egyháznak sok évtizeden át egyetemes főgondnoka, az Erdélyi Muzeum egyik legelső megalapitója, minden hazafias törekvésnek pártfogója, támogatója volt, amig a közpályán működött.

Megvetette a székelyudvarhelyi unitárius hitközség alapját, anyagilag is hozzájárult a székelykereszturi gimnázium fejlesztéséhez és az ő főgondnoksága alatt ment végbe az unitárius püspök, a főgimnáziumi tanárok fizetésének rendezése, a kolozsvári unitárius főgimnázium monumentális épületének felépitése a Berde-féle másfélmilliós hagyaték segitségével, amelyet ugyancsak az ő főgondnoksága alatt szerzett meg az egyház nagyarányu, diadalmas kultur-pör utján.

Férfiasan nyilt szavu, egyeneslelkü, szókimondó, bátor vezető-harcosa volt a közéletnek s a közpályától csakis akkor vonult vissza, amikor a Fejérváry-féle darabant kormány váltotta föl az alkotmányos miniszteriumot.

Rauber Mária bárónővel kötött házasságából két fia él: Daniel Gábor báró, valóságos belső titkos tanácsos, a képviselőház volt alelnöke, jelenleg országgyülési képviselő és a munkapárt alelnöke, továbbá Daniel Lajos báró, aki Vargyason a meggyarapodott ősi birtokon gazdálkodik.

A család fejének bárói rangra emelésével egyidejüleg bárói rangra emelkedtek, mint törvényes leszármazottak: ifj. Daniel Gábor és Anna, a családfő Gábor fiának tolcsvai Korányi Malvinnal kötött házasságából származó gyermekei, valamint ifj. Daniel Lajos, Ferenc, Margit, a családfő Lajos fiának gagyi Pálffy Máriával kötött házasságából származó gyermekei, mint unokák.

Szellemi és testi erejének teljes frisseségében érte közéleti érdemeinek méltánylása a nemes aggastyánt, akit majdnem egy évtizeddel fiatalabb uralkodója, a 81 éves I. Ferencz József király, most, az emberi életkor e nagy fokán, a Lipót- és Szent István-rend adományozása után, a bárósággal is kitüntetett.

A legrégibb magyar mágnás családokban, amelyekhez közelebbi-távolabbi rokonság füzi, az ő főgondnoksága alatt országszerte elterjedt unitárius egyház minden gyülekezetében s az egész nagy, régi Székelyföldön, melynek kezdet óta áldott kezü, jótékony vezérlőszelleme volt, igaz lelki megindulást és örömet okozott ezuttal a Felség kegyeletes megemlékezése, mint annak a biztató jelnek a bizonysága, hogy jó magyar hazafi is lehet kedves odafönn, ha élete tiszta és emelkedett s közéleti tevékenysége áldást hozott a népre és a hazára.

Független Hírmondó.

Báró ids. Daniel Gábor úr levele,

az Unitárius Közlöny szerkesztőjéhez.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Fogadja kérem hálás köszönetemet, hogy az «Unitárius Közlöny» folyó évi márciusi számában, azon alkalomból, hogy nekem és törvényes utódaimnak „Ő Felsége" a magyar bárságot adományozni kegyeskedett, családom multjára is visszatekintve rólam oly elismerőleg emlékezett meg.

Azonban a szombatosokról irt soraira nézve, mennyiben ugy látszik, hivatalos eljárásomat nem ismerte eléggé, ezért némi helyreigazitást kell tennem.

Nekem ugyanis megbizatásom csupán a böződujfalusi szombatosok üzelmeire nézve volt, nem is lévén udvarhelymegyében más helyen, tudtom szerint, abban az időben szombatos. Igy tehát a stb-nek alkalmazása nem volt helyes.

A szombatosok Bözödujfaluban részint rom .kath., részint ref., részint pedig unitárius vallásuak voltak. Midőn ugyanis a törvények egyik bevett felekezetről a másikra való áttérést szabályozták; ezek némely mózes-vallásuaktól felbiztatva kijelentették, hogy eddig is csak szinleg tartoztak valamely bevett felekezethez és most azoktól végképen megválnak és áttérnek a mózes vallásra. Midőn ez nyilvánossá lett, az érdekeltek közül csupán az akkori róm. kath. püspök lépett fel a kormánynál azok visszaterelési ügyében. Ez az udvarhelyi róm. kath. esperesnek azt az utasitást adta, hogy velem egyetértőleg járjon el ez ügy-

ben. A kormány felekezeti különbség nélkül a tényállást kivánta megállapitani. Ezen eljárásra megbiztam a járás szolgabiráját, ki az illetőket kihallgatván a szombatos valláshoz való ragaszkodásukat, melyet szerintök még őseiktől örököltek, oly határozottan kijelentették, hogy semmi kényszeritő eszköz alkalmazása mellett el nem hagyják, vissza nem térnek, az eddig is csak szinlelésből megtartott felekezeteikhez.

Ezen szívós ragaszkodás folytán azon véleménnyel terjesztettem fel az iratokat a kormányhoz, hogy közigazgatásilag ezen eljárást szüntesse be és amennyiben az áttérésnél oly bünesetek merültek fel, melyek csak törvényes eljárás utján büntetendők, az iratok tétessenek át a törvényszékhez bünügyi eljárás végett. Azonban amint értesültem, az sem deritett ki egy bűntetendő cselekményt sem, mert nem lehetett és ezzel az ügy be volt fejezve.

Ezek után a mintegy husz család szombatosból alakult székely mózes-vallásu hitközség a budapesti izraeliták segitségével egy synagogát épittetett, melynek fölszentelésére engemet is meghivott.

Sajnálom, hogy nem tehettem egyházamnak szolgálatot az által, hogy ezt a nehány szombatost visszatéritsem, mert erre semmi hatalmam sem volt, valamint nem volt a róm. kath. püspöknek és esperesnek sem.

A mi részünkről pedig egyházi uton semmi lépés nem tétetett

Tisztelettel lévén kész szolgája:

Budapest, 1912 április 17.

Báró id. Daniel Gábor,
tiszt. főgondnok.

(Hálás köszönettel fogadjuk ezt a historiai nevezetességü tájékozást. A szombatosok miatt az unitárius egyháznak sok vesződsége volt a XVII-ik században. Érdekes, hogy ügyöket Udvarhelymegyében épp unitárius egyházi főgondnok tisztázta és fejezte be.) *Szerk.*)

Gombos Sámuel.

Gombos Sámuel unit. tanár közel 35 évi lelkiismeretes működés után 1907-ben nyugalomba ment, de főhatósága óhajára azonban megmaradt továbbra is a gimnázium pénztárnoki állásában. E tisztét még 1867-ben kezdette. 1867—1872-ig az akkori szokás szerint, mint köztanitó kezelte az iskolai dijakat, sőt a pénztárkezelést más irányban is javarészt ő végezte. 1875 jan. végén választották meg rendes pénztárnoknak és e tisztet hiven

becsülettel 1911. dec. végéig viselte, pénztárnoki müködése tehát mintegy 42 évre terjed. Tanári és pénztári müködése javarésze e gimnázium történetében nem a boldog, hanem a nehéz idők és mégis az alkotások kora. Az intézet fentartására és kielégitésére pénzt kellett gyüjteni. Számitással, szigorú takarékossággal és lelkes buzgósággal e munkában igazán kivette az oroszlánrészt. Résztvett a diákokkal az intézet kiépitése munkájában, több egyházközségben az intézet épitése idejében adakozásra serkentette a hiveket és másokat is.

A VI. osztály beállitása nagy munkájában is egyik lelkes harcos volt. Munkáját nem a fizetéshez szabta. Hosszu ideig csekély fizetésért, de sokat dolgozott. Ez intézetre szebb napok virradatát is megéré már tanárkodása végén, de annál inkább pénztárnoksága utolsó éveiben. Az egyházi alapitványok szaporodtával s az államkormány jóvoltából ez intézetünk is jobb viszonyok közé jutott. Ezzel azonban munkája nem apadt, hanem megsokasodott, de ő azt mindig ifjúi lelkesedéssel a legnagyobb pontossággal, főhatósága teljes megelégedésére végezte. Buzgósága most is a régi, a megnövekedett évek száma azonban mindinkább megérlelték benne ez állásától való megválás szándékát is. Főhatóságahiában marasztotta. Elhatározásában szilárd maradt, 1911 végén e tisztétől is megvált. Neki és az intézet igazgatóságának is nehéz vala egymástól a bucsú. Az intézet igazgatósága fokozott hálát érez iránta. Éber szemlélője volt buzgó sáfárkodásának. Tiszteletét, elismerését fejezi ki több mint egy fél emberöltőn való igazi, lelkiismeretes, takarékos pénztárnokoskodása felett.

Nyiltan bevalljuk, hogy ez intézet részére a szükös anyagi viszonyok közt való mozgás mellett is számos fillért takaritott meg. Méltán alkalmazzuk rá e szokásos szójárást: Egy fillérből kettőt csinált. Érdemei közé sorozzuk azt is, hogy sok nemes keblü embernek, hitrokonnak és idegennek terelte a figyelmét gimnáziumunkra, egy nehány alapot gimnáziumunk az ő lelkes buzgóságának köszön, még többnek a megnövekedéséhez nagyban hozzájárult az ő okos számitása. Lelkes harcosa volt annak a törekvésnek is mindig, hogy épitendő uj gimnáziumunknak a mostani helytől bennebb szerezzünk helyet. Isten jóvoltából s főhatóságunk bölcsességéből már megértük ezt is. Ennek ő igazán örvend, ez örömnek méltán is részese. Óhajtjuk, hogy még sokáig éljen, érje meg e gimnázium kiépitését és kifejlesztését is, a melynek nálánál lelkesebb harcosa senkisem volt. Jutalma legyen a jól végzett munka felett való édes, öntudatos öröm, intézetünknek és főhatóságunknak tisztelete, méltányló elismerése. „Az utolsó fonal is elszakadt, a pénztári állásomtól való megvállásommal,

a mi az intézetükhöz kötött", ezek valának bucsúszavai a pénztár átadásakor. Felelhtünk erre: „Mi a kedves kartársunkat, volt pénztárnokunkat oly gazdag érdemes mult, annyi kedves emlék után mindig a mienknek tartjuk. Rokonszenvét, intézetünk iránt való meleg érdeklődését továbbra is birni akarjuk. Mi szeretetben, hálás tiszteletben továbbra is vele maradunk. Maradjon velünk, köztünk még sokáig a kedves kartárs is. Mi a régi jó patriarkalis idő megtestesült, klasszikus alakját még sokáig óhajtjuk köztünk látni. Példája serkenteni fog egyházias buzgóságra, szerénységre, egyszerüségre, fölfelé való tiszteletre, lefelé való megbecsülésre és komoly zajtalan munkásságra.

Székelykeresztur, 1912. január 25.

Pap Mózes.

NŐK VILÁGA.

Elmélkedés tavaszi havazáskor.

Sürü hólepel a zöldelő pázsit fölött, hótakaró a házfedeleken, csillogó hóvirág a fákon, bokrokon, ellepve a fiatal tavaszi rügyeket, mélyen lenyomva a zsenge águkat, amelyek — mintha nyögnének a rájuk szakadt hideg teher alatt — vagy csak a fagyos szél süvöltése adja ezeket a borus hangokat?

Szomoru kép. Mert amilyen szép egy ilyen havas tájkép télen, mikor a hó, zuzmora a kihalt tájra borit csillogó fehér szemfedőt, ép olyan lehangoló most, mikor szemünk már zöld fühöz, friss rügyekhez szokott és virág után sóvárog.

Hogy ilyenkor az embernek se lehetnek derüs gondolatai, természetes s hogy sok elszomoritó dolog, sok olyon, aminek másként kellene lenni, jut az eszébe, azon se lehet csodálkozni.

Ilyen a fényüzés, amelyről már annyi szó esett, ami azon mégis semmit, vagy alig segitett.

Ismert tény, hogy mi magyarok fényüző nép vagyunk. Tán ősi, keletről velünk együtt beszármazott tulajdonságunk, hogy szeretjük a fényeset, szembeötlöt viseltünkben, háztartásunkban s mindenben, ami körülveszen. Még a vallásban is és tán azért volt és van nálunk mindig tulsulyban a katholicismus, mert templomaiban csillogó fényesség, müvészi szobrok, képek csábitólag hatnak a képzeletre, idegekre.

Hiszen szép a csillogás és amig illő korlátok között mozog,

még szükséges is, mert a fényüzés sok kéznek ad foglalkozást és ezáltal sokaknak juttat kenyeret, de tulhajtása romlásra, anyagi és erkölcsi tönkre vezet. Csak a közelmultban is hány előkelő, gazdag családot juttatott szegénységre a tulhajtott fényüzés, meggondolatlan költekezés.

Mi volt az élet csak pár évtizeddel ezelőtt is a mostanihoz képest, azt azok láthatják, tudhatják, akik összehasonlitásokat tehetnek a mult és jelen között.

Asszonyokhoz szóllva, beszéljünk kissé asszonyi dolgokról, például az öltözésről. Régebben, mikor pedig az életmód félannyiba sem került, mint mostanában, az asszonyok, leányok maguk varrták a ruháikat s büszkék voltak reá, ha müvük sikerült. Ma? ugyan ki teszi ezt ma? S ha tán egy-egy megis teszi, dehogy árulná el a titkot, amelyért tán a társnőik kinevetnék.

Ez a fényüzés az öltözetben az amerikai nőktől származik, akik rajonkint lepik el Párist, a divat fővárosát és milliókkal, melyeket apáik, férjeik a szegény munkásnép verejtékéből halmoztak össze, teremtettek ott egy uj divatáramlatot, dolgot adva sok-sok kéznek. A párisi nő természetesen igyekszik ezt a tulhajtott divatot követni s amennyiben azáltal anyagi haszon is kerül a városába, teheti is, bár szerényebb mértékben.

De a baj az, hogy ez a fényüzés a divatlapok, a kereskedés révén hozzánk is behatól, ahol anyagi hasznot nem hajt, sőt ellenkezőleg sokakat tulköltekezésre csábit, romlásba vezet.

És még az anyagi romlás is hagyján, még ennél is szomorubb az erkölcsi züllés, a sok sikkasztás, idegen vagyon eltulajdonitás, hamis bukás és több más, a tulhajtott fényüzésből származó bűnök sorozata. A férj nem győzi a feleség költekezését, s ha már az asszony oly diszesen öltözködik, maga se járhat kopottan. Diszes megjelenésükhöz aztán fényes lakás, butorzat illik, a diszes lakás magával hozza a nagy vendégségeket, dusan teritett, válogatott inyencfalatokkal megrakott asztatl, meynél az asszonyl gazdagon diszitett, gyöngyös, csipkés elfogadóruhában teljesiti a vendéglátás tisztét. A férj dolga aztán, thogy erről a gazdag asztalról ne hiányozzanak a finom borok stb.

S ha mindez nem futja tisztességes módon? majd csak akad valahol egy kis panama, egy kis sikkasztás, aminek vége a bőrtön, a revolver.

bőrtön, a revolver.

De hát mi tarthatja féken ezeket a tulkapásokat? A vallás? az kiment a divatból. Az erkölcsi érzés? nagyon megfazult, ha már a nagyobb résznél teljesen kienn veszett. Az efféle ósdi okok senkit sem tartanak vissza a lejtőn, melyen — ha egyszer megindult valaki — nincs többé megállapodás.

Hogy kiket illet első sorban ezeknek a bajoknak az orvoslása? Kiváltképen az anyákat. Járjanak jó példával gyermekeik előtt, neveljék őket vallásosan, egyszerü igényekkel, erkölcsös, munkás életre, addig is, amig átveszi tőlük az iskola, amely aztán tegyen meg minden lehetőt a jó kezdet folytatására.

Nagyon sokat tehet erre nézve a társadalom is. Azok az előkelőek, gazdagok, akiknek telne fényüzésre, áldozzák fel magukat kissé a közjóért. Hagyjanak el valamit a fényüzésből, igyekezzenek nemes egyszerüséggel feltünni és ezáltal a kevésbé jómóduakra hatni.

Erre pedig manapság kedvező alkalom a hazai, a háziipar. Az egyszerüséget — ha ugyan ennek mentségre van szüksége — nagyban menti az ilyen és ehhez hasonló kijelentés «Nem vágyom a külföld csillogására, beérem azzal, amit hazám termel, népem szorgalma állit elő. Legyen diszem a hazaszeretet, ékességem a nép jóléte, amelyet — ha csak egy paránnyal is elősegithetek — büszke önérzettel emelem fel a fejemet.»

Ez az elv álljon fenn háztartásunkra, asztalunkra, ez az elv, melynek biztos következése az egyszerüség, mely a kedély gondtalanságát hozza magával és sok nyomasztó tehertől, tán büntől is megóvja a nemzetet.

S miközben irom ezeket a sorokat, kisütött a nap, elolvasztotta a havat, a fü élénkebb szinben zöldül, mint azelőtt, a fákon, bokrokon ismét zöldülnek a rügyek, uj reményt öntve a már-már elsülyedt kedélybe.

Vajha ez kedvező szimbolum lenne a fenntebb elmondottakra is!

Fanghné Gyújtó I.

Ami igaz, az igaz.

A sok idegen kelme
Ruhátlanná teszi a magyart.

A külföldi cukor
Megkeseriti életünket.

A külföldről hozott sétabotok
A nemzet testén vágnak végig.

Akinek van egy kis vágott dohánya,
Magyar tárcába rakja azt.

Borbély Sándor.

Névnapi köszöntő.*

Kedves Juliska néni!

Ahogy mi akarnók,
Ha manap ugy lenne,
Nagy csoda történnék
Itt-ott a kertekbe!
Téli időszaknak
Száz virága nyilna,
Kis madarak serge
Tenéked dalolna:
A szivünk szavára,
A neved napjára,
Jó Juliska néni.

Dehát mai napság
Csodák nem történnek
S mégis virágokkal
Lepünk mi meg téged,
Egyik szála Jóság,
A lelkünk jósága.
Másik a Szeretet,
A harmadik Hála
Apró kis virágok,
Szivünkön fakadtok —
Áldjon meg Isten, hogy
Óvtad, gyomlálgattad,
Jó Juliska néni.

Dalos madarunk meg
A mi kicsi szivünk,
Nótánál igazabb,
Amit mi beszélünk
S még imádság is van
Abba a beszédbe'
Tartson meg az Isten
Soká egészségbe',
Jó Juliska néni.

Szeretünk, szeretünk
Áldott jó szivedért,
Feddő nézésedért,
Biztató szavadért . . .
Szeretünk amidőn
Jutalmazsz, vagy büntetsz,
Mert jóra irányzod
Minden lépésünket . . .
Amidőn csüggedünk
Bátoritasz, biztatsz
Egy szavad virággal
Hinti utainkat.
Megint csapang lelkünk
Megoldódott szárnya,
Oh, hogy a jó Isten
Szivedet megáldja,
Jó Juliska néni!

Áldja meg, áldja meg
Egész életedet,
Jöttedet — keltedet,
Minden lépésedet . . .
Nemes magvetésed
Sohse vesszen kárba,
Koronás ága meg
Boruljon virágba . . .
S ha gyenge a szavunk,
Láss át könnyeinken,
Olvassad szivünkről
Az imádságunkat:
Jó Juliska néni
Áldjon meg az Isten!

Tarcsafalvi Albert.

* E bájos gyermekverset a Sincki Julia nőképezdei gyakorlóiskolai tanitónő tiszteletére irta a szerző. Egy kis növendék elszavalta a szép családi ünnepélyen. Közreadjuk, mert sokszor lehet örömet szerezni vele másoknak is. *Szerk.*

Tarcsafalvi Albert költeményei.

(3-ik kötet, ára 3 kor.) Mind nagyobb körben vonják magukra az érdeklődést. Közelebbről a Család és Iskolában Gerencsér képezdei tanár igen értékes cikket irt. A „Székely Tanügy“ ápr. 1-én megjelent száma elragadtatással foglalkozik vele egy hosszu tárcában. Egy pár sorát át vesszük *B. Gy.*

Abban a hangban, a melyen mégszólal annyi nemes érzelem, annyi báj, annyi közvetlenség, természetesség, varázserő és becsületes őszinteség beszél hozzánk, hogy lehetetlen közönyösen, megilletődés nélkül elhaladni mellette.

Nem találunk benne sehol egyetlen sort, egyetlen gondolatot, mely ne a költő szivén ment volna keresztül.

Amikor ezt a könyvet olvassuk, ugy érezzük magunkat, mint minkor a megszokott városi levegőből az erdőbe sétálunk, hol szűzies tisztaságu levegő, madárdal és enyhet adó lombok fogadnak, ahol a szív önkéntelenül is megnyilatkozik s érezzük, hogy jobbak, nemesebbek lettünk.

Tarcsafalvinak ez ujabb kötete 11 ivnyi terjedelemben körülbelül 100 lirai költeményt és 6 balladaszerü történetet tartalmaz s mindegyik egy-egy értékes gyöngyszeme a magyar költészeti irodalomnak, nem csupán eszmei tartalmáért, de tökéletes formai szépsége és nyelvezetének erőteljességért is.

Költészetének legkedvesebb tárgya az ő imádott székely népe, melynek sorsa őt a legközelebbről érdekli, ott van vele mindennapi nehéz munkájában, részt vesz örömében, bánatában. Az egyiknek biztató, a másiknak okos intő szót mond, de sohasem szünik meg jóléte-, erkölcse- és igaz hazafiságáért szót emelni és cselekedni. És bár a Hargita aljában rakott fészkét a költő időközben a szőke Szamos melletti kincses metropolissal cserélte fel: időnként most is megjelenik közöttük s a távolból is tűzoszlopként járván előttünk, féltő gonddal örködik a derék székely nép sorsa fölött. Igazán megható az a gondoskodás és őszinte szeretet, melylyel a népet körülveszi. Lelkesedéssel olvasván e költeményeket, bátran elmondhatjuk, hogy ezek valóban páratlanul állanak irodalmunkban.

Mindent egybevéve: Tarcsafalvinak ez ujabb verskötete méltó folytatása a megelőzőknek s nagy kincs, nagy nyereség irodalmunkra nézve. Tarcsafalvi mindenképpen érdemes tehát arra, hogy őt ujabbkori klaszikus iróink között emlegessük és szorgalmasan olvasván, eljárjunk hozzá iskolába. Abba az iskolába, amelynek egén az örökkön élő hit és a legtisztább haza- és emberszeretet elsőrendü csillagai tündökölnnk.

Marosvásárhely. ***Dabóczi György.***

Unitárius papválasztás és beiktatás Kolozson.

Január 14-én egyhangu lelkesedéssel választotta meg a kolozsi unitárius egyházközség Kiss Sándor füzesgyarmati lelkészt. A hívek ez alkalommal is bizonyságot tettek hagyományos összetartásukról. Választási elnökök voltak Benkő Mihály egyházköri felügyelő-gondnok és Antonya Mihály esperes-helyettes.

Február 25-én új lelkészük beiktatása alkalmával lelkes és harmonikus ünnepélyt tartottak. A csinos kis templomot a város intelligens közönsége és érdeklődő polgársága zsúfolásig megtöltötte. Kolozssárról Benkő Mihály egyházköri felügyélő gondnok és dr. Gál Kelemen az unitárius kollegium igazgatója jelentek meg. As ünnepély istentisztelettel kezdődött. „Oh jöjj az urnak házába“ és „Hálaadásunkban“ című énekeket az is kolásnövendékek énekelték. Antonya Mihály esperes helyettes üdvözölte az új lelkészt s olvasta fel a püspöki kirendelő levelet. Azután az új lelkész tartotta meg beköszöntőjét. Neveljed a mi hitünket az Istenben, az emberben és az igazságban. Ezeket a szép eszméket fejtegette, mély gondolataival, népies, könnyeu érthető képeivel és hasonlataival megnyerte a közönség tetszését. Ez alkalommal adta át a használatnak az espereshelyettes azt az ékes és csinos koronát, melyet Benkő Mihály felügyelő gondnok ajándékozott (500 kor. értékben) a templomi szószék fölé s amelyért az egyházközség nevében hálás köszönetét fejezte ki. Az ünnepély a „Hymnus“ lelkes eléneklésével végződött. Istentisztelet után a különböző egyházak lelkészei, a városi tanács, a gondnokság és az állami iskolai tanitótestület képviselői jelentek meg a papi lakásban s üdvözölték az új lelkészt, aki meghatottan köszönte meg a szives figyelmet s a közös célok munkálására szives támogatásukat kérte. Bizonyságot tettek ezzel arról a békés, harmonikus életről, mely a város öt felekezetét s értelmes polgárait a szeretetben, egymás becsülésében összeköti. Az egyházközség külön fogadta és üdvözölte lelkészét a kebli tanács nevében Pál Mihály áll. tanító, az egyházközség nevében dr. Szegedi József ügyvéd.

A vizsgálószék ülése után az új lelkész tiszteletére közebédet adtak a hívek, kik majdnem teljes számban részt vettek saját költségükön. Jelen voltak a felekezetek és testületek képviselői is. Szépen nyilvánult meg az összhang és együttérzés, mely a különböző felekezetekhez tartozókat áthatja. Amint kifejezték nemcsak az unitáriusok ünnepe volt ez, hanem ez egész városé, nemzeti és felekezeti különbség nélkül.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Kelemen Albert esperes meghalt. Lapunk zártakor vettük a szomoru hirt, hogy egyházunknak e kiváló, oszlopos tagja váratlanúl elhúnyt április 26-án

A hodmezövásárhelyi templomszentelésen a főtisztelendő úr és a főgondnokok vezetése alatt számosan fognak megjelenni. Jövő számunkban lesz a részletes tudósítás.

Tanári beiktató volt Kolozsvárt április 11-én. Dr. Varga Béla a clossica filologia rendes tanára és Sándor János az ének és zene első rendes tanára foglalták el székeiket kitünően megszerkesztett és hatással előadott szakszerü értekezéseikkel szép közönség előtt. Gál Jenő koll. gondnok vezette be a szép ünnepélyt megnyitó jeles beszédével, dr. Gál Kelemen igazgató a főgymn. nevében, dr. Boros György főjegyző az E. K. Tanács, Csifó Salamon a theologiai intézet nevében üdvözölték. Végül a főt. püspök ur kedvesen köszöntötte a két ifju tanárt s kivánt munkájukra sikert és áldást. Legyenek melegen üdvözölve.

Székelykereszturi gimnáziumnak épitése Egyházi Képviselő Tanácsunk e hó 17. gyülésében ismét behatóan foglalkozott kereszturi gimnáziumnak épitése kérdésével Pákey Lajos müszakì tanácsos által módositott vázletos tervrajzot és költségvetést elfogadta. Az épitkezés 420.000 koronába kerül. Az uj intézet felépitése alkalmával hozzák rendbe és bővitik ki a mostani tantermekkel a meglevő internátust Hozzávetőleges számitással 40 000—50.000 koronába kerül. Az épitkezési költségekből körülbelül 180.000 kor. hiányzik. Ezt a főhatóság ujabban a közoktatásügyi kormánytól kéri. Ily célból a püspük úr főhatósági megbizás szerint egy küldöttséget szervez és vezet a közoktatásügyi miniszteriumba. Megelőző leg a tervrajzot és költségvetést elfogadásra fölterjesztik a miniszteriumhoz A Papp János-féle telken rövid időn belől lerontják a rozoga épületeket. Ez év őszére a telek üres marad, teljesen rendelkezésére kerül a főhatóságnak. Ha a segélykérő bizottság eljárása eredményes lesz, valószinü, hogy az épitkezést még ez év őszén megkezdik Az 1913. évi épitkezés előreláthatóan bekövetkezik. Jó reménnyel nézünk a fejlemények elébe.

Hymen. Váradi Kálmán főgymn. tanár eljegyezte április 20-án Fehértemplomon Gál Kálmán főgymn. tanár és egyházi tanácsos bájos leányát — Ilonkát.

Elhunytak. *Sárosi* József ravai lelkészünket ujból lesujtó nagy csapás érte, fia *Jenő*, a kolozsvárl fiuképezde I. oszt. növendéke hosszu betegség után elhunyt. Rövid idő alatt immár másodlk és utolsó fiát temette el a hüséges lelkipásztor. A bánatos szülőknek még egyetlen gyermekük maradt Molnár Kálmánné ujszékelyi lelkészné. — *Kiss* Mózes halmási igazgató tanító elhunyt ápr. 1. 44 éves korában. Nagyszámu rokonság gyászolja.

Kitüntetett tanitók. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Régeni* Áront a főgymn. melletti elemi iskola tanitóját igazgatótanitóvá léptette elé. Ehez annál örömestebb gratulálunk, mert Régeni Áron már sok dicsőséget szerzett szerény körében végzett kiváló munkájával, *Szathmáry* Lajos székelymuzsnai, Molnár Aladár árvátfalvai, *Szathmáry* Miklós és *Kiss* Jakab székelyderzsi, *Szathmáry* Ferenc abásfalvai, *Boros* György kobátfalvai, *Bedő* Albert homoródkeményfalvai, *Péter* János alsóboldogfalvai, *Darko* Lajos székelyszentmiklósi, *Barabás* Vilmos gyepesi, *Török* Ferenc bözödi, *Patakfalvi* Izsák ravai elemi iskolai tanitóknak ama hazafias buzgóságukért, melyet a népies ismeretterjesztő előadások tartásában a mult tanévben kifejtettek, elismerését fejezte ki.

A konfirmáció sok száz szülő érdeklődését irányitja gyermekei vallására. A lelkésznek kitünő alkalom, hogy befolyását érvényesitse, de a szülők,

sem mulasztják el emlékezetessé tenni azt a szép napot, amelyen hitben megerősödve először járulnak ünnepélyesen az Ur asztalához... A D. F. E konfirmációi emlékkönyvét ez idén is többen igénybe vették. Örömmel jegyezzük föl, hogy a mi buzgó apostolunk, Kovács Sándorné Zilahon az ottani unitárius gyermekeket buzgalommal készíti elő a konfirmációra. Az ifjaknak Kádár Géza ref. lelkész fogja feladni az urvacsorát.

Huszonöt év. Az Aranyosvidék irja: Január 1-én jelent meg a jubiláris száma az „Unitárius Közlöny"-nek Huszonöt éve hirdeti már az igét ez a lap, melyet a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére a Dávid Ferenc Egylet ad ki dr. Boros György gondos szerkesztése alatt. Hogy a vallásérzés terjesztésében, a felvilágosodás szolgálatában, a nép ismereteinek gyarapitásában mily szolgálatokat tett ez a lap, azt szinte fölösleges hangsulyoznunk. Tordán az unitárizmusnak és felvilágosodásnak ez ősi fészkében jól ismerik az Unitárius Közlönyt és kivánatos is ma tán inkább mint eddig, hogy egy unitárius családban se hiányozzék ez a csekély anyagi áldozatokkel megszerezhető lap, melyben mindenki megtalálja a maga olvasni valóját. Az unitárius egyház mozgalmaival foglalkozik első sorban, de a tudományos, müvészeti, társadalmi és irodalmi élet mozgalmait is figyelemmel kiséri. A jubiláris szám különösen gazdag tartalommal jelent meg. Tartalmas és élvezetes cikkek jelentek meg dr. Boros György, Ferenc József, Kozma Ferenc, báró Petrichevich Horváth Kálmán és Fekete Gábor tollából. A Nők Világában Percelné Kozma Flóra irt cikket, ezenkivül gazdag rovat jutott az egyházi és iskolai mozgalmaknak és az irodalmi rovatnak is. — Kivánatra mutatványt szivesen megküldünk. *Kiadó.*

Egy katona köszönete. Nagyon szépen köszönöm, hogy részemre már 2 éve hogy az Unitárius Közlönyt dijmentesen kegyes volt adományozni, amelyből nagyon sok és szép vallásos doldokat lehet tanulni. Igazán egy katonának olyan jól esik mikor ilyen szép közlönyt lát. Most pedíglen örömmel tudósitom, hogy az én századomnál 6-on vagyunk unitáriusok, de nem csak mi olvassuk, hanem még a katolikus bajtársaink is elkérik és nagy érdeklödéssel olvassák. A katonaságom jól telik, már 4 hónapja, hogy szakaszvezetö vagyok. És nagyon szépen köszönjük az Unitárius Közlönyt s kérném továbbra is küldeni **Maradok** unitárius lélekkel Gálfalvi Ferenc, szakaszvezető.

A Dávid Ferenc füzetek 4-ike megjelent a következő jól sikerült tartalommal: *Firtos vár ördöge* Gyallay Domokos. A konfirmáló ifjak imája. Gál József. Két kép egyházunk életéből. Péter Sándor. Mindenik igen becses olvasmány, de különösképpen felhivjuk a figyelmet a Péter Sándor lelkész közleményére. A ki érdeklődik a jezsuita üldözés kegyetlenkedései és az aranyosmenti unitáriusság hősiessége iránt, ne mulassza el olvasni. A füzet kapható a homoródszentpáli unitárius lelkészhivatalnál, tetszés szerint beküldött összegért.

Az unitárius nők szövetsége által rendezett tombola estélyen begyült 177 korona 80 fillér. Az adakozók és közreműködők fogadják köszönetünket. Gyöngyösy Ibolyka pénztárnok.

A budapesti D. F. E. házi bálján február *Kerekes* József és neje felül fizettek 11 koronát, ami a multkor tudósitásból kimaradt. i

Szükölködő ember lesz, aki szereti az örömöt. Aki szereti a bort és olajat, nem lesz gazdag. Péld. 24. r. 17. v.

Nyugtázás. Az Udvarhelyköri Dávid Ferenc fiókegylet pénztárába tagsági-dijat fizettek: *Homoródszentpálról:* Egyed Ferencné, Bence Gábor, Bence Gáborné, Kiss László, Ürmösi József, Ürmösi Józsefné, özv. Salamon Adolfné, Unitárius egyházközség 1912-re; Papp Gáborné 1910-re; Szabó Mózes 1911-re és Bartha Mózes 1912-re. — *Homoródszentmártonból:* Kiss József, Dombi János, Győrfi István, Unitárius egyházközség 1912-re és Kiss József 1910-re. — *Abásfalváról:* Kádár Lajos, Kádár Lajosné, özv. Gergely Mózesné, Unitárius egyházközség 1912-re és Szatmári Ferenc

1910-re. — *Homoródkeményfalváról:* Marosi Márton és Bedő Albert 1912-re. — *Recsenyédről:* Gál József, Balázs János és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Székelydersből:* Sándor Gergely, Kiss Jakab, Kiss Jakabné és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Székelymuzsnából:* Mátyás János, Szatmári Lajos és Szatmári Lajosné 1912-re. — *Homoródszentpéterről:* Szén Mihály, Szén Mihályné és Nagy Gyula 1912-re. — *Városfalváról:* Vajda Antal, Bedő József, Péter Sándor, Péter Sándorné, Máthé Lajos, Barta Ferenc és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Homoródjánosfalváról:* Péter Ödön, Kiss György, Unitárius egyházközség 1912-re és Márkos András 1911-re. — *Lókodról:* Bálint Balázs 1912-re. — *Kénosból:* Ifj. Kisgyörgy Sándor, Rédiger Géza, Sándor Mózes, Kendi István és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Székelyudvarhelyről:* Barabás András, Bölöni Vilmos, Deák Lajos 1912-re és Bölöni Vilmos 1911-re — *Gyepesből:* Pap Zsigmond és Barabás Vilmos 1912-re. — *Homoródalmásról:* Ajtai János, Ajtai Jánosné, Péterfi Áron, Péterfi Ároné, Tarinné-Herman Ilona, Kriza Sándor, özv. Herman Károlyné, Barra Lajos és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Karácsonyfalváról:* Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Barabás Dénesné, Unitárius egyházközség 1812-re és Bencédi Mózes 1909-re. — *Homorodujfaluról:* Deák Mózes, Deák Mózesné és Benedek András 1912-re. — *Vargyasról:* Máthé János, Máthé Jánosné, Kiss Károly, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa és Unitárius egyházközség 1912-re. — *Oklándról:* Özv. Benedek Imréné, özv. Pünkösdi Gyuláné, dr. Jakab Zoltán, dr. Máthé István, Bekő Mihály, Egyed Albert, dr. Papp Ferenc, Pál Jánosné, Wass Albert, dr. Hinléder F. Ernő, Pollák Ignátz, Bedő József, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Szabó Dénes, Deák Lajos, Pál Gyula, Unitárius egyházközség és Kelemen Kálmán 1912-re. — *Székelydályából:* Pataki József 1911-re. — Midőn ezen kimutatást közzéteszem, tisztelettel kérem a fiókegyletünkhez tartozó tagtársaimat, kikkel most nem találkozhattam, sziveskedjenek tagdijaikat mielőbb hozzám beküldeni, ugy azokat is, akik mostan fizettek ugyan, de a kimutatásból láthatólag még áll fenn hátrálékuk. Okland, 1912. március 17-én. *Pál Ferenc,* lelkész, f. egyl. pénztáros.

Aranykönyv.

A füzesgyarmati torony és a harangok.

I. Torony. — Az 1902. évben alakult a füzesgyarmati unitárius egyházközség. A következő évben templomot épittetett. Azóta közóhajt képez az, hogy torony és abban harangok legyenek. 1910. január 30-án az egyházközség kebli tanácsa elhatározta, hogy megkisérli a toronyépitést. Borsóthy Géza helybeli mérnök készitett torony tervrajzot az egyházközség vezetőségének kérésére. A terv április 17-én elfogadtatott, mely szerint körülbelül 7500 korona költség volt szükséges a torony felépitésére. Ugyanez év szeptemberében Homoki F. Péter 1000 koronát adományozott toronyépitésre. Felhivást bocsátott ki az egyházközség vezetősége, amelyben ajánlattételre hivta fel az egyházközség tagjait. Az egyházközség tagjai megkezdették az épitésre ajánlataikat. Az összegek oly szépek voltak, hogy a toronyépités ügye nemso-

kára el volt dőlve 1911. évi február havában id. Sári József gondnok és Kiss Sándor lelkész, beutaztak a Főt. Püspök urhoz. Ott előadták a hivek szándékát s kérték az egyházi főhatóság támogatását. A Főt. Püspök ur, megtekintvén a tervrajzott és a szép ajánlott összegeket 1000 korona Főtanácsi adományt kilátásba helyezett. Ezt az egyházközség az építés alkalmával meg is kapta. Az épitést április hó 6-án Slifka József épitőmesterre bizta. Az alapkő junius 19-én tétetett le. Az alapépitményben ugyanakkor emlékirat helyeztetett e. Julius 30.-án ünnepély kiséretében a toronygomb feltétetett. A toronyra augusztus hó 7-én a következő felirat készittetett: «Az egy Isten tiszteletére épittették a füzesgyarmati unitárius egyház hivei 1911.»

II. Harangok. — 1911. junius 25-én ifj. Bálint Lajos és neje Szőke Eszter felajánlották egy 4 mázsás sulyu harang készittetését 1400 korona értékben. Nemsokára a Kebli Tanács elhatározta egy nagyobb 8 mázsás sulyu harang készittetését is. Erre felajánlott Cs. Hegyessi István 500 koronát. Barna János és neje Zsadányi Rebeka 300 koronát. A hiányzó összeg körülbelül 2000 korona kivettetett a hivekre. A harangok szállitására Seltenhofer soproni céggel köttetett szerződés. 1911. augusztus hó 17-én, a szerződés jóváhagyatott s elhatároztatott, hogy a harangokra a következő feliratok lesznek öntetve. A kisharanra ez: «Készittette ifj. Bálint Lajos és neje Szőke Eszter. 1911». A nagyharagra ez: «Cs. Hegyessi István és neje Bede Anna — Barna János és neje Zsadányi Rebeka hozzájárulásával — Csák János gondnok, Kiss Sándor lelkész idejében — készittették a füzesgyarmati unitárius egyház áldozatkész hivei 1911».

November hó 13-án ünnepély keretében nevezett cég megbizottja felhuzatta a harangokat a harangszobába. Ugyanazon napon esti szürkületben megszólalt a nagyharang. Hatása az egész községben nagy volt. Különösen az idős unitárius hivek lelkére tett erős hatást. Erőtleneket, betegeket kihivott szobáikból. Könnyeket csalt sokak szemébe. A két harang együtt a következő napon szólalt meg.

A torony és harangok ünnepélyes felszentelése 1911. december hó 10-én volt. Résztvett ez alkalommal az ünneplésben dr. Boros György egyházi főjegyző, Józan Miklós esperes és sok más távoli hitrokonunk.

III. Adományok. — A torony és harangok költségeihez aláirottak a következő adományokkal járultak:

Barna János és neje Zsadányi Rebeka 450 kor., Barna Gergely 50 kor., ifj. Bálint Lajos és neje Szőke Eszter 1400

kor., Bálint Lajos 100 kor., Bökfi Sándor id. 80., Bökfi Sándorné id. Eke Erzsébet 20 kor., Bökfi János 150 kor., Bondár István 20 kor., Bökfi Gergely 120 kor., Csató Sándor 10 kor., özv. Czeglédi Andrásné 50 kor., ifj. Csató Péter 15 kor., id. Csató Péter 50 kor., Csák János 215 kor., B. Daru Sándor 50 kor., B. Daru Sándorné 1 kor., Z, Daru István 5 kor., Diószeghi István 50 kor., V. Daru András és neje 40 kor., Erdei Sándor 20 kor., dr. Ferenczi Géza (nagyajtai) 100 kor., Gacsári András 200 K, Gacsári Andrásné Daru Juliánna † 20 kor., Gidai Sándor † 300 kor., özv. Gidai Sándorné 200 kor., Gacsári János 10 kor., özv. Gyáni Zsigmondné Daru Eszter 300 kor., Hati János 100 kor., Hajdu István 5 kor., Hegedüs János id. 20 kor., Hegedüs Jánosné Toth Zsófia 10 kor., Hegedüs János ifj. 20 kor., Hegedüs Imre 5 kor., Hegedüs István 50 kor., Hegedüs Gergely 22 kor., Id. Hegedüs Sándor † 40 kor., Ifj. Hegedüs Sándor és András 20 kor., Cs. Hegyessi István 500 kor., Hegyessi Sándor 20 kor., Homoki F. Péter 1000 kor., Homoki Imre 26 kor., Homoki F. Sándor 30 kor., Kovács József (Hódmezővásárh.) 20 kor., Huszár Sándorné Vig Rebeka † 60 kor., Kiss Sándor lelkész 100 kor., Ibrányi János 20 kor., Kovács András 60 kor., Kovács Lajos 50 kor., Kövér Sándor 6 kor., Id. Makai Sándor 50 kor., Kecskeméti Mihály 50 kor., Kecskeméti Eszter 6 kor., Lovász Ferenc 10 kor., V. Nagy Gergely 200 kor., E. Nagy Péter 20 kor., Zs. Nagy András 100 kor., Nagy József (károlyderéki) 20 kor., Id. Sári András 10 kor., Pálffi Géza tanitó 10 kor., Rozsos Lajos és Nagy gy. János 25 kor., Id. Sári József 150 kor., Id. Sári Józsefné Gacsári Eszter 10 kor., Ifj. Sári József 224 kor., Ifj. Sári Józsefné Pikó Zsuzsánna 30 kor., Szőke József 20 kor., T. Sári Gergely 20 kor., Ifj. Tóth B. Péter 20 kor., Turi István 50 kor., Saja János és neje Zsiros Zsuzsánna 20 kor., Turi Ferenc 100 kor., Ifj. Turi János 60 kor., Turi Jánosné Zsoldi Juliánna 20 kor., Id. Turi János † 20 kor., Turi Károly 20 kor., Sárándi Sándor 5 kor., Ifj. Zsoldi Sándorné Csató Zsuzsánna 20 kor., Zsadányi Mihály 20 kor., Id. Zsoldi Sándorné Sárándi Juliánna 5 kor., Vári Judith 5 kor., Unitárius Egyházi Főtanács 1000 kor., N. N. nő 10 kor., N. N. nő 10 kor., N. N. nő 10 kor. Ezenkivül kivettetett a hivőkre a nagyobb harang árában körülbelül 2000 korona, ami az itt felsorolt adományokba nincs beleszámitva.

Füzegyarmat, 1912. február 15-én:

Id. Sári József,
algondnok.

Kiss Sándor,
lelkész.

Ifj. Sári József,
pénztáros.

Csák János,
gondnok.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Junius 6. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 101
Mit értünk a kereszténység alatt? Györfi István. 118
Kelemen Albert. 121
Hódmezővásárhely üünepe. . . . 123
Nők világa. 126
Nótás Dani. Tarcsafaivi Albert. . 127
Unitárius élet budapesten. Ujvári László. 129
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 130
Sikó Kanut. — Lelkészi állások. — Örökös alapitóink. — Konfirmálás. — Gálfalvi Sámuel. — Uj élet Kolozson. — Zoványi Jenő. — Dr. Lővy Ferenc. — Unitárius tanárok értekezlete. — Elhunytak — Özv. Sándor Istvánné. — Vári Elek. — Dr. Hatala Péter jubileuma. — Orgonaszentelés. — Nyárádszentlászlói. — Nyilvános nyugtázás. — Külföldön. — Vadász József. — A kolozsvári énekvezéri állás. — Uoitárius tájékozó.
Boritékon Hasznos tudnivalók. Szerkesztői üzenetek. — Aranykönyv.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Hasznos tudnivalók.

Az adó minden évnegyed első napján esedékes és az illető évnegyed közepéig fizetendő be Igy az adózók 80 százaléka mind 14-én vagy 15-én akar fizetni. A községi pénztárnok azonban, habár nagy is ilyenkor a torlódás, másnapon 16 vagy 17-én való jelentkezésre senkit sem utasithat s igy csak a 15 ike után jelentkezőktől szedhet késedelmi kamatot. Sőt a községi pénztárnok ellen, ha valakít, ki 15-én vagy 15-ike előtt jelentkezett bármely okból másnapra utasít, fegyelmi feljelentés tehető.

A „communitás" szó alatt nem a hitközség egyetemét, hanem mindig a politikai községet kell érteni. A hitközség egyetemét „parochia" néven nevezik.

Olyan birtok után, melynek birtokossa idegen községben lakik, iskolaadó nem vehető. Ugy szintén az idegen község határábzn fekvő birtok sem adóztatható meg a lakóhely iskolája javára. Más vallásu polgároktól hitfelekezeti adó semmi esetben sem szedhető.

Szerkesztői üzenetek.

B. A. Jó. sor kerül rá. *B. E.* Kövend A gondolat jó, de a vers nem elég jó. Az ilyen tárgyat prózában, legendaszerüleg kellene elbeszélni. De akkor is élénk, folyékony és megkapó legyen az előadás. Külömben nem ér célhoz. A Végh Mátyás-féle legendákat ajánljuk figyelmébe. Az Unitárius Közlöny régebben sokat közölt. Meglelent tek önálló kötetben is. *D. G. J.* A szegény nagyc-aládu pályaőrnek elinditottuk a lapot. Köszönjük a figyelmet s kérjük érdeklődését az örőkös alapitők névsora iránt. Latin vagy számban? A cikket csak a jövő számban adhatjuk.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM" irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Junius 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Az a tény, hogy Hódmezővásárhelyt minden igénynek megfelelő diszes unitárius templom van rendkivül nagy jelentőségü. Negyvenezer szinmagyar között a mai forrongó kedélyü társadalomban el is enyészhet az a templom papjával és hiveivel együtt, de nagy szolgálatokat is tehet. Tekintsük a várost hajónak és az unitárius templomot iránytünek. Jelezze merre kell haladni s már elég szolgálatot tett. De tekinthetjük a várost a kimerült mesternek és az unitárius templomot a szegény asszony olajos korsójának, amelyből a jó illatu kenet soha ki nem fogy. Bármelyiknek tekintjük itt-ott azon a helyen, de immár véka alá rejtett gyertya ne legyen.

—

A lelkészi állás szépségeiről és előnyeiről sokat elmondhatnánk, ha gondolnók, hogy uj dolgot mondunk. Annyi bizonyos, hogy egy föltétel szükséges a paposkodás kellemessé tételére: a foglalkozás szeretete. Ehhez meg szükséges az emberek szeretete. A kinél ez a két tulajdonság meg van, hibázik ha nem lépik a papi pályára. Az unitárius lelkész a mai kor szellemében szólhat a szószékről, a mai társadalom irányitója lehet s olyan szeretetre és megbecsülésre számithat, a milyet kevés állás biztosit.

—

A virágnyelvet sokan ismerik, akadtak olyan emberek is, akik a madarak nyelvét akarták megérteni s az emberi nyelvre átforditani. Ez amolyan hiábavaló időtöltésnek tetszik, de még sem az egészen. A természetben mindennek van nyelve, tehát beszéde is, csak meg kell érteni és jól kell

olvasni. A virág nyelvét leginkább megérthetné az ifjuság, mert egykoruak, az érő kalász a meglett emberrel tudja megértetni miért bólintgat oly csöndes méltósággal. Az érettséggel junius hónapban nagyon sokan foglalkoznak. A buza érettsége és a diák érettsége jórészt egy időre esik, de milyen nagy különbség van köztük a hasznavehetőség dolgában. Ám az emberi lélek termése nem olyan könnyen jut érettséghez, de ha kiállja a tél és nyár sokféle probáját — megérik és a termése hasznos is, élvezetes is lesz időtlen időkön át.

Mit értünk a kereszténység alatt?

Célom röviden megjelölni az angol unitáriusok vezérgondolatait, törekvéseit és célját ugy amint azt közelebbről kifejezve láttam.

A szabadelvü, unitárius kereszténység problemái annyiszor érintkezésbe hoznak a kérdéssel «Mit értsünk kereszténység alatt», hogy már a kiinduló pillanatban gondolkoznunk kell a megfejtésen. Uj, független vallás-e a kereszténység? Uj kijelentés-e az «Evangelium» elvetve a multat és uj eszmék, elvek-é azok, amelyek megalapozták az uj vallást, amit mi általánosságban kereszténységnek nevezünk? van-e szerepe a multnak, az ónak az uj munkájában és törekvésében? Rombolni vagy betölteni jött-é Jézus, a nazarethi próféta? A multban kijelentett igazság befolyásolta-e a jelen kijelentéseit? Pál apostól, az élő kereszténység maga, életével, elveivel felel azoknak, kik feleletet keresnek e kérdésekre. Gamaliel tanitványának lelkében ott él a mult, a mult hagyományaival, magasztos kijelentéseivel. Az ó-szövetség költészete, amely elvarázsol, elbájol mindenkit, valaki csak megértő szellemmel közeledik birodalmához, mindvégig fogva tartotta nagy lelkét. A Mester nem a multat jött eltörölni. A Krisztus, a Pál Krisztussa, ami Mesterünk, ismeri a multat, a mult értékes, élő igazságait teszi le az uj épület alapköveiül, amelyet egyéniségének, az uj kijelentés elveivel épit a jelenben. A kereszténység nem uj, független a multtól az Apostól szerint. A kereszténység értéke épen az, hogy hozza magával a mult isteni, élő elemeit, hogy a jelen tovább vigye annak nagyságát egy nagyobb, magasabb jövő felé.

Ezek után a gondolatok után önkénytelenül merül fel lelkünkben a gondolat, mennyiben vagyunk mi összeköttetésbe a multtal korunk ujra éledő orthodox áramlatai, socialis, individualis irányzatai közepette. Kérkésünkre három-

szoros feleletet kapunk: Orthodoxia, rationalismus és modernismus különböző irányzatainak szempontjából.

Minden orthodox rendszer egy bevégzett, zárt rendszer, amely szerint bizonyos elvek, tények vagy elméletek igazak, teljesek és ujitásnak, változásnak helye nincs. A történelem folyamán némely igazságok kijelentés formájában tudomásunkra jöttek és ami kötelességünk azokat változtatás, gondolkozás nélkül elismerni és elfogadni. Az Isten fogalma, Krisztus, a hallhatatlanság gondolata, mind hagyományok a multból, amelyek soha változás alá nem esnek. Minden igazság ki van fejezve összevont, egyszerü formában a Bibliában. Az egyház feladata volt kezdettől fogva, hogy a Szent lélek isteni vezérlete alatt az elrejtett, elburkolt igazságot kifejtse, világosságra hozza. Dogmák készitése egy elkerülhetetlen szükség volt, az Istenség támogatásával, e kifejtési munkálatok végzésére. A szentháromság, a csalhatatlanság, szeplőtlen fogantatás mind-mind benne van csirájában a Bibliában. Az egyház egy igen egyszerü eredménye, egy isteni terv szerinti, fejlődési folyamatnak. Ezek szerint egy tökéletes tudással biró ember, előre megmondhatná a világegyetem munkáját, a kezdettől a végéig. E szerint az elmélet szerint fejlődésnek, haladásnak helye nincs; az egyház tanai tökéletesek, absolut értékűek. Ezek a tanai ma is a katholikus egyháznak, különösen a Krisztus életét és tanitásait illetőleg. Minden, ami benne volt, Isten által volt adva már kezdetben. Ami részünk csupán megérteni azt, ami tanaiban és életében kifejezve van. A mult viszi magával a jelent és egyszersmind a jövőt.

A mult uralmával szemben éles ellentétben emelkedik ki a függetlenség fogalma a rationalismus irányzatában. E modern rationalismus azonban nem a 18-ik század izoláló individualismusa. A modern rationalismus emberszeretet, sympathia, az élő emberiség iránt. A modern rationalista élesen kritizálja a régi intézményeket, elveket, erkölcsöket, de nem a saját érdekének szempontjából, hanem az egész emberiség érdekében. Volt idő, amikor a rationalismus támadásai az egyház dogmái ellen irányultak, ma a rationalismus a régi erkölcsök támadója. Kereszténység hosszu történetével, hallhatalan hőseivel és martyrjaival, szellemi életének folytonosságával, felfogásában nem egyéb, mint enyészet, tudatlanság, babona és türelmetlen üldözések hosszu sorozata. Egy ország politikai és társadalmi története, a szegény, gazdag általi elnyomatásának puszta feljegyzése. A rationalistának igen kevés értéke van a mult nagy eredményeit illetőleg.

Lelkében ég a jelen szenvedése, socialis munkára van szükség, mert a mult semmit sem tett, mindennek a jelenben kell megtörténni. A legjobb az, ami a legujabb. A jelen nemzedéknek a saját lábán kell állania kizárólagosan; saját magának kell megoldani problémáit a tiszta ész világánál, teljesen függetlenül a multtól. A modern rationalista mester akar lenni, még mielőtt tanitvány lett volna. Nem veszi észre, hogy az élő Istent, amelyet a multban talált fel, szeretné egy uj élet világában látni. Figyelmen kivül hagyja: «hogy legszebb reményünk, a legszebb emlékezet.» Elfeledi, hogy egy ösztönszerü, kalandos, szüntelenül megujuló élet munkálkodik a jelenben. A jelen az Istenség sugallata által élt és munkálkodott a multban. A rationalismussal épen ellentétesen, erre épit a modernista.

Modernismus, elvei után itélve, majdnem paradox szerüen hangzik, mert azok nem kizárólagos modern elvek, és nem csupán a jelennek vannak elfoglalva. A modernismus lényege: mély tisztelet a mult iránt, az isteninek mystikus érzete a multban. A modernista megtalálja, megérti az Istent, amint munkálkodik a multban, a multon keresztül a jelenben. Elfogadja félelem és ingadozás nélkül a tudomány és történelmi kritika eredményeit. Célja, hogy a vallást «az élő elme eleven igazságává» tegye. Elismeri az ész jogait, magáévá teszi a rationalista nemes törekvéseit és céljait a jelent illetőleg, de ennél tovább megy: tiszteletben tartja a multat. A mult nem egy kihalt, elválasztott rész a jelentől, a modernista előtt, hanem egy élő organismus, amely benne él a jelenben. A mult, minden tévedése és rombolása dacára, telve van az Isten szellemével. A modernista nem különiti el magát az egyháztól, annak hagyományaitól és életétől, amelyek lépten-nyomon kifejezésre jutnak a századok hosszu során át. A modernista hisz a faji élet tapasztalataiban, kifejlődött erkölcsi elvekben, a keresztény öntudatban, amely él és munkálkodik az egyházak életében. Előtte a mult igazságaival, kijelentéseivel, kikerülhetetlen, isten akarata szerinti megállapitott elveivel — nem minden. Elismerve Isten lételét a világ egyetemben, a jelenben, a modernista élete változatos, kalandos, telve uj fordulatokkal, előre nem látott, ki nem cövekelt eredményekkel. A jelen nem egy előre elrendelt fejleménye a multnak, hanem a multra alapitott uj teremtés. Felfogásait, elveit semmi sem fejezhetné ki igazabban, mint épen az Urvacsora magasztos és elévülhetetlen értékével. Az Urvacsora előtte nem csupán emlékezés, nem csupán hálaadás, az Urvacsora lényeges elismerése az élő testvériségnek és egyesülésnek a multtal.

Egy emlékezéssel telt egyesülés megértése annak, hogy Jézus, és minden kifejezett nagy és nemes gondolat velünk vannak, nekünk élnek és munkálkodnak ma is és valamint ők nem lehetnek tökéletesek nélkülünk, ugy mi sem lehetünk tökéletesek nélkülök. Az ők életük, a mi életünk, az ők Istenök, a mi Istenünk.

Ezek röviden a vallásos világ, a huszadik század vezérlő eszméi, gondolatai. Hogy az angol unitáriusok melyik irányt támogatják, azt tán kifejeznem felesleges is. Az unitárius egyház multjával, a mult szigoru kritikája, megpróbáltatásai elleni küzdelmeivel, élő lelkiismeretével a modernista mozgalmat támogatja. Feladata, célja hogy épitse, ujra teremtse a multat, jelen életében. Itt találkozik a magyar unitárius egyház az angol unitáriusokkal, itt találkozunk mind, akik az unitárus elvekért küzdünk. Lelkünkben a mult nagy gondolataival, irányitva nagy férfiaink és asszonyaink nemes példájától, munkálunk, küzködünk a jelenben, mert hiszünk egy uj jövőben. Jövőben, amely nincs kijelölve, előre elrendelve, mert az ami jövünk, az Isteni sugallat által munkáló unitárius kereszténység uj jövője, egy uj teremtés.

Oxford. **Győrfi István.**

Kelemen Albert.

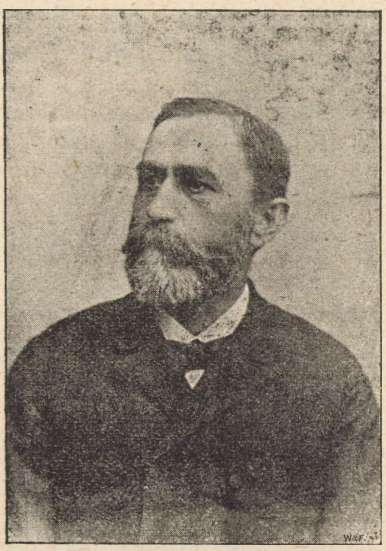
(Szül. 1844. Meghalt 1912 ápr. 26.)

Akár közelről hallgattam, akár távolról figyeltem, mindig ugyanazt a hatást tette rám: kiváló papi jellem, ritkán található munkás szellem és jól iskolázott férfierély. A mi kis körben mozgó unitárius társadalmunkban könnyü is kiválni, nehéz is. Könnyü lehetne azért, mert kevesebb a versenytárs mint nagyobb tömegben, nehezebb, mert kisebb az erőt fejlesztő kölcsönös hatás. Kelemen Albert egyikre sem támaszkodott, mert mindig a maga tőkéjét forgatta s annak az árfolyama a dolgok rendes forgása szerint emelkedett. A nagy igéretek nem tántoritották meg, a fenyegetések szilárditották állását. Ő nem kért, hogy ne legyen adós, hallgatott, hogy ne terhelje mulasztás. Mindig és mindenben meg volt az önálló véleménye s e miatt néha talán nyersnek vagy nem kedvesnek tetszett, de mindig egyenes, őszinte és erős meggyőződés szólott belőle. Általános becsülés és tisztelet környékezte egyházunkban.

Pap fia volt. Először segédje édes atyjának, ezután utódja Marosszentkirályon, 1895. óta önálló, egyszersmid legelső pap Marosvásárhelyen.

Nagy családot alapitott, hét fiu és két leány gyermek ékesitette házát és foglalta le gondját. Négy fiát az unitárius lelkészi pályára adta. Talán igy akarta meghálálni az isteni gondviselés bőkezüségét. Ha e négy lelkész az ő gondos szeretetével fogja ápolni az egyház rájuk bízott kincseit, a Kelemen Albertéhez hasonló szolgálatot senki sem tett egyházának.

Egyházunkban «törvényes» esperesnek nevezték, mert mini 28 éven át főközügy igazgató a főtanácsi gyüléseken számtalanszor emelte föl szavát és figyelmeztetett a törvény intézkedéseire. Számos inditvánnyal gazdagitotta egyházi közéletünk folyását.

Kelemen Albert.

A főtanácsi gyüléseken megnyitó és bezáró imái csöndesen emelkedők, de mindig jól átgondolt, tartalmas alkotások voltak.

Az egyháznak oszlopos tagja és egyik vezető egyénisége volt. Érdemeit és erényeit szépen juttatta kifejezésre az E. K. Tanács és az egyházkör. Koporsójára az E. K. Tanács nevében koszorut helyeztek dr. Boros György egyh. főjegyző és Vári Albert, az egyházkör s Marosvásárhely városnak több intézete. Temetésén rendkivüli módon nyilvánult meg a részvét az egész város részéről. Négy szónok tartott beszédet, a háznál Ürmösi Kálmán köri jegyző és Vári Albert vallástanár, a sirnál dr. Boros György főjegyző és Fazakas Lajos egyházköri közügyigazgató.

Hódmezővásárhely ünnepe.

Ezelőtt 33 évvel 10 férfi- és 6 nő-apostól elhatározta, hogy Hódmezővásárhelyt megalapitják az unitárus egyházat. Nagy Tamás kövendi származásu, s ott polg. iskolai tanár tájékoztatta a lelkes kezdeményezőket, akik között Hermann Béla ügyvéd és Számecz András vitték a főszerepet. A szentkeresztséget a székelykereszturi zsinaton vették föl, melyet az unitárius egyház a Dávid Ferenc halála emlékére rendezett. Azóta sok baj és viszontagság tette próbára buzgóságukat, de csakhamar megnyertek egy erős oszlopot a Kovács József és neje személyében, aki azóta határtalan buzgósággal és nagy áldozatokkal élővé és állandóvá tette a gyülekezetet és az egyházközséget, s végül templomot épitett számára az Egyház támogatásával.

Gyönyörü nagy ünnepélyen koszorúzták meg a mult érdemeit és vivmányait május 5-én. A magyarországi unitárius egyház a maga ünnepének tekintette a templomszentelést és és méltóságának megfelelő számu képviselővel jelent meg. Kolozsvárról Ferencz József püspök ur kedves nejével, Fekete Gábor főgondnok, dr. Boros György főjegyző, Gál Jenő isk. felügyelő-gondnok, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, dr. Ferencz József jogtanácsos, tanáraink közül Kovács Kálmán, Márkos Albert és Ürmösi Károly a kolozsvári egyhk. képviselője.

Budapestről Józan Miklós esperes, Percelné Kozma Flóra két leányával, Polgárdiból Keresztesi Dénes lelkész, Berki Ferenc gondnok, Takács János k. biró, Császái János. Orosházáról a Szilágyi Tamás lelkészhelyettes-tanitó vezetése alatt :Body Pál ev. lelkész, Iszlay Gábor egyh-tanácsos, Iszlai Gáborné, Szilágyi Tamásné, K. Horváth Sándor, Baksa György, Göndös István, Csizmadia Antal, Rajki József, Bors József, Horváth Mihály, Garai Mihály, Dénes József, Németh János, Csöntör János. Füzesgyarmatról Pálffy Géza énekvezér-tanitó, ifj. Bálint Lajos, Pálfi Albert tanitó. Mezőberényből Oláh Antal. Aradról Páll Miklós egyh. tanácsos, dr. Bedő Árpád egyh. tanácsos és neje, Rédiger Károly és neje. Bölönből Lőfi Ödön lelkész, Sikó György, Máté Elek. Homoródalmásról Ajtai János lelkész és neje, Hszt.-pálról Ürmösi József lelkész. Városfalváról Péter Sándor lelkész. Oklándról Pál Ferenc lelkész és neje. Székelykereszturról Péter Lajos tanár. Tordáról Lőrinczi Dénes esp. lelkész és leánya Margit.

Részt vettek a helybeli összes egyházak és a város. A szombaton délután érkező püspököt és kiséretét a vasuti állo-

másnál Juhász Mihály polgármester üdvözölte a város, Kovács József gondnok az egyházközség nevében s Ormos Lenke virágcsokrot nyujtott át főtisztelendő asszonyunknak. A kocsi

sor a templom elébe vonult, Barabás István helybeli lelkész szép szavakkal üdvözölte a főpásztort az egyházközség nevében, benn orgonaszó fogadta a serget, amelyet gyönyörü-

séggel töltött el a kitünő szép és jól berendezett templom, melynek orgonája aligha akad párjára unitárius templomban.

A főtiszt. püspök urat Kovács József gondnok fogadta vendégül.

Estve nagyon kedélyes ismerkedési estély volt a Feketesas-szálló ebédlőjében. Már itt megkezdődtek az értékes nyilatkozások.

Május 5-én gyönyörü idő lelkesitette az ünneplők sergét s bizony nagy gonddal kellett eljárni hogy a nagy közönség helyhez juthasson.

Emelte az ünnepély érdekességét, hogy a templomszentelési ünnepségben közremüködtek a főpásztor mellett a köri esperes, a helybeli lelkész megnyitó imával, Józan Miklós egyházi beszéddel, Ajtai János urvacsorai, Lőfi Ödön keresztelési beszéddel és Lőrinczi Dénes bezáró imával. E három jeles lelkész Hódmezővásárhelyen kezdette meg pályafutását. Mindenikre kedvesen emlékeztek vissza a hivek és örvendettek hogy ünnepélyükön közremüködtek. Mindenkit meglepett Boros Áron helybeli énekvezér-tanitó gyönyörü bariton hangja a Péterfi Gyulát helyettesitő énekében. Mindenik szereplő szépen és az alkalomhoz méltó sikerrel oldotta meg föladatát. Természetes, hogy a nagy közönség is, az unitárius hivek is a főpásztor szavaira áhitoztak. Megelégittettek, mert püspökünk ékeskedett megható beszédével és áldásával. A kitünően sikerült templom diszitéséhez hozzájárult Kovács Józsefné urnő egy nagyon értékes Urasztal-teritővel.

A teljes két és fél órát tartó templomozás után a főt. ur fogadta az egyházi és polgári társaságok tisztelgését. Legföltünőbb s tehát legkedvesebb is volt az egyházak tisztelgése, mert a református lelkész Pap János vezetése alatt együtt és egyszerre jelentek meg. A szónok lelkesen emelte ki a békesség és szeretet szükségességét. Hasonlóan hatott a dunatiszamenti uj egyházközségek küldöttségeinek együttes fölvonulása, mert igazolta hogy reményre jogositó vezetők állanak az uj kis sergek élén.

A hangulat igazolására idézzünk a «Hódmezővásárhely» c. lapból: «Az egész ünnepség meleg, fenségesen szép volt. Vásárhely közönsége büszkén emlékezhet e napra, mert megmutatta hogy itt a tiz templomban csak egy Istent, a szeretet Istenét imádja minden felekezet népe, mely összeforrasztja, egygyé teszi a magyart. Ezt a tanulságot viszik szerte az országba a vendégek s ennek felemelő tudata marad bent a mi lelkeinkben».

2 órakor bankett volt. A főt. püspök ur a királyra emelte poharát s azután többen lelkes és szellemes köszöntőkben méltatták a jelen-voltakat.

Az ünnepségek betetőzője az orgonahangverseny volt d. u. 6 órakor. A zenei részben Krausz Ervin Károly zenetanár érvényesitette kitünő technikáját és az orgona meglepően szép hangját. Liszttől adott elő egy darabot és saját szerzeményét. Dr. Bedő Árpádné urnő énekelt Ivánka Zoltán zenetanár orgonakisérete mellett és magával ragadta a közönséget. Darabos Lajos ref. kántor erőteljes tenorján énekelte Szabolcska: Hiszek egy c. szerzeményét. A hangverseny központja Percelné Kozma Flóra felolvasása volt. Minket egyszer sem lepett meg ily nagyon az apostoli lelkü, nagytudásu és vallásunkért rajongó nő. A mai gondolatok világában kereste az értékest és értéktelent, s gyönyörüen mutatott rá mennyivel magasabban áll az a mi a lelket táplálja annál ami csak a fizikai világhoz tartozik. Erős hittel vallja hogy az unitárius vallásban megtalálható mind az amire a tudománnyal foglalkozónak, a munkásnak is, a hivőnek is a lelki egyensulyát biztositja. A hangverseny fényes sikere azt mutatta meg, hogy Hódmezővásárhelyt az unitáriusoknak nemcsak templomuk hanem koncert-termük is van.

Estve a közremüködőket Kovács József gondnok és neje látta szivesen asztalához. Itt Percelnét is ünnepeltük és örvendeztünk, hogy egy 82 éves ember, olyan zamatosan tud beszélni, a hogy Kovács József, akinek szivességével csak a kedves feleségéé állja ki a versenyt. A Kovács családnak amugy is nevezetes ünnepe volt, mert Kovács József születésnapját és kedves nejével Zimmerman Erzsivel kötött házassága 25-ik évét ünnepelte. Bizony az ők szives látásuknak alig szakadt vége az éjfélutáni órákban.

Akik ezen az ünnepségen részt vettek jóleső érzéssel gondolnak a nagy alföldi városban levő unitárius templomra, a mellette levő kitünő papilakra és iskolára. Végül köszönetünket nyilvánitjuk Hódmezővásárhely város polgárságának meleg szivességéért, az egyházközség előljáróinak s közöttük Kovács József gondnoknak, Barabás István lelkésznek, Boros Áron tanitónak soknemü figyelmükért és buzgó fáradozásukért.

NŐK VILÁGA.

Az unitárius nők szövetsége, mint a D. F. E. egylet egyik osztálya az angol nők szövetségét értesitette a mult évi müködésről. Válaszul a következő levelet kapta:

Kedves Boros kisasszony!

Levelét nagy örömmel és érdeklődéssel fogadtuk. Nagyon köszönjük. Nagyon tetszett a gyülésükről szóló értesités. Ugy látom önök társasága nagyon tevékeny és sok sikerük van. Örvendetes, ha módot találnak, mely által a szövetség az unitárius templomi munkában segithet. Az önök körülményei a mieinktől teljesen különböznek s igy természetesen a munkásságuk is. Mi nagyon örülünk, hogy önökkel egyesitve vagyunk a szövetség által s reméljük idővel jótékony hatását fogjuk érezni annak a munkának. Utóbbi időben egy német és egy olasz szövetség lépett be a nők nemzetközi szövetségébe.

Mi nagy örömmel küldenénk önöknek vallásos müveket és azt hiszem igen jó gondolat volna egy olvasó kört alkotni a szövetség tagjai közt, akik angolul olvasni tudnak. Ez jó lenne az angol tudásukra és vallásukra nézve is. (Remélem nemsokára itt lesz a Channing Housba jövő magyar leány.)

Heireford Brooke Helen.

—

A következő sorokat vettük:

A bágyoni unitárius nők szövetsége nevében mély tisztelettel kérem, sziveskedjék egy 10—12 korona értékü bibliát választani. A pénzt a nőszövetség tagjai önkéntesen adományozták a bibliára, mert a jelenlegi rongált és hiányos.

A bágyoni nőszövetség tervbe vette az urasztali készleteknek részben való kicserélését és pótlását is. A nyári vasárnapokon d. u. jelen fognak lenni a tanitásokon. Öröm látni a törekvést az egyházi énekek tanulását illetőleg. A lelkész megkezdette a délutáni bibliai magyarázatot. Népes gyülekezete van. Eddig csak a pap, mester és harangozó voltak a délutáni istentiszteleten. Üdvözöljük a követésre méltó munkás nőszövetséget!

Nótás Dani.

Nótás Dani hetyke legény,
Csehétfalván alig akad párja,
A falunak alsó felén
Minden estve csendül a nótája.
Dehogy ehez még tegyek:
Szántani-vetni nem szeret,
Utcahosszat s itt-ott a fonóba
Sárinéni azt beszéli róla.

Csehétfalván a legények
Házasodnak egymás után sorba,
(Párosával szép az élet,
Mint a virág: egymásra hajolva).
Dani nem él egyébből,
Csak énekel egyvégből,
Ünnepnapon még meg is cifrázza . . .
(A fiatal fa virágát rázza).

Sárinének sulykolgatnak
S meg is szólal a falunak szája:
— Félre annak magas asztag,
Kinek igen sürü a nótája . . .
Házasodnék Dani is,
De a leány mind hamis,
Hogyha Dani simul a szivéhez,
Odaveti: nem megyek *még* férjhez!

Egyszer aztán csak megtudja,
Mit föznek a falu fazekába,
Fordul egyet esze-rúdja
S teszi kezét — az ekeszarvára,
Később azzal sort cserél
A kaszanyél s kapanyél,
S már szemébe néznek a leányok —
Ki látott ily felfordult világot?

Maga mondja Nótás Dani:
Sok a dolog, megapadt a nóta,
De a szivén volt *valami,*
Egyik estve mégis kidalolta . . .
S hű *társa* lett — ki bánja? —
Sárinéni leánya . . .
Mondjam-e, hogy rendbe-sorba
Sárinéni *kisulykolja:*
Rendjében van a dolog,
Az uj párok *boldogok!* . . .

Tarcsafalvi Albert.

Unitárius élet Budapesten.

Április hó 27-én tartotta a budapesti Dávid Ferencz Egylet Ferencz József püspök részvételével utolsó felolvasó ülését, Bach «Ábránd»-ját adta elő orgonán K. Ervin Károly zenetanár. Józan Miklós esperes mondott azután imát. Payer Margit a m. kir. Operaház tagja énekelte Stradello «Áriá»-ját és «Térj magadhoz Sion» XVI. századbeli egyházi éneket nagy müvészettel. Felolvasást «Valami a szociálizmusról» cimen tartott Zsilinszky Mihály nyug. államtitkár. Az ideális szociálizmusról beszélt, ahol a hatalmat a szeretet és a munkával s bölcsességgel szerzett tekintély képviseli. Az illusztris tudós tartalmas felolvasása után Kertész Tullia énekelte Godard «Berceuse» cimü dalát Ürmössy Aladár hegedü és K. Ervin Károly orgonakisérete mellett. Erdélyi Zoltán «Alkonyat» és «A kétkedő»-höz cimü megható költeményét olvasta fel. Ürmössy Miklós nyug. min. tanácsos tartotta a bezáró beszédet. Meleg szavakban köszönte meg a felolvasóknak és müvészeknek idei közremüködésüket és a közönségnek szives pártolását, üdvözölte főpapunkat. Ferencz József püspök üdvözölte a jelenvoltakat, a vallásos békére, az Istenben való hitre buzditotta a megjelenteket. Szavai ugy hatottak ránk, mint a Mester irása, növelték bennünk a jóra való készséget. K. Ervin Károly záró orgonajátéka után szétoszlott a templomot zsufolásig megtöltő közönség, hogy elvigye otthonaiba az ideális szociálizmus, a vallásos béke és az Istenben való hit vezéreszméit, melyek képessé tesznek a küzdésre mindnyájunkat.

Ezenkivül hölgyeink kétszer gyüjtötték össze a cselédeket. Április hó 2-ik vasárnapján, amikor a «Téged illet Uristen» éneke után Józan Miklós esperes Jézusnak a «Magvetőről» cimü példázata alapján tartott bibliai magyarázatot a tőle megszokott egyszerüséggel. «Mint a szép hives patakra» éneke után Kolozsvári Rózsika olvasta fel Mikszáth Kálmán «Elveszett nyáj» cimü elbeszélését. Bebe Mózes és neje mutatták a keretes munkát és felhivták egy tanfolyam létesitésére, az első összeirás alkalmával huszonöten jelentkeztek és jelenleg egyideig hetenként kétszer részesülnek egy székesfővárosi tanitónő vezetése mellett kézimunka tanitásban. Józan Miklós esperes a «Miatyánk»-ot mondta el bezáróul. Ugyanezen hó 4-ik vasárnapján a templomban fogadta a cselédotthon főpapunkat. A XLII. zsoltár éneke után Józan Miklós esperes mondott imát és üdvözölte a püspököt. A leányok részéről Pap Zsuzsánna üdvözölte és átadott egy

csokor virágot a püspökné őméltóságának. Ferencz József-püspök jó tanácscsal látta el a leányokat. «A Sionnak hegyén» éneke után lementek a jelenvoltak az ifjusági körbe, a leányok munkába álltak. A püspök ur és neje őméltóságáék nagy örömmel és érdeklődéssel nézték a sok munkáskezet, Bebe Mózes ipariskolai tanár vezetése mellett. Azután ozsonához ültek a jelenvoltak mindannyian és az esti órákban távoztak azzal a tudattal, hogy egy sereg leánynak szereztek örömet ezzel a délutánnal. A tanfolyamról junius hóban irok bővebben, addig szives türelmet kérek.

Budapest, 1912. május 4-én.

Ujvári László.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Sikó Kanut. A váralmási körjegyzőt a m, kedves hitrokonunkat, a ki minta hivatalnok és a nép igazi barátja, a ki nem elégszik meg a hivatalos teendők fontos ellátásával, hanem ezenkivül is foglalkozik a községek lakosaival. Különös előszeretettel tanitja őket a mentési munkálatokra és tüzoltásra. E téren szerzett érdemeinek elismeréseül, a király a tüzoltóság részére alapitott huszonötéves éremmel tüntette ki.

Lelkészi állások ürességben bőviben vannak az unitárius egyházban. Kolozsvár ideiglenesen ellátva, Füzesgyarmat, Pipe, Tarcsafalva, Lóked, Homoródszentmárton, Homoródszentpéter, Marosvásárhely, mind várják a lelkipásztort. Közelebbről többen készülnek nyugalomba a régi lelkészek közül.

Örökös alapitóink közé ujabban belépett *Raffaj Zsigmond* verespataki lelkész ur. 50 koronát befizetett Ő már a 19-ik örökös alapitó a ki bizonnyal maga után vonza a 20-ikat, mert ez a sorozat nem áll meg a mig a 100-at el nem éri.

Konfirmálás. Az unitárius lelkészek közül igen sokan foglalkoztak a folyó évben a konfirmálás szép és hatásos munkájával. Kolozsvárt 44-en konfirmáltak, kiknek Ürmösi Károly lelkész szép beszédet tartott és a D. F. E. emlékkönyvét, meg kis bibliát osztott ki a gyülekezet előtt. A templomot földiszitették a növendékek, a mi igen jó hatást tett. A D. F. E. konfirmációi emléke elfogyott. Uj kiadás készül. Ha valakinek valamely javaslata volna a tartalom kibővitésére sziveskedjék közölni lapunk szerkesztőjével.

Gálfalvi Sámuel székelykereszturi gymn. tanárnak az E. K. Tanács segélyt szavazott meg, hogy a nyáron három hónapig német egyetemen folytathassa tanulmányait.

Uj élet Kolozson. Mióta Kolozsnak ifju uj papja van Kiss Sándor személyében, megélénkült az unitárius eklésia. A csinos kis templomot szorgalmasan

látogatják. Lelkészük Kolozsvár közelségét ügyesen felhasználja. Közelebbről Ébert Andrást mutatta be Gálfi Lőrinc theol. tanár. Ébert szépen sikerült istentiszteletet tartott. Pünkösd másodnapján a konfirmációi ünnepre hivatalos volt dr. Boros György egyh. főjegyző és az istentiszteleten imát, a konfirmáció után az ifjusághoz megáldó beszédet mondott.

Zoványi Jenő sárospataki theol. tanárt egyházi törvényszéke tanári állásából elmozditotta volt, mivel Kálvinról éles kritikát mondott. A református konvent rendes birósága perujitási kérés alapján Zoványit a vád és következményeinek terhe alól feloldotta Ez az itélet az egész protestáns világban nagy örömet keltett

Dr. Lővy Ferenc a neve a marosvásárhelyi rabbinak. Hogy miért kerül az Unitárius Közlönybe az a magyarázata, hogy ő azok közé a liberalis emberek közé tartózik, a ki a szabadelvü vallásos mozgalmakban szivesen segitő kezet nyújt. 1910-ben a „Szabadságban" Dávid Ferencet rokonszenvesen ismertette, ugyanakkor lelkes fölhivást tett közzé a Bíás István egyháztörténeti adatok c. becses könyve érdekében. Most a dr. Hatala Péterről szóló tudósitással lapunknak kedveskedett. Köszönet az értékes munkákért!

Untárius tanárok értekezlete Kolozsvárt lapunk zártakor folyt le kitűnő szép sikerrel, Csifó Salamon dékán elnöklete alatt. Dr. Kiss Ernő a régi és új középiskolákról, Péter Lajos az évvégi osztályvizsgálatokról, Kovács Kálmán az új középiskolai rendtartásról értekezett. Élénk eszmecsere után közebéd volt.

Elhunytak. Nagy Balázst lapunk dolgozótársát sulyos csapás érte, kedves neje a jó anya 35 éves korában elhunyt Tordán május hóban A szép tavasz megfosztotta a jóságos nőtől a költői lelkü férjet és három kis gyermeket. Mély részvéttel vagyunk a gyászoló csa lád iránt. — Turák Sándorné szül. nna elhunyt május 23-án élete 50-ik évében. Hat gyermek és nagy okonság gyászolja.

özv. Sándor Istvánné. Gyergyai Klára, főtisztelendő asszonyunk édes testvére máj. 9-én 88 éves korában elhunyt. Hosszu özvegységre hosszu betegség következett, de mindent békességes türéssel viselt A nagy kiterjedésü család gyászólja a jó édesanyát és kedves testvért.

Vári Elek felsőrákosi áll. el. isk. igazgató, Vári Albert tanár testvére elhunyt Felsőrákoson május 2-án 28 éves korában. A jeles tehetségü iju halála nagycsapás a tanügynek és az irodalomnak, mert mindkettőben elsőrendü helyet töltött be Részvéttel emlékezünk meg korai haláláról.

Dr. Hatala Péter jubileuma. Távol az ország fővárosától, müködése székhelyétől, érdekelt vagy hivatalos körök közremüködése nélkül! ünnepelte Maros-Vásárhelyen az ottani Kemény Zsigmond irodalmi társaság a székely fővárosban letelepedett, nyugalomba vonult egyetemi tanárt és irót Dr. Hatala Pétert április 28-án születésnapjának 80-ik évfordulója alkalmából. A kiváló orientalista, ki az első magyar nyelvü arab nyelvtant irta és fényesnek igérkező pályáját, mint az esztergomi róm. kath. egyházmegye fölszentelt papja kezdte meg és a budapesti kir. magy. tudomány egyetemen mint a *katholikus hittudomány* tanára „Az én hitvallásom" c könyvével az ország határán tul is ismertté tette nevét, mint *unitárius* vallásu *bölcsészetkari* tanár vonult a jól megérdemelt nyugalomba. Annak idején a pápai csalhatatlanság dogmája ellen küzdött és meggyőződésén az egyház hivatalos állásfoglalása sem változtatott. Inkább otthagyta egyházát és azzal együtt a hirt, hatalmat és vagyont, melylyel pályája, ha kitart rajta a legjogosabban kecsegtette. Ekkor lépett át az unitárius egyházba Azóta csendben szaktudományának és a szépirodalomnak szentelte életét.

A Kemény Zsigmond társaság Hatala Péter tiszteletére, kit tiszteleti tagjának választott, a városháza nagy termében diszgyülést tartott, hova az ünnepeltet küldöttség vezette és a társaság nevében, annak elnöke Tót-

falusy József, majd a Petőfi-társaság nevében, melynek az ünnepelt alapitó és tiszteleti tagja, Dr. Ferenczy Zoltán a társaság titkára üdvözölte több Petőfi-társasági tag élén, kik az ünnepélyen megjelentek. Felolvastatott a budapesti tudomány egyetem és tanitványainak üdvözlete, melyekre az agg tudós meghatottan válaszolt. Ugyancsak az ünnepelt tiszteletére egyik tanitványa, Dr. Lővy Ferencz marosvásárhelyi rabbi a keleti tudományokról tartott felolvasást, Dr. Antalffy Endre felső kereskedelmi iskolai tanár pedig az Ezeregyéjszaka meséinek általa eszközölt forditásából olvasott fel szemelvényeket. Végül maga az ünnepelt olvasott fel értékes részleteket visszaemlékezéseiből.

Ha ám, rang és kitüntetés nem is emelte e nap fényét, a nagyszámu elökelő közönséget az a jóleső tudat hatotta át, hogy egy érdemes férfiunak adta meg azt a tiszteletet, melyet az semmiképp sem keresett, de melyre egy nemes munkálkodásban eltöltött élettel méltán rászolgált.

Orgonaszentelés. A nagyajtai unitárius egyházközség április hó 28-án szenteite fel ujonnan készült orgonáját. A felavatás szép ünnepség keretében nagyszámu és előkelő közönség jelenlétében történt. Végh Benjámin imája után az ünnepi beszédet József Lajos köri esperes mondotta, ki általános figyelem közt fejtegette a művészet viszonyát a valláshoz s bizonyitotta, hogy az kiegészitő részét képezi ennek. Előbb Márkos Juliska bölöni tanitónő és a Polgári Daloskör énekeltek igen szépen, utóbb pedig Ütő Lajos helybeli énekvezér a tőle megszokott hatással Még Kovács Lajos lelkész ismertette röviden az orgona épitése történetét s olvasta fel a nagyszámu adakozók névsorát.

Este műsoros táncmulatság volt, melyen Márkos Juliska k. a. gyönyörü énekszámaival, a helybeli Polgári Daloskör népdalegyveleggel, Végh Benjámin árkosi lelkész és Jánossy Dezső kir. jbirósági jegyző sikerült szavalataikkal gyönyörködtették a közönséget. Az estélynek kiválló érdekességet kölcsönzött Hoffmann Géza köpeci bányaigazgató — egy róm kath. vallásu ember — felolvasása «A hit a mai világalakulásban» cimmel.

Itt említjük meg, hogy az orgona javára ujabban a következő kegyes adományozások történtek: Simon Ferenc, id. Darkó Áron 10—10 kor; Vajda Sándor 5 K; Soós Sándor és neje, Porzsolt Józsefné, ifj. Fekete József, özv. Péterfi Gyuláné, Szebeni Mihály alszegi, Györke Béla, Berecz Lajos, Marucz György, Fekete Zsigmond 2—2 K; özv. Bihari Áronné 1 K 60 fill., Bárthos Gerő 1 K; Az orgona szenteléskor az esti táncmulatságon felülfizettek: Hoffmann Géza 10 K; dr. Ferenczi Géza 9 K; Zárug Aladár 6 K, Kuhlhary Frigyes, Bosin Manó, Zathureczky Kálmán 5—5 K; Gáspár Géza, Végh Benjámin 4—4 K; Ütő Aron, dr. Sófalvy Ferenc, József, Lajos 3—3 K; Liets Alfréd, Péterffy Gyula, Kiss Aladár, Jánossy Dezső, Toók Áron, Kábdebó János 2—2 K; Ütő András, Lőfi Ödön, Kovács Lajos, özv. Péterfi Lőrincné, özv. Huszár Mihályné, Ütő Béla, Perényi Ferenc, Király Zoltán, Nagy Árpád, Biró Albert, Ferencz Zsigmond, Lengyel István, ifj. Fekete József 1—1 K; Koródi József, Bartha Lajos 1·20—1·20 K; Ferencz József 60 fill.; Ince Lajos 50 fill.; Benedek Gyula 40 fill. Legyen érte hálás köszönet e helyen is.

A nyárádszentlászlói iskola és tanitói lakás tarthatatlanná vált, már a bezárattatás veszélye fenyegette Országos kéregetésért folyamodtak, amit meg is nyervén elkészült a díszes iskola, tanitói lak, az egyház adósságai teljesen ki vannak fizetve. Az uj iskola taneszközökkel is teljesen fel van szerelve. — *A sületdemeterfalvi* leány egyházunk átlátva, hogy a vallásosság csak ott virágozhatik ahol legalább is imaház, vagy templom van, Nagy János beszolgáló lelkész kezdeményezésére országos gyüjtéssel, sikerült alapot gyüjteni, ami ma mintegy 4600 K. Egy lelkes asszony nyárádgálfalvi Fekete Dánielné szül. Fekete Susánna templomhelyet is ajándékozott. — *Nyárádszentlászlón* a polgári községi életben az utóbbi időben nagyon előnyös változás jött létre. Nagy János lelkész 1895-be hitelszövetkezetet létesitett, ez által némileg kiszorult az uzsora, a tagok méltányos áron szép

kis birtokhoz jutottak, azonkivül most van 12000 K vagyona. Kezdettől fogva mindig a lelkész vezette s vezeti ma is. Hosszas küzdelem után felállitották a tejszövetkezetet is. A mult évben államsegélyt eszközölt ki lelkész afia. Már kész az emeletes népház az adósság teljesen ki van fizetve, egy év alatt tisztán jövedelmezett 6200 K. Még azt is meg kell emlitenünk, hogy lelkész afia felállitotta a Gazdakört, Állatbiztositó szövetkezetet, ez évben a fogyasztási szövetkezetet s mindezeknek ügyvezetőjük. Van gazdasági népkönyvtáruk, amit nagy szorgalommal olvasnak. Ezeket az értékes, szociális tényked.eséket a földmivelési miniszter elismerésével és 100 K. jutalommal méltányolta, Nagy János lelkész afia, édesanyja emlékére a martonosi egyháznak alapitványul adja.

Nyilvános nyutázás helyett nyilvános kérést intézünk olvasoinkhoz: *Szivesked.jenek beküldeni tagdijukat* minél rövidebb idő alatt.

Kü földön ez idő szerint két unitárius lelkészjelőlt tanul: Győrfi István Oxfordban és Zoltán Sándor Jenában. Mindkettő haza jő az őszre és állásba lép. Három külföldi ösztöndij fog üresen lenni és csak egyre van jelentkező a manchesteri unitárius akadémlán most megnyilt Sharpe ösztöndijra Keresztesi Dénes jelenleg polgárdii lelkész, jelesen végzett ifju van kijelölve. Az oxfordi valószinüleg üresen marad s a németországi csak két év mulva lesz megnyerhető A lelkészi pályára lépő ifjaknak kitünő alkalmak kinálkoznak a tovább tanulásra. A külföldi utazás egymagában is nagyon kecsegtető.

Vadász József székely atyánkfia nevét e helyen megismertetjük olvasóink nagy seregével, mert azt a jeles cselekedetet mivelte, hogy Csekefalvának 200 korona alapitványt tett, hogy neve mint kepefizetőnek fönn maradjon. Az összeg jövedelme urvacsorai bor beszerzésére forditandó. Az E. K. Tanács köszönettel fogadta az alapitványt.

A kolozsvári énekvezéri állás, amely a leányiskolai igazgató-tanitói állással van egybekötve, — a mint értesülünk — junius hóban fog betöltetni választás utján. Az állással járó javadalmak: 2090 korona fizetés, megfelelő kárpótlék és természetbeni lakás (3 szoba, konyha stb.). A kik jelőltetés céljából jelentkezni akarnak, azoknak szándékukat az egyházközség elnökségéhez (lelkészi hivatal. Kossuth Lajos-u. 9.) kell mielőbb – de legkésőbb junius hó 15-ig — bejelenteniök.

Unitárius tájékozó mint nyári olvasmány. Azok, akik nyári szünetre készülnek igen jó uti társat kapnak a Dávid Ferenc egylet jubiláris könyvében: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* A 193 oldalra terjedő vaskos könyvben 23 cikk vár legjobbjaink tollából. 400 esztendő köréből olyan adatok és eszmék vannak összehalmozva benne a melyekkel foglalkozni kell mindenkinek a ki szeret gondolkozni és tájékozódni. A könyv ára 3 kor.

Aranykönyv.

Ifj. Darkó Áronné és Dézsi Sándorné nagyajtai lakós buzgó egyháztagok a nagyajtai unitárius egyházközség számára egy 90 korona értékü ezüst (belül aranyozott) urasztali poharat ajándékoztak. A nemeslelkü kegyes adakozóknak ezuton is hálás köszönetet mond

Kovács Lajos
lelkész.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Julius 7. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról. 133
Szülők gondja. 134
Tibáld József. Pap Mózes. . . . 136
Nők világa. 139
Tűzhely mellett. 140
El a pohárral. Dr. Boros György. 140
Unitárius élet Budapesten. Ujvári László. 141
Egyházi és iskolai mozgalmak. . 143
Megjött a 20-ik. — Uj lelkészek. — Füzesgyarmatra. — Az érettségi vizsgálat. — Karácsonyfalván. — Egyetemet végzett angol nők. — Unitárius ifjak muzeumi gyüjtőmunkája. — Dr. Tóth György. — A hódmezővásárhelyi. — A tanítók gyógyfürdője. — Kitünő könyveket. — Énekes könyveink. — Egyházköri közgyülések. — A kolozsvári unitárius főgimnáziumban. — Gál Elek. — Az unitárius ifjak tanulása. Házasság. — Temesvárt. — Magyarsárosra. Albertffy Elek — Az egylet pénztárába.
Aranykönyv 146
Köszönet. 147
Mulattató 148
Szerkesztői üzenetek. 148
Boritékon: Hasznos tudnivalók. — Külföldön. — Pályázat gazdasszonyi állásra.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Hasznos tudnivalók.

A közfogyasztásra szánt élelmi vagy élvezeti cikkek elő-, állításával való visszaélések és gondatlanságok megszűntetése végett a következő intézkedések történtek :

Ha valaki a közfogyasztásra szánt élelmi vagy élvezeti cikkbe olyan anyagot kever, melynek az emberi szervezetre való hatását nem ismeri s ha valaki meghal: a cikk előállítója gondatlanságból okozott emberölésben bűnös.

Ha a tejárus elmulasztja meggyőződést szerezni arról, hogy az általa megvett és tovább árusítotott tej vajjon nem hamisított-e: ha a tej tényleg hamisított, gondatlan eljárásával kihágást követ el.

A tej meghamisítása s ily hamisított tej közfogyasztásra való bocsátása két külön kihágás és az elzárási büntetés egy összegben, ellenben a pénzbüntelés külön állapíttatik meg.

A gazdasági- és ismétlőiskolák felállítására nem a hitfelekezet, hanem a község köteles, de csak oly esetben, ha az ismétlőlskolakötelesek száma legalább 40.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Közelebbről egy ifjú ember azt a megjegyzést tette, hogy a magyarországi unitáriusok nagyon konzervativok. E miatt nem terjed a vallásuk és nem ismerik az országban. Ellenben Angliában és Amerikában ők a liberális haladás zászlóvivői. Nem azért jegyezzük föl ezt az érdekes észrevételt, hogy cáfolatába bocsátkozzunk, mert hiszen ilyesmit a tények felsorolásával lehet igazi értékére leszállítani. Följegyeztük azért, mert tudjuk, hogy a nevünket nem viselők között sokan vannak ebben a véleményben, ami azt teszi, hogy ők már túlhaladtak a mi álláspontunkon. Legtöbbje azzal kezdi, hogy nem hiszen személyes Istenben. Mások az egyház szervezetét tartják alkalmatlannak és kerékkötőnek. Nem szabad kétségbe vonni, hogy a jóakaratú birálatnak, még ha fájón érint is, sok haszna van. Az a benső forrongás, amely a fennebbi észrevételt szülte keresi a békítő üzenetet, s mihelyt meghallja, örvendező ujjongásban fog kitörni. Az unitárius vallásra azért hivatkozik, mert úgy sejti, hogy ennek van olyan evangéliuma, amely megváltaná a földúlt lelket gyötrő kinjaitól. Ezt a sejtelmet igazolnia kell a mai és a jövendő unitáriusságnak. Ki kell vinni a vizek mellé, a mezőkre és a hegyekre is az unitárius evangeliumot. Meg kell mutatni az élő szó és irás minden hatalmával, hogy a léleknek megnyugvást, békességet, boldogságot, munkaerőt, becsületes életet, üdvös haladást tud biztosítani ez a vallás, amely a hitet tekinti az élet alapkövének, a tiszta és jellemes életet az istenes ország eljövetele biztosítékának.

—

Naponta tapasztaljuk, hogy a politikai lapok szivesen foglalkoznak vallási kérdésekkel. A felekezeti ügyeket nem bolygatják, de ha az általános érdekü hitkérdésekről valaki ír, azt közreadják.

Az unitáriusok kőzött soha sem volt annyi író, mint most. Mi az oka mégis, hogy a maguk körében nem igyekeznek szólani az unitárius felfogásról, az unitárius mozgalmakról, eseményekről. Hiszen keblí lapjaink bőv anyagot nyújtanak. Az ismeretlenség homályát csak egyesített erővel oszlathatjuk el.

—

Világi papok. Magyarországon világi férfiak nincsenek elfoglalva tényleges papi szolgálattal, mint pld. az angol unitáriusoknál, de mégis sokan teljesítenek papot helyettesítő munkát. Akik idegenek között laknak, maguk a család papjai, s egészen rajtuk fordul meg, ha a gyermekek vallásos érzésben nőnek-e fel, s érdeklődni fognak-e egyházuk iránt. Ezen a téren is sok kitűnő példára mutathatnánk rá. Házi istentiszteleteket tudtunkkal sehol sem tartanak. Pedig milyen szép és jó lenne, ha a vasárnap egyik órájában a család összegyűlne s az apa elolvasna egy imát s egyházi beszédet és közösen elmondanák az urimát. Világi embereinknek meleg érdeklődésébe ajánljuk az unitáriusok vándorszószékét, az „Unitárius Szószéket", amely gazdag tartalmu kitűnő olvasmány.

—

Háromszáz év csak halmozta gúnyját, üldözését és pusztító hadjáratát az unitárius vallás ellen, a XIX-ik és XX-ik században minden új esztendő minden újabb fölfedezés újabb igazságot szolgáltatott a sok szenvedésért s ma már nem is csak a tudományos közvélemény, hanem az egyházak felfogása is. Ma már a Krisztus istensége a Krisztus imádása, a háromságtan, az örök kárhozat, az eredendő bűn, mik miatt egykor üldözték, csak mellékesen szereplő tanok a többi egyházak hitéletében is.

Szülők gondja.

Talán helyesebb volna azt mondani „szülők öröme", mert az évvégi hangulatról van szó. Öröm a szülőnek, hogy hazakerültek a gyermekek. Boldogok, hogy újból együtt van a család s a szegény tanulók kipihenhetik magukat. Az első napon csak a kedveskedés járja.

Igaz, hogy a kiváncsiság nagyon öli az anyát, vajjon jól sikerült-e a vizsga, van-e bukás, mert ha van, mi lesz, ha az apa megtudja. Az apa várja, hogy önként álljon elé a bizonyítvánnyal. Tudjuk, hogyha van mivel dicsekedni, csakhamar elékerül, de ha baj van, valahogy elkerülik a kérdést néha két-három napig is.

Az „elégtelen" elrontja az egész nyarat. Vége a víg szünetnek, de nincs vége-hossza a szemrehányásnak, dorgálásnak, panasznak. A „tanár" mindig szerepel a megzavart családban, mert

akárhogy smint, az elégtelent mégis csak a tanár adja. „Ha nem volna olyan igazságtalan, ha nem haragudott volna a fiúra, ha többször felszólította volna, s ha . . . ha . . . ki tudná megmondani, még hány „ha“ nem lett volna, akkor a fiú ebből is éppen olyan jól átmehetett volna“. Talán ennél a pontnál jutnak némi pihenőhez, mert hiszen „a fiú elég jó, elég szorgalmas volt, de nem tehet róla, ha „megbuktatta“.

Egészen elszomorító, milyen nagy harc folyik a családokban amiatt az elégtelen miatt ime már hatvan esztendeje, vagyis mióta az érettségi, s azzal együtt a mostani osztályozó osztrák rendszer életbe lépett. Tanügyi körökben komolyan gondolkoznak a vizsgák eltörléséről. És valóban vajjon nem lehetnénk-e el az osztályvizsgák nélkül? Vajjon nem felelne-e meg jobban a felvételi vizsga az új intézetbe lépéskor? Nem volna célszerűbb, hogy csak az jelentkezzék vizsgára, aki segély elnyeréséért folyamodik?

A bizonyítvány helyett a tudást kellene célul tűzni. A tudást írásbeli feleletekből lehetne bizonyossággal megítélni. Nem kellene, hogy a „nem tudás“ bukást jelentsen, hanem alaposabb és gondosabb tanulást.

A kérdések mélyére e helyen nem nyúlhatunk le. A szülőknek is, a tanulóknak is azt tanácsoljuk, igyekezzenek biztosítani és szerezni az eddiginél jobb és bővebb tudást, mert olyan tanár még nem volt, aki a tudást tudatlanságnak mondotta volna.

Volna a szülőkhez még egy másik szavunk is. Az unitáriusok két gimnáziumot tartanak fenn óriás áldozatokkal. Miért? Azért, hogy az unitárius szülők gyermekei otthonra találjanak, jó nevelésben részesüljenek, jó és előnyös ellátást kapjanak.

Mi az oka mégis, hogy a gimnáziumban tanuló unitárius ifjaknak csaknem felerésze idegen intézetben tanul? Egyik fő ok, hogy a szülők más intézet mellett, azzal egy városban laknak, s gondoskodhatnak gyermekük személyes felügyeletéről, ellátásáról. Az ilyenek a távollevőknek felét is aligha kiteszik. Miért nem jő hozzám a többi? A tanítást, a felügyeletet, az ellátást, elbánást nem tartják jónak, megfelelőnek? Ha akármelyik ok vezetné a távolmaradásra, azt egyenesen ők az unitárius szülők tudtára kellene adják intézeteink előljáróinak azért is, hogy változtassanak a helyzeten, lehetőleg azért, hogy meggyőződjenek a valóról.

Amelyik unitárius ember csak a távolban panaszkodik, hibáztat, vádaskodik, nem igazán jó unitárius. Mi unitáriusok oly kevesen vagyunk, hogy mindenkinek van tenni, javítni, védeni valója és azt nem volna szabad elmulasztani.

A szülőknek kivétel nélkül elsőrendü kötelességük, hogy fiaikat adják a mi intézeteinkbe, mert csak akkor felelnek meg igazán a nevöknek.

A szülő gyermekeivel és gyermekeiben építi az egyházat.

Tibáld József.

(1856—1912.)

Lelkészkarunkra a közelben ugyancsak rájárt a kérlelhetetlen halál, közülök többet elragadott, némelyiket fiatalon, másikat java férfi korában. Utóbbiak sorában volt Tibáld József homoródújfalvi lelkész. E sorokat az ő áldott emlékének szenteljük. Tibáld József kevéssel halála előtt nejével közös akarattal egyházunk oltárára hozott szép áldozatával jóltevőinek sorába lépett, magának örök életet biztosított, méltó és illő tehát a róla való kegyeletes megemlékezésünk. 1856. dec. 16-án Sepsikőrispatakon, Háromszékmegyében született nemes székelycsaládból. Szülői Tibáld Lajos és Tibáld Ágnes voltak. Szorgalomban, takarékosságban, józan életbölcseségben, egészséges életévekben, családi gondoskodásban, közügyszeretetben, egyházias buzgóságban maguk a szülők kiváltak. Ezen szép tulajdonságok csiráit a jó gyermek szülőitől örökölte. Elemi oktatását szülőfaluja iskolájában nyerte. Középiskolai tanulását a sepsiszentgyörgyi református kollegiumban kezdte, I—III. osztályt itt járta, a IV—V. osztályokat a székelykereszturi, VI—VIII. osztályokat pedig kolozsvári középiskolákban végezte. Itt tett érettségi vizsgát 1876-ban. A jobb és élénkebb természetű tanulók közé tartozott mindig. Papi pályára lépett. Papnevelő intézetünkben 1879-ben papi oklevelet nyert. Érdemére legyen irva, a tiszta székely eredetiséget, jelleget, természetességet tanulókorában is megőrizte, kedvesen, találóan juttatta kifejezésre. Jóravalósága, életrevalósága, takarékosság iránt való hajlama, különböző irányokban mutatkozó érdeklődése már tanuló korában látható volt eljárásaiban, életrendjében. A meleg baráti szeretet is szép vonásai közé tartozott, amit életén át híven megőrzött és ápolt.

Kolozsvári főgimnáziumunknál mint végzett papjelölt 3 iskolai éven át (1876—1879.) gazda, majd rövid ideig ellenőr és egy évnél tovább a 4. elemi osztálynak tanítója volt. 1881. jan. 1-től székelykereszturi gimnáziumunknál köztanító és iskolafőnök lett. Ez utóbbi helyen állásaiban 1883. jun. végéig maradt.

1883. nyarán a muzsnai egyházközség hivei közös akarattal és elhatározással lelkészüknek választották meg. Állását 1883. aug. 3-án foglalta el. Az Úr szőlőjének hív munkása lett, pásztor és nyáj egymásra találtak. Mindkét részről folyt a lelkes munka. Az ifjú lelkész nemes ambicióval telt lélekkel dolgozott, a hivek szeretete követte lelkes munkájában. E szeretet, közmegbecsülés lelkesedését fokozta, neki szárnyakat adott. Munkakedve, megelégedése, lelkesedése még teljesebb lett, amikor még ez évben nőül vette Petke Vilmát. Szivük, lelkük összefort, egymást boldoggá tették, az élet küzdelmeiben megerősítették. Példás életük jótékonyan

vonzó hatással folyt be az egyházközség, sőt az egész falu népére. Elvül vallják a munka nemesít. Ez elvet szorgalmas munkában meg is valósítják. Az élet gazdasági irányára is kiterjesztik figyelmüket. Munkakörükbe az okos, takarékos gazdálkodást is felveszik. Szorgalmaskodnak, magzatok reménye is táplálja, a szorgalomban előre viszi. E reményükben azonban csalódtak. Gyermekkel nem lévén megáldva. Muzsnán 1888. november haváig buzgolkodnak. Ekkor Homoródújfalura költöznek. A buzgó pap az egyházközségben is tovább alkot, lelkes munkájának nyomában áldás fakad, az egyházközség vagyonban gyarapszik, vallásos buzgóságban erősbödik, szellemi világossága tágul. Gazdasági téren is az új elvek, új irányok, új ismeretek teret hodítnak. Vallás-, erkölcsi, szellemi, értelmi és gazdasági képén meglátszik a jó pap buzgó munkájá-

Tibáld József.

nak hatása. E hatás folyton bővül, mert a jó papné itt is karöltve munkál erre férjével, az ő szivélyességével, előzékenységével, kedvességével, megnyerő, bizalmat keltő modorával. Ez áldásos munka csendben, zajtalanul folyt le. Az idő gyorsan eljárt. A lelkes pap és lelkes papné boldog házasságuk 25. évében a köri papságnak, rokonoknak és jóbarátoknak a környezetében híveik örömére 1908-ban ezüst menyegzőt ültek. De fájdalom, a buzgó pap betegeskedni kezdett. Betegsége egyre növekedett, testét sorvasztotta, buzgóságát, jóakaratát azonban gyöngítni sohasem tudta. Több mint 6 évig tartó betegeskedése alatt erős akarattal vezette nyáját, ritka lelkiismeretességgel végezte a reája bizottakat. A jó feleségnek férje iránt való hívséges szeretete, finom lelke, hűsége férje hosszas betegeskedése alatt tünt ki teljes nagyságában. Férjével ő

igazán vele türt és vele szenvedett a kínteljes években. A lelkes pap végre, a leggoudosabb ápolás mellett is egészségét vissza nem nyerhetvén, 1911. végén nyugalomba kellett, hogy vonuljon. Régebben tanácsolták orvosai ezt neki, de munkaszeretete, erős akarata ezt neki nem engedte, valameddig nagy betegsége az ágyba nem döntötte. Az udvarhelymegyei takarékpénztár részvénytársaság homoródoklándi fiókintézetének aligazgatója volt. E minőségében is nagy szolgálatot tett a székely népnek, a Székelyföldi közgazdaságnak.

Hosszas szenvedés után 56. életévében, lelkészi szolgálatának és boldog házasságának 28. évében márc. 7-én elhalt. Nagy részvét mellett a sepsikőrispataki temetőben helyezték örök nyugalomra. Szülőfalujába, övéi közé kivánkozott. Emléke köztünk maradt és fenn is fog maradni örökkön örökké. Emlékét nem holmi porladozó márványkő őrzi, hanem a közművelődés oltárára tett áldozata. Nemes lelkű nejével egyetértően ez év január havában tett végrendeletükben munkás életük gyümölcsét legnagyobb részben az unitárius egyház tanintézeteinek hagyományoztak, és pedig 8000 K-t hagytak a székelykereszturi, 4000 K-t a kolozsvári gimnáziumoknak, 4000 K-t a kolozsvári papnevelő intézetnek. Kamataikat családjaikból származó rokon tanulók élvezik vallási különbségre és előmenetelre tekintet nélkül, ha ilyenek lesznek, ellenesetben szegénysorsú jó előmenetelű unitárius tanulók kapják. A sepsikőrispataki unitárius egyházközségnek 500 K-t hagyományoztak. Kamatjövedelmének egy része sirjok gondozására fordítandó, a fenmaradó része tetszés szerint az egyházközség céljaira használandó föl. Ha a fent nevezett hagyományi összegeken felül mindkét fél elhalálozása után hagyatékként készpénz marad fenn, azt felerészben a megboldogult hagyományozó testvérei vagy azok leszármazói kapják törzsenként egyenlő arányban, a másik fele pedig szintén egyenlő arányban a kolozsvári, a székelykereszturi unit. gimnáziumokat és a sepsiszentgyörgyi református Mikó-kollegiumot illeti.

Ezüst mennyegzőjük alkalmával a jelenlevő lelkésztársak egymás között gyűjtést indítottak, 60 K-t gyűjtöttek össze és azt Tibáld József és neje Petke Vilma alapítvány cimen a homoród-újfalvi iskolának adták át oly célból, hogy kamatjövedelméből a jó tanuló iskolás gyermekek vizsgák alkalmával jutalomkönyvekkel jutalmaztassanak. A barátságnak szép megnyilatkozása. Ez összeget a jubiláló házastársak 200 K-ra emelték.

Fentiekben egy derék emberünk életképét mutattam be. Szép kép. Egy lelkes, munkás, szerény unitárius papot látunk benne, mellette a hozzá méltó derék papnét, a jó feleség mintaképét. E képet ne feledjük, magunk előtt tartsuk. Tanuljunk róla. Legszebb törekvésünknek ismerjük életünket úgy leélni, hogy tetteinkkel mi

is íly képet biztosíthassunk magunknak, erre legalább is buzgón igyekezzünk. Az ifjú nemzedék, a tanuló ifjúság kebelében folyton hálás érzelmek éljenek e nemcs jóltevő iránt, aki a tanulóifjúságért a nemzet virágáért áldozott. Hálánkat, tiszteletünket terjesszük ki életben levő áldottlelkű özvegyre is, s kivánjuk, hogy a földi életnek még sokáig legyen részese.

Pap Mózes.

NŐK VILÁGA.

„Karácsonfalvi Unitárius Nőegylet" évenként mind-mind több jelét adja az ő életrevalóságának s ennek tudatában a vezetősége is mindent elkövet a magasztos nemes cél elérésére. Karácson első napján este szép karácsonyfát állított az iskola belső nagytermében, ajándékot kaptak a gyönyörüen ékesített karácsonfalvi fenyőfáról az iskola összes növendékei s a nőegylet tagjai nem iskolaköteles gyermekei. Benczédi Mózes énekv. tanító vezetése alatt énekelt az iskolai növendéksereg, közben szavaltak, megnyítót, illetve bezárót mondottak Demeter D. lelkész és Kelemen Lajos ig.-tanító. Husvét másodnapján este leány és legény műkedvelőkből alakított társaság adta elő a „Kintornás család" népszinmüvet nagy erkölcsi s anyagi sikerrel. A községház nagyterme úgy megtelt, hogy ünnep utáni vasárnap estve ismételni kellett azok kedvéért, kik helyből, vidékről — husvétban — nem fértek be. A siker oroszlánrésze Demeter Denesné nőegyl. elnököt, Barabás Irma és Déák Róza k. a. egyl. titkárokat illeti, de kijár bőven a szereplőknek is. A nőegylet farsangi bálja is, mely értéktárgyak kisorsolásával volt összekötve, fényesen sikerült. A nőegylet a konfirmáló nőnövendékek részére 8 drb. „Konfirmációi Emlék"-könyvet vásárolt, konfirmált 14 fiú, 8 leány, fiúk az egyh. község ajándékából kapták. Templomi használatra 10 drb énekeskönyvet hozatott. Szintén az egylet munkásságát dicséri, hogy elhunyt tagjai koporsójára minden esetben koszorút eelyezett.

Csak előre! Növekedjék, gyarapodjék és virágozzék. Ez meg is történik, mint ismerjük a vezetőség nemes buzgóságát és a tagok érdeklődését.

TŰZHELY MELLETT.

Mit tanulnak a fiatalok?

A nyári két hónap alatt „fennmaradnak“ a fiatalok a templomban. A tiszteletes ur *vasárnapi iskolát* tart velük. „Anyjuk“ a multkor ott maradt volt és nem bánta meg, mert igen szép dolgokat mondott el a „tiszteletes“ ur. Nem is hitte volna „anyjukom“, milyen szépen tudnak énekelni a mi fiaink. Neki ugy jött, hogy a leányok tán még hangosabban fujták, mint a fiuk. A Nagy Lajosék diák fia is ott volt. Látszik, hogy diák, mert ő legjobban tudott felelni, mikor a tiszteletes úr kérdezte. Egyszeribe megmondotta, hogy az unitárius vallást János Zsigmond fejedelem 1568-ban az országában olyan törvényes vallássá tette, amilyen a többi volt. „Apjuk“ sem bánná meg, ha vagy egyszer „fennmaradna“.

El a pohárral.

Kolozsvárt a Kossuth-asztaltársaság estélyén a Kossuth pohárral április 19-én mondott köszöntője dr. Boros Györgynek.

El a pohárral, gyöngyeit bár
Fényes habokban hányja föl,
Csak hiu álmokat idéz már
Lelkemben, mult idők, a mult idők felől.
S tükrében, tiszta fénye mellett,
Mint egy bűbájos üvegen,
Vesztett reményt, kihalt szerelmet
Mutat fel árnyakul nekem.

Vesztett remény és kihalt szerelem. Semmi más. Legfönnebb egy név még . . . Akadt e hazában magyar ember, aki nyilvánosan megvádolta Kossuth Lajost és beakarta bizonyítani, hogy az ő hazaszeretete hitvány, hiu ábránd és önzés volt. Amikor ez a vád végig járta a hazát, megérezte a honfi szív, hogy nagy vihar volt, amely kidöntötte a nemes fenyőt és élethez juttatta a bogáncskorót.

Szörnyüséges lesz az a kép, amelyet Kossuth Lajos halála után száz évvel fog készíteni az akkori művész a mozgószínház számára. Első jelenet lesz a temetés, melyet a magyar nemzet a turini remetének rendezett. Az út szélén, hol a gyászoló nem-

zet elvonul, egy jegenyefán ül a Mátyás király hollója s szárnyából egy tollat rá dob a gyászkocsira. Aki olvasni tud, akkor magyarul, azt fogja leolvasni a tollról: Mátyással kihalt az igazság, te pedig a hazai földbe viszed a reménységet. A gyászmenet megállójánál egy tépett, rongyos varjura lecsap egy ismeretlen sas és éppen akkor ragadja el, amikor háromszor elkiáltja: kár, kár, kár!

A kép többi részén sok tarka furcsaság fog látszani, melyekből most még csak azt lehet kivenni, hogy Budapestet Bécscsel egy villamosvonat köti össze s a fölött száz meg száz rézsodronykötél fut föl a császárvárosba és állandóan csúsznak le rajta a gyári ipartermékek kosarai, alatta a tehervonatokban kocognak a hizott magyar ökrök hosszú szarvai. Egyik kép véres csatát mutat, melyből csak egy vörös zászló látszik ki. A zászlón e szavak: éljen a népjog! A bécsi burgban és a budai várpalotában össze lesz állítva Hammurabitól az utolsóig minden uralkodó viselt dolga és a budai terem végében mutogatni fogják a mumiáját annak a magyarnak, aki még a XX-ik század végén is hinni merte, hogy él magyar, áll Buda még!

Ez a megtépett magyar fogja elmondani az utolsó köszöntőt a Kossuth-serleggel és így fog szólni az ábrándos lelke előtt megjelent magyarokhoz: Üdvözöllek testvéreim, jó magyarok! Ti hivek voltatok a Kossuth halála napjához, ti nagy dolgot miveltetek, midőn megjelentetek a fehér asztalnál és éltettétek az én ős atyám, Kossuth Lajos szellemét. Szomoru hírt viszek nektek innen a földről: Kossuth Lajos nem támadott fel a magyaroknak soha, miért, oh miért engedtétek meg, hogy haza hozzák Kossuth koporsóját, miért engedtétek meg, hogy haza hozzák Rákóczi porait. Ime, most már csak halott magyarotok van, de élőtök egy sincs. Én is távozom innen, ahol idegen, nemzetközi, élettelen, sivár elegy-belegy minden.

Mi volt ez? Egy viharos éjszaka nehéz álma. Miért is mondám el önök előtt kedves uraim, akik mindannyian hű magyarok, akik hiszik, hogy lesz még egyszer ünnep a világon.

Ne csak higyjük! Cselekedjünk és tegyünk szent fogadást hazánknak, Istenénkül nem fogunk imádni mást

Föl hát a pohárral, éltessük Kossuth Lajos szellemét itt és mindenütt addig, amig megvalósul szerte a hazában.

Unitárius élet Budapesten.

Május hó másod vasárnapján tartotta a cseléd otthon utolsó felolvasó ülését. A XXV. zsoltár éneke után Józan Miklós esperes mondta el a „Miatyánkot". Ujvári László egynehány legendáját

olvasta fel. Ezzel a felolvasások sorozatát bezárta az egylet, de a munka — délutánokon serényen tovább folytak és eltartanak junius végéig. Nevezetes napja volt a Dávid Ferenc Egyletnek, amikor a Bethlen Gábor-kör jubileumán részt vett. Az ünnepélyes zászlóavatást megelőző hálaadó isteni-tiszteleten részt vett Józan Miklós unitárius esperes is. A Kálvin-téri református templomba gyülekeztek a három (ez alkalommal már három) protestáns egyház eivői, hogy egy szivvel lélekkel ünnepeljenek. Ricsey György Mendelsohn: „Praeludiumát" játszotta orgonán s utána a dyülekezet énekelte „Jövel Szent Lélek Ur Isten" és „Menybéli felséges Isten" cimű énekeket. Kaczián János ág. hitv. ev. esperes mondott imát. Ezután Ricsey György Bossi: Cansoncináját orgonálta. Haypál Benő református lelkész tartott prédékàciót békét és megértést és lelki hitet hirdetve. Józan Miklós unitárius esperes tartott záróimát. Ezután a közönség énekelte a „Te benned bíztunk eleitől fogva" éneket és Ricsey György Bossi Maria Festivát orgonálta. Ez a müsor száraz leírása. Az a lelkesedés, az a szeretet, ami a lelkeket áthatotta: leírhatatlan.

Végül a junius hóba tartott közgyűlésről kell még megemlíteni Az idén is megtartotta az egylet havi felolvasásait novembertől áprilisig. D. Kiss Ernő, Borbély Sándor, Perczelné Kozma Flóra, Dr. Sztheló Kornél, Dr. Wass Miklós, Dr. Zsilinszky Mihály tartottak az idén fölolvasást. És a müsort jeles művészek és müvésznők tették teljessé énekükkel, orgonajátékukkal és szavalatukkal. A Cseléd-otthonban is látogatottak voltak a felolvasások, sőt a háziipari tanfolyamnak 20—30 cseléd volt a tagja, kik örömmel tanulták meg a berliner munkát. Ezekben számoltam be a Dávid Ferenc-egylet erkölcsi sikerét. Az erkölcsi siker mellé anyagi siker is járul. Az egylet vagyona: 3252 K 71 f. A vagyon áll: Ürmössy Miklós miniszteri tanácsos alapjából: 1351 K 17 f, az alapító tagok alapjából: 970 K 86 f., készpénzben 870 K 73 f., és a kamatok 59 K 95 f. A tavalyi bál tisztà jövedelme 352 K 41 f. Nem volna teljes a tudósítás, ha meg nem emlékezném arról, hogy özv. Bogyay Kálmánné belépett az alapító tagok közé és Perczelné Kozma Flóra s Józan Miklósné látták vendégül a Cseléd-otthonba megjelenteket. Fogadják e helyen is köszönetünket.

Ezekben akartam megemlékezni a budapesti unitárius életről az évzárás alkalmából Adja az Ég Ura, hogy a jövő évet még több reménységgel nyithassuk meg és még több eredménynyel zárhassuk le, mint az ez évit.

Budapest, 1912. junius 18.

Ujvári László.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Megjött a 20-ik. Lapunk 6-ik számában megírtuk, hogy a 19-ik örökös alapító után jönni fog a 20-ik. Jóslatunk bevált, mert a lelkes unitárius Imreh József, ez az igazi világi pap, azonnal írt, hogy a 20-ik helyet tartsuk fenn neki. »Nem születtem ezrekkel bírónak — írja, de szerény tehetségem szerint mindenütt jelen szerettem lenni, ahol adakozni kellett az egyházi téren... Mondhatom, hogy egyházi lapjaink szelleméből táplálkozom, s ezek után találok vigaszt nagy megpróbáltatásaim közepette.« A 21-ik hely is immár be van töltve. Nagyiklódi Tischler Mór befizetett 100 koronát. Eddig is előfizetője volt lapunknak. Hogyne örvendenénk a jószivü adakozóknak, mikor immár megnyílt az út a 25-ik helyhez. Biztosítjuk olvasóinkat, hogy mihelyt az előtte levő hézag betelik, a 25-ik azonnal jelentkezni fog.

Uj lelkészek. A tanév végén három ifju nyert minősítést az unitárius lelkészi pályára. Bárka József jeles eredménnyel, Gál Mózes és Sebe Ferenc. Gál Mózest a főtiszt. püspök ur immár ki is nevezte Lókodra lelkésznek. Bárka József füzesgyarmati lelkész lesz és Sebe Ferenc szentpéteri.

Füzesgyarmatra a főtiszt. püspök úr kinevezte rendes lelkésznek Bárka József lelkészjelöltet. Bárka r. katholikus theologiákat végzett s a mult évben lépett be egyházunkba. Egy évig volt rendes tagja theologiai intézetünknek Kitünő tanulónak és jeles szónoknak bizonyult. A kolozsvári egyházközség egy félévig segédlelkésznek alkalmazta, mialatt hallgatóit meghódította. Jó reménységgel nézünk alföldi missziója elébe.

Az érettségi vizsgálat junius 28-án fejeződött be az unitárius főgimnáziumban. A legszebb vizsgák közé tartozott. Jelesen 6, jól 11, egyszerüen 15 érett és két hónapra javítóra utasíttatott 4. A báró Petrichevich-Horváth K. főgondnok 200 K jutalmát Engel Rudolf, 50 K-t Benedek Gábor nyerte. A kormányképviselője Dr. Vass Miklós kaposvári főgimn. tanár, a vizsgálat elnöke Kozma Ferenc isk. f. ü. gondnok volt.

Karácsonfalván jun. 9-én d. e. ünnepi istentisztelet volt a király koronázása 45-ik fordulata alkalmából. Demeter D. lelkész buzgó imát és hazafias szetlemü beszédet mondott nagy templomi közönség előtt. D. u. az Erzsébet-téren, az emlék körül szintén lelkes ünnepe volt az iskolának. Harmonikus ének után Demeter D. lelkész, gond. elnök megnyitó beszédet tartott, elmélkedvén a „fákról és madarakról". Kelemen Lajos ig. tanító alkalmi imádságot mondott s fogadalmat tétetett a nagyszámu iskolásokkal, hogy a fákat ápolják, a hasznos madarakat védik. Benczédti Mózes tanító bezárta a megható ünnepélyt. Több iskolás növendék szavalt s volt szép ének is.

Egyetemet végzett angol nők. Az angol nők a tudományok tereit hatalmasan ellepték. A londoni egyetem kibocsátott eleddig két ezer baccalaureat a szépművészetből, hatszázat a természettudományokból, száznyolcvan nyert Magister fokozatot a szépmüvészetből, százhetven lett baccalaurea az orvostudományokból, hat lett magister a sebészetből, négy baccalaurea a jogból, négy a hittudományokból, három doktor az irodalomból, három baccalaurea a zenéből és kettő doktor jogból.

Unitárius ifjak múzeumi gyűjtőmunkája. Két és fél évvel ezelőtt kolozsvári kollégiumunk nehány végzett ifja érettségi vizsgája után Kolozsvárt néprajzi tanfolyamot hallgatott s mindjárt azon az őszön igen szép gyűjtést szolgáltattak be az Erdélyi Múzeum néprajzi gyűjteményébe. Az első gyűjtők közűl Izsák Lajos és Adorjáni Ferenc tüntek ki leginkább, akiknek az E. M. E. választmánya külön köszönetet nyilvánított. Igen jó gyűjtése volt Bágyonból Balogh Gábornak is. Most az E. M E. 1911-i Évkönyve újra hárorom gyűjtőnek hozott szép elismerést. Ott olvassuk a néprajzi gyűjtéssel kapcsolatban a következő sorokat. „Különös elismeréssel Pap Ferenc, Izsák Lajos és László Péter müködéséről kell megemlékezni, akik Kobátfalván és Medeséren dolgoztak. Gyüjtésük javarésze a házberendezésre vonatkozik "

Dr. Tóth György törv. biró a bölöni tanulóknak jutalmul küldött 8 drb énekes könyvet. Kisgyörgy Tamás ig. tanítónk köszönő szavai: »ilyen s ehez hasonló jóságos gondolatra, fáradságra és áldozatra csakis oly egyén képes, kit önzetlen faj- és nemzetszeretet, soha el nem évülő szülőföld- és hitszeretet vezérel, ki miveltségénél és kikűzdött magasabb állásánál fogva magához szeretué ölelni hitrokonait, székelytestvéreit. Kedves biró úr! A jó kselekedet által támasztott benső örömmel nincs boldogabb érzelem. Nemes cselekedete eme jutalmát hosszú időn át élvezze, hála és köszönet érte.«

A hódmezővásárhelyi templom képét közli a »Christian Life« cimű londoni unitárius lap. A képen felismerjük Kováts József gondnokot, Barabás István lelkészt, Boros Áron tanítót. Willans J. B., aki a felavatóünnepélyen jelen volt, egy pár találó megjegyzést írt a kép mellé.

A tanítók gyógyfürdője, üdülő és gyermek nyaraló-telepe létesítésére a közoktatásügyi miniszter évi 2000 K államsegélyt engedélyezett. A közoktatásügyi kormánynak ezen nagy jelentőségű erkölcsi és anyagi támogatása teljes mértékben biztosítja a gyógyfürdő és üdülőtelep kiépítését. A gyógyfürdőt a tanítók, a legminimálisabb árszabással a székelyudvarhelyi Szejke fürdőn már megnyitották, s ennek prospektusa mindenre nézve teljes tájékozást uyujt. Ugy a fürdő, mint a részvénytársaság ügyére nézve minden megkeresés Gyerkes Mihály ig. tanító cimére Székelyudvarhely, küldendők.

Kitünő könyveket ingyen küld lapunk szerkesztüje azoknak, akik a postai költségre 20—20 fillért beküldenek. A könyvnek címei : *Szabadelvü vallásos gondolkozás. Vallás és szabadság. Vallás, hit és szabadság.* A három kötet hatvan jeles iró kitünő gondolatait tartalmazza. Csak korlátolt számu példánynyal rendelkezünk. A kötetek külön-külön rendelhetők meg.

Énekeskönyveink és más egyházi kiadványok kezelését a könyvtártól Kelemen Lajos tanár, egyházi levéltáros vette át. A megrendelések ezután ide intézendők. Öt példánytól kezdve a megrendelt müveket bérmentve küldik.

Egyházköri közgyűlések ideje junius vége és julius hónap A háromszéki és küküllői körök lapunk megjelenésekor már túl is lesznek rajta. A tárgysorból itélve mindenik érdekes és élénk lesz.

A kolozsvári unitárius főgimnáziumban az 1911/12-ik évben tanult 339 növendék, unitárius 210, ref. 26, r. kath. 26, g. kath. 2, ág. ev. 18. g. kel. 3, izr. 54. Ezek közül magyar 334,

oláh 4. német 1. Jó magaviseletű volt 295, szabályszerü 28, kevésbbé szabályszerű 1. Egy órát sem mulasztott 60. Jeles volt 19, jó 56, elégséges 202, egyből elégtelen 31, kettőből 17. többől 14. A gimn. tanulók segélyére és ösztönzésére fordíttatott 28 539 K 79 f.

Gál Elek nyárádgálfalvi lelkész 40 évi szolgálattal nyugalomba vonul f. évi október 1-vel. Az E. K. Tanács a nyugalmazási kérést ajánlattal fogja a főtanács elébe terjeszteni. A derék lelkipásztor ily huzamos szolgálatával egyháza teljes méltányolását érdemelte ki.

Az unitárius ifjak tanulása nagy mértékben meg van könnyitve. A lelkészi pályára készülők teljesen ingyen lakást élveznek, élelmezésükre az 1911/12. évben 1844 kor. 80 fillér fordíttatott, légációból (templomi szolgalat) 1600 koronát kaptak. Ez évi segélyük 5336 kor. 14 f. tett. Egy személyre 381 kor. jutott az ingyen lakáson kívül. E mellett pályadíjul ki volt tüzve: 1060 kor. Külföldi tanulmányi segély volt Angliában két intézetnél majdnem 5000 kor Német egyetemek látogatására 1000 korona. Ez összeg csak minden második évben élvezhető.

Házasság. Marossy Márton Hom.-keményfalvi lelkészünk junius 4-én eljegyezte Kiss Ágnes kisasszonyt, néhai Kiss András ny. tanitó kedves és müvelt leányát.

Temesvárt, hol a Dávid Ferenc idejében Karádi Pál az alföldi püspök lakott, az unitáriusok dr. *Barabás* Ábel főgimn. tanár, volt abrudbányai lelkész vezetése alatt tömörültek. A feluöttek és gyermekek annyira megszaporodtak, hogy pünkösd hétfőjére konfirmációra hivták meg köri esperes Józan Miklós afiát Az ünnepélyre Szabolcska költő-pap nagylelkűen átengedte templomát s ő maga is részt vett az urvacsora osztásban. Józan Miklós afia prédikált, dr Barabás kérdezte ki a konfirmálókat. Az unitáriusok nyilvános fellépése esemény számba ment Temesvárt s rendkívüli érdeklődés kisérte.

Magyarsárosra beköszöntött új lelkésze Székely Tihamér volt pipei lelkész. A hivek nagy szeretettel fogadták, ő beköszöntőjében igazolta, hogy érdemes volt a bizalomra Édes atyja Székely Zsigmond kálnoki lelkész beiktatójában atyai áldásaival halmozta el. Az új lelkésznek nemcsak otthonra, hanem Amerikára is ki kell terjesztenie figyelmét, mert hiveinek nagyrésze ott lakik. Sikert kivánunk!

Albertffy Elek fodrás egészen váratlanul elhunyt Kolozsvárt junius 17 én 52 éves korában. A légcsőbe szaladt kis morzsa őlte meg az ebédlő asztal mellett. Szorgalmas iparos és buzgó egyháztag volt.

Az egylet pénztárába a f. évi április hó 24-től junius hó 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Benke Elek Székelykeresztur 912-re, Fülöp Mózes Medgyes 909 910-re, Lengyel Ferenc Piski 912-re, László Sándor Sárbogárd 910—911-re, ifj. Bardóc Ferenc Torda 912-re, Pál Sándor Barót 911 - 912-re, dr. Sükösd Zsigmond Hosszufalu 905-914 re, Csia Béla Brassó, Kun Ádám, Kun Sándor Kolozs 912-re, dr. Sándor Balázs Budapest (912—913-ra), özv. Abrudbányai Béláné, Árkosi Lajos, Antónya János, Ambrus Dezső, Ambrus József, Árkosi József, dr. Borbély István, Belle Lászlóné, Benkő Mihály, dr. Boros Györgyné, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Csegezy Árpád, Dánffy Alfréd, Deák Lajos, özv. Dengyel Jánosné, Dávid Albertné, dr. Engel Gáborné, dr. Ferenc József, Farkas Vilmos, Fekete Gyula, Finta József, Fangh Erzsébet, dr. Gál Kelemen, Gámán Dezső, Gyulay Árpád, dr. Gál Zsigmond, Gál Jenő, dr. Gyergyay Árpád, Hadházy Sándor, özv. Haller Rezsőné, Hidegh Mihály, Hidegh Mihályné, dr. Hintz György, dr. Hintz Györgyné, Hegyi Gyuláné, Incefi Tamás, Kozma Ferenc, Kovács Gézáné, dr. Kenessey Béla, Kelemen Lajos, özv. Kántor Józsefné, Lakatos Ferenc, Léhman Róbertné, László Gyula, Losoncy Albert, dr. Lukácsi József, Lendvay Emil, Macskási Lajosné, Magyari Mihály, dr. Mikó Imre, özv. Mikó Imréné, Mina János, Müller Gyula, özv. Májay Istvánné, Móric Már-

ton, dr. Nyiredy Gézáné, Nagy Gyuláné, Nyirő Gézáné, Orbók Ferenc, Pákey Lajos, Pálfi Márton, Pál István, dr. Pálfi József, Puskás Lajosné, Schuster Emil, Szilágyi József, özv. Simon Ferencné, Somlyai Mihály. Szilágyi Béla, Síncky Julia, Tischler Mór, Pál György, Bereczky Zoltán, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvy Albertné, dr. Tóth György, Tamás Lajosné, Turcsányi Gyula, Ürmössy Tivadar, Ürmössy Károly, Ürmössy Károlyné, Wass Domokos Kolozsvár 1912-re. dr. Veress Vilmos 907-re, dr. Váradi Aurél, Végh Mihály, Varga István 912-re, Vass Pál 911—912-re, Vári Albert, Zsakó István, Zoltán Albert, Zsigmond Károly, Binec Sándor, Fekete Ferenc, Gothárd Sándor, Guzner Gyula 912-re, Jakab Géza 913-ra, Keresztély Mózes, Lőrinczy Dezső, Péter György, Simon István, Sámi Lászlóné, Szentpéteri Gyuláné, Székely Eerenc, Török Julia, Vass József, Vass Zsigmond, Tóth Birike Kolozsvár 1912-re.

Előfizetői díjat fizettek: Bokacsek Józsefné Zsidve 908–909-re, Kelle Arthur Liptóujvár 912–917-re, Péterffy István Alsóárpás, özv. Bogri Józsefné Bodola, Lukács Géza Debrecen, Szinte Ferenc Sepsikőröspatak, Ambrus Dezső, dr. Balázs Ferenc, Barabás Miklós, Elekes Jánosné, dr. Ferenc Áron. Fazakas Ferenc, Kovács Gábor, László Domokosné, Osztián József, dr. Polc Rezső, Reitter Aladárné, Szőnyi Gáborné, Ürmössy Jenő, Weress József Kolozsvár 912 re, Ürmössy Kálmán 911—9 2-re.

Alapítói díjat fizettek: Raffaj Zsigmond Verespatak 50 K-t és Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár 100 K-t.

Az U. K. céljaira ajándékozott Kelemen Árpád Székelykál 12 K-t. Fogadja az egylet köszönetét, Kolozsvár, 1912. junius hó 20-án. G á l f i Lőrinc, pénztárnok.

Aranykönyv.

A homorodszentmártoni unit. egyházközség részére 1910-ben ajándékoztak a következők: Beke János és neje Csáki Lidia egy nagy gyásztakarót finom szörmekelméből, hogy nagypénteken és temetkezések alkalmával az úrasztalára tétessék, 40 K. Husvéti szent ünnepekre úrvacsorai kenyeret Beke Péter és neje Miklós Zsuzsánna adtak, értéke 1 K. Ugyanekkor bort a fogyasztási szövetkezet 4 K. Bencze Ferenc és neje Sándor Rebeka az eklézsia javainak gyarapítására 5 K. Pünköstkor urvacsorai kenyeret Dombi Gyula 1 K. Ugyanakkor úrvacsorai bort a fogyasztási szövetkezet 4 K. T. Bocz Elekné sz. Dombi Krisztina egyetlen leánya t. Baczó Gáborné sz. Kádár Eszter emlékére ajándékozott az egyház pénztárába oly célból, hogy annak évenkénti kamata úrvacsorai kenyér és bor beszezésére fordíttassék, az összeg 100 K. Ugyanerre a célra özv. Kerekes Istvánné sz. Molnár Juliánna 50 K. Ugyane célra szintén özv. Dombi Jánosné 2 K. Szent Mihály-napkor urvacsorai kenyeret ajándékozott Dombi Mózes 1 K. Urvacsorai bort ajándékozta a fogyasztási szövetkezet 4 K. A karácsonyi szent ünnepekre úrvacsorai ke-

nyeret Bocz Elek és neje Dombi Krisztina 1 K. Ugyanakkor úrvacsorai bort a fogyasztási szövetkezet 4 K. Győrfi Géza kabai tanár ajándéka 2 K. Özv. Dombi Mózesné lelkésznő ajándéka 3 K. Győrfi Béla tanuló egy bál jövedelméből ajándékozott 35 K. A helybeli nőegylet ajándeka 45·90 K. Kádár András ajándéka úrvacsorai célra 20 K. Ifj. Simén Ferenc ajándéka 10 K. Orgona kijavítására ajándékoztak a következők: Id. Beke Péter 1 K Beke Sándor 1 K. Jakab József 1 K. Beke András 1 K. Timár Mózes 1·20 K. Dombi Pál 1 K. Ifj. Dombi Mózes 2 K. Pál Lajos 1 K. Id. Szász István 1 K. Beke András 1 K. Többen ajándékoztak pénzben jedyzőkönyv szerint 12·70 K. Többen gabonába ajándékoztak az orgona javítására 6 véka gabonát, pénzértéke 18 K.

1911-dik évben ajándékoztak: Helybeli nőegylet ajándéka 78·59 K. Ifj. Kádár Péter gondnok ajándéka 5 K. Egy bál jövedelméből többen toronyalapra 24·61 K. Ifj. Kádár Péter húsvétkor, Sós Ferenc pünkösdkor, Kolésa János Szent Mihálykor, Kolésa István karáesonkor úrvacsora kenyeret 1—1 K értékben. Kolésa Isván és neje ajándéka á pénztárba 2·66 K. Mindezek a buzgó és kegyes adakozók fogadják e helyen is hálás köszönemet az egyházközség nevében.

Homoródszentmárton, 1912. évi junius 1-én.

Dombi János, unitárius lelkész.

—

Köszönet. A sinfalvi unitárius egyházközségnek Szolga János és neje Szolga Ágnes (megh. 1912. máj. 14.) egy kemény kőrisfából szépen kidolgozott, faragott úrasztalát ajándékoztak 250 korona értékben. Középen búzakalász és szőlőgerezd, ezt köríti az ajándékozók neve. Az asztal szép kidolgozása Gál József műasztalost dicséri. Pünkösd első napján adtuk át ünnepélyesen a közhasználatnak ez értékes asztalt, mely templomunknak valóban ékessége. E nagybecsű adományért e helyen is forró köszönetet mondunk az egyházközség nevében a nemesszivű, áldozatkész adakozóknak s bár az ég hirtelen és váratlanul szólította el a kegyeslelkű asszonyt, de emléke áldott lesz és ez értékes ajándék is hírdeti az égbe visszatért lélek nemességét. Isten áldása és kegyelme legyen az alándékozókon!

Sinfalva, 1912. junius hó 10-én.

Balla Sámuel, gondnok. *Balázs András*, lelkész.

Mulattató.

A tészta ehetetlen kemény volt. A férj így szól: bár én struc volnék, mert akkor tán megtudnám emészteni ezt a tésztát.

— Azt én sem bánnám, felelt a felesége, mert akkor legalább én is structollat visselnék a kalapomon.

—

A föllelkesült pap beszéd közben zsebébe nyul és kivesz egy gesztenyét. Ime hiveim, bemutatom, hogyan értettem fennebb elhangzott szavaimat: az a vallás olyan száraz, mint ez a héj, ellenben a miénk olyan, mint — szava elakad, mert a bél egészen meg volt rothatva.

—

Az egykori tanítvány találkozott gyermekkori tanítójával. Látja öcsémuram, szól a tanító, most bizony csak úgy megy a sétálás, ha erre a pálcára támaszkodom. A volt tanítvány ártatlan arccal szól: a kedves tanító úr régen is a pálcájára támaszkodott, mikor minket tanitani kellett.

—

Az egyházközség gondnoka nagyon takarékos ember volt. A templom össze volt repedezve s ahoz értő emberek megmondották, hogy baj lesz belőle, de a gondnok hideg vérrel csak annyit felelt: „még ráérünk". Egyszer telve volt a régi templom az új pap beköszöntőjére. Az új pap lelkesen szónokolt, a gondnok büszkén nézett föl az új papra. A legmagasabb hangra emelkedett volt föl a szónok, midőn az egész gyülekezet ijedten riadt föl, mert a mennyezetről egy darab mész éppen a gondnok fejére hullott. Az új szónok meg volt ijedve, de egyik ügyes székely-ember így vigasztalta: ne búsuljon tiszteletes úr, mert abból a kis mészből egy szép templom lesz.

Szerkesztői üzenetek.

Fivérnek. Nővérének éppen találni fog, de az édes anyja is bizonnyal megörül, mert *egy-egy* csendes vasárnapi délután felolvas belőle egy-egy imádságot vagy elmélkedést.

Külföldön.

A vallás és hit élete nem pihen, hanem mozog és halad előre s fölfelé a szellemiség felé. Érdeklődjünk mások iránt, hogy ne feledkezzünk el magunkról.

A kölni luteránus papot Jathot kizárták a hívei közül, mert Jézust és az ő tiszta evangeliumát hirdette a szószékről. Mi történt? Az ami az apostolokkal: elmenvén tanít minden népet. Sweitz Bern városában kitüntetéssel fogadták. Németország- és Sveiitzban óriás gyülekezet előtt tart előadásokat, prédikációkat és tanitásokat. Még gyermek osztálya is van. Az ifjuság is rajong érette.

Traub porosz dortmendi lelkész most a Gotha útját járja. Őt is perbe fogták eretneksege miatt s valószínűleg kizárják a gyülekezetéből. A hatás nem marad el, sőt máris sok követője van. Pompás kis nemzetreformatio lesz ebből. Csak tovább. Várjuk a hatást.

Olaszországban is mozog a levegő. Majd megmozdul a föld is. *Conte* lelkész, ki a mult évben jött haza Amerikából az unitárius ige hirdetője lett Olaszország nagyobb városaiban.

Nyugotindia Jamaica szigetén az unitárius vallás gyökeret vert. Egy ifju apostola akadt már ezelőtt négy évvel Broson Ethelred személyében, aki két évig nagy buzgósággal folytatott müködése után Amerikában Meadvilleben végezte az unitárius theologiát s mint kész lelkész fogja folytatni munkáját. Broson ur a szines bőrüek közül való, de ez Jamaicaban nem lesz hátrányára.

Pályázat gazdasszonyi állásra.

A kolozsvári unitárius kollégium konviktusában az 1912—13. tanévre betöltendő egy gazdasszonyi állás. Javadalmazása havi 50 kor., lakás, teljes ellátás, fütés, világítás. Munka köre: a megrendelés, a piaci bevásárlás, a szállított és megvásárolt összes anyagok, valamint az őrizetére bizott összes felszerelések és berendezések kezelése és a főzés feletti felügyelet. A pályázni akarók julius 25-ig küldjék be folyamodásukat Kovács Kálmán konviktusi gondnokhoz (Kolozsvár, unitárius kollégium), ki készséggel ad bővebb felvilágositást.

Kolozsvár, 1912. junius 30.

A konviktus gondnoka.

Telefon sz. 549. Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ELET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról. 149
Fekete Gábor. Dr. Boros György. 151
Üdvözlet az Inquirernék. Dr. Boros György. 155
Esőbe. Rédiger Géza. 156
Üzenet Debrecenbe. 157
Kálnokiak találkozó ünnepélye. Sz K. 158
A Dávid Ferenc Egylet köréből. . 160
Levél az Alduna végpontjáról. Rend Domokos. 163
Irodalom 164
Egyházi és iskolai mozgalmak. . 165
Püspöki vizsgálat Torockón. — Csegezy Mihályné. — Benkő Mihály. — Györf István — Uj lelkészek — Lelkészek fizetéspótléka. — A theologiai intézetbe. — Füzesgyarmaton. — Házasság. — Tanáraink külföldön. — Az E. K. Tanács. — A »Debreceni Protestáns Lap«. — Ki tervezte volt. — Pályázat. — A Kálnokról eltávoztak — A Mária kongregációk. — Tanuló kis fiuknak vagy lányoknak. — Köri közgyülés az Udvarhely körben. — A székelyközségek. — Harmonium.
Boritékon: Tapasztalatok. Ferencz Tita.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Tapasztalatok.

Irta: *Ferencz Tita.*

Vannak érzelmek, melyeket beszélve hallgatunk el, s vannak olyanok, melyeket hallgatva beszélünk el.

—

Nincs rosszabb néha, mint a sok rokott, akik az embernek minden tettébe beleavatkozni akarnak, sőt nehányan koruknál fogva, élve felsőbbségükkel, néha még annyira befolyásolnak is, hogy a saját meggyőződésünk, érzéseink ellen kell cselekednünk.

—

Álmokban és képzeletekben nem lenne szabad hinni, mert azok csak az életnek a megrontói.

—

Ha valaki szeret, szeret a remény és a boldogság megnyugvása nélkül is.

—

Jobb, ha minden fájdalmainkat magunkba zárjuk, ne tudjon arról senki, ami nekünk örökké fáj, és amin ugy sem lehet segiteni. Talán megérteni sem tudnának, velünk érezni őszintén, meg éppen nem.

—

Sokszor az panaszol legjobban, akinek legkevésbé van reá oka.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Egyik vezéremberünk beszélgetés közben megelégedéssel jegyezte meg, hogy nekünk unitáriusoknak, sok derék emberünk van az ország mindenik részében. Sohasem volt annyi nagy készültségü szakemberünk, kivétel nélkül minden pályán s mégis most az áldozatkészség rendkivül csekély. Alig lehet számitani eredményre a most kibocsátott felhivásokkal. Ide jegyezzük ezt a komoly természetü észrevételt, mert nagyon megérdemli a megfontolást. Hogy van alapja nem lehet tagadni, de az is való, hogy kisebb arányu adakozás állandóan folyt. A baj csak az, hogy a módosabb emberek kevésbbé szerepelnek a nyilvános nyugtázások rovatában, s hogy olyan önmegtagadó áldozatkészség, amely megmentette a XVIII. században az egyházat, nem mutatkozik.

— —

Nincsen olyan égető szükség a mi körünkben, mint a nőknek unitárius szellemben nevelése. A Nők Szövetsége két éve hogy megalakult, s egy pár helyen némileg segitett ezen a bajon, de mi ez az országos nagy szükséghez mérten. Bizony szervezni kellene minden községben, mert nagyon sok a tenni való. A leányoknak az iskola végzése után tovább képzése a háztartásban, házi ipari munkában, a vallásban és erkölcsben nehéz feladatok.

— —

Unitárius leányotthont csináljunk-e? Van-e szükség rá? Milyen munkaköre legyen? Ezekre a kérdésekre választ kérünk és várunk minden leányos szülőtől és mindenkitől, aki az unitárius családok jövője iránt érdeklődik.

A XX-ik száz megteremtette a fiuk otthonát: a két gymnasiumot. Megható áldozatkészség nyilvánult szegények és gazdagok között. Itt az ideje, hogy gondoljunk immár leányainkra. Hol vannak a jóltevők? Ki lesz az első Koncz vagy Berde?

— —

A baj elháritásának sokféle módja van. A gazda a felhők járásából meglátja, hogy rövid idő alatt eső lesz. Meggyorsitja a széna gyüjtését s boglyáját a szokottnál is tömörebben rakja s be is fedi. Azt nem is látja, hogy jól megfárad s megizzad. A rest szántó észrevette, hogy az ekevas kemény kőbe ütközött meg, de unja megállani s utána ásni, hogy kivegye. A következő fordulónál beáll a baj, mert az eke most már ugy megakadt, hogy el is szakadt, az egész munkát abban kell hagynia. A mai ember megcsinálja a bajt sok más embernek, de nem abban jár, hogy segitsen rajtok, hanem abban, hogy másra kenje. Még ő lármáz, kiabál. Élelmes eljárás, de nem tisztességes. Avagy ma már nem kell törődni a tisztességgel?

— —

Egy előkelő asszonyság csalódottan jött ki a templomból. Nem olyan beszédet hallott, a milyenre vágyott. Nem tetszett a pap hanghordozása. Meg aztán igen sokat beszélt a bünbocsánatról. «Igy az ember nem szivesen megy templomba». Elhisszük, hogy nem volt megelégedve, mert nem azt kapta, a mire számitott. Ez egészen természetes. Mi erre azt jegyezzük meg, hogy a várakozástól s a hangulattól nagyon sok függ. A lelkész mindig a legjobbat igyekszik hivei elébe vinni, de csodálható-e, ha nem mindenkinek izlik az, amit ő talán legjobbnak gondolt. A hallgatók is némelykor nyilvánithatnák óhajtásukat előre, mert akkor hihetőleg jobban tetszenék a pap beszéde.

— —

A félfejü hallgatók. Ezt a szokatlan meghatározást a templomban elszórtan üldögélő kis gyermekek adták az eszünkre. A nagy templom gyér hallgatóságát tizenhárom kis gyermek tarkitotta, 6 fiu és 7 leány. A távolabb ülőknek az arcából csak a szemig volt látható. Mindenik a pap bácsi arcát nézte s szavait hallgatta. A beszéd csak annyiban szólt nekik, hogy a legkisebb magról: a mustármagról szólt. Tiz percig élénken hallgatott mindenik, de a tizenegyedikben egy kis fiu már édes atyja ölébe feküdt, a következőben egy leányka, aki csak magára jött volt, szép csendesen eltávozott s a másik a nénje karjára

hajolt s ott elszenderült. A többi, vagyis tiz, hüségesen végig hallgatta a beszédet s szépen elmondotta a Miatyánkot. Ez az órájuk hasznos óra volt, még amazoknak is, mert azoktól a pap megtanulta, hogy az ilyenkoruaknak csak tiz perces beszéd való, ezeknek, akik végig hallgatták az elszórt mustárszemekből egy vagy kettő éppen a szive közepébe hullott, ott meg is gyökerezik s majd alkalmas időben terebélyes fává nő. Most arra figyelmeztetnek, az ilyen hallgatók, hogy a melegebb időszakban egy hónapból egy vasárnapot szenteljünk nekik, szóljunk egyenesen hozzájuk s erről előre értesitsük szülőiket a szószékről. Azt meg kiválóan hangsulyozzuk, hogy a nyári tanitás végeztével befejezésül rendezzünk tanitványainkkal az ifjuságnak szóló istentiszteletet.

Hja! üzlet, üzlet! Ezt mondja az a budapesti könyvkereskedő, aki a Nick Carter-féle erkölcsrontó füzetes regények árusitásából gazdagodott meg. Ugyanez az ur, azt is mondotta, hogy a saját gyermekeit szereti.

Kérdi egy ur a könyvárusitót: Vajjon a leányának megengedné-e, hogy elolvassa a Nick Cartereket?

Hova gondol uram — felelé megbotránkozva — csak nem kárhoztatom el a leányom lelkét.

Eszünkbe jut a korcsmáros, akit a jókedvü vendég pálinkával kinált: Már én ezt csak kedves vendégeimnek tartom. Köszönöm, meg nem kostolnám egy körmeci aranyért, pedig a pénzt, azt már én nagyon kedvelem.

Fekete Gábor.

Mikor Csaba vezér a Tejuton bevezette volt a székelységet, egy csillag megtermékenyült egyik vitéz kardjának élétől, s mikoron az idő teljessége bekövetkezett volna, a csöndes Maros habjaiból fogták ki azt a kis fiut, akivel Simatics Veronika, az Urnak 1845-ik esztendejében, megajándékozta férjét, Fekete Károly ügyvédet és a székelyek fővárosát, Marosvásárhelyt. A fiu kebelét a nagyidők levegője töltötte meg, s az ifju izmait az ébredező magyar világ vitézi elszántsága edzette bajvivásra, vagy, ha lehetett, nemzetalkotó nagy munkára. Mialatt az idegen zsarnokoskodás fojtogatta vissza a magyar szabadság ujra föl-fölcsapó lángját, a Garibaldi vitézi sikereiről hirt hordó szellő összelengette a két trikolort. A visszaállitott alkotmány letarolt országot, de mindenre kész uj ifjuságot

talát. Az ifju Magyarország romok között született meg, s ma sem tudhatni, mikor fogja eltisztitani haladása utjából az akadályokat. Annyi azonban bizonyos, hogy a 60-as évek ifjusága olyan férfiakkal ajándékozta meg a hazát, akik a nemzet épületéhez szilárd alapot raktak le.

Fekete Gábor.

Fekete Gábor az izig-vérig székelymagyar városban az előbb ügyvéd, azután törvénybiró atya házánál és a ref. főgimnáziumban a legjobb nevelésben és kitünő oktatásban részesült. 26 éves korában már hites ügyvéd Kolozsvárt, de egyéniségének jobban megfelelt a csöndesebb folyásu birói pálya és az eszményekkel telithető igazságszolgáltatás.

Jól választott, mert csak itt érhette el fokozatosan haladó nagy sikereit. 1871-ben alügyész lesz Nagyszebenben, 1873-ban már marosvásárhelyi táblaelnöki titkár, 1877-ben pótbiró, majd rendes s 1890-ben tanácselnök és 1894-ben kolozsvári táblai elnök, és ha nem is valami korán, a közelebbi napokban érdemei elismeréséül a király kegyéből valóságos belső titkos tanácsos lett.

Ezt a pályát nálunk sokan megfutották s azt a kitüntetést is elérték, de a Fekete Gábor nevét és képét nem a ranglétrán való sikeres följutás érdemesiti az elismerésre és kitűntetésre. Fekete Gábor a birói pályának és azzal egyben a társadalmi életnek olyan tartalmat adott, amiért nemcsak a mi sajátos viszonyaink között, hanem bármelyik országban is a társadalom és a sajtó versenyző lelkesedéssel rakná lába elébe a babérkoszorukat.

Fekete Gábor még ifjukori élete iskolájában, az 50-es években látott érzékeny jelenetekből szítta lelkébe azt az igazságot, hogy a hatalom még nem jog, az erőszak nem rend és nem béke. A törvényt nem azért hozzák, hogy legyen mit végrehajtani, hanem azért hajtják végre, hogy biztositva legyen a polgárok joga és az állam rendje.

Szépen fejezte ki a kolozsvári kir. törvényszék elnöke üdvözlő iratában, hogy Fekete Gábornak fölötte nagy a törvényismerete, az igazságérzete, de annál is nagyobb az emberszeretete. Fekete Gábor a magyar igazságszolgáltatás nagy csarnokában tért hódított a humánizmusnak és a szociálizmusnak. Őt mi a szociális humánizmus jogi képviselőjének tekintjük.

Hogy ez teljes mértékben talál rá, egész pályafutása híven igazolja. Ifjukora óta nagy öröme telik a társadalom különböző rétegeivel való érintkezésben, mert szereti az embert s mert tudja, hogy csak a társasélet ad szint és értéket az emberi jellemnek. Lelki sugalom intette őt, hogy ha jó biró akar lenni, tanulja megismerni az embert ott, ahol és ugy, ahogy él, mert csak akkor fogja megérteni a nagy kilörések és erkölcsi tévedések psychologiáját. Marosvásárhelyt a legteljesebb mértékben birta a szeretetet és tiszteletet.

Először az unitárius egyház sietett tért nyitni tevékenységének. Már 1873-ban megválasztja egyházi tanácsosnak, 1880-ban a marosi egyházközség gondnoki, tehát világi elnöki székébe emeli, később az egyházkör választja gondnokává, azután a Dávid Ferenc Egylet tisztelte meg elnöki állásokkal.

Kolozsvárt a főiskola gondnoka s majd 1907-ben az

egyetemes unitárius egyház főgondnoka lesz. A csikfalvi zsinat diadalmas tüntetést rendezett Fekete Gábor mellett. Oly nagy volt a bizalom és ragaszkodás hozzá, hogy a választás szabályszerü eljárását is mellőzni akarta a mellette lelkesedők serege. Olyan egyhangu és olyan meleg volt a zsinat megnyilatkozása, amilyet csak kijegecedett érdemmel lehet elérni. És a főgondnok Fekete Gábor beváltotta igéretét, melyet székfoglalójában mondott. A főtanácsi gyüléseken sokszor aratot tapsot pártatlan és tappintatos elnök ténykedéseivel.

A társadalom tágasabb rétegeiben hasonló mohósággal tisztelték meg vezető állásokkal. A Kolozsvári Nemzeti Kaszinó az ő elnökségével alakult meg, az EMKE alelnökké tette, Kolozsvár város közönsége városi képviselőnek pártkülönbség nélkül megválasztotta.

Sem itt, sem ott nem előlegezték a bizalmat, hanem méltányolták az érdemet, a munkaerőt, a vezető és bátoritó lelket. Nem adtak neki, hanem kértek, vártak és kaptak tőle. Mindenki híven emlékezik arra az elnöki szerepére, amelyet az EMKE diszközgyülésén oly kitünő sikerrel töltött be.

Akár a birót, akár az elnököt, akár az egyházi tanácsadót, akár a törvénymagyarázót látjuk, mindenütt teljes ember, olyannyira, mintha más foglalkozása nem is volna. Sehol és soha sem felületes. Mindig és mindenütt legelől kezdi a tárgy tanulmányozását, s mintha előtte ismeretlen volna a fáradság, az idő méreteivel soha sem törődik. Ha a biró déli egy órakor végez, a főgondnok délután három órakor kedélyes arccal ül az elnöki székbe s családja még este félkilenckor is mind csak várja a vacsorához.

Nem is tudjuk, vajjon nem a férj, vagy az apa, vagy a nagyapa Fekete Gábor-e a legnagyobb s a legigazibb ember. De azt tudjuk, hogy kevés emberünk kitartóbb munkás a toll mellett. Tudtunkkal csak a jogi szakon foglalkozott irodalmi munkássággal, de azt e helyen nyugodtan kimondhatjuk, hogy a szónoklásnak kiváló mestere, tehát az irodalom mezején is szerzett érdemeket. A Dávid Ferenc Egylet jubiláris kötetében a Fekete Gábor tanulmánya: *Az unitárius vallás alkotmányos biztositékai*, mindenkor utmutatás és jogforrás fog lenni.

Minket csak az bánt, hogy a lapunk szük tere nem engedi bemutatnunk azt az egységes embert, azt a nagy férfiut, aki a fönnebb elésorolt hivatalokba lelket lehel. Mindenki meggyőződést szerezne, hogy Fekete Gábor a

székelymagyarságnak modern Csabavezére, aki a nemzeti dicsőségért életét, vérét, szivét és elméjét szüntelenül munkában tartja. A királyi kitüntetéshez tehát a nemzet adja a kisérő himnuszt. *Boros György.*

Üdvözlet az Inquirernek.*

Az egyszerü és tiszta unitárius keresztény vallásnak immár 70 éve nyomozója, hirnöke és apostola, Inquirer, légy üdvözölve az ifju testvér hasábjairól. Amikor te ezelőtt 70 évvel, 1842. julius 9-én kiléptél a küzdők porondjára, mi itt Erdélyben még a fölött tépelődtünk, hogy anyanyelvünket a magyart, többre becsüljük-e a classikus ókor nemzetközi tolmácsánál a latinnál? A magyar nemzet ébredése immár eljutott a férfikor termelő szakáig, már megértettük a nyelvujitókat és mohó vággyal olvastuk a nagy nemzeti költőket, szónokokat és irókat.

De arra mi unitáriusok még nem gondolhattunk, hogy vallásunknak a sajtó utján propagandát csináljunk. Megelégedtünk annyival, hogy egyházhatósági gyüléseinket nyilvánosan tarthattuk s azokról a politikai vagy társadalmi lapokban egy-két tudósitást kiadhattunk. Nekünk egy hijján husz esztendő kellett, hogy az alatt kivivjuk a sajtószabadságát eltöröljük a censurát és ismét beleessünk az absolut önkényuralom rabigájába s azután nagy nehezen megindítsuk első folyóiratunkat a «Keresztény Magvetőt».

Ezt a keserves husz esztendőt te idősebb testvérünk dicsőségesen átdolgoztad, de nemcsak közös vallásunk, nemcsak gyülekezeteid javára, hanem a mi, az akkor még erdélyi unitárius egyház javára is. Te hűségesen eljöttél hozzánk s honfitársaid, a nemesszivü Paget János, ismerősünk Tagart és Steinhal fölvilágositásai alapján otthon szószólója lettél elnyomott, sanyaru helyzetünknek és segitettél összegyűjteni számunkra az életünk megmentésére szolgáló segélyt. 70 éves pályafutásodból 60 év alatt állandó szószólónk, tolmácsunk, testvéri jobbkezünk voltál a nálunknál sokkal szerencsésebb britt unitáriusok között. Ha minket öröm ért, velünk örvendeztél, nagy halottainkat elsiratlad s bármilyen ügyben kértünk, kész örömest tettél szót mellettünk és érettünk.

* Az angol unitáriusok 1842-ben «Inquirer» néven inditott lapja 70 éves jubileumára.

Megdöbbenve látom, hogy a hosszu 70 évnek félideje alatt szerkesztőiddel és te veled szoros benső barátság fűzött össze engemet. Te mindig szivesen fogadtál, én pedig boldog voltam barátságodat érezve és hálás szolgálataid jótékony hatását szemlélve. Szilárd meggyőződéssel hiszem, hogy nélküled a Dávid Ferencz ünnepe nem lett volna olyan fényes a milyen volt. Veled és melletted Nagybritlania unitáriussága, élő szóval, az irás hatalmával mindig készen állott ha az erdélyi s most már magyarországi unitárius vallás és egyház érdeke ugy kivánta. Sajgó szivvel emlékezem meg az 1910 évi ünnepi sereg egyik vezéréről, a csak nem rég elhunyt és mélyen fájlalt Harrison Jánosról.

De hálátlan lennék, ha nem mondanék forró köszönetet volt szerkesztőidnek, kedves és személyes barátaimnak: Marshall Tamásnak, aki helyzetünket, ott tanuló ifjainkét a hirlapiró éles látásával föltfogta, segitséggel és barátsággal soha meg nem hálálható bőv mértékben támogatta 32 esztendőn által. Nekem az akkor ifju tanulónak atyai jóakaróm és az angol hirlapirásban tanitó-mesterem volt. Utóda Tarrant (W. G.) már mint senior-ához kitartással ragaszkodott hozzám, Davis Valentine pedig az egykori tanuló-társ szeretetével vonzott magához. Mostani ifju, tudós szerkesztőjében, egykori kedves professzorom dr. Drummond fiát tisztelem és üdvözlöm.

Üdvözletemben, bizva mondom, részt vesz nemcsak 25 éves pályatársa az Unitárius Közlöny, hanem minden magyar unitárius. Vezessed nagy seregedet az igazság keskeny ösvényén a szeretet, a világosság, a tisztult értelem és a mélyre tekintő tudás tágas mezején diadalról diadalra. Fogadd az ifju testvér és a jó barát szivből szóló hálás köszöntését.

Dr. Boros György.

Esőbe.

A kedves emlékü költőnek — tudtunkkal — még nem közölt bájos versét hátramaradt irataiból közöljük. — Felolvastatott Csikszentmártonban, 1903. aug. 16-án a Dávid F. Egylet gyülésén.

Lassu, permeteg esőnek
Suhogását hallgatom,
S mintha érteném beszédét,
Vagy csak ébren álmodom.

Azt beszéli, azt susogja
Az eső halk szózata:
Ő az Urtól, le a földre
Áldást, örömet hoza.
„Fel örömre, jó barátom,
Örvendezz szántóvető!
Termékenység szállt meződre,
Suhog az *aranyeső* . . .
Dús kalász nő a barázdán,
Gazdag fű a réteken,
Áldva lesz munkád bizonnyal,
Áldva lesz bőségesen . . .“
„Lejts örömmel, *uj hullámmal*
Te is csermely és patak.
Enyhitsd az eltikkadt utast
A merre utad ragad.“
„Lánykák! *az ég harmatával*
Mossátok meg magatok,
Ne rutitson földi *szeny* s *bűn*:
Legyetek ártatlanok . . .“
„Szép virágok! — föld jósági —
Harmattól viruljatok,
Mig letörnek koszorukba
A boldog menyasszonyok . . .“
„De nektek jaj *pillangok!* Kik
Csók rabolni mentetek:
Hűtlenek! . . . a sors esője
Elseper most bennetek! . . .

Rédiger Géza.

Üzenet Debrecenbe.

Kedves debreceni Atyánkfiai az Urban!

Hozzuk tudomásukra, hogy a kálvinisták immár megbocsátottak Servetonak, ama hires spanyol orvosnak, hogy magát máglyára hurcoltatni engedte és ott eretnek módjára megis halt. Nagy bűne volt Servetonak, hogy hamvait szelnek eresztette s abból kikelni engedett egy sereg kisebb Servetot, de minek utána igy történt, a változhatlanban megnyugodtak Genfben is, Litchfieldben is a skótok honában is.

Ugy rémlik nekünk, hogy ezek a nevezetes nagy események még nem jutottak el némely debreceni atyánkfia füléig. Ime hát ezennel hirül adjuk mindazoknak akiket illet.

Minekutána mindez megtörtént és a békepoharat kiüritettük az Urnak 1905-ik esztendejében a Kálvintól megszentelt Szent Péterről elnevezett szép templomban, az Urnak szine előtt, elérkezettnek látjuk az időt arra is, hogy Debrecenben is megköttessék a béke. Erre nézve legcélirányosabbnak azt tartanók, ha debreceni atyánkfiai módot szolgáltatnának a békepohár kiüritésére ott, a szép és nagy székesegyházban összehivandó vallásos kongresszuson.

Addig is amig ez bekövetkezik, kérjük ne szidják, hanem üdvözöljék Szaboleska Mihály temesvári lelkipásztor atyánkfiát, aki ebben a szent munkában az elsőlépést megtette, midőn templomában kiszolgálta az Ur szent vacsoráját az ott levő árva és hajléktalan unitárius atyafiaknak. Kérdezzék meg bünbánati imádságaikban a mindenek fölött szabadon itélő közös égi atyától, vajjon nem cselekedett-e az ő parancsa szerint, amelyet kihirdetett az ő szent fia a Jézus Krisztus által. Jól figyeljenek az égi szózatra s megfogják érteni imigyen: jól van jó és hív szolgám, e kevesen hív voltál többet várok ezután, te cselekedtél Atyádnak örömére.

Kálnokiak találkozó ünnepélye.

A szülőföld iránt érzett forró szeretet hozta haza f. é. jul. 21-én Kálnokra baráti kézszóritásra az eltávozottakat. A kis falu ünnepi szint öltve, nemzeti szinü lobogókkal ékesitve várta és ölelte keblére régen nem látott fiát.

Aránylag talán egy faluból sem került ki oly sok tanult ember, mint e csak 650 lelket számláló kis községből. A mult hagyományától a jelen sem tért el, mert a közelebbi években vagy 25-en foglaltak el tisztességes állásokat.

Julius 20-án este az áll. iskolában ismerkedési estélyt tartottak, melyen boldogan emlitgették fel a gyermekkor kedves epizódjait. Ugyanekkor megbeszélték az Egyesület alapszabályait is.

A várva-várt 21-ike, az addig esős idő helyett gyönyörü szép időt adott, 9 órakor megkondultak az imára hivó harangok szavai. A tüzoltó zenekar Zoltáni Mihály vezetése mellett szebbnél-szebb darabokat játszva járta be a kis falut. Az ünnepély az unitárius templomban volt, melyet erre az alkalomra szépen feldiszitettek. A hivek köz-

adakozásából vásároltak urasztali és papiszék takarót, (az adakozás 130 K) szent bibliát vásárolt özv. Bedő Lajasné, oly gyorsan és váratlanul elhalt fia Bedő Gábor magyarsárosi unitárius lelkész emlékére (értéke 20 K), a szószéktakarót Vaska Mózes és neje adományozták (értéke 100 K).

Az ünnepély istentisztelettel kezdődött. Imát Csészér Zsigmond kálnoki ref. lelkész, Barabás István hódmezővásárhelyi unitárius lelkész beszédet I. Mózes 11,4 alapján; bezáró imát Gyöngyössy Béla magyarzsákodi unitárius lelkész mondott. Orgonán az énekeket Ütő Gábor kálnoki unitárius énekvezér és Régeni Áron kolozsvári unitárius koll. tanító kisérte.

Az ünnepélyt megnyitotta és a hazajötteket meleg, lelkes szavakkal üdvözli: Székely Zsigmond kálnoki unitárius lelkész. A hazajöttek nevében válaszol Gyöngyössy Lajos krasznai járásbiró, kinek inditványára az ünnepély gyüléssé alakul át. Korelnök Gyöngyössy Lajos, jegyző: Székely Kelemen, Barabás István, az alapszabályt a gyülésnek elfogadásra ajánlja, mit a miniszterileg engedélyezett Egyesület alapszabályának nyilvánitottak ki. A tisztviselőket megválasztották. Az egyesület célja: 1. Hazai földhöz való ragaszkodás és testvéri érzés ápolása. 2. Erkölcsi és anyagi támogatása a község lakóinak templomaik diszitése, felszereléseinek gyarapitása. 3. Iskolai növendékeinek buzditása, jutalmak kitüzésével. 4. Saját hibáikon kivül elszegényedettek erkölcsi s ha lehet anyagi támogatása. 5. Kivándorlókkal az érintkezés fenntartása s ennek kapcsán nemzeti érzetünk ápolása stb. szóval mindent mivel a testvéri érzést fel lehet kelteni és ápolni. Barabás Endre dévai áll. tan. képző igazgató tanára az ünnepélyt megnyerő és szivből jövő beszédével bezárja.

A találkozó ünnepélyt Hosszu Ferenc érdemekben gazdag áll. el. ig. tanító 35-ik évi tanitóságának jubileuma követte.. Nem kis érdeme van abban, hogy a kis faluból oly sok ember foglal el kiváló hivatalokat. A tanult emberek kétharmada mind az ő tanitványai. Üdvözölték: a vármegyei tanitó testület, gondnokság; volt tanitványai, jelenlegi tanitványai, a Háromszéki Unitárius Egyház; kör, helybeli ref. és unitárius egyház; a polgári község; tüzoltó testület; hitelszövetkezet; gazdakör; fogyasztási és értékesitő szövetkezet nevében. Gyöngyössy Károly volt tanitványai nevében egy kis álló, felemelt jobb kezében babérkoszorut tartó szobrot nyujtott át. A jubilált szép szavakban köszönte meg az iránta való jó indulatot.

Hogy maradandó legyen mindkét ünnepély, alapokat is gyüjtöttek. Találkozó alapra adományoztak mélts dr. Bedő Albert államtitkár ur Budapest 100 K-t, Boér Gergely nyug. zenetanár 100 K-t, Bedő Béla hirlapiró Galgagyörgy 25 K-t, K. Bedő Lajos erdőtanácsos Arad 20 K-t. A találkozók ajánlott összegeivel ez az alap 700 K. Hosszu Ferenc ig. tanitó nevére tett alap 200 K, mindkét alapitvány a szegény, de jó tanuló és magaviseletü tanulók segélyezésére tétetett.

Az ünnepélyt Székely Zsigmond gondnoksági elnök bezárta, megköszönve a megjelenteknek szives megjelenését, Isten áldását kérve e szép kettős ünnepélyre.

A szózat eléneklésével az ünnepély véget ért.

Délután 2 órakor az áll. iskolában 150 személyes közebéd volt.

Adja Isten, hogy Kálnokon még sok ily szép ünnepély legyen. *Sz. K.*

A Dávid Ferenc Egylet köréből.

Az *Udvarhelyköri Dávid Ferenc Egylet* jun. 27-én tartotta meg évi rendes közgyülését a kénosi egyházközségben az egyl. tagjainak és a közönségnek meleg érdeklődése mellett. A közgyülést istentisztelet vezette be, a gyülekezet és az egyleti dalkör 4 tagjának nehány quartettje csak fokozta a buzgóságot. Karnagy és énekvezető *Vajda* Antal h. városfalvi énekv. tanitó volt, mig szép imát és tartalmas egyh. beszédet *Kádár* Lajos abásfalvi lelkész mondott a Csel. XXVI. 16. alapján. Emelkedett és költői hangu megnyitót tartott *Demeter* Dénes egyl. elnök. Két talpraeselt szavalatban — a *Barra* Irén k. a. és *Ürmösi* József lelkészében — talált élvezetet a közönség, közben még *Péterfyné Tary* Irén olvasott fel igen élvezetesen. Elnök záróbeszédében mondott hálás köszönetet a szereplő hölgyeknek és uraknak, a kénosi hiveknek, hogy templomukat, saját hajlékukat megnyitották a gyülés tagjai előtt.

Tiz percnyi szünet után elnök elrendelte a titkári választást, melyre egyhangu bizalommal *Benczédi* Pál h.-ujfalvi lelkész választatott meg. Elnöki javaslatra néhai *Egyed* Ferencné tisztb. alelnök emléke a kifejtett buzgóság és áldozatkészségért jegyzőkönyvileg örökittetik meg. *Pál* Ferenc oklándi lelkész terjesztette elő a bizottság által már megvizsgált 1912. évi pénztárnoki számadását, valamint *Ürmösi* József az egylet könyvtárnoki je-

lentését. Mindkettő fejlődést mutat. Közgyülés a kezelőknek köszönetet mondva, a n.-ajtai *Kriza*-szoborra adományt és az Emke tagjai közé rendes tagképpeni belépést egyhangulag megszavazta. Elnöki felhivásra — sorrend szerint — H.-Keményfalva tüzetett ki a gyülés helyéül. Felolvasónak: *Demeter* Dénesné, szavalóknak: *Szabó* Irma k. a. és *Rédiger* Géza, énekszólóra: *Ürmösi* Józsefné voltak szivesek ajánlkozni. Ezután berekesztetett a közgyülés, az iskolában teritett asztalokhoz települt, hogy testi táplálékban is részesüljön.

Egy mindenekben jólsikerült gyülés kedves emlékeit vitte haza minden megjelent. *o. o.*

A *háromszéki Dávid Ferenc f. Egylet* folyó é. jul. 7-én halhatatlan szellemü püspöke, Dávid Ferenc emlékére Árkoson jól sikerült ünnepélyt tartott. Jól esik lelkünknek, hogy az Egylet ünnepén nemcsak hitsorsosaink, hanem más egyházak tagjai is szép számmal jelentek meg, ezzel tanuságot téve arról, hogy az eszme haladását elismerik.

Boor Jenő lélekemelő imát és beszédet tartott, közénekeket az árkosi férfikar énekelt Végh Benjámin vezetése mellett. Elnöki megnyitót mondott Szász Béláné urhölgy, felolvasott Incze Balázs árkosi jegyző, ref. vallásu létére oly szépen méltatta Dávid Ferencet, hogy egy unitáriusnak is becsületére vállott volna. Szavaltak Székely Kelemen s.-kőröspataki és Végh Benjámin árkosi lelkészek. Elnöki bezárót Szent-Iványi Miklós kir. tanácsos ur tartott, a tőle megszokott szeretet és jóság hangján.

Ünnepély után az Egylet értekezést tartott. Tárgya a tisztikar és választmány ujraalakitása. Elnököknek Szent-Iványi Miklós kir. tanácsos urat, Szász Béláné urhölgyet és Végh Benjámint ügyvivő elnöknek, titkárnak Székely Kelement, pénztárosnak József Lajost választotta meg.

A választmány számát is felemelte 16-ra, tagokká választattak: Dr. Ferenczy Géza, Kádár Sándor, Székely Zsigmond, Ütő Áron, Lőfi Gyula, Hosszu Ferenc, Boér Jenő, Kovács Lajos, dr. Barabás Sándorné, dr. Murvay Józsefné, József Lajosné, Benkő Árpádné, Szabó Mózesné, Lőfi Gyuláné, Kovács Lajosné, özv. Göncz Mihályné.

E szépen sikerült ünnepélyről a megszokott fehérasztalhoz mentünk, hol számos köszöntő hangzott el hazánk és egyházunk nagyjaira.

Azzal a közös kivánsággal távoztunk, vajha még sok

íly lelki élvezetben lenne részünk, a jövőben tartandó Dávid Ferenc f. Egylet gyülésein, mire jogosan számitunk.

Jlenvolt.

Elnöki beszéd.

Tartotta Szász Béláné a háromszéki D. F. egyletben

Tisztelt ünneplő közönség!

Dávid Ferenc Egyletünk azért viseli ezt a nevet, hogy mindig emlékeztessen az unitárizmus nagy alapitójára, az emlékezet pedig csodálatos lelki tehetség, amelynek az emberiség sok mindent köszönhet. Amióta az ember tudásvágytól üzött szelleme rálépett emberi hivatása, a tökéletesedés, a müvelődés, a soha nem szünő küzdelem, a rombolás és alkotás utjára: azóta ezernyi és ezernyi küzdelem közepette az emlékezet ami világitó fáklyánk, ami soha el nem alvó szövétnekünk.

És ez a fáklya oda világit azon küzdelmekre is, melyeket nemzetünk politikai és vallásos téren megvivott, örökös fénnyel vonja be azokat a máglyákat, amelyeken a hit bajnokai estek áldozatul a felekezeti türelmetlenségnek.

Vegyük kezünkbe ezt a fáklyát ma is, amidőn szerény kulturális egyesületünk ünnepélyt tart.

Ez ünnepély a szeretet ünnepe. A régi keresztények egyszerüségével, hitsorsosaink és embertársaink iránti szeretetben törekszünk teljesiteni a ránk bizottakat, keresve azt ami jó és szép, téve azt amit a szeretet parancsol ezen ténykedésünk közben nem feledkezünk el arról sem, hogy szerény anyagi eszközeinkkel segitsünk könnyebbé tenni az esetleges nehéz terhek elviselését, de főkép szem előtt tartjuk, hogy «lélek az, ami megelevenit». Lelki kincsek azok, amelyeknek megszerzésében buzgólkodnunk kell, mindenekfelett pedig el kell telnünk e pillanatban is az Isten és egymásiránti igaz, irigység és rosszakarat nélküli keresztény szeretettel, amely gyüjti az ő szellemi kincseit az egymással való érintkezésben, müveltségének előmozditásában megteremtse azt a vallásos és szellemi tőkét, amely a nemzetek életének legerősebb biztositéka.

Én legalább ugy érzem, hogy az élet iskolájában a müveltebb tényezőknek, az erősebb és tisztább hitnek, a finomabb lelkületnek, a nemesebb izlésnek és mindenek fölött az igaz egy és örök szeretetnek kell a vezető szerepet átvennie e földön, hogy Istennek ami szerető édes atyánknak méltó gyermekeivé lehessünk.

Azon erős hitben, hogy nemescélu egyesületünk mai müködése is hozzájárul egy porszemmel a szent cél megvalósitásához, az ünnepélyt megnyitom.

Levél az Alduna végpontjáról.

Tekintetes Szerkesztőség!

Ha jónak véli e kis értesitést az «Unitárius Közlöny» vidéki hirei között közzé tenni kérem.

Itt az Alduna végpontján — Orsován, alig tartozkodik négy unitárius család, ugy hogy egy egyházi férfinak (pap) e pár elszigetelt atyafit, a költséges hosszu-fáradságos ut miatt, felkeresni és lelki táplálékban részesiteni talán nem is érdemes.

De mennyire megörvendeztetett minket egy igen kedves, fenkölt szellemü papi ember, névszerint Józan Miklós ur, budapesti unitárius esperes, ki julius 10-én Fehértemplomban egy ifju párt kötvén egybe, váratlanul 12-én két szép fiával Orsován termett, miután az Alduna szépségeit: Kazánszorost, Adakaléh-szigetét, Vaskaput, Karonakápolnát, sőt átkelve a Dunán Tekia szerbközséget — Orsova jelenlegi élelmi piacát is megtekintette — fiainak megmutatta, f. hó 14-én az itteni evang. szép kis templomban prédikált, nemcsak e pár unitárius családnak, hanem Orsova felekezeti külömbségnélküli értelmiségének, kik nemi különbségnélkül az egész templomot zsufolásig megtöltötték, a jeles szónok nagyszerü beszédét áhitatosan hallgatták, s mindnyájan azon hangulatban távoztak, hogy ilyen erkölcsös, gyönyörü, fordulatokban szép, fényes szónoklat nagy ritkán hangzik e határszéli városban. Meg kell itt emlékeznem és köszönetet mondanom tiszt. Frantz Ede evang. lelkész és egyházi gondnok Hojtsy Sándor uraknak, kik templomukat esperesünknek az istentisztelet megtartására a legnagyobb szivességgel engedték át; de meg kell emlékeznem tiszt. Frantz Edéné őnagyságáról is, ki a Biblia azon tételét «hogy nemcsak kenyérrel él az ember» megforditotta és templomozás után, az esperes urral együtt az egész orsovai unitárius statust kitünő — magyar ebéddel látta el.

Meg tört tehát a jég, az első vándor unitárius istentisztelet megtörtént és épen itt, hol még ma is vannak, kik azt kérdik: «az unitáriusok keresztények?», hanem az a lelkes hangulat, melyet a jelenvoltak magukkal vit-

tek, s melyről oly szivélyesen emlékeznek meg egyes körökben, bizton megfogja változtatni a véleményeket.

Orsova, 1912. jul. 17-én.

Rend Domokos,
m. k. erdőtanácsos.

Irodalom.

Káprázat és valóság a sorsjátékban. Irta dr. Sárkány Lajos főgimnázumi tanár. Ára 1 K. 20 fill. Legtöbb ember a szerencsétől vagy a sorstól várja boldogulását, s ezért utolsó garasát is kockára teszi. Az a kocka lehet kártya, lehet sorsjegy, lehet részvény. A kinálat nagy, az igéret még nagyobb, s a szegény ember könnyebben hisz a kuruzslónak, mint a tudos orvosnak. A vége rendesen az, hogy se pénz, se egészség. A dr. Sárkány könyve olyan alapos és jó tájékozó a sorsjáték természetéről, amilyen irodalmunkban nincsen. Megérdemli a gondos figyelmet.

— —

Az Unitárius Szószék erősödik belső tartalmában s céltudatosan szolgálja a közérdeket. Vajha minél tágasabb körben fölébresztené a közérdeklődést. A juliusi vaskos füzet tartalma: Keresztelési beszéd. (Lőfi Ödön.) — Keresztelési beszéd. (Ürmösi Károly.) — Keresztelési beszéd. (Fazakas Lajos.) — Keresztelési beszéd. (Deák Miklós.) — Lelki templom. (Bölöni Vilmos.) — «Adjatok„ nektek is adatik.» (Németh István.) — Esketési beszéd. (Id. Sándor Gergely.) — Esketési beszéd. (Kozma Dimén.) — Esketési beszéd. (Benczédi Pál.) — Urvacsorai beszéd. (Dr Boros György.) — Urvacsorai beszéd. (Ürmösi Kálmán.) — Urvacsorai beszéd. (Dézsi Mihály.) — Urvacsorai beszéd. (Györfi Ferenc.) — Urvacsorai beszéd. (Raffay Domokos.) — Urvacsorai beszéd. (Kelemen Árpád.) — Urvacsorai beszéd. (Gálfy Mihály.) — Urvacsorai beszéd. (Székely Tihamér.) — Urvacsorai beszéd. (Kovács Lajos.)

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Püspöki vizsgálat Torockón. Főt. Ferencz József püspök ur aug. 4-én vizsgálatot fog tartani a torockói egyházközségben. Hivei örömmel várják és ünnepélyesen fogják fogadni.

Csegezy Mihályné. Csegezy Mihály köri gondnok, orsz. képviselő neje elhunyt julius 29-én Tordán. Élete szenvedések sorozata volt s mégis mindig tartott megnyerő kedélye, élénk szellemessége. Brassai bácsinak anyai ágon legközelebbi rokona. Az elhunyt háza volt a nagy férfiu második otthona. Sokszor húzamos ideig tordai házában lakott s mindig jól találta magát, mert családias gondban, rokoni szeretetben részesült. A fenkölt szellemü nőt nagyrabecsülték ismerősei. A D. F. E. egyik örökös alapitóját gyászolja.

Benkő Mihály köri gondnok 600 korona ujabb adománnyal járult konviktusi alapitványához. Az E. K. T. hálás köszönettel fogadta, ugyszintén a kolozsvári közhasznu takarékpénztár 100 kor. adományát is.

Györfi István oxfordi akadémitánk dicsőségesen bevégezte két évi kurzusát és julius közepén szerencsésen hazaérkezett. Igen jó szinben van s kitünő egészségben. Tanulmányait az elmult évben is több tárgyból kitüntetéssel végezte. Föltűnők voltak irásbeli dolgozatai. Nemcsak a tárgyakat, hanem a nyelvet is kiváló eredménnyel tanulta meg. Számos helyen prédikált s mindig nagy tetszést ért el. A kolozsvári egyházközségben és a theologián már az őszön megfogja kezdeni munkálkodását, mihez előljárói szép reményeket füznek.

Uj lelkészek. Zoltán Sándor lelkészjelölt az ezerévi emlék alap első akadémistája egy évig folytatta tanulmányait német egyetemeken. A jeles készültségü ifjut Homoródssentmártonba egyhangulag megválasztották lelkésznek. — Homoródszentpéterre a főt. püspök ur kinevezte Sebe Ferenc lelkészjelöltet rendes lelkésznek Állását julius 21-én elfoglalta megfelelő ünnepélyességgel.

Lelkészek fizetéspótléka immár legalább igéretben megvan. 25 évi szolgálat után 3000 koronára egészitik ki. Családos embernek — bizony — ez is csekély a mai viszonyok között, de a mostani állapothoz képest óriási javulás lenne — csakhogy valóság lenne. A tanitóknak és más tisztviselőknek családi pótlék van igérve. Nálunk a családi pótlékot a segélyek kiosztásával lehetne s kellene is helyettesitetni, még pedig határozott programm szerint.

A theologiai intézetbe sok ifju jelentkezett fölvételre, ami azért is örvendetes, mert háromnak jeles érettségije van s a többi is reményre jogositó. Ez intézet internátusában lényeges változás lesz. A hallgatók az eddigi egy helyett négy dolgozó szobában lesznek elhelyeve, ami nagyon megkönnyiti a tanulást és dolgozást. A volt tanári lakások a nyáron átalakittatnak erre a célra.

Füzesgyarmaton julius 28-án lesz Bárka József uj lelkész, beiktató ünnepélye. Az ünnepély iránt a hivek és a vidéken levő unitáriusok melegen érdeklődnek.

Házasság. Gál Kálmán fehértemplomi főgimn. tanár kedves leányát Ilonkát jul. 10-én Fehértemplomban nőül vette Várady Kálmán ujvidéki áll. főgimn. tanár. Tanuk voltak

Maresch Emil pénzügyi főfelügyelő és dr. Gál Kelemen igazgató. Egyházi áldásban Józan Miklós esperes részesítette — Kolozsvári házasságot kötöttek és az unitárius egyház áldásában részesültek: Csiszek Árpád ref. asztalosegéd és Kovács Borbára unitárius vallásu hajadon. — Komjátszegi Lajos, főpincér, unitárius vallásu és Szegedy Erzsébet r. kath.

Tanáraink külföldön. Már rendes gyakorlattá kezd válni, hogy tanáraink a nyári szünetüket külföldön tanulmánynyal töltik. Ezuttal dr. Barabás Ábel folytatja Göthe tanulmányait Weimarban, Márkos Albert Berlinben és más német városban fog előadásokat hallgatni. Kovács Kálmán tanár Németországban, Sweitzban és Olaszországban tesz hosszabb utat nejével és testvérével Kovács Irén tanítónővel. Az lenne jó, ha 5—10 évben egyszer mindenki megfordulna külföldön. A Berde-jutalom fölhasználásának ez a legjobb módja

Az E. K. Tanács julius 27-én tartott gyülésében Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur meleg szavakkal üdvözölte Fekete Gábor főgondnok urat belső titkos tanácsossá történt kinevezése alkalmából. Ugyanazt a főt. püspök ur a kinevezés nyilvánossá tételekor tette meg az E. K. Tanács tagjaival. — Internátusi felügyelőnek a kolozsvári kollegiumhoz kineveztetett Dr. Borbély Ferenc és Gálfy Zsigmond tanárjelőlt, a kereszturihoz Barabás Tibor tanárjelőlt. — Berde tanári jutalom Hidegh Mihály tanárnak szavaztatott meg. — A kolozsvári főgimnázium 15-ik rendes tanszékének tárgyául ideiglenesen a magyar-német vétetett föl. — A bölöni egyházközség a konviktusi alapitványa jövedelmét kiegészitette 250 koronára. — Kereszturköri esperes Lőrinczi István fölszolalására kimondotta az E. K. Tanács, hogy az egyházköri közgyülésekre kötelesek képviselőt küldeni mind azok a testületek, amelyeket a törvény ezzel a joggal felruházott. — Szentmártoni Kálmán tanárnak 200 kor. korpótlék utaltatott. — A kolozsi egyházközségnek az Iszlai féle 40 darab énnekkönyv beszerzésére segély adatik. — Mózes Mihály abrudbányai lelkész ideiglenes nyugalomba bocsáttatott okt. 1 től. — A kövendi egyházközség templomjavitási terve jóváhagyatott.

A „Debreceni Protestáns Lap" is megemlékezett az unitáriusok temesvári ritka és szép ünnepélyéről, de nemhogy tapsolna örömében, még nem is örvend, hanem utólag leinti a „liberális Szabolcskát", minek utána az unitárius esperessel együtt osztotta az urvacsorát s végül maga is urvacsorázott. Azt gondoljuk — így szól — ez az urvacsorában való segédkezés és részvétel bátran elmaradhatott volna. Tiszta igaza van laptársunknak! Sok minden elmaradhatott volna, de régen megmondatott Saulusnak „nehéz neked az ösztön ellen rúgadoznod". Szabolcskát is valamelyes olyan ösztön hajtotta, amilyen Zwinglit, amikoron azt mondotta: a testet megölhetitek, de a lelket még nem ölhetitek Luthert, amikor azt mondotta: „másképpen nem tehetek", Dávid Ferencet, amikor igy szólott: a hit Istennek ajándéka, ő adja, kinek mennyit akar adni. Szabolcska is másképpen nem tehetett. S jaj lett volna neki, ha másképpen teszen, mert akkor perbe szállott volna vele lelki-

ismerete és — amint mondja — saját Krisztusa. Lapunk más helyén foglalkozunk az unitáriusok és a debreceniek közötti viszonynyal. A temesvári ünnepre tett megjegyzések hirére irottak talán nem fognak zárt ajtókra és siket fülekre találni. Különben — amint most tudjuk — a lapnak felelt Szabolcska lelkész, kijelentvén, „ha a 16-ik századból Geneve városból menekült unitáriusok lettek volna is: akkor is éppen igy fogadtam volna őket és éppen igy jártam volna el velük szemben. Még pedig egyenest az én Krisztusom félreérthetetlen parancsolata *s lelkem utasitása szerint.* A Szabolcska lelkész levelére a közlemény irója Uray Sándor azt válaszolja a megnevezett lapban, „hogy a kérdéses együttszolgálás felemlitésével a tagadhatatlanul vitára alkalmas dolgot odadobom az eszmék forró kohójába. Ha van valakinek szava hozzá: tessék vitassuk és tisztázzuk a kérdést." Örvendünk, hogy nt. Uray ur, aki a D. Pr. L. szerkesztő helyettese, ugyanazt akarja, amit mi üzenetünkben kifejezünk. Hiszen ha Dávid Ferenc és Mélius Debrecenben nem is jöttek egyetértésre, ami akkor azt jelentette, hogy egyik sem győzte *le*, s nem győzte *meg* a másikat, mind a két fél tisztultabb fogalmakkal távozott el. Ma már egyenesen azért megyünk Genfbe, Amsterdamba, Londonba, Berlinbe, hogy megtudjuk a hivő és gondolkozó s egyben irányító tudósoktól, hogy milyen vélekedésben vannak, milyennek látják az élet és a hit viszonyát. Ha ezt ide haza is megtudakolnók egymástól, rájönnénk, hogy több a lélek a betünél, ékesebb az élő szó a legpontosabban irt káténál, de mindezeknél is szebb és jobb a krisztusi szeretet, békesség s az olyan egyetértő segítő munka, amilyet Szabolcska temesvári lelkész végezett.

Ki tervezte volt a kolozsvári és kereszturi kollegiumokat a XVIII ik száz végén? A jeles mérnök hitrokon neve *Ugrai* László, aki Bécsben egyházi segélylyel tanult. Udvarhelyszéken volt mérnök. Szivesen vennők, ha olvasóink valamelyike bővebb fölvilágositást tudna adni Ungrai László életéről.

Pályázat. Nagy Dénes alsójárai lelkész úr, mióta állását elfoglalta, mindenik évben 20 koronát tűzött ki pályadíjul a theologiai önképzőkör tagjainak. Mindig azt kivánta, hogy megjelölt alkalomra irassék halotti beszéd. Az 1912--13. tanévre is kitűzi a jelölt összeget a következő föltétellel: Halotti beszéd irandó egyházi főpap vagy világi fejedelem végtisztességtételére. Alapige: Dániel XII. r. 13. v. „Dániel menj el a te határodig és elnyugszol." A pályázatot az érdekelteknek tudomására hozzuk, a lelkész úrnak pedig meleg köszönetet mondunk.

A Kálnokról eltávoztak: Dr. Bedő Albert ny. államtitkár unit. Budapest, Boér Gergely zenetanár unit. Kolozsvár, Gyöngyössy Ferenc adótiszt unit. Szilágysomlyó, K. Bedő Lajos erdőtanácsos, unit. Arad, Barabás Endre tanitóképző igazgató, Déva, Régeni Áron tanitó, unitár. Kolozsvár, Székely Tihamér unit. lelkész Magyarsáros, Gyöngyösy Béla unit. lelkész, Magyarzsákra, Gyöngyösy Albert ref. tanitó, Lele (Szilágy m.), Gyöngyösy Gáspár ref.

kántor, áll tanitó. Mocsolya, Bedő József unit. kántor-tanitó, Okland. Kiss György unit. énekvezér. tanitó Homoródjánosfalva, Kiss Jakab ny. tanitó, unitárius énekvezér, Kövend, Gyöngyössy Lajos járásbiró, unit. Kraszna, Gyöngyösi József áll. tanitó, unit. Forgácskut, Barabás István unit. lelkész, Hódmezővásárhely, ifj. Kiss Jakab unit. énekvezér, tanitó, Derzs, Kiss János állomásfőnök, Apáca, Bedő Albert unit. énekvezér, tanitó; Homoródkeményfalva, Bedő Béla körjegyző, unit. Moha, Bedő Sándor adótiszt, unit. Sepsiszentgyörgy, Bedő Béla postatiszt, unit. Brassó, Régeni Jolán postatiszt, unit. Harasztos, Kiss Dániel okl. tanitó, ref. kántor Dálnok, id. Ütő Lajos ny. lelkész. Dombó, Farkas Aladárné sz. Ütő Berta okl. tanítónő, unit. Sepsibodok, Székely Kelemen unit. lelkész Sepsikőröspatak, Gyöngyösy Gábor körjegyző, unit. Bágyon, Bedőházi József körjegyző, ref. Pusztakamarás. Téglás Ferenc ref. lévita-tanító Buzásbesnyő, Téglás Áron közs. tanító, ref. Derzstomaj, Vitályos Gábor áll. tanító, unit. Oltszem, Tóth Jenő határrendőrbiztos, kath. Liptószentmiklós, Dávid Ferenc áll. tanító, ref. Szárazajta, Dávid Gergely ref. énekvezér Zalán, Gyöngyösi Károly unit. tanító. Tanfelügyelőség, Sepsiszentgyörgy, Kovács Béla körjegyző, unit. Csikmindszent, Kovács Gábor jegyzőségéd, unit. Csikmindszent, Komán Károly tanító, ref. Mikes-telep, Zabola, Gyöngyösi Pál pénzügyőr unit. Kolozsvár, Szász Ferenc pénzügyőr ref. Sósmező, Vánesa János postatiszt Brassó, Apor Károly máv. hivatalnok ref. Orsova, Apor Ferenc s.-jegyző ref. Bükszád, Barabás Gergely szobrász ref Marosvásárhely, Téglás Gábor máv. hiv. ref. Torda, Bedőházi Gábor járási számvevő unit. Nagyajta, A következőknek atyja volt Kálnoki: ifj. Ütő Lajos unit. lelkész Dombó, Gyöngyösi Sándor postatiszt unit. Arad, K. Bedő Béla hirlapíró unit. Galgagyörgy (Pestm.), Kiss Sándor unit. lelkész Kolozs Imreh Zsigmond ref. kántor, okl. zenetanár Kolozsvár, Kiss László uradalmi gazdatiszt unit. Hom.-szentpál, Kiss Gábor vármegyei hiv. unit. Székelyudvarhely, Kiss Károly áll. tan. unit. énekv. Vargyas, Dr. Kiss Tamás áll. nyomdai ellenőr unit. Budapest, Kiss Jenő jegyző unit. Felsőrákos, Kis Ernő IV. é. tan. növendék ref. Kisborosnyó, Kis Gyula ref. papnöv. Kolozsvár, Kiss Béla tanító unit. Korond (Fenyőkut), Dr. Kiss Jenő törv.-széki jegyző unit. Brassó, Kiss Endre s.-jegyző unit Felsőrákos.

A Mária kongregációk nem hagyták abba munkájukat. A «Világ» napilap figyelmeztet arra az eljárásra, hogy érettségi előtt esküt vesznek ki a ifjakból, hogy a Mária kongregációk hivei lesznek életük végéig. Jól kiválasztják az alkalmat, mert ilyenkor az ifjui lélek a nagy félelem és aggódás (diáknyelven drukkolás) miatt nagy izgalomban van, majdnem beszámithatatlan állapotban. Ezt mi visszaélésnek nevezzük, elitéljük, mert erkölcstelen. Amugy is az ilyen kényszer-eskü teljesen értéktelen.

Tanuló kis fiuknak vagy lányoknak előnyös föltételek mellett ellátást és lakást ad egy özvegy asszonyság. Cim: Özvegy asszony, Kolozsvár, Monostori-ut 61. sz. Bővebb tájékozást szivesen nyújt levél útján vagy személyesen.

Köri közgyülés az Udvarhely körben Az udvarhelyköri unitárius egyházkör julius hó 18-án tartotta meg rendes közgyülését. A rendes évi közgyülésekből sok tekintetben eltérő volt a gyülés, mert hiszen világi elnöke, báró Daniel Lajos ez évben részesült királyi kitüntetésben, amiről Kisgyörgy Sándor esperes emlékezett meg, a kör esperese pedig ez évben éri el negyvenéves papi szolgálatát, melyet Pál Ferenc köri jegyző méltatott, de megemlékezett róla elnöklő báró Daniel Lajos is. Igen szép jelenet volt, midőn báró Daniel, az esperes üdvözlésére kijelentette, hogy a családját ért kitüntetés után is marad az, aki volt eddig, egyszerü munkás ember.

A tárgysorozat pontjai között nagyobb vitára természetesen a papválasztási törvény reviziója adott okot. A közgyülés egyhanguan, minden ellentmondás nélkül nem tartja revisiot sem a demokratizmus sem a liberalizmus eszméivel megegyeztethetőnek. Nevezetesen az egyházkör teljesen elhagyandónak véli a „kirendelést", helyébe a jobban hangzó kinevezést ajánlja Nem tartja megengedhetőnek azt, hogy a választó jogosultak között az ugyanazon minősitéssel biró segéd- és helyettes papok között különbség legyen, hanem ha a segédpap nem választható, a helyettespap se legyen választható. Továbbá a gyülés nem tartja megengedhetőnek azt, hogy a püspök a kevesebb szavazatot kapottat is kinevezhette, hanem azt javasolja, hogy a legtöbb szavazatot nyerő jelölt kinevezendő.

A segélyekért igen sok jogosult kérés érkezett be. A gyülés ajánlotta azokat. Dehogy mi lesz azoknak a sorsa, azokról már Ürmösi József előzetesen is bus resignacioval emlékezett meg.

A székelyköszségek termelőképességét érdekesen világítja meg a kálnoki ünnepről szóló névsor. Szivesen vállalkozunk hasonló kimutatás közlésére, de óhajtanók, hogy a nők is vétessenek föl.

Hármonium. Egy teljesen jókarban levő 12 regiszteres bármely templomban is használható, hatalmas hangu hármonium féláron — 400 koronáért eladó Sárdi Lőrinc pénzt. ellenőrnél, Kolozsvárt, Brassai-utca 2. sz. a.

A Dávid Ferenc Egylet alapszabályai.

Az egylet körülirása.

1. §. Az egylet cime: «Dávid Ferencz Egylet» Hivatalos pecsétjén ugyenezt a felirást használja.

2. §. Az egylet célja: az unitárius keresztény vallás, a hit- és erkölcstudomány és neveléstan körébe tartozó elvek és kérdések tisztázása és terjesztése, a keresztény vallásos és erkölcsi élet ápolása és emelése.

Az egyleti tagság feltételei s a tagok jogai és kötelességei.

3. §. Az egylet áll alapitó, rendes, pártoló és tiszteletbeli tagokból.

a) Alapitó tagok: kik az egylet pénztárába egyszersmindenkorra legalább tiz (10) o. é. forintot fizetnek.

b) Rendes tagok: kik egy évre egy (1) o. é. forintot fizetnek, s kötelezik magokat öt évre.

c) Pártoló tagok: kik az egylet pénztára gyarapitásához koronként tetszés szerinti összeggel járulnak.

d) Tiszteletbeli tagok: kiket a közgyülés az

egylet körül szerzett érdemeik vagy az iránt tanusitott rokonszenvük elismeréséül ilyeneknek megválaszt.

Bármely tagságra felvételnek nők is.

4. §. Minden tagnak joga van: az egylet és fiókegyletek közgyülésein megjelenni, a felmerült kérdésekhez hozzá szólani, javaslatokat tenni. Szavazati joguk csak az alapitó és rendes tagoknak van; ezek tarthatnak igényt arra, hogy az egylet kiadványait s másnemü nyomtatványait dijtalanul, illetőleg leszállitott áron kapják s az egylet által nyujtandó előnyökben részesüljenek.

5. §. Kötelesek a tagok: *a)* Az egylet müködését jó példával és buzditással elősegiteni.

b) Az egylet célját körükben megismertetni s annak tagokat szerezni.

c) Az önként felvállalt munkát halogatás nélkül teljesiteni.

d) Az évdijakat minden év október végéig pontosan befizetni az illető pénztárnok kezeihez.

Az egylet tisztviselői és kötelességeik.

6. §. Az egylet tisztviselői: elnök, két alelnök, titkár és pénztárnok.

Mindenik tisztviselő titkos szavazás utján választatik 3—3 évre. Mindenik választható ujra is.

7. §. Az elnök az egylet összes ügyeinek fővezetője és képviselője. Teendői: a köz- és választmányi gyülések összehivása, megnyitása és vezetése.

8. §. A két alelnök: az elnök jelen nem létében vagy annak megbizásából az elnöki tisztet az egyik alelnök vezeti. Az egyik alelnök mindig a nő tagok közül választható.

9. §. A titkár: szerkeszti a közgyülési és választmányi ülések jegyzőkönyveit; az egylet érdekében a választmány felügyelete alatt levelezést folytat, arról pontos naplót viszen és müködéséről a gyülések alkalmával a választmánynak jelentést tesz. Az egylet kiadványait sajtó alá rendezi, szétküldésökről és elárusitásukról gondoskodik; a választmány évi müködéséről s az egyesületi élet mozgalmairól a közgyülésnek évi jelentést készit; a közgyülés és a választmány nevében kiadandó iratokat az elnökkel együtt aláirja; az egylet jegyzőkönyveit és irományait gondozza.

10. §. A pénztárnok: az egylet pénzét és más pénzértékü vagyonát kezeli, a költségeket az elnök utalványozására fedezi; a kiadásokról és bevételekről rendes

naplót vezet; évenként a közgyülésre számadást készit, amelyet a közgyülést megelőzőleg felülvizsgálás végett a választmánynak benyujt.

11. §. A tisztviselők egyelőre dijtalanul végzik teendőiket, de mihelyt az egylet pénzvagyona megengedi, a titkár és pénztárnok aránylagos dijazásban részesittetnek, mit a választmány előterjesztésére a közgyülés állit meg.

A közgyülés.

12. §. Az egylet évenként közgyülést tart, vagy az egyházi (illetőleg zsinati) főtanács helyén a főtanács kezdete előtti napon, vagy másutt és máskor is mikorra határozni a választmány célszerünek látja. Amikor a közgyülés az egyh. főtanácscsal nem egy helyen tartatik, akkor ünnepélyes isteni tisztelettel köttetik össze, melyre egyházi szónokról az egylet lelkész tagjai közül az elnök ajánlatára a választmány gondoskodik.

13. §. A közgyülést az elnök hivja össze két hónappal a gyülés napja előtt; ugyanakkor közli a gyülés tárgysorozatát is. Rendkivüli közgyülések esetében az összehivás szükség szerint 15 nap alatt is megtehető.

14. §. A közgyülések teljesen nyilvánosak, tanácskozási joguk azonban csak a tagoknak, szavazati joguk csak az alapitó és rendes tagoknak (4. §.) van.

Érvényes határozat hozatalra a tisztviselőkön kivül legalább 15 szavazó tag jelenléte szükséges.

15. §. A közgyülés tárgyai: egy vagy több felolvasás, a kitüzendő kérdések megvitatása, az egylet és fiókegyletek évi müködéséről szóló jelentések és költségvetések, javaslatok és inditványok tárgyalása; az egylet és fiókegyletek további teendői iránti tanácskozás.

16. §. Aki a közgyülésen felolvasást akar tartani, szándékát, a gyülést megelőzőleg négy hóval, a választmánynak a tárgy megnevezésével bejelenti. Önkéntesen jelentkezők hiányában felolvasóról a választmány gondoskodik.

17. §. A kitüzendő kérdések vagy a megelőző közgyülésen az elnöknek, vagy a közgyülés tartása előtt legalább négy hónappal a választmánynak bejelentendők, hogy a fiók-egyleti gyüléseknek megvitatásra előre kiküldessenek s a tárgy-sorozatában a meghivóval együtt (13. §.) közöltessenek.

18. §. Az egylet évi Értesitőt ad ki, melyben a felolvasások, a kitüzött kérdések és a vitatkozás rövid jegyzőkönyve közöltetik, hogy az igy kifejtett eszmék, elvek és vélemények minél szélesebb körben megismertessenek.

Ha az egylet pénzvagyona az Értesitő kiadását nem fedezné, akkor a választmány a «Keresztény Magvető» szerkesztőségével egyetértve gondoskodik, hogy a «Keresztény Magvető»-ben az arra érdemesebb tárgyak közöltessenek.

A választmány.

19. §. Az egylet ügyeit egy Kolozsvárt székelő választmány intézi, mely áll az egylet tisztviselőiből s ezeken kivül a közgyülés által választott hat rendes tagból, kiknek tekintettel a választmány székhelyére, Kolozsvárt lakó egyleti tagoknak kell lenniök. A fiók-egyletek elnökei a választmány rendes tagjainak tekintetnek. A választmány kolozsvári tagjai a közgyülésen egyharmadrészben változnak s helyök ugyanákkor betöltetik. A kilépök ujra választhatók.

20. §. A választmány teendői: *a)* az egylet közgyülési határozatainak végrehajtása és elintézése, továbbá előkészitése mindazoknak az ügyeknek, amelyek az egylet céljainak elérésére üdvösek és hasznosak lehetnek; *b)* az egylet és fiók-egyleti pénztárnokok számadásai felülvizsgálása, a jövő évi közgyülés tárgysorozata előkészitése.

21. §. A választmány minden hónapban egyszer gyülést tart, de a szükséghez képest többször is tarthat. A gyülésre az elnök hivja meg a tagokat.

22. §. A választmány érvényes határozatot csak akkor hozhat, ha legalább öt tag jelen van. Szavazatok egyenlősége esetében az elnök szavazata dönt.

A fiók-egyletek.

23. §. Az egylet tagjai egyházkörönként fiók-egyletekké alakulnak, vagy amely egyházkörben egy vagy más formában már hasonló irányu egyletek vannak, azok az alapszabályok értelmében ily fiók-egyletekké alakulnak át.

24. §. A fiók-egyletek azon egyházkör fiók-egyletének neveztetnek, amelyben megalakultak, e tekintetben azonban a szomszéd egyházkörök tetszés szerint egyesülhetnek egymással egy fiók-egylet alakitására s ez esetben a fiók-egylet az egyesitett egyházkörök nevét veszi fel.

Mindenik fiók-egylet közgyülése titkos szavazattal választ magának egy elnököt, egy alelnököt, egy jegyzőt és egy pénztárnokot 3 évi időtartamra. A választmány tisztviselői oly feltételek szerint választatnak, mint a közgyülés tisztviselői.

A tisztviselők kötelessége a fiók-egylettel szemben ugyanaz, ami az egylet hasonló tisztviselőinek az egy-

lettel szemben. A pénztárnok az egyletet illető tagsági dijakat (30. §.) a fiók-egylet tagjaitól beszedi és az egyleti pénztárnoknak beküldi.

26. §. A fiók-egylet évenként legalább egy közgyülést tart, melynek tárgyai hasonlóan az egylet közgyüléseinek tárgyaihoz: felolvasás, vitatkozás, tanácskozás a következő gyülés programmjának megállapitása. A fiók-egylet közgyülése gondoskodik arról, hogy koronként a hiveknek népszerü előadások tartassanak lehetőleg minél több helyen. A fiók-egyleti közgyülés érvényes határozatot csak akkor hazhat, ha a tisztviselőkön kivül legalább 3 fiók-egyleti tag van jelen.

27. §. Minden fiók-egylet legalább 2 taggal viselteti képét a főegylet közgyülésén s egyszersmind gondoskodik arról, hogy a fő-egylet választmánya a fiók-egylet müködéséről folytonosan tájékozva legyen, valamint, hogy a fő-egylet közgyülése elébe terjesztendő számadások, jelentések, javaslatok és inditványok a maga idejében (20. §.) beküldessenek.

28. §. A fiók-egylet müködése különösen kiterjed arra is, hogy egyes hitközségekben a vallás-erkölcsi élet szeplőtlen tisztaságban megőriztessék s minél gazdagabb gyümölcsöket teremjen, mi végre az unitárius egyház törvényei keretén belől minden lehető módot felhasznál arra, hogy:

a) nép- és ifjusági könyvtárak,

b) önképző körök,

c) vasárnapi iskolák alapittassanak,

d) a vasárnapok megtartassanak s ezeken hiveink az isteni tiszteletet buzgón látogassák,

e) a gyermekek iskoláztatása ne hanyagoltassék el s különösen a vallástanitás mindenütt gondosan kezeltessék.

f) a hiveknek a hitközség s általában a vallásközönség közszükségei fedezésére az áldozatkészség ne csökkenjen, sőt fokozódjék,

g) a különböző hitfelekezetüek között a kölcsönös szeretet és testvéri érzés ápoltassék.

Mindezen célok elérésére a fiók-egyletek az illető lelkészeket és tanitókat közös megállapodás szerint utasitják, tanácsolják és buzditják s a szükséghez képest az egyöntetü eljárásra a módozatokat megállapitják.

Az egylet vagyonának felhasználása.

29. §. *a)* Az alapitó tagsági dijak tőkésittetnek,

b) A fiók-egyletek valamelyikébe beiratkozott rendes tagok évdijának (1 frt) fele (50%) részét az illető kör

a maga céljaira megtartja, a másik részét beküldi az egylet pénztárába. (24. §. *b.*) A pártoló tagok dija azt a fiók-egyletet illeti, melynek adatik,

c) Az egylet évi jövedelméből 5% tőkésittetik, 5% a Dávid Ferencz-alap javára fordittatik és 90% népszerü és tudományos munkák (értesitő, vallás-erkölcsi tartalmu füzetek és könyvek) kiadására és terjesztésére, jótékony célokra, u. m. szegényebb sorsu fiók-egyletek, falusi könyvtárak, vasárnapi iskolák segélyezésére,

d) A fiók-egyletek vagyonuknak 5%-át tőkésitik, a többit belátásuk szerint használják fel a fiók-egylet céljaira.

Alapszabályok módositása s az egylet feloszlása.

30. §. Ezek a szabályok mindaddig érvényesek, amig az egylet közgyülése meg nem változtatja. Uj pontok felvételére vagy a meglevők lényeges módositására szükséges 30 tag jelenléte s hogy a jelenlevőknek legalább kétharmada kivánja a módositást.

31. §. Ha valamely fiók-egylet feloszlanék, vagyona felett maga rendelkezik az egyesület közgyülése jóváhagyásával; ha pedig a fő-egylet oszlanék fel, vagyona a «Dávid Ferencz emlék-alapba» olvad.

32. §. Jelen alapszabályok az egyházi főtanács megerősitése után lépnek életbe.

Ezen alapszabályokat az E. K. Tanács Kolozsvárt, 1885-ben október 18-án tartott ülésében helybenhagyta és megerősitette.

Kovácsi Antal
közigazgatási jegyző.

A Dávid Ferencz Egylet alapszabályait eredeti szövegökben közreadjuk, hogy mindenki ismerhesse meg és különösen azért is, hogy észrevételeiket tehessék meg. Ezennel fölkérjük az egyleti tagokat és a fiók-egyleteket, hogy a változott viszonyok és a gyakorlat szerint szükségessé vált módositásokra nézve tegyenek előterjesztést a Választmányunknak, hogy ahozképest az alapszabályok módositását előkészithessük.

Kérjük a t. fiók-egyletek elnökeit, illetőleg titkárait jelen fölhivásunkat vegyék innen tudomásul s javaslataikat f. évi *október 1-ig* küldjék be alólirott titkárhoz.

Kolozsvár, 1912 julius 21.

Báró Petrichevich Horvát Kálmán
elnök.

Dr. Boros György
főtitkár.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Szeptember 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ELET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 173
Az unitáriusok hite 175
Mi az élet? 178
Nők Világa 180
Társadalmi munkásságunk . . . 181
Irodalom 184
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 185
Mulattató 188
Boritékon: A Dávid Ferenc Egylet örökös alapítói. — Aranykönyv. — Szerkesztői üzenetek.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A Dávid Ferenc-Egylet örökös alapítói: Báró P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 600 kor. Brassai Sámuel Kolozsvár 400 kor. Hajós János-alapítvány 300 kor. Fekete Gábor Kolozsvár 100 kor Dr. Bedő Albert Budapest 100 kor. Könyves Kálmán Részvénytárs. Budapest 100 kor. Székely László Torda 100 kor. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor. Reitter Aladárné Kolozsvár 50 korona. 40—40 koronát fizettek: Ádámosi Ferenc Désakna, Albert Dénes Kolozsvár, Beczkay Péter Kolozsvár, Boncza Miklós Budapest, Balogh József Kolozsvár, De zsi Károly Torda, Ferencz József Kolozsvár, Ferencz Józsefné Kolozsvár, Ferencz Zsuzsa Végh M.-né Kolozsvár, Farkas Józsefné Kolozsvár, Fodor Károly pitesti (Románia) Gyöngyösi Béla Kolozsvár, Gyöngyösi Béláné Kolozsvár, Gyulay László Kolozsvár, P. Horváth Borbára F.-Zsuk, Jakab István Déva, báró Kemény Gézáné Kolozsvár, Mikó Béla Nagybánya, K. Nagy Béla Szilágykraszna, Pál Ferenc Kolozsvár, Székely Miklós Torda, Szentkirályi Ferenc Gagy, dr. Boros György Kolozsvár (70 K), Derékyl Gyuláné br. Györfi Róza Megyaszó, Bedő Dénes Nagyenyed, Danie. Lajos Vargyas; Koronabank Részvénytársaság Kolozsvár (30 kor.(

Aranykönyv.

Köszönet.

A sepsikőröspataki unitárius egyházközségnek özv. Csipkés Farkasné (Gál Miklós oly korán elhunyt lelkész édes anyja) egy szép piros bársony urasztali teritőt ajándékozott, értéke 35 K. Felirata Gál Miklós és Lipkay Mariska emlékére. Az Isten ki a sziveket vizsgálja, adjon erőt a nagy bánat elviselésére, s nemes tettét jegyezze fel a mennyben.

A szép adományért egyházközségünk nevében ezuttal is köszönetet mondunk.

Sepsikőröspatak, 1912. julius hó 22.

Székely Kelemen,
unitárius lelkész.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Szeptember 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Kis folyóból lesz a tenger. Fillérből lesz a korona. A kis folyó mindig a tenger felé siet. Nem tehet róla, arra van az útja. A fillér dolga nem ilyen, ő, ha útat kap, kiesik, elrejtőzik vagy elszalad a hány annyifelé. Nagyon jó zsebben kell tartani s nagyon kell ügyelni reá, hogy helyén maradjon, de, hogy még szaporodjék is, ahoz már egészen különös tudomány kell. Ezt a tudományt a szomszéd jobban ismeri mint mi. Az osztrák sógor ezer emberét küldi szét nagy Magyarországra rongygyal, pántlikával, cukorral, gyufával, kabáttal, cipővel s Isten tudja mi minden egyébbel. A szépen borotvált képű sógor oly jámbor, hizelgő beszédű, hogy a büszke magyar szinte egészen elhiszi neki, hogy majdnem ingyen ad neki mindent, csak azért, hogy más idegenek el ne vegyék. A magyar mindig úr volt, szerette, ha megdicsérik előkelő gavallérságát és fizet mint a köles, ameddig van miből s ha nincs: eladjuk a kantárt, hámot s keresünk egy más országot. Nem is lehet más a vége, mert az Urnak 1912-ik esztendejében csak portékáért 178 millió 800 ezer koronával gazdagítottuk az idegent, s abból az osztrák sógornak 113 millió 600 ezer koronát juttattunk Ezért a szép összegért cserébe tőlünk semmit sem vett. A régi nóta minden nap megújul: nem szeretjük a magunkét, nem becsüljük meg a magyar ipart, csak azért, mert a miénk. Mindennap szegényedünk, koldusodunk! Mi lesz a vége?

—

A hímes szárnyú pillangó addig röpköd a láng körül, míg-nem a láng leperzseli szárnyát. Egyszer valahogyan kijutott a veszedelemből. Legalább az életét megmentette. De az ügyetlen elfeledte a tanulságot s mihelyt szárnyra kapott újból csak oda csapott, de akkor már bele is hullott a parázsba. Az emberek nagy része, ha egy kevés pénzt érez a zsebében, ugy tesz, mint az a

szárnyas féreg, becsap a korcsmába egy pohár sörre, egy ital pálinkára, leül az asztal mellé egy kis 21-esre, vagy elindul a nagy világba szerencsét próbálni. Mindezt csak azért, mert elfeledte, hogy a multkor milyen erősen megégett volt a torka, kilyukadt volt a zsebe. Hiszen elég volna csak a mások példáján okulni!

—

Az európai civilizáció áldásai máris szemmel láthatólag mutatkoznak Maroccoban, Afrika északi partján. A franciák elfoglalták s a jámbor mohamedánok egy esztendő allatt szép jelét adták tanulékonyságuknak, mert eppen kétszer annyi pálinkát, bort és édesített italt fogyasztottak el, mint a megelőző esztendőben. A keresztény gazda úgy segített rajtuk, hogy a buzára, lisztre, ruházatra kétszer akkora adót vetett mint a szeszfélékre. Éppen olyan bölcs intézkedés mint a mi országunké: vasárnap csak tiz óráig szabad árulni élelmicikket, de a piszkos, ronda korcsmák egész vasárnap nyitva vannak.

—

„*Az irigység rút állat*“, s még sem lehet kiirtani a határunkról. Bejár a faluba is s ha felszögnek gyümölcse termett, az alszögieknek nincsen vizök s a „kirendeltség“ kinálja vezetékcsővel, mérnöki jótanácscsal, az alszögiek istenért sem segítenének a munkájokkal. „Nekünk nem kell“. „Legyen nekik is, ha kell“. A középső határt elverte a jég, a szélbeesőknek szintúgy jól esik, hogy most a nagy asztag nem dülleszkedik az utcára“ — „úgy kell nekik, mert igen fenn hordották a fejüket“. — Kedves olvasó, ha a te faludban vagy városodban ezek s az ilyenforma mondások nincsenek szokásban, írd meg nekünk, hadd tudjuk mi is a nevét az egyedüli tiszta, jó keresztény és nyilván „legboldogabb“ helységnek.

—

Miért is gyűltek össze egy kis helyre az emberek? Nyilván azért, hogy a gonoszok, a lopók, a rablók, a vadak és idegen ellenségek ellen megvédhessék egymást. Az önvédelem olyan természetes hajlandóság, hogy a legparányibb féregben is meg van. Hála érette a gondviselésnek! De miután már ország-világ így elhelyezkedtünk s templomokat, iskolákat, községházakat építettünk, hogy oktassuk, jól kormányozzuk a falunkat, városunkat, megyénket és országunkat, mégis miért törjük azon a fejünket, hogy az eddigieknél is gyilkolóbb fegyvereink, ágyuink legyenek? Talán bizony elfeledtük a Jézus tanítását: aki fegyvert fog, fegyver által vesz el. „Boldogok a békességre igyekezők, mert ők Isten fiainak hivatnak“.

Az unitáriusok hite.*

(Irta: Crooker I. H.)

Mit hisznek az unitáriusok? E kérdésre nem lehet olyan feleletet adni, amely a teljes unitárius evangéliumot magába foglalná. Bár hitünk nagy, mindamellett a hittételeket részleges dolgoknak tartjuk s az élet másodrendű elemeinek tekintjük csupán. A vallás nézetünk szerint élet. Kedves hittételeink és erős meggyőződésünk mellett is létezésünk okát ezeknél valami magasabban álló, életbevágóbb dologban keressük.

Azt tartjuk, hogy sok theologiai hittétel és spekuláció a mindennapi élet mozgató erőitől és eszményeitől oly távol áll, hogy arra nézve semmi szellemi vagy erkölcsi értéke nincsen. Nekünk oly vágyaink és érzelmeink vannak, amelyeket bármely tudományos elméletnél többre becsülünk.

Nincsen olyan dogmai tételünk, amelyre rámondhatnók: Ha ezt hiszed unitárius vagy. Más valami az, ami meghatározza, hogy ki az unitárius. Mi azt kérdezzük milyen életet élsz? Az unitárizmus legrövidebb meghatározása ez: Isten atya, az emberek testvérek. E kettőt kell alkalmazni az életre. Ez nem azt jelenti, mintha mi másoknál jobbaknak tartanók magunkat. Ez egyszerűen azt jelenti, hogy vallásunk életünk szellemében lesz nyilvánvalóvá.

Az unttárius vallás elméleti tételekkel csak ritkán foglalkozik s akkor is csak azért, hogy azoknak másodrendűvoltát kimutassa. Mi mélyebben bocsátkozunk az életbe. Azt kérdezzük: Mik vonzanak? Mik a vágyaid? Mik mozdítanak meg lelkileg? Mik vezető eszményeid? Ezekben van az igazi vallás. A vallásban épúgy, mint minden másban világosabb gondolkozásra van szükségünk. Ebben az kell legyen az első lépés, hogy a vallásos élet gyakorlati kérdéseiben gondolkozzunk világosabban.

Nem annyira hittételek terjesztése mint inkább az igaz élet szellemének művelése, a jellem fejlesztése és gazdagítása és a jótékonysági hajlam ébresztése a fő célunk. Mozgatóerőinket és elméleteinket nem tartjuk tökéleteseknek. De érezzük, hogy van bennük igazság és nemesség arra elég, hogy az életben boldogítsanak, kérésünk ez: éljen mindenki legjobb meggyőződése szerint. Isten is azt kivánja mindenkitől. Örömmel vesszük észre, hogy akik tőlünk különböznek, sok elemét bírják az értékes igazságoknak.

A hitnézetek különbözősége közöttünk semmi kellemetlenséget nem okoz. A lényeges dolgokban épp oly egység van közöttünk,

* Olvasóinknak különös figyelembe ajánljuk ezt a cikket, egyben értesítjük, hogy az unitárius vallás ismertetésére lehetőleg mindenik számban gondunk lesz. Olvasóink nagy szolgálatot tesznek vallásunk érdeklődében, ha idegenekkel közlik. Mi figyelmeztetésre azonnal megküldjük a kivánt számot.
Szerk.

mint a tudományokban. A különböző nézetekben való egységét nem szabad a véleményeknek alaki egységével összezavarnunk. Azokat, akik tőlünk különböznek, nem szabad eretnekeknek tekintenünk, hanem szeretett társmunkásoknak, akiket tanítanunk s akiktől nekünk tanulnunk kell. Egy pár pontba összefoglaljuk az unitárizmusról táplált nézeteinket.

a) Az unitárizmus progresszív vallásos mozgalom. Minden vallási irányzatban van progresszió, bármennyire rabszolgája legyen is a hagyománynak és dogmának. Ahol élet van, ott mozgásnak is lennie kell. A püspöki, a presbiteri és katholikus egyházakban mind van haladás. De közöttünk és más egyházak között e tekintetben nagy különbség van. A változásokat, amelyeknek mások ellene állanak, mi szivesen fogadjuk. Az olyan haladást, amit mások csak eltürnek, mi örömmel támogatjuk.

A protestánsoknak általában véve, vannak oly hittételeik, amelyeknek elfogadásától teszik függővé az üdvösségét. Mi az igazságnak és kötelességnek mindig szélesedő szempontjaira figyelünk. Nem a muló forma lényeges nekünk, hanem az igazság feltalálásának módszere, amely folytonossá teszi a haladást. A másoknak való szolgálatnak nem a formája fontos, hanem a szeretetnek érzete, amely a szolgálatnak új formáit teremti meg. A konzervativok, azt a hitet védelmezik, amely hajdan kijelentetett a szenteknek. Mi abban a hiszemben, hogy Istennek ma is vannak jóshelyei, az eget tiszteletteljesen figyeljük s komolyan hallgatunk az élőhangokra, a mainál is dicsőségesebb evangélium kijelentésére.

A dogmatikusok leszólják az újításokat és a régi falakhoz, amelyeket a kegyesség szentsége körül, Luther, Kálvin és Wesley építettek, őröket állítnak. Az unitáriusok eldobva a rozsdás páncélokat s elhagyva a széthulló hagyományokat, mennek a nyílt mezőn előre, érezve, hogy senki sem oly biztos és erős, mint az, aki az igazságot keresi. Érzik azt is, hogy bárhol épít sátrat magának az ember, az a hely az élő Isten lakóhelye. Mi előre megyünk. Nem mintha a mult értékeit és a régiség jelvényeit nem becsülnők, vagy mintha bizonytalanság nyugtalanítana, vagy kétely zavarna, hanem azért, mert a fejlődő haladásban, mint isteni folyamatban, nekünk teljes bizalmunk van. Bizunk az igazság és szeretet vezető erejében. Mihelyt fejlődni megszüntünk, többé nem is vagyunk unitáriusok.

b) Az unitárizmus több az üres tagadásnál. Nem a keresztény hittételekkel szemben való tagadás az unitárizmus. Ha lerontjuk Isten tiszteletének régi templomát, tudnunk kell erősebb alapra szebb templomot építeni. Ha régi kedves hittételeket birálunk, tudnunk kell termékenyítőbbeket alkotnunk. Mikor Luther a középkori babonák nehéz terhét levetette, megnövelte az erejét. Közelebb

jutott önmagához, szabadságot nyert arra, hogy erejét termékenyítőbb munkára fordítsa.

Sokak sértve érzik kegyességüket, mikor hittételeinket hallják, mert ezek hosszú időn át táplált véleményüket rombolják le. De ne feledjük, hogy nem lehet a jellem által való üdvözülésről predikálni addig, amíg el nem sepertük az áldozatok árán való kiengesztelés tanát.

Könnyűszerrel állítják néha, hogy keveset hiszünk s tanításunk inkább tagadás. Sok mindent eldobunk, amit az üdvözüléshez sokáig szükségesnek tartottak. Ezt azonban azért tesszük, mert többet hiszünk mint Atyáink. Mi nem a rationalis hit alkonyán, hanem annak hajnalán élünk. Annyira hiszünk Isten jóságában, hogy azt tartjuk, hogy sokkal többen nyernek üdvösséget az embereknek egy kiválasztott kis csoportjánál. Olyannyira hiszünk az isteni Gondviselésben, hogy hisszük, hogy ezerszer jobb, ha magunk visszük az élet keresztjét, minthogy ha Jézus keresztje mögé rejtjük azt. Az emberi természetben annyira hiszünk, hogy hisszük, hogy a názárethi Jézust is az teremtette.

Nem azért vagyunk unitáriusok, mert a háromság tanát eldobjuk. Unitáriusok vagyunk azért, mert magunkat az ész parancsa alá helyeztük s a modern felfedezéseknek a dolgokban és lelkekben talált egységét elfogadtuk. Azzal a felséges meggyőződésünkkel szemben, melyet Istenről és az emberről táplálunk, a háromságban való nem hivésünk nagyon mellékes. A nizeai hittételt az semmisíti meg előttünk, amit a természetben felfedeztünk. Nem azért tesszük félre e hitformát, mert az hamis, vagy mintha a Mindenhatóban való hitünket veszítettük volna el, hanem, mert a régi szavak nem írják le ami gondolatunkat a mindenekben benne élő Istenről.

Nem azért vagyunk unitáriusok, mert tagadjuk Jézus istenségét, hanem azért, mert hiszünk a történelem egységében s az emberi természet isteni voltában; nem úgy gondolkozunk Jézusról mint misztikus istenemberről, hanem mintegy magasan álló, segítő szellemű emberről.

Nem azért vagyunk unitáriusok, mert a szentírás csalhatatlanságát elvetettük, hanem unitáriusok vagyunk azért, mert az igazság kijelentését és az istenség megtestesülését az emberiség történetén keresztül nyomozzuk, hogy Isten atyai voltát megállapíthassuk. Innen nézve, minden olyan dogma, amely el nem ismeri, hogy Isten minden ember lelkében benne él, profánnak minősül. Minden olyan hittétel, amely bármely írásnak befejezett és végleges kijelentést tulajdonít, ellenvetésnek tetszik az élő Istennel szemben. Mi a bibliát nem dobjuk el. Csupán a bibliának észszerűtlen használatát dobjuk el, nehogy azt hitesse el velünk, hogy Isten nincs a jelen világban benne.

Fordította: *Kiss Sándor.*

Mi az élet?

— Mese. —

Forró, tikkasztó nyári nap volt. A mezőn lankadtan hajtották le fejöket a virágok, mintha azt várták volna, hogy a tüzes napsugarak az élet utolsó csiráját is kiégessék belőlök. Kábító zsibongás töltötte be a levegőt s álomba merítette az egész természetet.

A máskor oly hangos erdő is csöndes volt, mint a halál birodalma. Elhalt a nóta a madarak ajkán s fáradtan, bágyadtan huzódtak meg a kis dalosok itt is, ott is a lombok között. Csak egy-egy fényes hátú bogarat, tarkaszárnyú lepkét lehetett néha látni, amint a fák között gyorsan szállt tova egyik vírágról a másikra. Aztán újra nyomasztó csönd. Mintha az örökös némaság sötét démona terjesztette volna szét bűvös szárnyát az egész világ fölött.

Egyszerre messze, a látóhatár távoli szélén kis fehér felhőcske villant meg s a pillanatban alig észrevehetően suhant végig a rét fölött, az erdő fái között egy gyönge hűvös szellő, közeledő zivatarnak jó előre küldött követe. Az élet kezdett visszatérni a kihalni készülő természetbe, az álmosan bóbiskoló virágok emelgetni kezdették fejöket. Egy faágon a lombok árnyékában elgondolkozva szunnyadó pintyőke is gyorsan fölkapta fejét s mintha a lengedezni kezdő szellőtől megszakított álmodozó gondolkodását folytatná, mintegy önmagához beszélve kérdezte: Mi az élet?

A szellő erősödött, a fák levelei idegesen kezdettek rezegni, mintha a soha meg oldott kérdés fölvetése ejtette volna izgalomba. A pintyőke hangjára riadtan ébredt egy közeli bokorban az elbágyadt fülemile s mintegy feleletül halkan csicseregte: „Dal az élet". — „Nem igaz, sötétségben folyó harc", szólalt meg alig hallható hangon a vakondok, mely épen e percben ütötte föl fejét a földből.

„Véleményem szerint örökös fejlődés az élet", susogta egy félig kinyilt rózsabimbó. Csillogó szárnyú tarka pillangó röppent el e szavaknál fölötte s csókot lopva biborszínű levelére, hizelkedve sugta: „Öröm és élvezet az élet". — „Mond inkább, hogy gyorsan elmuló rövid nap", zümmögte lemondón a kérészbogár.

„De azért munka és a megelégedés boldogsága váltakozik benne", zúgta a méh s eltünt a rózsabimbóban, hogy mézet szívjon belőle. „Nem tapasztaltam, hogy egyéb volna haszontalan fáradozásnál és munkálkodásnál", panaszkodott a hangya, mely nagy kínnal-bajjal önmagánál jóval nagyobb földgöröngyöt cipelt.

„Tökéletesen igazad van, — hagyta helyben a közeli fa tövéből erőlködését egykedvűen néző mókus, — bizony, kemény dió az élet".

Míg e beszélgetés folyt, hirtelen beborult, mennydörgés rázta meg a földet, mire elhallgatott minden élőlény s ijedten menekült

a kitörő vihar elől rejtekhelyére. Nagy csöppekben hullni kezdett az eső és sejtelmes hangon susogta szüntelenül: „Könnyekből áll az élet, semm egyébből, csak könnyekből". „Folytonos változás az élet!" kiáltotta a sötét viharfelhő, melyből egy merészen ég felé nyúló sziklára haragosan csapott le a villám, dörögve: „Hatalomért való erőszakos küzdelem az élet". „Talán inkább harc a szabadságért, egyéni érvényesülésért", zúgták a megáradt hegyi patak hullámai, melyek tajtékozva csapdosták az őket körűlzáró partot.

A fergeteg kitombolta magát, lassanként elvonultab a felhők, a nap ismét kisütött. Ekkor a sas merész iveléssel röppent fel sziklafészckből s mind magasabbra és magasabbra emelkedve vijjogta: Az élet maga a szabadság! — A karcsú derekú fenyők összebújtak és csodálkozva, kissé irigykedve nézték a merész repülést, miközben halkan suttogták egymásnak: „Tán inkább csak felfelé törekvés". Lenn a völgy szomorúan sóhajtotta: „Kényszerű meghajlás az élet egy felsőbb hatalom előtt" s kezdett egyre jobbanjobban elsötétülni, mert közben a nap lenyugodott, az éjszaka pedig hosszú lépésekkel közeledett, folyton susogva: Álom az élet.

Még az éjszaka sötét fátyola lebegett a föld fölött, de a reggel már nem volt messze, mikor egy tudós kopott, magános szobájában kioltva lámpáját, csöndesen mormogta: „Nehéz, hosszú iskola ez az élet!" — egy férfi pedig, ki átdorbézolt éjszaka után támolygott hazafelé. keserüen mondogatta: „Soha ki nem elégülő vágyak, meg nem valósuló remények, örökös csalódás: ez az élet".

Hirtelen keskeny piros sáv jelent meg a látóhatár keleti szélén, lassanként fennebb-fennebb kezdett emelkedni az égboltozaton s nemsokára egct és földet egyaránt rózsaszínben öltöztetett az előre törő hajnal. Mint varázsütésre elevenedett meg egyszerre s lett hangos lombsuttogástól, madárdaltól az erdő, az egész pedig hatalmas akkordba olvadt, mely a mindenségen a hajnal szózataként zúgott végig: „Mint én, a hajnal, a nappalnak csak kezdete vagyok, melyre sugárözönnel jön a fényes dél: épen úgy a földi élet is csak kezdete, halvány tükörképe az örökkévalóságban folytatódó, soha meg nem szünő örökéletnek!"

Én: „Én vagyok a feltámadás és örökélet. Aki bennem hiszen, ha meghal is, él. Aki megismerte igazán az ő tanitásaiban rejlő igazságokat s azoknak fölemelő, boldogító hatását a lélekre és hiszen azoknak az emberiséget lassanként egészen átformáló, egy magasabb erkölcsi ideál felé emelő hatalmában: többé nem látja az életet sem elviselhetetlen tehernek, sem hiábavaló nehéz küzdelmek sorozatának, sem meg nem valósuló vágyak, remények, törekvések összeségének, hanem az örökös haladás, a tökéletesedés egy láncszemének, melyben kinek-kinek megvan fontos, betöltendő szerepe, mely alapja az egyén- és közboldogságnak egyformán.

Annak gyönyörűséges az ő igája, mert a Jézus lelkét hevítő szeretet vezeti útjain, igazán boldog pedig csak az, ki szeretni igazán tud. Az új életre, szebbre, nemesebbre, jobbra támadott föl és örökélete van, mert vajjon van-e a hallhatatlanságnak erősebb záloga, mint a szeretet isteni eszméjének hűséges, odaadó szolgálata?

Ez új életre támadásnak, ez örökéletnek halhatatlan szimboluma Jézus, ki megmutatta, miképen lehet igazán élni és a szeretetet, Istent szolgálni. Méltán szólhatott tanítványaihoz: Én példát adtam, miképen cselekedjetek. A legfenségesebb, legtisztább emberi eszmény és példakép. S az emberiséget e dicső példaképtől fosztották meg akkor, mikor azt a tanítást hozták be, hogy ő, Jézus nem ember volt, hanem Isten. És világító lámpás nélkül sötétségben tévelygő sereg lett az emberiség. De a hajnalpír már megjelent az égen, kezdik keresni sokan az elvesztett emberi ideált. Dávid Ferenc negyedfél századdal ezelőtt megtalálta, de a sötétség miatt nem látók kimondták rá az ítéletet. Öröksége azonban ránk szállt, mi ismerjük, ha mindig nem is követjük szemünk káprázata miatt azt, ki példát adott, ki a feltámadás és örökélet.

Az idő itt van, mikor minden homálynak el kell oszolni. A mi szavunk kell, hogy a hajnalhasadás dörgő, lelkeket felrázó szózata legyen s életünk a kiáltás megvalósulása. Mert mi a követendő ember-Jézusban hiszünk, kit sokan kétségbeesetten keresnek s nem az isten-Krisztusban, kit nem követni, hanem imádni kell.

Jézus követése az élet problemájának megoldása, a felelet megtalálása e kérdésre: mi az élet? E kérdés miatt jajong kétségbeesetten sok halandó. Mutassuk meg mindenkinek, kinek lehet, miképen található meg az egyetlen helyes válasz. Akkor igazán unitáriusok leszünk, új életre támadottak, kik élnek, ha meg is halnak.

Németből dolgozta: *Z—n S—r.*

NŐK VILÁGA.

Nők a szószéken. Amerikában 2500 fölszentett nőpap van. Ezeknek legnagyobbrésze a testvér unitárius és universalista egy házhoz tartozik. Tiszt. Brackwell asszonyt tartják a legkiválóbbnak, aki 1853-ban szenteltetett föl kongregationalisia papnak, de azután unitárius lett. Még most is predikál minden hónapban egyszer. A másik nevezetes papnő Tiszt. Hannafor Anna asszony. Ő arról

nevezetes, hogy legelsőbben ő szerepelt házasságkötésnél ő eskette meg a saját leányát, ő avatta föl a fiát lelkésznek és egyik államban a Törvényhozó testület papja volt.

Társadalmi munkásságunk.

— Felolvasás az udvarhelyi fiókegyletben. —

Igen tisztelt Egyleti Gyűlés!

Mielőtt felolvasásomhoz fognék, szabad legyen pár szóval megemlítenem azon indító okot és biztató bátorítást, melyek felolvasásom megtartására némileg befolyással voltak. Igen tisztelt volt elnökünk, (Sándor Gergely) ki lankadatlan ügybuzgósággal vezette ez egyletet s készítette elő gyűléseit, egy alkalommal engem is felkért, hogy valamivel szerepeljek a gyűlésen. Én a legnagyobb sajnálatomra kérésének eleget nem tehettem, amire azt találta megjegyezni: „ez csak azért van, mert lelkileg nem érez velünk". Ez a megjegyzés — s a mostani igen tisztelt elnökünk ama biztató kijelentése; „ha előáll és semmit se mond, már azért is köszönetet érdemel", bátorítottak fel arra, hogy „Társadalmi munkásságunk" című felolvasásomban a semminél valamivel többet mondjak s hogy megmutassam, miszerint a Dávid Ferenc Egylet tagjaival lelkileg érzek.

Egy kedves és szellemes társaságban, hol nők és férfiak vegyesen voltak, a nők egyenjogosításáról lévén szó, azt mondta egyik feminista elvet valló nő: „eljön, mert el kell jönnie nemsokára azon időnek, midőn a nők is minden pályán érvényesíthetik magukat és a férfiakéhoz hasonló jogot élveznek mindenekben, mert ez jogos, mert ez méltányos, ezt a korszellem is megkívánja". E kijelentésre a társaság egyik férfitagja azt felelte: „ez igen szép s nagyon kívánatos volna és az egyenlőség kedvéért nem is volna ez ellen semmi kifogásom, ha a főzőkanál nyelére, a gyermekek gondozása és nevelése mellé egy oly haszonbérlőt lehetne kapni, mint a háziasszony és az édes anya".

— Attól félek — folytatá a férfi —, ha ez az irányzat teljesen uralni fogja társadalmunkat sok-sok kozmás ételt fogunk enni s még az is meglehet, hogy a szükséges katonai létszámot is a szomszédországoktól kell kölcsönkérnünk.

Elgondolkozva ezen a beszéden, azt hiszem nemcsak az én, hanem sokaknak nézete az, hogy Isten őrizze hazánkat attól, hogy ez az irányzat — mely szélsőséges — teljesen tért foglaljon társadalmunkban s azt teljesen átalakítsa.

Az igaz, vannak nők, akik életfentartási, értelmiségi pályán működve, annyira hódolnak e felfogásnak, hogy tanult és művelt nőhöz nem illőnek, szégyennek tartják a háztartás vezetését, a gyermekek gondozását és nevelését. Ezek a valóban művelt, tudományos nők — tisztelet a kivételeknek — rendszerint tehernek tekintik hitvesi és anyai kötelességüket, mert nem érzik a családi élet melegét, távolmaradnak az otthontól, azaz feláldozzák a családi tűzhely boldogságát, nem gondolva meg azt, hogy ez által nemzetünk iránti kötelességet mulasztanak el.

A nőt lelkülete egészen másra hivatja. A nőnek igazi hivatása csakis az említett kötelességek teljesítése lehet E szent hivatásból kifolyólag ugyhiszem többeknek véleménye szerint, sokkal nagyobb dicsőség lehet egy nőre nézve az, ha politikai harcok és politikai jogok követelése helyett, értelmét, tudását, intelligenciáját családja és háztartásának r ellőzése nélkül, társadalmi ténykedésben érvényesíti, hol lelkének megfelelő szép és hasznos munkakört mindig találhat. És egy ilyen munkakör betöltésére mennyi alkalom kínálkozik, különösen faluhelyen. Mert hol lehet nagyobb szükség a lelki bajok orvoslására, mint ott, hol a nép távol minden kulturmozgalmaktól, szellemi fejlődésében oly nagyon el van maradva. S ha tekintetbe vesszük, hogy falusi népünk hazánknak igen nagy százalékát teszi s ha azt akarjuk, hogy hazánk a művelt országok közé sorakozzék, ugy hazánk iránti szent kötelességet teljesitünk, ha velök foglalkozunk, tudatlanságukból, elmaradottságukból kiemeljük s minden iránti elfogultságukból felrázzuk.

Istennek hála ma már nem kell lámpással keresnünk azokat a lelkes férfiakt és nőket, kik nép iránti szeretettől áthatva, egyéni hivatásuk mellett lankadatlanul s önzetlenül fáradoznak a falusi nép szellemi fejlődésének érdekében. A ma már majdnem minden községben létesült ifjúsági egyesületek és itt-ott alakult nőegyletek, mind-mind a falusi nép szellemi átalakulását célozzák.

Örömmel tapasztalhatjuk, hogy vidékünkön a falu központjai: a lelkész-lelkésznék, tanító-tanitónék, tanítónők, jegyző-jegyzőnék s más intelligens egyének a saját kis körükben, községükben, nem ütve a reklám dobját, csendben, kerülve minden feltünést, vállvetve, tőlük telhetőleg dolgoznak, fáradoznak s arra törekszenek, hogy műkedvelői szinielőadások s szavallatok rendezésével, énekkarok szervezésével változattossá tegyék a nép kedélyvilágát; az ismeretterjesztő előadásokkal, felolvasásokkal s őket érdeklő eszmecserék megvitatásával pedig a nép gondolatvilágának helyes irányítását és erkölcsi felfogásának megváltoztatását célozzák.

S hogy ezen fáradságos munkálkodások nem eredménytelen, mutatják azok a körülmények, hogy a falusiak ébredeznek elfogultságukból az előadásokat szeretik, azokra szivesen járnak s

mind nagyobb számmal látogatják. Ők is kezdik belátni, hogy ma már nem elég csak nadrágos embernek tanulni, hanem saját boldogulhatásuk is megkívánja, — hogy azokban az eszmékben, gondolatokban, melyek szellemi fejlődésüket célozzák — bizonyos tudást elsajátítsanak.

Ez valóban így van, s higyjék el kedves hallgatóim, hogy lankadatlan és lelkes munkakedvvel, természetesen ha bírjuk a nép bizalmát és szeretetét, sok és szép dolgot érhetünk el. Soh'se panaszkodjunk, hogy bizalmatlanok, hogy zárkozottak, s nehéz őket megérteni, ez csak addig tart, amíg észre nem veszik, amíg be nem látják, hogy cselekedetünk, jóakaratnnk velök szemben teljesen önzetlen s hogy azok szeretetből származnak. Azt se higyjük, hogy erőnket meghaladó munkát várnak tőlünk, hiszen tapasztalhatta bárki, hogy néha egy-egy útmutatás, észrevétel, avagy jó tanács, mely szeretetből fakad s mely rájuk nézve üdvösséges, sokszor többet ér minden adománynál.

És mégis hányan, de hányan, de hányan vannak, akik társadalmi állásuknál fogva hivatva lennének a nép szellemi vezetésére, s a kik ehelyett nemcsak, hogy jó tanácsot nem adnak a népnek, de még a jó szót is sajnálják tőlük. Az ilyenek, természetesen nem magukban keresve a hibát, mindenütt és szüntelenül azt hangoztatják: oly törpe falusi népünk, hogy nem érdemes arra, hogy gyámolítsuk, hogy felkaroljuk. Összedugott kézzel és behunyt szemmel nézik tudatlanságukat s öket kigunyolják, kikacagják.

Sajnálatra méltók az így gondolkozók s még inkább sajnálni lehet a magára hagyatott népet. Mert bizony, ahol nincs mi vonza a népet az erkölcsmegjavulás felé — ott — a testet, lelket egyaránt ölő korcsma levegője megteszi a maga munkáját.

Igen tisztelt Egyleti Gyűlés! Az elmondottakkal kapcsolatban helyénvaló volna megemlítenem mindazon módokat és eszközöket, melyekkel társadalmi munkánk sikerét biztosíthatnók, azonban ez alkalommal más célom lévén, a következő egyleti gyűlésre valaki más pl. vehetné ezeket felolvasása tárgyául. Igen háládatos téma lenne!

Célom felkérni a Dávid Ferenc Egylet nőtagjait, hogy együttesen mi is legyünk önzetlen munkásai a társadalomnak, nyujtsunk segénkezet a férfiaknák, mert csak úgy lehet nagy és hasznos dolgot megvalósítani, ha azokat mi is felkaroljuk. Tömörüljünk s tőlünk telhetőleg pártoljunk, karoljunk fel minden olyan egyletet, amelyek kiválóan a nép érdekeit szolgálják. Legyünk tagjai a kolozsvári Unitárius Nők Szövetségének, melynek kiváló célját, eszméjét fölösleges fejtegetni, azok az U. K. „Nők Világában" ismertetve lettek. Növesszük ezt az egyletet terebélyes fává, hogy annak árnyékában külföldre vándorolt nőink édes megnyugvást, oltalmat

találhassanak. E végből létesitsen kiki a maga kis körében, községében, ha még nem volna, Nőegyletet, melynek szervezéséhez — nem kellenek költséges eszközök — csupán akarat és nép iránti jóindulat. Itt találhat egy vezető, finom lelkü nő, lélekemelő munkakört s ha e munkakört lelkiismerettel betölti, valóban nemzeti missiot fog teljesíteni. *

Korszellemünk megkivánja, hogy a Nőegylet az általános ismereteken és szórakoztató előadásokon kívül karolja fel a nőnevelés ügyét is. Evégből előadások keretében tanítsuk meg falusi asszonyainkat arra, hogy miként kell otthonukat szeretni, hogy hazájukat is szerethessék — miként lehetnek megelégedettek családjuk körében — és miként tölthetik be társadalmi kötelezettségüket. Értessük meg velük, hogy vallásosság és háziasság nélkül egy nő sem felelhet meg valódi hivatásának s minden anya szent kötelességének tartsa ezen erényeket leányai szivébe kitörülhetetlenül beoltani, mert ezek lesznek majd azok az utravalók és fegyverek, amelyekkel az életviharában, az élet minden körülményei között magukat fenntartani és megvédeni képesek.

A cél magasztos. Kivitele sok munkát, türelmet s főleg körültekintü tapintatosságot igényel.

Lehet, hogy rosszakaratú lekicsinyléssel is fogunk találkozni, még talán azok részéről is, akiknek segítségükre, támogatásukra joggal számíthatnánk. De ez ne keserítsen el, valamint az sem, ha a gúnynak, irigységnek és rágalomnak nyilai is megsebeznének. Ne csüggedjünk, mert miként a jó földbe vetett mag meghozza a maga gyümölcsét, úgy társadalmi munkánk, habár lassan is, de nem marathat eredmény nélkül.

Ha önzetlen munkások leszünk, nem fogjuk várni a hizelgők elismerését, nem fogunk áhitozni muló dicsőségek után: az a lelki megnyugvás, hogy felebarátunkkal jót tehettünk és tehetünk, többet fog érni ciprus minden babérlombjánál.

Homoródalmás, 1912. jun. 27.

Péterfyné Tary Irén.

Irodalom.

Ámos próféta. Dr. Kecskeméthy István, a kolozsvári ref. theol. fakultás igazgatója előfizetést hirdet Ámos prófétához irt tudományos kommentárjára. A tudós tanár kénytelen a közönséghez fordulni támogatásért. Nagy várakozással tölt el a hir s az érdekelteknek igen melegen ajánljuk rendeljék meg 4 koronával szeptember 30-ig a szerzőnél.

* Köszönjük ezt a lelkesítő felhívást s csak azt szeretnők, ha minden községben szivére venné valaki! Szerk.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Templomszentelés. *Ferenc* József József püspök úr aug. 25-én szentelte föl a magyarsárosi unitárius templomot. Szeretettel és nagy kitüntetéssel ünnepelték az ősz főpásztort a küküllői körben. Az ünnepély emelkedett hangúlatban folyt le nagyközönség részvétele mellett.

A keresztúri gimnázium építésügye olyan szerencsés helyzetbe jutott az újabban kilátásba helyezett államsegélylyel, hogy immár csak a terv végleges miniszteri jóváhagyása van hátra. Az ügy idejutásáért különös elismeréssel adózunk Ferenc József püspök úrnak, aki fáradságot nem kímélve járt el.

A kolozsvári unitárius egyházközség értesítője. Az »Unitárius Közlöny« szerkesztősége — a kolozsvári unitárius egyházközség elnöksége kérésére, — tekintettel egyfelől ezen egyházközségben a közhírrététel nehézkességére, hónaprólhónapra az egyházközség élete nevezetesebb mozzanatait közölni fogja.

Fölhívjuk e rovatra úgy általában a lap összes olvasó közönségének, mint — különösen — kolozsvári híveinknek szives figyelmét és érdeklődését.

I. Augusztus hónapban kereszteltetett: fiu 1, leány 7. Elhalálozott: finemen levő: 1. Házasságkötés e hóban nem történt. Belépés az egyházba és kilépés az egyházból szintén nem.

Az egyházközségi közgyűlésen aug. 4-én a nyugalomba lépett Iszlai Márton, énekvezér-tanító helyébe egyhangúlag 28 szavazattal Ütő Lajos, n.-ajtai énekvezér és állami tanító választatott meg. — Örömmel vétetett tudomásul, továbbá Győrfi István, külföldi akadémián 2 évet töltött lelkészjelöltnek az egyik lelkészi állással és papnevelő-intézeti féltanársággal ideiglenesen történt megbízatása.

II. *Tudnivalók* szeptember hónapra vonatkozólag.

1. *Az új lelkésznek beköszöntési ünnepélye* szeptember hó 15-én délelőtt tartatik a rendes istentisztelet keretében. Ezt követőleg egyházközségi gyülés lesz, amelyen úgy az új lelkész, mint énekvezér-tanító az egyházközség előljárósága részéről üdvözöltetnek.

2. *Az egyházközség elemi leányiskolájában* (Berde Mózes utca) a beíratkozások szeptember hó 2-án kezdődőleg öt napon keresztül tartanak.

3. *A szeptember havi istentisztelet sorrendje:* Szept. 1-én Ébert András, s lelkész, 8-án Ürmösi Károly lelkész tart istentiszteletet, 15-én Győrfi István lelkész beköszöntője, 22-én Ürmösi Károly lelkész, 29-én őszi hálaadó-ünnep lesz, úrvacsoraosztással egybekötve, amikor prédikációt Győrfi István, lelkész, úrvacsorai beszédet Ürmösi Károly lelkész mond.

4. A jövő 1912—1913 iskolai év folyamára tervbe vannak véve *gyermek-istentiszteletek.* Később meghatározandó helyen és időben fognak tartatni. Előre fölhívjuk rá a szülők figyelmét.

Az egyházközség elnöksége.

Dr. Székely Ferenc igazságügyi miniszter aug. közepén Kolozsvárt járt és kollegiumunkat megtekintette. Az üres épületet most tisztogatják, tehát nem sok látni való volt benne, kivéve a dísztermet és a tanácstermeket. A miniszter úr most járt benne először s meg volt elégedve a látottakkal. A főtiszt. püspök úr kalauzolta.

Új esperes. A kolozsdobokai egyházkör közgyűlésének érdekes tárgya volt az esperes választás. Két komoly jelölt állott egymással szemben: Antonya Mihály köri jegyző, aki az esperest ebben az évben helyettesítette és évi jelentésével nagy elismerést ért el, Ürmösi Károly kolozsvári vallástanító-lelkész, aki a lelkészi teendők végzésével és az egyházközség kormányzásával van megbízva. A köri tagok mind jelen voltak, de a kolozsváriak nem mutattak nagy érdeklődést. A választás eredménye: Ürmösi Károly egy szótöbbséggel esperessé választatott a még hátralevő két évre. Ürmösi K. még aránylag új ember Kolozsvárt, de az új állást is bizonnyal tapasztalt buzgalmával fogja betölteni.

Az oxfordi Manchester College, hol theologusaink legnagyobbrésze tanult, nagyszerű díszteremmel fog kibővítetni. Az új épület helyét 300 ezer koronával vették. Az Arlosh család fizeti az építés költségeit és ugyanaz 125.000 koronát ad a hely megvételére. Sir Brunner is adott 25.000, s két nő, Holtné és leánya 25—25 ezeret. A theologusok száma nagyon csekély s sajnos a jövő évben mi sem növelhetjük, a megfelelő ifjú hiányozván.

A kolozsvári egyházközség közelebbről lényeges átalakításokat fog eszközölni. A lelkészi házak helyett egy nagyobbszabású épületet tervez s iskolai telkét is beépítteti. Az E. K. Tanács a kollegium melletti telekrészt megvásárolta, hogy a kollegium nyugoti oldala biztosítva legyen a befalazás és elsötétítés ellen.

A titkár urak sziveskedjenek az évi jelentéseket és számadásokat beküldeni.

Iskolai értesítő. A kolozsvári és keresztúri gimnáziumok értesítőit igazgatóink gondos szerkesztésében ismerik az érdekeltek. Mi azok alapján a gimnáziumi tanulók létszámát bemutatjuk. A kolozsvári főgimnáziumunkban beíratkozott 339 tanuló (ebből nyilvános volt 324, magántanuló 8 fiú és 7 leány); év végén vizsgálatot tett ugyanennyi. Vallásfelekezet szerint a 339 tanuló így oszlott meg: unitárius volt 61·95% (210), róm. kath. 7·67% (26), gör. kath. 0·59% (2), gör. kel. 0·88% (3), ág. h. ev. 5·31% (18), ref. 7·67% (26), izr. 15·93% (54). — A gimnáziummal kapcsolatos elemi iskola 93 tanulójából unitárius volt 40·86% (38), róm. kath. 19·36% (18), gör. kath. és ág. h. ev. 1·07—1·07% (1—1), ref. 20·43% (19), izr. 17·21% (16). — A bennlakó tanuiság hathatós támogatóján a konviktuson, mint intézmény hatásán kívül ösztöndíj, segély, jutalom és más jótétemény címén 37 ezer koronát meghaladó összegben részesült az ifjúság nagy része.

Székelykeresztúri gimnáziumunkban 219 (217 nyilvános és 2 magán) tanulóból vizsgázott 198 nyíl-

vános és 2 magán, összesen 200 tanuló. Ezek közül: unitárius volt 52% (104), róm. kath. 7·5% (15), gör. kath. 10·5% (21), gör. kel. 2% (4), ág. h. ev. 6% (12), ref. 16% (32), izr. 6% (12). Ez intézetünk igazgatósága is nagy buzgalommal igyekszik konviktus létesítésén, aminek óhajtott mielőbbi megvalósulása előreláthatólag jelentékeny változások szülője lesz. Ez idén 7000 koronát meghaladó ösztöndíjban, jutalomban és segélyezésben részesítette az ifjúságot. Iskoláink fejlődését örömmel konstatáljuk s fejlődésüket tőlünk telhető minden erővel kell támogatnunk, mert ez egyszersmind vallásközönségünk egyetemének s így alkotó elemeinek kulturális és gazdasági fejlődése mértékének is tekinthető. *V—S.*

Kozma Dimén Mély megdöbbenéssel vesszük a leverő hírt, hogy Kozma Dimén enlaki lelkész »kínos szenvedés után« elhunyt aug. 26-án. Lelkészeink között a legjelesebbek egyike volt. Igazi papi jellem, méltóságteljes nyugodt kedély, mélyen érező emberszeretet, soha sem lankadó munkásság, gyönyörű vallásos eszmék díszesítették életét, építették egyházát és a lelkeket. Csak akkor tudnánk vigasztalásra gondolni, ha látnók azt az ifjút, aki méltóan viselhetné a 63 éves apostol palástját. Kilenc gyermekével árván maradott özvegyének Istentől kérünk vigasztalást.

Elhunytak. Özv. *Fekete* Mózesné Szentábrahámon 73 éves korában elhunyt. Egyszerű asszony volt, de a nemes, vallásos érzésnek, a jóságos emberszeretetnek olyan kiváló megtestesülése, hogy az evangeliumi Máriák és Márták közé tartozott. Sok gyermeket nevelt föl, akik között Fekete Benjámin udvarhelyi építész-vállalkozó gyászolja. Fájó érzéssel jegyezzük föl a jó anya korai halálát.

Erdős Lilihály csehétfalvi kántortanítót a vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezte Nagyajtára állami tanítóvá. Hír szerint ő lesz az egyházközség énekvezére is. Nagyajta Ütő helyébe jó erőt nyert. Gratulálunk.

A kolozsvári kollegiumban bennlakó egyetemi hallgatóknak a kedvezményes lakás a jövő évtől kezdve ahhoz a föltételhez lesz kötve, hogy félévenkint igazolják, hogy az Egyetemen kolloquáltak.

Az unitárius kollegiumi Kriza-önképzőkörnek az 1912—13. év nagyesztendeje. 1913-ban lesz 80 esztendeje, hogy megalakult és nehány év multával a »Remény«-nyel országos hírre tett szert. 1913 ban lesz 50 esztendeje, hogy az első időszak (30 év) történetét megírta Kozma Ferenc és kiadta az önképzőkör. Az 1912-13. évre nagy föladatok várnak. Reméljük, hogy a mai ifjúság tudni fogja kötelességét.

Új alapítványok. Az áldozatrakész buzgóság állandóan mutatkozik híveink között. Legújabban Benedek János és neje Gruer Eszter a kadácsi egyháznak úrvacsorai kellékekre 200 kor. — Nemes Vajna Ferenc, néhai Vajna Lajos és néhai édesanyja özv. Vajna Józsefné sz. Sándor Judith emlékére, nevelt fiuk Nemes Vajna Ferenc, 200 kor. alapítványt tett. A jövedelem a mostani ádámosi

lelkésznek Molnár Jánosnak, halála után a legátusi alapnak adandó.

A kolozsvári kollegiumban a jövő tanévre 1910o kor. osztatott ki konviktusi segélyül 131 tanuló között. A jeles tanulók teljes kedvezményben részesültek és pedig: Kiss Elek, Csiki Gábor lelk. növendékek, Darkó Gábor, Fazakas Lajos, Frank-Kis István, Májai Ferenc, Nagy Lajos, K. Nagy Imre gmn. tanulók. A többi nagyobbára fél kedvezményt kapott.

Petrozsényben az egyházközség egy nagy lépést tett előre. Az államtól nyert területre lelkészlakot és templomot fog építeni. Egyelőre a lelkészlakot építik meg. A terv és költségvetés immár készen van és jóvá van hagyva. A költségek nagyobb részét kölcsön útján fogják fedezni. Különben a zsilvölgyi unitáriusok buzgóságuknak máris számos jelét adták.

Amerikai laptársunk a Christian Register immár 1821 óta hírdeti az unitárius hit, remény és szeretet igéit és igazságait Már 72-ik évében jár, de most is olyan fiatal, mint 7 éves korában. Legújabb számában azt a merész állítást kockáztatta, hogy ha néhány évre el lehetne zárni a külföldről beözönlő gonosztevők útját, a 48 állam lakói között a kölcsönös bizalom s a polgári erények oly magas fokra emelkednének, hogy meg tudnák tisztítani a városokat a söpredék-elemektől s elérnék, hogy a hülyék és betegek szaporodása megszünne.

Akiknek csak fatornyuk van. A szegényebb egyházak régen csak fából tudtak tornyot építeni. Akkor jó hasznát vették, senkinek sem volt kifogása ellenök. Ujabb időben sok kőtorony épült s e miatt a fatornyok megapadtak. Az idő megérlelte a fatornyokat s miután már kevés van, ezek olyan becsesek lettek, hogy akik ilyennel dicsekedhethek, semmi pénzért el nem adnák. A Dávid Ferenc ünnepi képgyüjteményből örömmel látjuk, hogy még van egy pár egyházunk, ahol fatorony díszeleg a régiek dicsőségét hírdetve.

Mulattató.

Oláh faluban száj- és körömfájás volt. Amikor a betegségnek vége lett, az állatorvos elrendelte, hogy minden pajtát meszeljenek ki. Meg is vizsgálták a rendelet végrehajtását s hát ime egy atyafinak a pajtáján a meszelésnek semmi nyoma sem látható.

— Miért nem meszelte ki maga a pajtát atyafi, — kérdik a gazdától.

— Hát'szen a pajta nem volt beteg, én a tehenet meszeltem meg, annak fájt a lába!

*

Egy székely atyafi megverte a feleségét. Az asszony elhagyta

az urát. Az elhagyott férj tanácsot ment kérni a falu pénztárnokához, hogy most már mit csináljon.

— Hát öcsém — tanácsolja a pénztárnok, — eredj, vidd vissza az asszonyt. De többet meg ne verd, mert aki az asszonyt veri meg, az úgy tesz, mint aki a lisztes zsákot üti. T. i. a java kihull, a rossza pedig megmarad.

*

B. falusi gazdának felesége megharagudott s napokig nem szólt egy szót sem. Ez nagyon bántotta a férjuramat. Gondolta, valahogy meg kellene szólaltatni az aszonyt. Szekerest fogadott s úgy tett, mintha Udvarhelyre készülődnék. Erre már az asszony haragra lobbant még jobban s mérgesen kérdezte, hogy mit akar azzal a szekérrel?

— Oh hála Istennek, kedves feleségem, hogy megszólaltál! Azt hittem megnémultál s orvoshoz akartalak vinni, hogy kigyógyítson ebből a bajból.

*

Ez meg a jó öreg Darkó esperessel történt Jánosfalván. Kevés buza termett s a hívek arra kérték az esperest, hogy fogadja el a buza helyett is a zabot.

— Hát én el is fogadnám atyámfiai a zabot a buza helyett, de mit szólnának hozzá, hogyha én is a szószékben beszéd helyett nyeríteni kezdenék? . . .

*

Sokan vannak, akik maig sem tudják, hogy került ez a közmondás: ember vagy kecske. Hát én megmondom.

Egyik faluban szokás volt a templomban prédikáció alatt aludni. Különösen egy atyafi, aki az első padban az ajtó mellett ült, folytonosan bólintgatott a fejével. Meglátta ezt egy kecske, amely véletlenül éppen a templom ajtajához került. Azt gondolta, hogy az a bólingatás neki van szánva és a templom ajtajából neki futott a bólintgató embernek s úgy csapta fejbe, hogy kiment az álom a szeméből. Ekkor mondotta a pap: Ember vagy kecske.

bp.

Szerkesztői üzenetek.

K. M. A szerkesztőt nagyon meglepte az a szokatlan figyelem, melyyel a méhész kitüntette. »Annyi édességért, amit lapjában küld, fogadjon el tőlünk egy kis mézet«. Az ilyen lekötelező szavak előtt meg kell hajolnunk s ismételt meleg köszönettel nyugtázzuk. — **Dr. B. F.** A méhészeti kiállítás sikeréért az oroszlánrészt kivánjuk a lankadatlan titkárnak, mert ő csakugyan kivette ezt a munkából. Miért tagadnók, büszkék vagyunk rá s jól esik látnunk, hogy embereink nemcsak a hivatali, hanem a társadalmi munkában is helyt állanak. — **Sz. J.** Az orvosi protestatio rendkívül érdekes. Módját ejtjük, hogy köztudomásra jusson. — **K. S.-né.** Kedves. Jönni fog mihelyt lehetséges.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Október 10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ELET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Meghivás 189
A szerkehvtő asztaláról 190
Október 6. 191
Az unitárius vallás (2-ik közl.) . 192
Nők világa 194
Megfizetek 195
Irodalom 201
Egy modernista pap nálunk . . 202
Egyházi és iskolai mozgalmak . 203
Aranykönyv 207
Szerkesztői üzenetek 208
Boritékon: A Dávid Ferenc Egylet örökös alapitól. — Hirdetések.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv.,SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A D. F. E. örökös alapitói.

Akik legalább 100 koronát fizetnek a Dávid Ferenc Egylet örökös alapítói lesznek. Az Unitárius Közlöny 25 éves fennállása alkalmából megújítjuk a Brassai bácsi huszonöt éves fölhívását és a báró Petrichevich Horváth Kálmán mostani elnökünk lelkesítő példáját. A 100 kor. összeg *több részletben is fizethető.*

Örökös alapítók.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 kor.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 kor.
3. Hajós János 220 kor.
4. Fekete Gábor 100 kor.
5. Bedő Albert 100 kor.
6. Könyves Kálmán Rtárs. Budapest 100 kor.
7. Székely László Torda 100 kor.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor.
9. Csegezi Mihályné Albert Ilka, „elolvasva annyira nagyrabecsült és feledhetlen Brassai bácsink levelét és báró Petrichevich Horváth Kálmán úrnak valóban meleghangu felhívását“ 100 kor.
10. Raffay András Abrudbánya (I. részlet) 40 kor.
11. Dr. Boros György (40 K) kiegészitésül 30 kor. = 70 K.
12. Torockói egyházközség 100 kor.
13. Ferencz József püspök 100 korona.
14. Koronabank rt. második részlet 60 kor.
15. Merkurbank rt. első részlet 40 kor.
16. K. Nagy Béla Kraszna kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
17. Matskási Lajosné özv. édes anyja Farkas Józsefné 40 kor. alapítványa, kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
18. Boér Gergely Kolozsvár 100 kor.
19. Raffay Zsigmond lelkész (I. rész) 50 kor.
20. Imreh József főszolgabiró (I. rész) 50 kor.
21. Borbély Sándor igazgató bejelentett 100 kor.
22. Dr. Székely Ferenc miniszter 100 kor.
23. Boncza Miklós egyh. tanácsos 160 kor
24. Dr. Kőváry László 120 kor.
25. Tischler Mór 100 kor.
26. Mikó Dezső 2 részletben bejelentett 100 kor.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. Október 10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghivás

a Dávid Ferenc-Egylet XXVIII-ik közgyülésére.

Tisztelt és kedves tagtársaimat van szerencsém ujból fölkeresni meghivó soraimmal. Jelen évi közgyülésünket október 26-án fogjuk megtartani. Kérem jöjjenek el minél nagyobb számmal, mert ez egyik bizonysága az egyesületi élet erejének.

Még más kéréseim is vannak. Elnök társaim szíveskedjenek az évi mozgalmakról a jelentést és számadást október 10-ig beküldeni főtitkárunkhoz. Nagy sulyt helyezek a női szövetségek müködésére. Kérem tehát jelentsék be a t. elnök illetőleg titkár urak a többi jelentéssel együtt ezt is, hadd lássuk az uj kezdeményezésünk küzdelmeit.

Összes tagtársaimat arra kérem, ha még nem gondoltak volna arra, hogy az Unitárius Közlöny 25 évi fennállása alkalmából némi áldozatot hozzanak, még nem késő. A közgyülésig még sokan beléphetnének örökös alapitóink közé, avagy sokan gyüjthetnének uj tagokat. Azt mindenkitől elvárjuk, hogy a megigért tagdijat pontosan küldje be.

Maradtam szivélyes üdvözlettel.

1912. szept. 15.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

A szerkesztő asztaláról.

A kis sziget létele és élete mindig veszedelemben van. Minden oldalról csapkodja és nyaldossa a tenger vize. A nagyobb áramok ellen védő gátakkal látja el magát, hogy el ne öntsék határait s el ne pusztitsák szorgalmának gyümölcseit. Attól az örökösen tartó észrevétlen bajtól félnek igazán a sziget lakói, amely rejlik a csöndes viz szünetlen tartó simulékony nyaldosásában. Észre sem vevődik, hogy most egy kis földnyelv, majd egy kiálló könyök, néhol a szilárdnak tartott nyulvány, másutt a szép pázsitos mart tünt el. Aláásta, elpuhitotta, elgyöngitette az az örökös csalóka és észrevétlen támadás. Az unitárius egyház éppen ilyen sziget, a többi egyházak tengerében. Ha mindenki nem ügyel, ugy minden nap eltünik belőle egy kis darab, néha kettő s még több is. Milyen szomoru lenne, ha amit nagy viharok meghagytak, elpusztitaná a csöndes béke!

—

Vannak olyan tévedések, amelyeknek eredetét fölötte nehéz kinyomozni. Az ember igen könnyen beleéli magát egy gondolatba. Régi jó ismerősünk ma nagyon hidegen fogadta köszöntésünket. Mi lehet az oka? Mivel bántottuk meg? Hiszen régóta nem is találkoztunk, tehát valami egyéb lehet az oka hidegségének. Találgatni kezdjük és rövidesen az a gondolatunk támad, hogy valaki megrágalmazott. Most már vádoljuk a képzelt rágalmazót is, tehát egyszerre két ellenséggel vesszük körül magunkat, holott, ha megkérdeztük volna köszönő barátunktól, őt leptük volna meg legjobban, mert neki legkisebb oka sem volt, hogy hidegen viselkedjék. Ebből az a tanulság, hogy a bajnak — ha képzelt, ha valódi — egyenesen a gyökeréhez kell mennünk, mert csak ott orvosolható könnyen és gyorsan.

—

Be van bizonyitva, hogy a testi, lelki bajok legtöbbje a szeszes italok pusztitó hatására vezethető vissza. Az amerikai orvosok rájöttek arra is, hogy napszurástól nagyobbára azok haltak meg, akik a betegség vagy a halál bekövetkezése előtt vagy pálinkát, vagy sört vagy bort ittak és részegesek voltak.

—

Egyik napilap irója azon elmélkedik, hogy mi lenne, ha az ember föltudná használni mindazt a mérhetetlen

sok erőt (energia), ami körülte van, p. o. a szélben, a vizben, a napban, a hulló csillagok sebességében, az esőcseppekben s minden egyébben! Hát ez elméletnek nagyon szép, de mi inkább arra vagyunk kiváncsiak, mi lenne Magyarországból, ha minden lakója jó, becsületes, takarékos és munkás volna s a maga és a haza javára és boldogulására munkálna! Ha ezt egy kis község lakói megpróbálnák, a másik utána csinálná s végre megközelitenők a nagy titkot.

—

A tévedéseknek igen sajátságos fajtájáról hallottunk. Egy törzsökös unitárius emberre örökségképpen rászállott a Szentábrahámi imádságos könyve. A könyvet értéke szerint megbecsülte, olvasta és kedvelte is, de a mikor lelkészétől értesült, hogy nagy püspökünk Szentábrahámi irta, sehogy sem tudott belenyugodni, mert ő úgy tudta, ugy is hiszi, hogy az kálvinista imádságos könyv. Ha ez azt jelentené, hogy a mai unitárius fölfogással nem egyező tartalom vitte rá, nem volna baj, de baj az, hogy hiveink nincsenek tájékozva irodalmunkról. A vasárnapi iskola, a konfirmáció és az egyleti előadások kellene, hogy a sok homályt és téves fölfogást elenyésztesse. No és mindennél is előbb a curapastoralis!

—

Angol laptársunk az Inquirer, szeptember hónapot köszönti mint az egyházközségek, tehát a lelkészek, gondnokok, bizottsági elnökök és tagok ujult munkája kezdetét. Hozzá teszi, hogy jól kigondolt tervvel kell neki indulni a nagy munkának, mert a nélkül csak félsiker érhető el. Nálunk az egyházi és vallásos élet társadalmi mozgalmai októberben indulnak meg. Első nagy esemény a főtanács, hol az egyházkormányzás fontos teendőit vitatjuk meg s a személyes érintkezésből uj munkakedvet és lendületet kapunk. Talán arra is gondolhatunk, hogy az evangelium békés és bizalmas szellemében fog kezdődni a nagy munka s folytatódni a részekben mindenhol.

Október 6.

Szent ez a nap s fényét az idő nem tudja legyőzni,
S lelkesitő erejét nem veszitendi soha.
Minden idővel enyész s igy, bizton porba hanyatlik;
Ámde az *emlék* nem: fénye, világa örök!

...Mind a *tizenhárom* a hazáért szállt diadalra.
Hős vala mindenikök, gyujtani, hatni tudó.
Lelkesedés ragadá éretted drága szabadság,
S kész örömest halnak, csak te virulj *anyaföld*.
Bölcs vezetésök alatt a szerencse ránk mosolyog már,
S a trikolor hányszor hirdeti a diadalt...
Nemzeti küzdelmünknek azonban sors vete gátot,
És a mi *szent* s a mi *nagy* porba, romokba hever.
Gyász, a setétség leple borult le árva hazánkra
És a mosolygó remény, hajh, komor éjbe merül.
Rút viharok tomboltak erővel élet-egünkön,
És nehezen látánk biztató égi sugárt.
És kik a harc mezején oly bátran törtek előre,
S hol a nagyobb a veszély, szüntelen ezt keresik:
Nem csata-sikon esnek el *Ők*, mint harcos apáink,
A diadalmi babér: *most mártir koszoru!*..
Csak az anyag egyedül mi belőlük sirba hanyatlott
S igy csak a por nyugszik az anyaföld kebelén.
Lelkök, e fényszikra folyton hat térben, időben
Lelkesedés lángját gyujtva, ahol szükség.
Rajtok erőt nem vesz az enyészet durva hatalma,
Fényök tiszta marad, nem bánthatja homály.
...Szent emlékezetök folyton melegitse szivünket,
És mohosult sirjok, dusan födje virág...

Nagy Albert.

Az unitárius vallás.

(2-ik közlemény.)

Aranyosrákosi Székely Sándor 1838-ban mint helyettes főjegyző a püspök-helyettesnek a Tordán tartott zsinathoz intézett beszédére a következő szép és értékes szónoki beszéddel válaszolt:

Méltóságos és Főtisztelendő Synodále Fő Consistorium!
Fő Consistor Ur!

Valahányszor szent vallásunkat szorosabb vizsgálat alá veszem, valahányszor az oly sokképpen félreértett

s mégis minden józanon gondolkozó elmében oly figyelmet, oly titkos vágyat gerjesztő unitáriusi nevezetet alaposan megfontolom mindannyiszor bizonyos lelkesedés borit el, mind közoktatói székemben, mind más alkalommal.

Ezen vallás, ezen szent egyesület egy az ausztriai fényes birodalom ékes és becses ritkaságai közt, melyet dicső apostoli felségeink amint öröm és hálatelve látjuk és érezzük a lehetségig óvnak és védszárnyaik alatt megtartani törekednek. Említsem-e néhai kegyelmes Atyánkat, idvezült elfelejthetetlen I. Ferencz fejedelmünket? Légy áldott és megkoszoruzott ezért dicső földi felség a menynyei legdicsőbb felség I. Ferencz fejedelmünket? Légy rád az égből mostan uralkodó Felség! Kegyes Atyánk! és Fejedelmünk vallásunk atyai védelméért. Ezen vallás védelméért, mely Erdélynek egyetlen egy saját szülöttje, mely a haza hajdani keblében fogantatott, élesztetett, született, ápoltatott s később éppen azoktól, kiktől ápoltatott árván hagyatott ugyan, de a nemzet derék nemessége, közemberei és hatalmas papjai által már szintén három századok óta gyámolittatott és védetett s gyámolittatik ma is a lehetőségig.

Soha talán egy anya is igazságtalanabb tulajdon gyermeke iránt nem volt, mint önnemzetünk ezen egyetlen egy saját szülöttje az unitárius vallás iránt. Erdélyi első fejedelem név-cimzet szerint II. János király, és az akkori erdélyi Főrendek, Békesi, Bocskai György, Bethlen Gergely, Csáky Mihály, Pókai Jakab, Hagymási Kristóf, Gyerőfi György, Torotzkai Dániel, Horváth, Suki s több ily hazahősök kebelében villant meg ez s keletkezett legelőbb — a nagytekintetü és időkorát megelőző bátor tudós Dávid Ferenc, Basilius, Kárádi, Bogáthi, Hunyadi, Enyedi s több hatalmas apostoli férfiak a nép közt valának ennek terjesztői. Ellenkező viszonyban áll tehát vallásunk eredete más vallások eredetével. Ez főrendek vallása volt legelébb és ugy hatott ki a népre — azok nép vallásai valának előbb s ugy szállának feljebb a főrendek közé — s mi történt idő folytával? Valóban fájdalom emliteni! Azon főrendek, kiknek elei ezt pártolák és terjesztek, már elmentek közülünk, mert hogy a szent irás szavaival éljek, nem közülünk valók voltak. De maradtak — Istené a dicsőség és hatalom, lelkes állhatatos fiai, nemesei, papjai mindeddig e vallásnak és nemzetnek, kik mit szenvedtek, mit állottak ki, mit tettek szivvel, száj-

jal, értékkel segitséggel szent vallásunk körül — nem említem, mert Isten előtt fel vannak jegyeztetve. Ne bánjátok buzgó lelkek! sőt örvendjetek, ha valamit szenvedtetek, szenvedhettetek már a vallásért s ha fognátok még valaha szenvedni, kérjétek az Egek felséges urát, hogy tegyen titeket méltókká arra, hogy vallástokért becses, igaz, ősi saját vallástokért szenvedhessetek.

A világ azt véli, hogy elszunnyadott bennünk a vallás szerelme! Csalatkozik! De hogy régi szenvedésünk s kiállott tüzpróbáink után egy kevéssé pihenésre bocsátkozánk, senki nem csodálhatja, mint a gyermek édes anyja békés ölén szenvedései után kevéssé szunyadoz és pihen, hogy uj erőt nyerjen. Mint a bajnok sokféle, most nyert, majd veszitett viadalai után paizsára dülve nyugszik ugyan de mihelyt a haza szent szavát hallja, legottan előáll annak védelmére — ugy nemes közönségünk is a kiállott viharok után kinyugodni láttatik mintegy lankadtságát, hogy uj erőt vegyen magának s mihelyt a vallás kiáltó szavát hallja legottan előáll annak gyámolitására. Hiv és buzgó lelkek! titeket ember ritkán jutalmazott valaha, titeket Isten fog jutalmazni azon állhatatosságért, melyet csaknem mint az első keresztények az ur szent háza mellett mutattatok.

(Az unitárius zsinati főtanács jegyzőkönyvéből XI. 226—228. l. közöiük és olvasóinknak meleg érdeklődésébe ajánljuk.)

NŐK VILÁGA.

Olvasóink már régóta ismerik dolgozótársunk, Berde Mária nevét. Ugyanabból a törzsökből való, amelyből a mi Berdénk, de édes atyja bejutott a református nyájba s ott a névnek dícsőséget szerzett, mint enyedi theol. tanár. Leánya végezte a kolozsvári egyetemet és immár doktor. Tanári pályára készül. A nyáron jelen volt *a homoródi unitárius búcsun*, melyről kedvesen irja: Augusztus 18-án én is gyönyörködtem az unitáriusok búcsuján. A derék székely nénik még pogácsát is adtak nekünk ajándékba. Az egész igen kedves, megható ünnepély volt. — Tudori értekezéséről más helyen van szó.

Megfizetek.

Irta: *Kelemenné Zathureczky Berta.*

Ebéd után volt. A' sürü, fehéres fellegek könnyed fátyola mögül, forrón tüzött alá a nap.

Csöndes volt minden.

Alfaluban a kakasok felelgettek egymásnak, az álmosság és unalom különös érzését keltve föl az ablaknál ülő fiatal leányban.

Lidi fejét gömbölyü karjára támasztva, nézett ki a poros utra. Az ablak párkányán viritó sok virág, egész függönyt képezett szép, halvány arca körül. A nyitott ablak előtt hüs szellőt legyezgetett az illatos diófa, sötétzöld lombja.

A lócán egy öreg asszony bobiskolt.

Özvegy Baczó Mihálynénak egész héten tele volt a keze mindenféle dologgal, most — vasárnap — legalább kialussza magát.

A nagy csöndben egyszerre belesivitott a klárinét éles hangja; kisérve a nagybögő kellemetlen morgása által.

— Hivják össze a táncot! — sóhajtott fel a leány.

Szép szája körül még erősebb lett a keserü vonás, mi olyan szigoru kifejezést adott a különben szelid arcnak.

Baczó Lidi két évvel ezelőtt, a legszebb, a legkivánatosabb leány volt a faluban. Ha táncba kellett menni, hivta egyszerre két legény is... Mig most...

Dacosan rázta meg fejét és kitörülte szép barna szemeiből a könnyeket.

Oh akkor boldog, végtelen boldog volt. Szerette őt a falu legderekabb, legügyesebb legénye: Sugár Jóska. Lidi is viszonozta az érzelmeit és jegykendőt váltottak.

Ekkor hazajött a szolgálatból Lidinek legkedvesebb pajtása: Dombi Amál.

Amálból egész kisasszony lett Udvarhelyen! Elhagyta, a Homoródszentmártonban még mindig hordott, népviseletet. A szőttes szoknyát, fehér ingvállat, fekete székelylájbit, csipkés fehér köténYt, mi a székely leányt még sokkal szebbé teszi. És — dacára szegény voltának — cifra köntöst, bluzt, öltött magára. A' haját kontyba tüzte, mint az asszonyok.

A' munkától irtózott. Ehelyett dalolt, pörölt, csattogott egész nap, mint a fülemile.

Megvolt a titkos szeretője. A falu legnagyobb gazdájának a fia: Kádár Ferke. De Ferkét elvitték katonának. Amál pedig unta lelkéből a szegénységét és utána vetette magát, a tehetős Sugár Jóskának.

Mit bánta ő, ha másnak megszakad is a szive utána!

Fekete szemének sugara beleégette magát a legény lelkébe. Piros szájának mosolya, csókja, elforditotta szivét a mátkájától egészen.

Szegény Lidi egy napon arra ébredt, hogy: nincs aki szeresse:

Nincs, aki feleségül vegye!

Sugár Jóska ott hagyta őt, falu szégyenére. Falu csufságára.

Megesküdött Dombi Amállal.

Lidinek ökölbe szorult a keze a visszaemlékezésnél.

Óh, hogy gyülöli azt az asszonyt!... Mindennap azért imádkozik, hogy visszaadhassa azt a sok rosszat, amit vele elkövetett.

Hogy: megfizethessen érte!

Ezalatt jobban közeledik a zene. Felbokrétázott, kurjongató legények, nyolcan, tizen összefogózva, mentek a cigányok előtt.

Beszóltak majd minden házhoz.

Ünneplőbe öltözött, mosolygó arcu leányokkal csakhamar megtelt az utca.

Mindenkinek megvolt a maga párja, csak a szegény Lidi ablakán nem nézett be senki.

Az ő ajtóját nem nyitotta meg senki.

Óh, hogy fájt a szive szegénynek!

Hogy elöntötte őt a keserüség.

Kiment és leült a kapu melletti padra, hogy tovább láthassa a táncba sietö leánypajtásokat.

A szomszéd kert palánkján kikönyökölve állt egy csinos katona és mély részvéttel nézte Lidit.

Meglibbent a napfényben egy rózsaszinü szoknya. Szép, kivánatos menyecskének az idomait födte.

Végig mentem Kenderesin,
Megszóltak az irigyeim
Csuhaj, haj!

Hangzott vidáman a dalos ajakáról.

Lidinek összeszórult a szive e hang hallatára, ugy érezte, mintha gonosz kezek, jeges borogatást tennének a háta közepére.

Ő volt.
A gyülölt ellenség.
A hajdani jó barát.

— Jó napot Lidi! — kiáltotta hetykén a menyecske. — Hát nem jössz a táncba?

— Amint látod.

— No hát, én megyek. Ha az Isten gombos cipellőt adott, miért ne verjem össze?

Lidi megvetéssel nézett rajta végig.

— És a gyermököd?

— A gyermök jól van. Alszik a bőcsüben. A Korpáné rengeti.

— Hát van lelköd és Istenöd, reábizni arra a vén, részögös asszonyra? Csodálkozott Lidi. Hisz az eladja a lelke üdvösségét egy kis pálinkáért.

A fiatal asszony szemei gonosz kifejezéssel villogtak a lányra.

— Kikérem magamnak, hogy az én dolgomba elegyödjél! — felelte durván. — Bajlódj inkább azzal, hogy nemsokára ősz hajat fonhatsz, falu szégyenére!

— És ki ennek az oka? — csattant fel Lidi. — Te, egyedül te!... Amikor megfájdult a szivem a nagy bánattól, elhirösztölted rólam, hogy: nyavaljatörös vagyok. E miatt kerülnek el a legények... Mond: mét tetted ezt?

Amáli dacosan csillogtatta meg, hegyes, hófehér fogait a napfényben.

— Met: csak ezzel tudtam tőled elforditani a Jóska szivét... Különben sajnállak barátom, — tette gunyosan hozzá. — Ha akarod, utánad küldöm a régi szeretődet... Táncold ki magad kedvedre...

Lidi fölugrott e szándékos sértésre. Arca eltorzult a dühtől. Szeme zöldes fényben égett. Pofozkodásra görbültek az ujjai, mint a vadmacskának.

— Vigyázz magadra Amál! — mondá rekedten. — Ne csufolkodj többet mert — Isten bizony: *megfizetek!*

Élesen kacagott fel az asszony: mégis jónak látta — tovább állni.

Hej, badárom, badárom
Megfizetek a nyáron,
Az oklándi határon!

Dalolta gunyosan. S csak ugy libegett-lobogott utána a kalapján levő rózsaszinü szalag.

Lidinél beállott a visszahatás és zokogva rogyott le a padra.

Megnyilt a szomszéd ház kapuja és a csinos, napbarnitotta huszár, ki e párbeszéd tanuja volt, odalépett a siró leányhoz. Megfogta a kezét és gyöngéden vonta el az arcáról.

— Soh'se busulj Lidi! Aki eltudta hagyni a hüséges szeretőjét, egy hazug leánynak a kedveért, nem érdemli, hogy annyit sirassák.

A leány megdöbbenve nézett a beszélő arcába.

— Te vagy az Ferke? — kérdezte bámulva.

— Testestől, lelkestől.

— Az... az Amál régi szeretője?

— Igen. Az Amálé, aki hazugsággal ment férjhöz. Aki hazugsággal szakadt el tőlem... Met hazug annak a teste, a lelke. Hazug a zuzája. — Folytatta ökölbe szoritott kezekkel.

— Hogy kerültél haza? — kérdezte félénken a leány.

— Hát, csak ugy!... Megakartam látni a régi szeretőmet... Szembe akartam nézve a Sugár Jóskával!... — tette hozzá sötéten. — Szabadságot kértem az aratásra... Aztán most itthon vagyok.

Lidinek elszorult a lélegzete a nagy rémülettől.

— Szentséges Isten! mi lesz ebből! — gondolta magában.

A beállott nagy csöndben olyan hivogatólag hangzott egy friss csárdás dallama a korcsmából.

A leányt, szorongó érzelmeiből, kellemes, csillingelő hang verte föl.

Egy összeütött sarkantyunak a pengése.

Lopva nézett a legényre. Ez vidáman pödörgette a bajuszát. Tehát nincs szándékában gyilkolni.

Kő esett le a szivéről.

— Lidikém, — kérdi mosolyogva Ferke — nem jönnél velem a táncba!... A mint látod: nekem is van egy pár összeütni való sarkantyum.

Fényes fekete szemei ragyogtak a leány arcára, mely pirosodni kezdett e tekintet behatása alatt.

Óh, milyen nagyot dobbant a Lidi szive örömében! Egyszerre olyan szépnek látta a világot. Hogy őt táncba hivja valaki!... Nem akart hinni a saját fülének.

— Én?... A táncba?... kérdé félénken.

— Igen, igen: te!... Vagy talán nem vagyok elég jó neköd? — mosolygott csintalanul a legény.

— Hogy mondhatsz ilyent?... Te, a falu legnagyobb gazdája!... De hát én... akit...

— Megyünk, vagy nem megyünk? — vágott közbe katonásan Ferke.

— Hogyne mennénk! — ugrott fel Lidi.

Lesimitotta fényes, barna haját, mely hátán vastag fonatban lógott alá. Alá, majdnem a szoknya széléig.

Leszakitott a kertből nehány piros szegfüt. Pirulva tüzte fel az odanyujtott sapkára. A többit, a saját kebelére.

Ezzel kézen fogva bandukoltak előre a poros uton.

A forró nap perzselőleg tüzött alá. A levegőben füst és égett fa büze áradt szét.

— Égés van Ferke! — mondá aggódva a leány.

— Én is ugy vélem.

Amint befordultak az utca sarkán, egy házból a tüz — tényleg — oszlopként lövelt a magasba. Sürü, fekete füst, nyelte el azonnal a lángokat.

— Ég a Sugár Jóska háza! — kiáltotta leány. — Tüz van!... Tüz van!... — harsogta egyre.

— Jaj a gyermök!... Ben ég a gyermök! — jajdult fel a leány.

Nem gondolt többé semmire, a saját boszujára. Csak az ártatlan gyermek foglalkoztatta az elméjét. Azt akarta megmenteni — minden áron.

Perc alatt az égő háznál voltak. Megpróbáltak kinyitani az ajtót.

Be volt zárva.

— Néném asszony!... Nyissa ki hamar! — sikoltott Lidi. Kádár Ferke döngette az ajtót.

Nem hallatszott egyéb a tüz ropogásánál, mely hatalmasan terjedt a régi, száraz épületen. Az égő zsindelyek pattogtak szerte széjjel.

Lidi olyan volt aggodalmában, mint egy őrült. Éles szeme fölfedezett a távolban egy tántorgó alakot.

Odarohant.

Az öreg Korpáné volt, iszonyuan beszeszelve.

— Adja ide a kulcsot néném asszony, met ben ég a szegény gyermök! — kiáltotta sirva.

— Ne haragudj édös leányom, — motyogta az öreg, — hisz nem tevék semmi rosszat... csak... csak...

Lidi megragadta a vállát és rázta kegyetlenül.

— Hamar a kulcsot!... Az ajtó kulcsát!

Az öreg asszony méltatlankodva kezdett keresgélni a zsebében. Jobbra-balra hajtogatta a fejét.

— Kár igy ráripakodni az embörre egy rossz kócs miatt... Óh, én szegény... szerencsétlen... Elkezdette törülni a homályos szemeit.

Lidi, látva, hogy nem megy vele semmire, visszaszaladt Ferkéhez. Neki feküdtek teljes erővel az ajtónak.

Nem engedett.

Az égő házon már döledezni kezdettek a korhadt szarufák.

Megkondult a vészharang az unitárius templomban és szállingózni kezdettek az emberek. Hozták az egyetlen fecskendőt is.

— Fészit ide! — orditotta torokszakadtából Ferke.

Már vitték a fejszét. Az ajtó recsegve, ropogva tört be az erős csapások alatt. Sürü füst gomolygott ki a házból.

Lidi lekapott a kertről egy abroszt, belemártotta a patakba és halálmegvetéssel rohant be az ajtón.

Ferke a fecskendővel védte. A vizsugár nyomán elelaludt a tüz, hogy ujból lángra lobbanjon. Lidi botorkálva kereste a tiszta szoba ajtóját...

Sirva, jajgatva, őrjöngve, visitva, Sugár Jóskáné e percben érkezett.

— A gyermököm!... A gyermököm!... — kiáltotta mind egyre.

Összerogyott a ház előtt. Szivgörcs fogta meg. Ott fuldokolt, ott vergődött, tehetetlen fájdalmában.

Sugár Jóska halálra vált arccal rohant a nyitott ajtó felé...

A küszöbön utját állta egy lángoló alak.

— Mintha az itélet angyala lenne! — gondolta a megrémült ember.

A körülállók letépték az égő abroszt ez alak fejéről... És Jóska visszatántorodott.

— Lidi!... Lidi!... te vagy az?...

Ő volt. És keblén pihent — sértetlenül — az ő fia. Egyetlen gyermeke.

Lidi Amálhoz sietett.

Meglátva azt a szerencsétlen, vergődő asszonyt, mélységes szánalom fogta el a szivét.

A harag... A bosszu... el lett feledve — örökre.

Letérdelt a szegény anyához.

— Amál!... Amál!... — mondá gyöngéden. — Ne sirj, ne busulj. Elhoztam a kis fiadat... Hiszen ma megígértem, hogy: *megfizetek!*

És az a szép, szende arc ugy, mosolygott az ellenségére. Egy nehéz kéz sulyosodott a leány, vállára.

— Derék leány vagy, Lidi! — mondá, könytől csillogó szemmel a falusbiró.

Jóska is oda lépett a régi szeretője elé. Meg akarta fogni a kezét. De már ekkor ott állt a leány mellett a régi vetélytárs: Kádár Ferke. Összekapcsolódott a tekintetük keményen.

— Állj odább, met ő az enyém! — villogta a sötét szem.

Megadással tért ki előle a kék.

Ferke a leányhoz fordult.

— Menjünk haza Lidikém, hisz össze van égve a kezed.

A leány kezén — tényleg — nagy, piros folt éktelenkedett. Görcsösen vonaglott a szája. Kinosan voltak összehuzva a szemöldei.

Ferke átölelte a derekát.

Ezzel megindultak; mintha mindig egymáshoz tartoztak volna.

Baczóné jajgatva sietett krumpli után. Ferke reszelte szorgalmasan. Minden öt percben borogatást tett az elégett kézre.

Átölelte a fájdalomtól didergő alakot És — Isten bocsá' — még meg is csókolta.

Csupa részvétből.

Rendre enyhült a sajgás is.

Talán a krumplitól?

Talán egyébtől?

Ki tudná azt megmondani!

— Fáj még Lidikém? — kérdezte Ferke.

Lidi szivére szoritotta a kezét.

— Nem! — mondá érzelmesen, — nem fáj semmi többé!... Te meggyógyitottál...

Mondjam-e tovább?

Ferke októberben megszabadult a katonaságtól és karácsonykor az uj asszony, már ott szorgoskodott a kalácssütés körül.

Irodalom.

Bacsányiné, Baumberg Gabriella élete és költészete Irta Berde Juliánna Mária. Egy költői lelkü ifju leány,

a jól ismert Berde Mária egy szépséges és okos tanulmányban mutatja be a magyar olvasó közönségnek Bacsányi János feleségét, az anyagiakban mostohán megáldott magyar költő hü, «Mátkáját». A mü a költőnő arcképeivel és több más képpel van diszitve.

Szemere Bertalan 1848-ik belügyminiszter életét, irta meg dr. Kiss Ernő főgymn. tanár. A terjedelmes kötetet izléssel állitotta ki Stief nyomdája Kolozsvárt. Ára 4 kor. Visszatérünk a könyv bővebb ismertetésére.

Egy modernista pap nálunk.

Ébert András unitárius lelkész lett. Az egyetlen modernista pap, aki az antimodernista esküt nem tette le, két évi kalváriajárás után nyugvó ponthoz jutott. Szeptember 18-án tette le az unitárius theologiai szakvizsgálatot. Egész gyülekezet foglalt helyet a vizsgázó teremben, mert nagyon sokan érdeklődtek iránta. Először az irásbeli vizsga eredményét vették számba. Szakdolgozatai nem hasonlitanak a rendes vizsgázókéhoz. Ő már egyházi iró, kinek széleskörü tájékozottsága van. Több önálló dolgozata jelent meg, de talán mindeniknél érdekesebb és értékesebb hittani szakdolgozata, melyet ily cimen készitett Isten-e vagy Krisztus? Talán legjobban kifejezi a dolgozat irányát s jórészt tartalmát is Pál apostol Korint. 2-ik lev. 3. r. 5—6 v-ből vett ige, mit a dolgozat mottojául használ: «A mi alkalmatos voltunk az Istentől van: aki alkalmasokká tett minket arra, hogy uj szövetség szolgái legyünk, nem betüé, hanem léleké, mert a betü megöl, a lélek pedig megelevenit». 166 oldalra terjedő hittani tanulmánya megkapó foglalatja egy jól iskolázott elmének és gyönyörü confessiója egy megviselt és megszomorodott hivő léleknek. Feleletei a gondolkozó és helyesen itélő érett ember mélyen járó fejtegetései voltak. Hallgatóit és vizsgálóit

kellemesen lepte meg nagyfoku szerénysége és őszinte hite. Amikor a vizsgázó bizottság elnöke Ferencz József püspök ur kihirdette a vizsga eredményét és üdvözölte mint immár lelkészkarunk tagját, nagyon meg volt hatva a szép magas termetü, ifjukora legjavában viruló férfi. Nagyon boldognak mondotta magát, de meg is szenvedett érette keményen. Előtte semmi sem olyan kedves, mint az igehirdetés. Négy hónapig kolozsvári segédlelkész volt. Immár megkapta a kinevezést Tordára hitoktató s.-lelkésznek. Szép mezőn kezdi. A humánus érzésü lelkipásztor sokaknak lesz oktatója és vigasztalója. Jó sikert kivánunk uj munkakörében, melyet lelki meggyőződése szerint választott.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Jóltevők ünnepét rendez az unitárius kollegium okt. 26-én. Ezuttal a dr. Brassai emléke lesz a figyelem tárgya. Dr. Boros György fogja az emlékbeszédet tartani.

A Dávid Ferenc Egylet közgyűlése október 26 án d. u. 4 órakor lesz az unitárius kollegium dísztermében. Az évi jelentéseken kivül igen nevezetes tárgy lesz *Györfi* István felolvasása az angol istentiszteletről.

Új esperesek. A nagy ritkaságok közé tartozik, hogy egyszerre jut esperesi tisztséghez apa és fiu. Az E. K. Tanács szept. 11-én vette tudomásul, hogy Ürmösi Károly kolozsdobokai és atyja Ürmösi Kálmán maroskörí esperessé választatott. Az utóbbi szavazatai közül kettő megsemmisittetett, mert két nyug belső ember, aki nem volt egyh. tanácsos, szavazott, de miután így is két többsége volt Fazakas Lajos ny.-szentmártoni lelkészszel szemben, megerősítésre ajánlattal terjesztetik az E. Főtanács elébe

Uj belső emberek A kolozsvári egyházközség szept. 15-én egyszerre két új emberét, Györfi István lelkészt és Ütő Lajos énekvezért iktatta be hatalmas gyülekezet jelenlétében. Györfi István tartalmas, modern, szép szónoki beszédével meghódította hallgatóit. Ütő Lajos terjedelmes és kellemes bariton hangjával meglepte a közönséget. Az egyházközség közgyűlésén volt az üdvözlés és beiktatás, este kellemes társas vacsora. Az új emberek föllépése új lendületet jelent.

Lelkészbeiktatás. F. hó 8-ikán köszöntött be Homoródsztmártonban

Zoltán Sándor külföldi akadémitánk, egyházközsége és a vidék intelligenciájának nagy érdeklődése mellett. A püspöki rendelvényt Ürmösy József beiktató lelkész olvasta fel. Az ifjú lelkész megható ima után összes hallgatóságának lelki gyönyörüségére mutatta meg Jer. I. 4—10. alapján a szeretet, a békességre igyekvő szelidség, a ker. alázatosság útjait és küldetésének apostoli céljait a rombolásban és építésben, a gyomlálásban és plántálásban. Ezek után Ürmösy beiktató lelkész hatásos beiktató beszédében megjelölte azokat az irányokat, módokat az új lelkész részére, amelyeket egy küldetésének eleget tenni akaró lelkésznek szemelőtt kell tartania, úgy a szószéken, mint egyházközsége társadalmi és közgazdasági előhaladásában. Istentisztelet után a terített asztalhoz gyülekezett a tisztelők és jóbarátok serege, hol a jókedvet az esti órákig fűszerezte számos pohárköszöntő. *Gy.*

Kisgyörgy Sándor esperesnek üdvözlet! 40 évi istenes szolgálatát egyházköre hivei, tisztelői szeretettel méltányolni fogják október 8-ikán Vargyason. Ezek között kiván lenni az Unitárius Közlöny szerkesztősége s előre küldi meleg üdvözletét.

Az udvarhelyi lelkészkör szept. 20-án H.-sztmártonban jól sikerült gyülést tartott, melynek központja Dombi János ny. lelkész ünneplése volt.

Péterfy Áron h.-almási énekvezér-tanitó is nyugalomba vonult. Búcsujáról később jött tudósitást jövőkor adjuk.

Változások a lelkészi és tanitói karban. Zoltán Sándor akademiitát a főt. püspök úr kinevezte Hom.-Sztmártonba Beköszöntéséről külön értesítés van. — Kinevezte a főt. püspök úr a következő áll. tanítókat unitárius énekvezérekké: Vajda Antalt Hom.-Almásra, Pálfi Ákost, lapunk buzgó munkatársát Hom.-sztpálra, Erdős Mihályt Nagyajtára, Bedő Imrét Kökösbe. — Ádám Mihály iszlai énekvezér-tanitót Ny.-sztmárton-Csikfalvára, hasonló minőségben.

Örökös alapitóink száma immár szépen megindult. Egyháztanácsosainkhoz intézett kérésünknek van és lesz eredménye, mert »egyházunk felelős *vezérei* kivétel nélkül mindannyian magunkévá teszik ezt a szent ügyet«. Ezt reméljük s ebben bízunk, mert olyan egyházi, olyan vallás- és erkölcsügyi misszió, amely elől a vezérek nem zárkóznak el. Ime a felhivás kibocsátása hetében már megszólalt Borbély Sándor igazgató: ha az eszme érdekében hozandó áldozatot a nagyérdemü előljárók szükségesnek látják, eziránu érdeklődésemet én is kivánom kifejezni, illetőleg ha megerőltetem is magamat, kész vagyok részt venni a nemes ménkából . . . Szándékom s komoly elhatározásom, hogy az 1913—14. tanév folyamán két részletben én is törlesztem azt 100 koronás alapítói összeget.« Örömmel vesszük tudomásúl ezt a szives készséget. Fölhivásunkban jeleztük, hogy kinek-kinek tetszésére bizzuk a módozatok megállapítását, mert hiszen a körülményeket jórészt ismerjük.

A második unitárius főgimnázium. Most már csakugyan kö-

zeledünk a székelykereszturi unitárius főgimnázium megvalósulásához. A miniszter jóváhagyta bizonyos észrevételekkel a tervet. Tantermek, természetrajzi és természettani gyűjtemények, könyvtár, tanári szoba, fogadó szoba, egy terjedelmes szép tornacsarnok és számos más kisebb nagyobb helyiség lesz a tekintélyes nagy épületben. Az új telken csinos díszkert lesz előtte az utca felől, két szárnya beöleli a játékudvart s azután folytatódik a tágas kert. A régi épületből a nagy kerten egyenes út vezet az új telekre. Az iskola régi épülete benlakásra lesz berendezve. A két épület közül tiz hold szabad terület fog az ifjuság rendelkezésére állani. Ilyen kényelmesen elhelyezett gimnázium kevés lesz az országban. Székelykeresztúr városban ez lesz a legnagyobbszabásu s legizlésesebb épület. A székelység büszke lehet rá.

Barra Mózes birtokos a ladamos—alamori Augustinovics-birtok egyik bérlője, a kitünő gazda, a jó családfő, Kolozsvárra induló utjában szept. 23-án szívszélhüdésben váratlanul meghalt. Nagy veszteség nemcsak a családnak, hanem egyházunknak is.

A közelgő Főtanácsnak érdekes tárgya lesz a belső emberek választásáról szóló törvény. Legtöbb észrevétel a püspök kinevezési, illetőleg rendelési jogára irányul. Alapja az az alkotmányos fölfogás, hogy a többség dönt, de figyelmet érdemel a régi jog alapja is, hogy a püspök méltányolhatja azt az érdemes és tehetséges, de különben szerény pályázót, akit a választók — nem ismervén — kisebbségben hagytak.

A Dávid Ferenc Egylet munkaterve. A most kezdődő egyleti évben a Dávid Ferenc Egylet tájékozni kivánja a közönséget a vallás körében nyilvánuló újabbkori tudományos fölfogásról. Ennek a föladatnak megvalósítására megnyerte az unitárius theologiai intézet tanárait. Karácson előtt, vagyis az adventi hetekben vasárnap délutánokon négy előadást rendez, melyeknek tárgya a *vallás törvényeinek* keletkezése, tartalma és befolyása az egyén, a társadalom és az egyház életére és fejlődésére. A négy felolvasás főcimei: *Mózes törvényei, A papok törvénye, Jézus törvénye, Pál és a törvény.* Dr. Boros György, Györfi István, Gálfi Lőrinc és Csifó Salamon tanárok voltak szivesek vállalkozni az előadásokra. Részletes tárgysort lapunk jövő számában fogunk közölni. — Tordán is szándékozik ugyanezt az előadási sorozatot megtartani a karácson előtti hetekben. Az ottani Dávid Ferenc egylettel most folynak a tárgyalások. Az egylet célja az, hogy a Torda vidéki érdeklődők is részt vehessenek.

Sharpe Emily képét hozta ajándékba a Channing Houseból, Londonból hazaérkezett *Jäger* Gizi k. a. Sharpe Matild festette, tehát a két nemesszivü nőt egyaránt tiszteletünkbe ajánlja ez a jeles festmény.

Adomány a dévai templomra. Egy kedves amerikai nő, Weller Katalin újból 5 dollárt küldött a dévai templomra. Jő, hogy a szép eszmét a távoliak is tápláljak. Különben az E. K. Tanács az ügyben immár újból sürgető lépést tett.

Figyelmeztetés. Akiknek a könyvtárából hiányoznak a következő könyvek, a szerkesztőség utján még kaphatók. Már csak korlátolt számban vannak: 1. Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután, 3 kor. 2. Dr. Brassai: Nézetek a vallás eszméjéről, 2 kor. 3. Az unitárius kollegium' irásban és képekben, 60 fillér. 4. Tizenkét cikk az unitárius vallásról, 1 kor. 5. Vallás és Hit. 6. Vallás, Hit és Szabadság. 7. Szabadelvü vallásos gondolat. (A kik az 1—4. sz. alatt jelzett könyveket megveszik, választhatnak az 5, 6, 7-ből ingyen.

A passio érdekében. Felkérjük t. olvasóinkat, különösen egyházi embereinket, sziveskedjenek tudomásunkra hozni, van-e birtokukban unitárius passio, vagy esetleg ismerőseiknél, milyen korból való a kézirat? Éneklése melyegyházakban van szokásban és körülbelül milyen időben kezdették? Sándor János, Kolozsvár.

Figyelmeztetés. Akinek rokona, ismerőse vagy híve van Amerikában s különösen Montrealban vagy a környékén, közölje a szerkesztőséggel a nevet és pontos címet. Igen kedves szolgálatot tehetünk Amerikában lakó hiveinknek, ottani barátaink utján.

As egylet pénztárába f. év június 20-tól szeptember 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: ifj. Gálfalvi István Györgyfalva 910—912-re, Major Domokos Zsibó 910—914-re, Nagy Elemér Szentkereszt 912-re, Csép András Petrozsény 911—912-re, Szőke Mózes Lemes, Bedőházi József Pusztakamarás, Bedő Sándor Sepsiszentgyörgy, Régeni Jelen Harasztos, Molnár Gergely Sósmező 912-re, özv. Nagy Béláné Torda 905—914-re, Dézsi Dénes Aranyosrákos 900 - 912-re, Székely Mózes Déva 912 - 914-re, Kriza István Torockó 911 915-re, Székely Ferenc Borosjenő 912-re, Horváth István Magyarcéke 912—913-ra, Nagy Ernő Beregszász 912-re, Uhrschütz Rezső Kolozsvár 912—913-ra, Berde Károlyné 911 - 912-re, Dr. Weress Vilmos 908 909-re, Bíró István, Költő Gábor 912-re, Porzsolt Erzsi Nagyajta, Porzsolt Lizi Bégamonostor, Kovács Mózes, Berci Mózes Kisgyörgy Imre, Péterfi Mózes felső, Imre Mózes Kissolymos 912-re.

Előfizetői dijat fizettek: Mészáros István Torockószentgyörgy 912-re, Orbok Lajos Héjjasfalva 913-ra, Dr. Míksa Pompejuszné Nagyszeben 911—912-re, Ilkey Hajós Zsuzsánna Budapest 912-re.

Alapitói díjat fizettek: Dr. Székely Ferenc és Bonca Miklós 100—100 K. t., Imre József Verespatak 50 K. t.,

A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Id. Durugy András Dicsőszentmárton 911-re, Gvidó Béla, Csvidó Béláné 912-re, Biró Pál Magyarszentbenedek, Gálfalvi István Harangláb, Gálfalvi

A D. F. Egylet régebbi alapító tagjai: Albert Dénes 60 K, Ádámosi Ferenc 60, Beczkai Péter 40, Balogh József 40, Bedő Dénes 40, Ballok Károly 40, br Daniel Lajos 60, Derzsi Károly 40, Deréky Gyuláné 40, Ferencz Józsefné 60, Ferencz Zsuzsa 40, Fekete Pál 50, Fodor Károly 40, Gyulay László 60, Gyöngyössy Béla 60, Gyöngyössy Béláné 40, P. Horváth Borbára 40, P. Horváth Gáborné 40, Iszlai Márton 40, Jakab István 40, br. Kemény Gézáné 40, Kovács Józsefné 40, Mikó Béla 60, Pál Ferenc 40, Reitter Aladárné 40, Székely Miklós 40, Szentkirályi Ferenc 40, Ürmössy Miklós 60 korona.

Ha régebbi alapítóink vagy az elhunytaknak hozzátartozói kegyesek lesznek kiegészíteni alapítványaikat az örökös alapítói összegre, a megindult jubileumi gyűjtés nagy lendületet fog venni.

Megkezdődött egyháztanácsosaink hozzájárulása. Nem kételkedünk, hogy a 300 vezérférfiú nem fog késni a szép és üdvös célra áldozás szép munkájában való részvétellel.

Szállodamegnyitás Kolozsvárt!!

Ferenc József nagyszálloda

folyó évi szeptember hó 1-én

megnyilt

Ferenc József-út 5. és 7. sz. alatt.

Modern kényelemmel berendezve. Központi melegvizfűtés. Hideg-meleg mosdó. Díszesen berendezett társalgó

Emeletenként fürdőszobákkal ellátva

Lift. Minden vonatnál a szálloda autó szalonkocsija a n. é. utazóközönség rendelkezésére áll, valamint a kolozsvári Autóbusz Közlekedési Társaság kocsijának a szálloda előtt rendes megállóhelye, mivel a n. é. közönség igen olcsón be- és kiutazhat a vasútállomásra.

XV. év. Kolozsvár, 1912. November 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

. VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

szerkesztő asztaláról 209
emzeti veszedelem 210
sgyörgy Sándor esperes-lelkész jubileuma:
Az E. K. Tanács üdvözlete . . 212
Negyven év (vers) 213
Az ünnep lefolyása 215
z unitárius vallás 217
rassai-ünnep 218
Iépházavatás Homoródsztpálon 219
Utóhangok a méhészeti kiállításról 220
Irodalom 222
Egyházi és iskolai mozgalmak . 223
Mulattató 226
A kolozsvári unitárius egyház község értesítője 228
Borítékon: Örökös alapítóink. — Aranykönyv. — Hirdetés.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Örökös alapítóink.

A Dávid Ferenc-Egylet okt. 26-án tartott közgyűlése örvendetesen nagy lendületet adott Egyletünk azon törekvésének, hogy örökös alapítókat gyűjtsön. Első nagyon föltünő jelenség volt Merész-Müller Gyula nagyszabásu alapító-oklevele, mellyel a Dávid Ferenc-Egyletet megajándékozta. A közgyűlésen mutatta be a választmány. Gyönyörüen van kifejezve a rajzon, miként csoportosul Dávid Ferenc körül a múltban a fejedelem, nemesség, a nép s miként nyujtja elismerését a nagy férfiúnak a külföld a későbbi időkben. Ott van a jelen is. Az előadó asztal mellett ül a tudomány embere és beszél a müvelt közönségnek. A köréje gyült falusi embereknek szól vezérük a tanító. Igazi beszédes kép, valód dísze lesz minden háznak.

Örökös alapítói tagságra számosan jelentkeztek, akiknek a nevét egy közelebbi alkalommal fogjuk bejelenteni. Ezuttal nagy köszönettel nyugtázzuk a következő új alapítványokat:

27. Thoroczkay Vencel Guraszáda 100 K.

28. Kovács József gondnok, Hódmezővásárhely 100 K.

29. Kovács Józsefné úrnő Hódmezővásárhely, kiegészitésü 60 K = 100 K.

30. Ajtay Jánosné lelkészné H.-Almás, I. részlet 20 K.

Hálás köszönet és elismerés a vezéreknek!

Tudomásra hozzuk, hogy aki nagyobb alapítványt tesz, alapítványát a nevén külön könyvön fogjuk kezelni.

renc és neje Gyulai Zsuzsánna egy általuk 1904. ajándékozott piros plüs urasztali terítőt 15 korona költséggel átalakittattak szószék és papszék takaróvá. A nemesszivü ajándékozóknak e helyen is köszönetet mondunk az egyházközség nevében.

Balázs András, lelkész. ***Balla Sámuel,*** gondnok.

Szerkesztői üzenetek.

F. Á. Kvh. Legyen egészen nyugodt afelől, hogy a Pap János féle telek megvétele nem volt rosz vásár. Teljes öthold terület, két családot befogadó szép uri curiális házzal, más lakóházzal s nagy gazdasághoz berendezett melléképülettekkel forgalmas országut mellett, testvérek között is többet ér 35.000 koronánál. A telek mellett hosszában és szélességében utca halad el. Tiz telek szakitható ki belőle a legkényelmesebb fnlusi berendezkedésre. Hol lehet megvenni félholdas házastelket 3500 koronával? Tehát magánembernek is olyan előnyös jó ár lett volna, amelyet a szomszéd biztosít magának még kölcsönpénzzel is, s nyer rajta ugyanannyit. A keresztúri gimnázium gazdája, az unitárius egyház, a székelység ötven éves kiáltását végül meghallgatta és kiszabadította egyetlen székely intézményét a börtönéből. Tudni kell, hogy Székelykeresztúrt az unitárius templom és papilak a piacon volt, onnan űzték el. Tudni kell, hogy a XVII. és XVIII. században olyan világ volt, hogy az unitáriusokat zselléreknek tekintették s kiszorították az uralkodó egyház szomszédságából a faluvégére. Aki a historia lelkét ismeri, mindig érezte, hogy a keresztúri gimn. azért van a faluvégen, mert valami rosz fát tett a tűzre, más szóval, mert az unitáriusoké volt. Oda még húsz éve is csak falábon lehetett eljárni az isk esztendő kétharmad ideje alatt. A Pap János-féle telek urasági telek volt. Magas deszkakeritésével még a levegőt is szerette volna elzárni a szociniánus diákok elől. Szomszédja is csak holmi cigányhuruba volt, no meg aztán reggel és este a falu disznó- és bivalcsordája. A diákság egész napon át csak ezt a társadalmi idillt élvezhette. Ha a jó falusiakhoz akart jutni, a gagyi patakon át kellett szállania, hol a keskeny pallón, hol naturalis módon. Mihelyt az új telken új háza lesz, érezni fogja, ha nem is mondja, hogy immár leszállott a szégyenpolcról, Tanügy, nevelés, egészség s egy csomó más érdek itt valóban ideális megoldást nyerhet, sőt az egyházközség ist gyönyörü templomhelyet kap. Mintávollevő atyánkfiát kivántuk tájékozni, hogy felhivjuk személyes meggyőződésre. Ha szegény Marosi látná, meghalna örömében. — *Tudósitónak.* A B. P. búcsujáról oly későre érkezett, hogy sem azt, sem a lelkészkörét nem adhattuk. — *A. Ho.* A jövő számra tartjuk s akkor az ünnep lefolyásáról is megemlékezünk.

—

A kiadóhivatal izenete. *Ilkei Hajós* Zsuzsánna nevére Budapestre küldött lap *ismeretlen* jelzéssel viszszaérkezett.

Sándor Bethlenszentmiklós, Molnár Sándor Ádámos, Id. Ütő Lajos és Ifj. Ütő Lajos Dombó, 912-re.

Az U. K. költségeire ajándékozott Özv. Tibáld Józsefné Okland 12 K. t.. Battek János 6 K. t. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1972. szeptember hó 20-án.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Aranykönyv.

Nyilvános elszámolás.

Magyarsároson f. évi augusztus hó 25-én a templomszentelés alkalmával a helybeli ifjuság Inczefi Áron tanitó vezetése alatt, jól sikerült mükedvelői előadást tartott az orgona-alap javára, mely anyagilag is igen jól zárult.

Felülfizettek: Méltóságos és főtisztelendő püspök ur 25 K, Püspökné őméltósága 25 K, dr. Árkossy Gyula közjegyző 10 K, dr. Pálfy Ferenc ügyvéd 5 K, id. D. Pataki László 10 K, ifj. D. Pataki László 5 K, Iszlay László 5 K, Pataky Sándor főbiró 10 K, Szatmáry Gyula 5 K, dr. Iszlay Dezső főbiró 3 K, Gvidó Béla esperes 2 K 60 fill., Gál Miklós 5 K, Molnár János 80 fill., Kiss Sándor 1 K, Kendi József 18 K, N. N. 5 K, Hajdu Mihály 3 K 80 fill., Balázs Ákos 2 K, Balázs József 2 K, Dósa Sándor 3 K, Gyulay Árpád 2 K 80 fill., Rozor János 80 fill., Kertész István 50 fill., Csutak Gyula 50 fill., Pálfi István 2 K, Szász Dénes 80 fill., Kopandi András 20 fill., Weisburg Jakab 2 K, Jeremiás Adolf 2 K, Lővi Adolf 1 K, Kézsmarki Mózes 20 fillér. Összesen 159 K. Összes bevétel 290 korona, melyből az orgona alapjára 172 korona fordittatott.

Fogadják a nemesszivü felülfizetők az egyház nevében hálás köszönetemet.

Inczefi Áron, tanitó.

Nyilvános köszönet.

A *sinfalvi* unitárius egyházközségben ujabban a következő adományok tétettek: Szolga János és neje Szolga Ágnes az általuk ajándékozott urasztalára 54 korona értékü sötétzöld plüs asztalteritőt. Koncz József és neje Zsigmond Zsuzsánna gyászesetek alkalmára egy 50 kor. értékü fekete posztó asztalteritőt készittetett. Barla Fe-

XXV. év. Kolozsvár, 1912. November 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A legjobb dolgok legközelebb vannak hozzánk: a levegő orrunkban, a világosság a szemünkben, a virág lábunk alatt, a munka a kezünkben, az Istenhez vezető út előttünk. Hát ne kapkodjunk a csillagok után, hanem végezzük az élet mindennapi teendőit ugy a mint jőnek. Tudjuk meg, hogy legédesebb és legjobb a mindennapi kenyér. Gibbon J. J.

—

Sajtó vasárnapot rendezett a gyulafehérvári *Közmüvelődés* okt. 13-ra mindenütt, hol még adnak valamit a keresztény elvekre». Mi sajtó esztendőt rendeztünk 1912-re. Két fölhivásunk van a mi közönségünk kezében. Egyik mindenkihez szólott az uj esztendőben, másik a 320 egyháztanácshoz ment a nyáron. Megmagyaráztuk miért van szükségünk támogatásra. A jobbaknak és erősebbeknek kezet kell fogniok és hatalmas, áttörhetetlen kört kell szőniök. Ez bizony olyan «künn a bárány, benn a farkas» játékosdi. A bárányt hamar elcsipi a falánk ordas, ha nem védelmezzük. Meglesi, hol gyengébb a kerités. Ott terem s elszalad vele. Ügyesíteni, táplálni, védeni kell a kivül állót minden módon. A kik körben vannak ne sokáig nézzenek félre, mert késő lesz észrevenni, mikor már elragadta. Nem csak a hivők, nem is csak az üdvözitők, hanem a hitetlenek és kárhoztatók farkasaitól is őrizkedni kell.

—

Egy kis figyelem és önként jövő előzékenység jól esik mindenkinek. Könnyü az ilyesmit hízelgésnek, társadalmi

fogásnak nevezni, de a mellett, hogy elfajulhat, mégis van benne értékes tartalom. Alapja az a viszony, amelyben vagyunk a társadalomban. A társas együttlétnek ezzel adunk színt, kellemet és állandóságot. Az erdőben is a fák meglegyezik és megsimogatják egymást. A bércélen egyedül maradott tölgy hatalmas lombkoszorut növel, de nem szivesen ül ott egyedül. Magához csábitja a lég madarait s örvend ha fészket raknak ágain és benépesitik árnyas sátorát. A növények rendre talán mind kipusztulnának, ha a szép pillangók s a szines szárnyu bogarak meg nem látogatnák virágaikat és nem illetnék barátságos csókjukkal, s olykor nem legyeznék gyöngéd szárnyaikkal.

—

El fog jőni az az idő, amikor minden ember olyan sokat fog adni a becsületre, hogy nem fogja becsületes dolognak tartani másoknak anyagi vagy erkölcsi megrövidítését. Mindenki arra fog törekedni, hogy mindenki jó kenyeret egyék, jó könyvet olvasson, boldognak és megelégedettnek érezze magát. Minél távolabb vagyunk ettől a boldog állapottól annál inkább kell vágyódnunk utána. Minél többet elfog e vágy, annál hamarább bekövetkezik a megvalósulás. Még soha sem történt meg, hogy a mit mindenki erősen akart, be ne következett volna. Először szokjuk meg, hogy a szavakkal játszani nem szabad, a rosszat, illetlent, kellemetlent ki kell törülni a társalgásból. Azután jő a többi.

—

Azzal ne dicsekedjünk, hogy nekünk is jutott eszünkbe, hogy talán jó lenne elmenni a templomba, el kellene olvasni a lapunkat s meg kellene fizetni azt a kis tartozást! Még az sem ok a dicsekvésre, hogy mi több jót tettünk, mint a barátunk. Az a fő, hogy mindent tegyünk meg, amit szépnek, jónak és helyesnek látunk! Azt soha meg nem bánjuk.

—

Ha az Unitárius Közlönyt odaadta barátjának elolvasásra, mi küldünk helyette mást, csak irja meg, melyik számot.

Nemzeti veszedelem.

Egy kitünő unitárius iró a «nemzet véréről» irt terjedelmes könyvet. Rámutat, mennyire nagy kérdés, hogy milyen vér folyik a nemzetet alkotó emberek erében. Arra is utal, hogy mily kevésre becsülik az embert azok,

akik csatatérre viszik és vérét ontatják egy egészséges ifju nemzedéknek.

Két nagy veszedelemre kivánunk ezuttal rámutatni: a *vérromlásra* és *vérontásra*. Melyik roszabb, melyik nagyobb?

A vérromlás az atyák és anyák büneit juttatja eszünkbe. A keresztény egyház erőfeszitéssel igyekezett meggyőzni hiveit arról a veszedelemről, amely az Ádám bűnéből származott. A nagy bűn megbocsátásának számos módját kijelölték, de attól a gondolattól nem tudtak eltérni, hogy a Krisztus vérének bűnmosó ereje van.

A Krisztus — e nagy müveletben — engesztelő bárány szerepét viszi. Az áldozatul bemutatott bárány első szülött volt. A Krisztusbáránynak is első szülöttnek kellett lenni.

Ez a tanelmélet ilyen módon elég simán halad s miután csak hit és cselekedet szükséges hozzá, aki hittel megviszi az áldozatot, számithat bűne megbocsátására. Megnyeri a föloldást és könnyebbülten folytathatja tovább az életet.

Bármennyire nagyszabásunak látszik a megváltásnak ez az elmélete, közelről vizsgálva nagyon csekély köze van az ember életéhez.

A hus- és vér- ember tényleg benne van az atyák és anyák bűnében, vagyis az ők bűne megboszulja magát az utódokon. Csak nem régen láttunk nehány székely ifjut egy csoportban. Mindenik a husz év körül állott s a tizenegy ifju között kettő nagyon szenvedett romlott vére miatt.

Nem lehetett kételkedni, hogy az apa vagy anya bűne ült ki az arcra és a nyakra. A nem látható romlottság még mennyinek meglehet a vérében. De ha csak a két nyilvános beteget vesszük is, lám 20% beteg!

Főleg a székelységet ezen az uton nagy veszedelem fenyegeti, mert az ifjaknak 80%-ja 2—3 vagy több évre kenyérkeresésre indul s többnyire városon lakik. A városi élet sokféle szennye és veszedelme elnyeli őket, oly annyira, hogy tiszta vérrel alig kerül vissza 40%. Ha tehát a már elromlottakat és veszélyben lévőket összeszámitjuk, legalább 50%, de több is megromolva kerül haza. Hogy lehessen ezektől tiszta vérü, romlatlan új nemzedéket várni, fölvéve még azt is, hogy nagy részük még három évig katona, mialatt még csak alább süllyed.

A háboru is vért kiván. A háboru veszedelméről most hallgatunk, mert akinek szeme van a látásra, eleget lát.

Kisgyörgy Sándor esperes-lelkész jubileuma.

Akit szeretünk, azzal szeretünk foglalkozni minden kínálkozó alkalommal, mert jól esik, ha viszonozhatjuk szíve jóságát, lelke ajándékait. A vargyasi esperes-lelkész az a szerencsés ember, akinek adósa mindenki, akivel egyszer érintkezett, mert szava, tekintete, mosolya, kézszorítása, egész egyénisége lekötelező. 40 évi papi jubileumán a Dávid Ferenc-Egylet is megjelent. Ezen a helyen jelentjük be, hogy az ünneplés Vargyason hozzá méltó kedves, bensőséges, meleg és megható volt. Az E. K. Tanács üdvözlete tolmácsolmácsolja lapunk érzelmeit is.

Az E. K. Tanács üdvözlete.

Kedves és Szeretett Atyánkfia!
Tisztelendő Esperes Ur!

A gyorsszárnyu idő mindent elröpit és ha teheti el is temet a nagy sivatag, az örökkévalóság, mély tengerében. Csak a kipróbált pilóták tudják ugy irányitani evezőjüket, hogy fönn maradhassanak abban a légkörben, ahol életet fenntartó, tenyészetet tápláló áramok járnak. Az egyházi élet légkörében nagyobb viharok ritkán fordulnak elé, mert ez éppen arra van teremtve, hogy a kik megfáradtak és megterheltettek, azok az egyház kebelén csendes pihenőre, lelk ujmegújulásra találhassanak.

Tisztelendő esperes ur immár negyven esztendeje hivogatja magához a békétlen és nyugtalan lelkeket. Szelid, jóságos és emberséges szive mindenki számára termelt vigasztalást, bátoritást és enyhületet. Szépen csengő pásztori beszéde eljutott a hivek szivéhez s atyai kezének érintése az ifjut bátorrá, az öreget erőssé tette.

Jézus boldogoknak mondja a békesség szerzőit, Tisztelendőséged ezt a boldogságot hosszu pályája alatt mindig érezhette, s bizonnyal érezte is. A jók és igazak jutalma hitünk tanitása szerint bőséges a mennyekben. Egyház-

községe, egyházköre a maga jutalmát: az elismerést és megértő szeretetet kifejezésre kívánja juttatni f. évi október 8-án midőn szolgálata 40 évét betölti.

Egyházi Képviselő-Tanácsunk is örömmel ragadja meg ezt az alkalmat és szerencsésnek érezzük magunkat, hogy tolmácsai lehessünk Tisztelendőséged főhatósága azon meggyőződésének, hogy Tisztelendőséged kiváló hűséggel, lankadást nem ismerő buzgósággal, mérhetlen szeretettel, önzetlen jóakarattal karolt föl és végezett minden ügyet, a mely lelkészi, vagy esperesi hatáskörébe esett. Vajha mindenki tanulságot meritene Tisztelendőséged példányszerü pályából!

Benső melegséggel és szeretettel üdvözöljük s kérjük Istent, ajándékozza meg hasznos életét még számos évekkel.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának 1912. szeptember 25-én tartott üléséből.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Dr. Boros György,
egyházi főjegyző.

Negyven év.

— Kisgyörgy Sándor esperes papságának 40 ik évi jubileumára. —

Nem járok én ma Hargitánk tetőin,
Zord fenyvesek, ma nem köszöntelek,
Tajtékzó Vargyas szép völgyébe szállok
S kis bokrétába virágot szedek...
Csönd van. És mégis mintha olykor lelkünk
Valami édes zörgést hallana...
Az *öntömjénezést* ki nem tanultad,
Te jársz ma köztünk. Élted, tiszta multad
Ez ünnep-napnak dalos madara.

Midőn születtél s polyádba takartak,
Derüsen, mosolyogva kelt a nap,
Melege szived-lelked átitatta,
Mosolya pedig ajkadon maradt...
Roskadni kezdtünk sokan már körülted
Mord arculatu, vén fiatalok,
Mintha nem volnál ebből a világból,

A' te szived még öntüzében lángol,
Az arcod, lelked nevet, mosolyog.

Sohasem álltál hetykén a porondra
S nem voltál merész, büszke sulydobó,
Meleg szíveddel, bibliás kezeddel,
Azt válogattad, mi nemes, mi jó.
S bár tudtad, mily nagy a szószék hatalma,
Hozzátetted még *példás éltedet,*
Hogy a magnak csirába szökkenése
Gyorsabb legyen s áldó Szeretet, Béke
Lebegjen szivek s hajlékok felett.

Valódi pap vagy immár negyven éve,
Beszédes szivvel vesz körül a nép,
S tanulja tőled: *hétszer* megbocsátni
S jót tenni *egy* nap *egyszer* nem elég.
Tanulja, hogy kell embert megbecsülni
S gyógyitani, ha szíven seb sajog...
Talán ezért van — s nincs is csoda abba —
Hogy hull az álldás hófehér hajadra
S szemedben most is ifju tűz ragyog.

Pap vagy s *vezéri* pálca a kezedben
S mindkettőt édes kötelmül veszed,
Utolsó vagy a léha történésben,
Első, ahol hiv munka, szeretet...
Cikázó villám nem gyul a szemedben,
Ostorcsapásra lelked nem hevül,
Amelyik helyre az utad betére,
Fehér galamb szállt ott a házfödélre,
S már künt is, bent is, nem vagy egyedül.

Család, haza, egyház! E hármas szentség
Amely szerint léptid vezéreled,
S zajtalanul, ércnél maradandóbban
Vésed elmékbe, szivekbe neved.
Unokák serge fejlik rajvonalba

Körülöttedl s két uj hit, uj remény...
Kevés, kit Isten ilyenkép megáldott,
Kettős marokkal szórva a virágot
Reád, áldások bő esztendején.

A nép, a papság s tanitóknak serge
Ölel ma és ejt örömkönnyeket,
A szivek, e lágy zöngésü harangok,
Hatalmadat beszélik: Szeretet!...
Sirj!... Harmatozz ma derüs két szemedből
S hirdesd megint a nagy Mester szavát;
S kövesd példáját... Legyen bár akárki,
Tanitsd *türni, szenvedni, megbocsátni,*
S egyként szeretni *egyházat, hazát!*

Tarcsafalvi Albert.

Az ünnep lefolyása.

Egész életében, szóval és tettel, a szeretet, béke apostola volt. Negyven éves munkálkodását egy-egy kis társadalom szeretetteljes, megértő, nyugalmas előhaladásának szentelte. «Isten és emberszeretet» igék ragyognak győzelmes lobogóján, melyet ma is fiatalos erővel tart kezében. Ez igékhez való következetes ragaszkodás magán, társadalmi és hivatalos életében jellemének alapja, mellyel összhangban áll szeretetet sugárzó kedves lénye, mely tiszteletet vív ki, bámulatra ragad és szeretetet ébreszt, becsülést érdemel.

«Aki tiszta búzát vet, tiszta búzát arat. Aki életében csak szeretetet vetett, az szeretetet arat.» Ez jellemezte azt a szép ünnepséget, mely Vargyason, 1912. okt. 8-án lefolyt. Az egyházközség és Udvarhelyi egyházkör rendezte *Kisgyörgy Sándor* esperesnek csekély jutalmául 40 év fáradságos munkájának.

D. e. 10 órakor az ünnepi díszt öltött község harangja a jubiláris ünnepség kezdetét jelezte. Az ünnepség a templomban folyt le. Közel s távolból sokan jöttek el tisztelői, kartársai, barátai, ismerősei az ünnepeltnek. A közének után egy — a vidékről szervezett — vegyeskar énekelt, melynek végeztével Pál Ferenc egyh. köri jegyző

mondott imát és alkalmi beszédet. * A vegyeskar «Fohásza» után Kisgyörgy Sándor esperes lépett a szószékre és könnybelábadt szemekkel mondott hálaadó imát az ő jó Istenének.

Ezután az üdvözlések következtek. Az ünnepelt iránti nagyrabecsülésnek, elismerésnek és szép bizonyítéka volt az E. K. Tanács és a Püspök úr üdvözlőlevele. Irásban küldötte még üdvözletét gróf Zichy kultuszminiszter, br. id. Daniel Gábor ny. főispán, gróf Haller főispán, a Dávid Ferenc Egylet, dr. Heltai Ferenc képviselő, báró P. Horváth Kálmán és még igen sokak.

Az egyházkör és vargyasi egyházközség nevében br. Daniel Lajos mondott üdvözletet s egyben tolmácsolta, hogy Őfelsége a Ferencz József-rend keresztjével tüntette ki az érdemes lelkipásztort. Azután dr. Sebesi János alispán a vármegyei törvényhatóság és közig.-biz., Szabady Tivadar főszolgabiró a járási közigazgatás nevében mondottak üdvözletet. Majd a küldöttségek jöttek. Az ünnepelt szülőfalujából, Küküllődombóról egy bársonyba kötött, selyemre irt levelet hoztak az ő Kisgyörgy Sándoruknak. Ütő Lajos lelkész olvasta fel s a szülőföld izenete az ő kedves, szeretett gyermekéhez, könnyeket csalt a szemekbe. Székelyudvarhelyről és Kénosból, hol hosszabb ideig volt lelkész a jubiláns, szintén küldöttségek jöttek. Az üdvözletet Bölöni Vilmos, illetve Rédiger Géza adták át. A szomszédos három egyházköri küldöttek nevében Osváth Gábor ürmösi esperes, a Homoródvidéki tanítóegyesület nevében Győrfi István, az Erdővidéki tanítóegyesület képviseletében Hegedüs Lajos, az egyh.-köri lelkészkör és D. F.-Egylet nevében Demeter Dénes, a szomszédos ref. egyházmegye képviseletében Molnár Imre szólottak.

Pap Mózes igazgató a sz.-keresztúri gimnázium, dr. Szolga Ferenc a régi tanítványok, Felcser Lukács Vargyas község, Geley Vilmos a helybeli tantestület, Székely Lajos a községi szövetkezetek nevében mondottak még üdvözletet, majd Kiss Károly tanító elszavalta Tarcsafalvi Albertnek ez alkalomra írt szép költeményét.

Az üdvözletekre meghatottan válaszolt Kisgyörgy Sándor. Midőn becsületes, munkás életet élt, csak kötelességet teljesített — ugymond. Életének ez mindenesetre

* Ima és beszéd között Ürmösi Józsefné énekelt szép szólót Pálfi Ákos orgonajátéka mellett.

legmagasztosabb pillanata, midőn 40 éves munkálkodását e nem remélt módon megjutalmazni látja.

A szép, fölemelő ünnepség a Himnusz eléneklésével ért véget.

Az ünnepség után 160 terítékü bankett volt. Itt br. Daniel Gábor orsz. képviselő éltette Kisgyörgy Sándort.

A rendező-bizottság az ünnepnap befejezéseül jól sikerült müsoros táncestélyt rendezett.

Az ünnepelt munkás életét megörökitendő, a rendező-bizottság pénzalapot gyüjt «Kisgyörgy Sándor-alap» cimen. Gyüjtés még nincs befejezve. Eddig 600 K körüli összeg az eredmény. —*s* —*ly*.

Az unitárius vallás.

Lapunk 9-ik számában megindítottunk egy tájékozó cikksorozatot az unitárius vallásról. Örömmel látjuk, hogy magára vonta a figyelmet, a mi körünkön kivül is, mert a «*Közmüvelődés*» cimü politikai, társadalmi és szépirodalmi katholikus hetilap is foglalkozik vele. A szerkesztői üzenetek rovatában üzen *P. M.-nek* Kolozsvárra. Azt hisszük, nem csalódunk, ha a P. M. alatt U. K-t, Unitárius Közlönyt értünk. Az üzenet igy szól: P. M. Kolozsvár. Hogy mit hisznek az unitáriusok? Erre a kérdésre igazán nehéz válaszolni. Egy alkalommal «Unitárius hitelvek» cimen azt irták, hogy hiszik mindazt, amit a tudomány az emberről megállapit. Mivel azonban az egyszerü nép még nálunk sem sokat tud a «tudomány megállapitásairól», hát igy nem tudjuk, hogy nálunk mit hisz az egyszerü nép. Most ujabban a hivatalos közlönyük utolsó számában egy unitárius tudós cikkét közlik magyar forditásban. Abban a cikkben azt irja a tudós, hogy erre a kérdésre nem lehet egy könnyen válaszolni. Most már sem a tudósok, sem az egyszerü nép nem tudják, hogy mit hisznek, hát akkor igazán ne vegye tőlünk rosz néven, ha mi sem tudjuk, hogy ők mit hisznek.»

Megnyugtatjuk a ft. szerkesztőséget, hogy sem az egyszerü néptől, sem a K. M. szerkesztőségétől nem vesszük rosz néven, ha nem tudják, mit hisznek az unitáriusok. A K. M. nyilvános vallomása még jobban sarkal, hogy minél bővebb tájékozással szolgáljunk a jövőben is, mert látjuk, nagy szükség van rá. Lapunknak egyik olvasója a *K. M.* üzenetére választ küldött be szerkesztőségünkhez.

A kérdésre megfelel, de cikkét ezuttal nem közölhetjük egész terjedelmében oly nagyon sok a sürgős alkalmi közlendő. Minthogy nem fogja elveszíteni sem érdekességét, sem fontosságát, a beküldő készséggel hozzájárult későbbi közléséhez.

Ezuttal a kérdezőnek röviden válaszolunk mi. Azt, hogy mit hisznek az unitáriusok, nem olyan nehéz megmondani, mint azt, hogy mit hisznek a róm. katholikusok. Azt, hogy mit tartalmaz az unitárius hitvallás, hamar el lehetne mondani. A róm. kath. vallás is megtalálható a hivatalos kátéban, de azt merjük állítani, hogy a róm. katholikus művelt és kevésbé művelt közönség vagy többet, vagy kevesebbet hisz annál, amit a kátéé tartalmaz. Az is tény, hogy csak három egyén sem hiszi ugyanazt és ugyan olyan mértékben, a mit a többi.

Az unitáriusoknak könnyebb hinni azt, a mit a vallásuk lényegesnek tart, mert az csak a hit főtárgyaira vonatkozik. De mégis nehéz megmondani, hogy miből áll az unitáriusok hite, mert az folytonosan finomodó és tökéletesedő. Annyi azonban bizonyos, hogy minden unitárius tisztában van a maga hitével, mert a szóbanforgó cikkben Crooker ur is csak azt mondja: «E kérdésre nem lehet olyan feleletet adni, amely a *teljes unitárius evangeliumot* magába foglalja. Bár hitünk nagy, Mindamellett a hittételeket részleges dolgoknak tartjuk s az élet másodrendü elemeinek tekintjük csupán. A vallás — nézetünk szerint — élet». Aki a cikket bővebben akarja ismerni, irja meg egy levelezőlapon a cimét s szivesen szolgálunk. Olyan eszméket tartalmaz, amelyek megérdemlik, hogy minden gondolkozó ember ismerje és elméjében forgassa.

Brassai-ünnep.

Kegyeletes ünneppel adózott Brassai emlékének a kolozsvári unitárius kollégium tanári kara és ifjúsága. Nagy szellemét és jóltevőjét juttatta eszünkbe, akik napi munkánkba gyakran elfeledjük a multat s csak a jövőre tekintünk. Brassai tudományos és pedagogiai törekvései korukban sok kicsinyléssel találkoztak, csak ujabban kezdik mindjobban méltányolni. Hálásan veszünk erről tudomást és magunk is ujabb erővel állunk be nemcsak az eddig történtek összefoglalójául, hanem érdemeinek további elismertetőjéül. Mert hiszen a munka nincs elvé-

gezve, sok buvárkodni való akad azon a hosszu pályán, melyet Brassai befutott.

Az ünnepélyt dr. *Gál Kelemen* igazgató megnyitója kezdette. Röviden, tartalmasan vádolta a hálaünnepélyek történetét, célját és értékét, majd azt, hogy Brassai éltető szellemére milyen nagy szüksége van egyházunknak és különösen az ifjuságnak, kik eszményképül tüzhetik maguk elé. A tetszéssel fogadott megnyitó után dr. *Boros György* egyházi főjegyző tartotta meg felolvasását Brassairól. A közetlenséggel élénken megirt dolgozat töltötte ki az ünnepély nagyobb részét. Végig kisérte Brassait egész pályáján és részletesebben méltatta mint nevelőt és az ifjuság jóltevőjét. Hivatott méltatója az embernek, tudósnak, nevelőnek és közéleti férfiunak, kinek felolvasásába a visszaemlékezés vékony fonalain át belopódzott a szeretet melegsége és a Brassai iránt való lelkesedés finom lángja. Hálásan tapsoltuk meg értékes felolvasását. Az ifjuság egy felolvasással (Tanka Gyula) és egy szavallattal (Hadházy Sándor) vett részt az ünnepélyen. Ugy szerepeltek, azzal a lelkesedéssel, ahogy tőlük vártuk. Nem feledkezhetünk meg az ének- és zeneszámokról sem, melyek nyugvó és élénkitő részeit tették a programnak. Szakavatott kéz igen szép eredményeket tud elérni a zenei érzék fejlesztésében.

Hatalmas szép közönség hallgatta végig az ünnepélyt: egyetemi professzorok s az egyházi emberek nagy tömege. Az ünnepély után a főiskolai ifjuság Brassai siremlékéhez vonult ki, ahol dr. *Gál Kelemen* a Brassai érdemeit méltató beszédben koszorut helyezett a sirra. *(b. f.)*

Népházavatás Homoródszentpálon.

Az egyházi életben is mozgalmas Homoródszentpálon, a nyolc évi szociális, szövetkezeti működés után a vezetők és a nép eredményes munkásságának diadalünnepe volt f. évi október hó 13-án, mely alkalommal a vármegyei közigazgatás, gazdasági egyesületek s az egész megye színejava részvevésével ünnepelte Homoródszentpál község a már tető alá hozott «Népházát», melyben tejszövetkezet, fogy. szöv., gazdakör, ezek mellékhelyiségei és községi tanácstermek nyertek elhelyezést.

A felavató ünnepély a helybeli szép és tágas unitárius templomban kezdődött, hol a helybeli énekvezér orgona-

játéka és a gyülekezet lelkesült éneklése után Ürmösi József lelkész Máté XVI. r. 2, 3. versei alapján tartotta meg felavató beszédét. Figyelmet keltő, eleven előadásában az igazi haladás és az egyesült munka csodás eredményeit ecsetelte s annak a népre való hasznosságát mutatta ki a téves irányú haladás és a ferde irányú egyesületek munkáival szemben. Köszönetet mondott az őt megértő munkatársainak, kik törekvéseit támogatták s módot nyújtottak arra, hogy Homoródszentpál és vidéke népe az egyetértő munkásságból jó példát mutathat más község népének is.

Templomozás után a népházhoz sereglett vendégeket meleg szavakkal köszöntötte a közéleti munkásságáért királyi kitüntetést is kiérdemelt Sándor Ferenc községi biró.

A székely-kirendeltség megbizottja: Székelyhidy Viktor a kirendeltség áldásos munkájának vázolása után a homoródszentpáli népház létrejöttének érdekesebb mozzanatait sorolta fel. Nagyhatású beszédet mondott dr. Koós Mihály min. oszt. tanácsos, a székely-kirendeltség vezetője. Sebessy János alispán felolvasta a földmivelésügyi miniszter átiratát, melyben a népjólléti intézmények felkarolásáért elismerését fejezi ki Ürmösi Józsefnek. E tény száz szónál is szebben beszél.

Ezután az érdeklődők megtekintették a tejszövetkezetet. Állatkiállítás is volt az ünnepéllyel kapcsolatban, melyen 300 korona jutalomdíjat osztottak ki.

Az ünnepélyt 165 terítékes közebéd követte, melyen poharat köszöntött: br. Daniel Lajos, Kisgyörgy espere, Sebessy J., Szabady főszolgabiró, dr. Koós Mihály, Ürmösi J., Benczédi P.

Akik e diadalünnepet élvezhettük, örömmel gyönyörködtünk ezen tekintélyes unitárius község és vidéke helyes irányú fejlődésében.

A homoródszentpáliak példája gyönyörűségesen vonzó! Megérdemli, hogy — széthúzás helyett — más községek is nemes versenyre keljenek... *Pálos.*

Utóhangok a méhészeti kiállitásról.

Folyó évi augusztus hó 18. 19-ik napjain az V. magyar méhészeti kongresszust Kolozsváron tartották, mely a hazai méhészet elterjedése és virágzásának igazán hű képét mutatta. Ha az állam áldoz a hazai méhészet fejlesz-

tésére, az eredményt fölmutattak a magyar méhészek elég fényesen az V. magyar méhészeti kongresszuson és kiállításon.

Ott volt a m. kir. földmivelésügyi miniszter és számos méhészeti egylet képviselője.

A kongresszusi gyülés tárgyai a méhészet minden irányu előbbrevitele, fölvirágoztatása köréből voltak választva és kiváló szakértelemmel tárgyaltattak. A gyülés lefolyása mindvégig magas szinvonalon állott, mely a méhészeknek a méhektől elsajátitott békés egyetértéséről tanuskodik.

Jól esett gyönyörködnöm azon szép összhangban, mely a hazai méhészet minden irányu fejlesztésére összpontosult.

Büszke lehet rá az «Erdélyrészi Méhészegylet», hogy mint házigazda üdvözölhette a magyar méhészek valóban impozáns seregét. S büszkék lehetünk mi az «Erdélyrészi Méhészegylet» tagjai, hogy oly vezetőink vannak, a méhészegyletünk élén, akik méltóan betöltik helyüket.

Azonban a vezetők közül, ha mégis jobban kiemelek egyet, azt teszem azért, mert oly időben rendelte az Isten az «Erdélyrészi Méhészegylet» vezetésére, amikor azt a föloszlástól, a végleges megsemmisüléstől mentette meg.

E férfi, bár nem méhészeti szaktekintély, de szorgalmas, rendszerető és takarékos, mint a méhek. Kolozsváron az egylet «Házsongárdi elhagyatott méhtelepét mintaméhteleppé varázsolta, ahol évente az okszerü méhészet terjesztése végett két-három méhészeti tanfolyamot tartanak, melyekre örömest özönlenek a tanfolyamot hallgatók Erdély minden részéből. Hogy mennyire virágzóvá tette az «Erdélyrészi Méhészegyletet», annak legjobb bizonyitéka a fényesen sikerült méhészeti kongresszus és kiállitás. E férfi, aki szivvel, lélekkel terjeszti a méhészetet, — mondom — az Erdélyrészi Méhészegylet büszkesége: dr. Balázs Ferenc m. kir. posta és méhészegyleti főtitkár.

S hogy épen az Unitárius Közlönyben adok utóhangokat az V. Magyar Méhészeti Kongresszus és Kiállitásról, oka az, hogy annak a főrendezője: dr. Balázs Ferenc tősgyökeres unitárius és igy ő az unitáriusok büszkesége is.

Illő, hogy ismerje az ő jóságos törökvését az «U. Közlöny» minden olvasója; mert neki mint posta főtitkárnak, sok unitárius köszönheti egyfelől a tisztességes megélhetési módhoz jutását.

Csehétfalván született; mint egyszerü szegény székely

szülők fia jutott föl szorgalmas munkássága által a posta főtitkári diszes állásra. S mig talán mások lenézik alantosaikat, addig ő maga a megtestesült szerénység és jóság; aki a postai és méhészeti dolgokban szivesen nyujt segédkezet és ad fölvilágositást bárkinek, csak bizalommal kell hozzáfordulni.

Javakorabeli férfi. Az Isten éltesse még sokáig magyar hazánk méhészetének virágoztatására és az unitárius egyház diszére.

Kozma Miklós.

Irodalom.

Szövetkezeti élet. Nyolc év Homoródszentpál község szövetkezeti életéből cim alatt Ürmösi József lelkész tollából érdekes füzet jelent meg. Célja, hogy a jóravaló székely község szövetkezeti életét ismertetve, egyebütt is érdeklődést keltsen a szövetkezeti élet iránt s egyben némi utmutatással is szolgáljon ilyen irányu kezdeményezésekre nézve. A két ivnyi terjedelmü füzet első helyen röviden a község ismerteti, majd *Szövetkezeti térfoglalás* cim alatt szól a fogyasztási szövetkezetről, a gazdakörről, a tejszövetkezetről, és a Szövetkezeti Népházról, melynek sikerült képét is adja. Megtudjuk belőle, hogy a fogyasztási szövetkezet 1905. évi forgalma 18,504 korona volt, 1911-ben már 41,682 koronára emelkedett s az üzletrészek száma 160-ról 310-re. A gazdakör a szükséges szóró, tisztitórosták megszerzése, népkönyvtár felállitása s hasznositása, legelőjavitás stb. ügyében tüntette ki fontos tevékenységét. A tejszövetkezethez beszállitottak 1906. évben 103,248 liter tejet, melyből eladtak 2124 litert, termeltek 5979 kilogr. vajat, 1911-ben már 139,822 litert szállitottak be, eladtak 2072 litert, termeltek 7830 liter vajat. Tej árába a tagoknak kifizettek 1896-ban 13,051 K 17 fill., 1911-ben 18,738 K 25 fill., Homoródszentpálon kivül a tejszövetkezetbe bekapcsolódtak a szomszéd kisebb községek is. A *beszédes* számok után jön aztán a Szövetkezeti Népház létrehozásának, épitésének története. Mindenünnen Ürmössi József lelkész buzgósága, fáradhatatlansága tünik ki. Dicséret illeti azért is a füzet szerzőjét, hogy a sikereket testvériesen megosztja *az idők jeleinek intését* megértő *Bencze* Dénes nyugalm. szolgabiróval és *Kiss* Jenő jelenleg felsőrákosi községi jegyzővel, kiknek buz-

golkodására a fogyasztási szövetkezet megalapitását kimondották. Emellett a szövetkezeti életben müködő Bencze Gábor körjegyző és derék székely atyánkfiai érdemeit is készséggel honorálja. Jól esik látnunk a füzet elején jól sikerült képen a rokonszenves székely arcokat, mint a szövetkezeti élet munkásait.

A némiképpen jellegző, polemikus hangtól eltekintve, jóleső érzéssel tesszük le a füzetet s szerzőjének céljatudó, közhasznu munkásságát teljes elismeréssel emeljük ki.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az egyházi főtanács nagy érdeklődés mellett folyt le okt. 27., 28., 29. napjain. A részletes tudósitást a jegyzőkönyv fogja tartalmzani, amely november hónapban készen lesz. A ki óhajt kapni egy példányt, értesítse az egyházi főjegyzőt.

Dr. Kozma Endre kir. közjegyző a keresztúri iskolai gondnokságról lemondott, miután mostani helyéről nem teljesithetné föladatait Az egyház nagy méltánylással van rövid ideig tartó, de áldozatkész, szép munkásságáért. – Egyhangú lelkesedéssel emelte a gondnoki székbe *Szentkirályi* Ferenc ny. honvéd ezredest, akí úgy is, mint ez iskola szülöttje, az iskolát, a uövendékek helyzetét kitünően ismeri. Az iskola külső és belső élete is sokat fog nyerni egy olyan férfi hatása alatt, aki szeretettel közeledik mind az ifjúsághoz, mind a tanári karhoz.

Deréki Gyula a neje, báró Györffy Róza nevére és emlékére 20.000 kor. alapitványt tett a kolozsvári konviktushoz. 2 ifjúnak adandó 400–400 kor. az első osztálytól, mig theologiát vagy egyetemet végez. Egyik segélyt a néhai kivánságára keresztfiának, Végh József tanulónak kell adni. 1913-ban lép életbe.

A keresztúri gimnázium épitésügye az októberi főtanácson nagy örömet okozott. Sokan ekkor vették észre, hogy immár csak a megvalósítás van hátra. Remélni lehet, hogy 1913 tavaszán hozzáfognak az épitéshez. Senki sem tett kifogást az ellen, hogy az újonnan vásárolt telekre épül, mert mindenki látja, hogy nagy előnye lesz. ha ilyen szép és előkelő helyen lesz. A régi épület és az abból származó állapotok ellen a múlt évi iskolai vizsgálatra kiküldött bizottság erős megjegyzéseket tett Pap Mózes igazgató a maga és a tanári kar nevében higgadt fölszólalásával megnyugtatólag hatott. Nem mondotta, hogy nincs hiányosság, de biztatólag jelentette ki, hogy a tanári karral együtt mindent megtettek és megtesznek az iskola érdekében.

Kelemen Albert életét és működését külön füzetben kiadta Ürmösi Kálmán szentgericei lelkész, ki Kelemennek huzamos idő alatt dolgozótársa volt az esperesi munkakörben. Rokonszenvvel méltatja a nagyszorgalmú papot és egyházi vezetőt. Méltó a néhaihoz is, az iróhoz ir. A „Keresztény Magvetőben“ jelent meg először.

Ébert András tordai segédlelkészről lapunk előző számában közölt tudósitásunk bejárta az ország napilapjait. Mindenik lap szószerint közölte cikkünket s némi megjegyzéssel kisérte, „mert

országos szóbeszéd tárgya volt annak idején, hogy Ébert András a modernista magyar katolikus pap nem akarta letenni az antimodernista esküt". Örömmel értesülünk, hogy Ébert új lánccal akarja lebilincselni magát: Hymen láncával. Majdnem előlegezni mernők azt a nyilatkozatot, hogy mintaszerü lesz családi élete is. Kívánjuk, legyen boldog.

László Gyula tornatanárunkat a vallás- és közokt. miniszter előléptette a IX-ik fizetési osztályba. Ezzel méltányolta a szakirodalomban kifejtett nagy munkásságát is. Legújabban két dolgozata jelent meg a buzgó irónak: Van-e a testgyakorlásnak üdítő hatása s mikor tornáztassunk? Ujítás a porosz iskolák tornatanításában, vagy a tizperces tornázásról. Mindkettővel nagy tetszést aratott a kolozsvári tanári körben, Gratulálunk!

Új esperesek. Az E. Főtanács megerősítette állásukban Ürmösi Kálmán marosköri és Ürmösi Károly kolozsdobokaköri espereseket, s a tiszteleti esperes címet adományozta Péterfi Dénes volt kolozsdobokaköri esperesnek.

Az udvarhelyi lelkészkör szeptember hó 20-ikán Homoródszentmártenban gyűlést tartott, mely gyűlésnek nevezetes pontja volt Dombi János ny. lelkész ünneplése. Ajtai János lelkészköri elnök tartalmas megnyitójában elmélkedett arról a hatalmas mozgalomról, melyet a klerikalizmus kifejt s amely mindenütt elveszítette lába alól a talajt, csak éppen Ausztriában és Magyarországon talál kedves fogadtatásra. Rámutat az unitárius lelkészek magasztos feladataira, de nem hallgatja el azt a rettenetes nagy szegénységet sem, amellyel minden unitárius lelkésznek küzdenie kell a megélhetésért. A fizetésrendezési mozgalmak és hajiandóságok között mindig a lelkészi kar az utolsó, de azért a zászló becsületéért való kitartó és meg nem alkuvó harcra buzdít. Majd meg rátér Dombi János ny. lelkész méltatására s indítványozza, hogy a gyűlés részesítse ünnepeltetésben nyugalmazott kartársunkat. Elnök indítványára négytagu küldöttség meghivta nyugalmazott lelkészt a templomba, hol imát és beszédet Benczédi Pál homoródújfalvi lelkész tartott. Beszédében a lelkipásztori hivatás szépségeiről és terheiről beszélt, azt fejtegetvén, hogy a lelkipásztori hivatás, amennyiben — az emberiség erkölcsi és értelmi nevelését célozza, s ezáltal istenországát akarja megalapítani a földön, — a legszebb, de egyuttal a legnehezebb feladat is. Istentisztelet végeztével az egyházközség nevében Kisgyörgy Sándor esperes méltatta a nyugalomba vonult lelkészt, majd pedig Zoltán Sándor újonnan megválasztott lelkész üdvözölte az egyházközség nevében, melyekre Dombi János meghatottan válaszolt. A lelkészköri gyűlésen még tárgyalták a naptár ügyet, melyre megtörténtek az előjegyzések. Az elnök bejelentette, hogy tekintettel voltak a vásárok hibátlan kiadására s így remélhető, hogy unitárius atyánkfiai pártolni fogják e naptárt, mely október 15-ig meg is fog jelenni. Erre a pártolásra ezuttal is felkéri a naptárkiadó bizottsága lelkésztársainkat. A gyülésnek még több nevezetes pontja lett volna, ezek között Sándor Gergely felolvasása is, de az idő előrehaladottsága miatt a jövő gyűlésre maradtak.

Péterfy Aron nyugalmazott állami iskolai igazgató-tanító f. év szeptember hó 1-én vált meg a homoródalmási

unitárius egyházközségben viselt énekvezéri állásától. Előbb Kénosban és Recsenyéden 7 évig, aztán Almáson 38 évig vitte e hivatalát nagy ügyszeretettel s lelkesedéssel. Hogy buzgó székely népünk mily bensőséges szeretettel és tisztelettel övedzi körül az ő hiven sáfárkodó belső embereit, erre alig lenet kézzelfoghatóbb példákat látnunk, mint azok távozásakor és ezek között is a legmeghatóbbak közé tartozik a Péterfy barátunk kibúcsuzó ünnepe. Ünnepi diszben az egész község népe. A leányok virágfűzérekkel árasztják el a nagy templom minden zege-zugát. A harangok hívó szavára komoly ünnepélyességgel hömpölyög egy nagy község egész népe a templomba vallásfelekezeti különbség nélkül. A távoli községekből, még Romániából is hazajönnek a hivek jó öreg tanitójuk búcsutiszteletére. Mikor az ünnepelt belép szolgatársával a templomba, mintegy varázsütésre emelkedik fel az egész közönség apraja-nagyja tisztelete kifejezéseül. A közénekek elhangzása után az ünnepelt imádkozását 3000 lélek fohásza emeli a magasság felé. Megható beszéde alatt, melynek essenciája a szeretet s béke országának tovább építése, a buzgó hivek keresetlen könnyei és zokogása tesznek bizonyságot arról, hogy Péterfy a nagy Mester példájának ezekben hű sáfára volt. Majd, amikor Ajtay lelkész mond köszönetet a hü mesternek 38 évi lelkes fáradozásáért s 22 évi szolgatársi önzetlen támogatása és testvéries barátságáért, mely annyi szép tervnek adott életet az egyházközség felvirágoztatására, s áldást kíván nyugalmi éveire, csak akkor kezd derűre változni a hivek szomorúsága, szűnik meg a zokogás és sohaj, amikor kijelenti, hogy a nők gyűjtéséből a buzgó hivek 100 koronás alapitványt tettek nevére, szolgálata emlékére; melyet ezután is oly hű szeretettel fognak gyarapítani. amily hü volt hozzájuk örömben bánatban az ők „jó Rektor uruk". Az ifjúság egyik legénye verses búcsuzója közben emlékcsokrot nyujtott a távozónak. A templomból kimenet öregek, ifjak tiszteletteljesen fejezték ki egyénenként is hálájukat az ünnepelt iránt, ki gyermekeivel együtt meghatva fogadta a szeretet bizonyságtételeit. Ezalatt az egyházközség vezérénekeseinek ez alkalomra készített búcsuzó éneke zendült fel, melyet az egész gyülekezet együtt énekelt; utána a földészzenekar játszta el a Szózatot és Hymnuszt, mely után az ünnepelt az intelligencia kiséretében, az ünneplő sokaság zúgó éljenzése közben vonult új lakására. A fényes és kedves hangulatú bankett ismertetése helyett épületesebb lesz feljegyeznünk a tanúságot: a belső emberi hű szolgálatnak gazdag jutalmai vannak. A hivek közbecsülése, szeretete, hálája, s mindenek felett a jó lelkiismeret. Hogy Péterfy barátunknak ennél is több jutott, csak örvendeni tudunk. Szerető hitvestársa Tary Irén, jó leánya Lenke, fiai: Gyula, hévizi áll. igazgató-tanító énekvezér, Áron nyárádszeredai ügyvéd, egyházköri jogtanácsos, Gábor, a legkisebb sarj, a szerető menyek és unokák örömkönyei és csókjai terhes, de gyönyörüséges életküzdelem redőit és könycseppjeit fényes ragyogással aranyozták be!... Ohajtjuk, hogy élvezze a mi kedves barátunk sokáig boldogságban — boldog népe között — munkája jutalmát. Az almási derék híveknek pedig meleg elismerésünk az elismerésért! *Jelenvolt.*

Énekvezéri beiktatás Homoródalmáson. Egyházunk e legnépesebb gyülekezete szép ünnepség keretében igtatta be f. év szept. 15-én újonnan választott kántorát, *Vajda* Antal, előbb városfalvi közs tanitó, unitár. énekvezért. E beigtatásnak nemcsak a község, hanem az egész vármegye unitáriusai előtt az adott kiváló jelentőséget, hogy egy nagy harcnak győzelmi ünnepét láttuk benne. Az egyházközség hívei két éven át harcot folytattak azokkal szemben, akik kántorválasztási jogát tagadták. E jogot a miniszter újabb megerősítő rendeletével örökidőkre biztositotta, amikor az egyházközség kántorjelöltjét az állami isk igazgatói állásra kinevezte. Ajtay J. beigtató lelkész a hívek örömkönnyei között mutatott rá e fontos jelenségre, köszönetét fejezve ki a hívek rendületlen kitartásáért. *A püspöki kinevező okirat* felolvasása után Vajda Antal tartotta meg székfoglaló beszédét. Keresetlen, megkapó szavak-

kal ecsetelte a tanítói s kántori szolgálatot. A beszéd mély benyomást tett nemcsak a hívek ezreire, hanem a táAolból jött idegenekre is. A lelkész beiktató beszéde után a hivek ajkáról fölzendült a Hymnusz, Barabás Vilmos gyepesi énekvezér kitünő orgonakiséretével. Üdvözöljük az egyházközséget és új énekvezérét. *Vidéki.*

Október 6-át szép, hazafias ünneppel tették emlékezetessé és tanúlságossá az unitárius kollegium theologiai és gimn. ifjúságai. Az ifjú szónokok és szavalók hozzájuk illő hévvel és lángoló hazafisággal fejezték ki, hogy „él még a magyar s örökké élni fog"

Taslich. A zsidók új esztendején, szept. 11-én, a nagyon ósdi zsidók az engesztelő áldozatot nagyon különös módon mutatják be Egy marék morzsát a folyóvizbe hintenek, mialatt valamely imát mormolnak. Azt hiszik, hogy ezzel a mult esztendő minden hibájával. bűnével leszámolnak. Ezt az eljárást Taslichnak nevezik.

A 70 éves Inquirer. Olvasóink emlékeznek arra az üdvözletre, melyet lapunk augusztusi számában intéztünk a londoni Inquirer cimű unitárius laphoz. A lap ünnepi számában a következő sorokat olvassuk: „A lap 70 éves fennállása alkalmából hozzánk érkezett üdvözletek között különösen szivélyes, amelyet a magyar unitáriusok nevében küldött Boros György. A legszivélyesebben köszöntjük és a magunk részéről viszonozzuk. Az Inquirer nemzetközi missziója előttünk kiválóan nagy jelentőségü, azért igen nagyra becsüljük a távolból jövő nyilatkozatokat, melyekből az tűnik ki, hogy a különböző országokban elszórtan élő szabadelvű vallásos gondolkozók méltányolják munkásságunkat."

Figyelmeztetés. Akiknek a könyvtárából hiányoznak a következő könyvek, a szerkesztőség utján még kaphatók. Már csak korlátolt számban vannak: 1. Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután, 3 kor. 2. Dr. Brassai: Nézetek a vallás eszméjéről, 2 kor. 3. Az unitárius kollegium irásban és képekben, 60 fillér. 4. Tizenkét cikk az unitárius vallásról, 1 kor. 5. Vallás és Hit. 6. Vallás, Hit és Szabadság. 7. Szabadelvü vallásos gondolat. (A kik az 1—4. sz. alatt jelzett könyveket megveszik, választhatnak az 5, 6, 7-ből ingyen.

Figyelmeztetés. Akinek rokona, ismerőse vagy híve van Amerikában s különösen Montrealban vagy a környékén, közölje a szerkesztőséggel a nevet és pontos címet. Igen kedves szolgálatot tehetünk Amerikában lakó híveinknek, ottani barátaink utján.

Az Unitárius Közlönyben közelebbről megjelentek a következő cikkek: Fekete Gábor v. b. t. t. életrajza és arcképe — Üzenet Debrecenbe. — Az unitáriusok hite. — Az unitárius vallás. Aranyosrákosi Székely Sándortól. — Egy modernista pap nálunk.

Mulattató.

A bakáéknál tartott analfabéta tanfolyamra megy a csiki székely fiu.

— Kérdi a vele találkozó hadnagy: hová megy?

— Hadnagy urnak jelentem alássan, megyek az analfabékákhoz.

— Hová!? — kérdi érdeklődéssel a hadnagy.

— Az analfabékákhoz.

— Nem analfabékák azok, hanem analfabéták — igyekezik felvilágositani a bakát, egyuttal ujra megkérdezvén: na mondja csak még egyszer, hová megy?

— Megyek az analfabékákhoz, — feleli ismét.

— Hát megmondtam, hogy nem analfabéka!

— Hát akkor ejszen valami kelgyó (kigyó) lesz, mondja a csikországi.

*

Az oláhcigány anyanyelvü honvéd bakának, midőn tanitották a vezényszavak között az: «állj»! vezényszót és egyuttal megkérdezték tőle, hogy miként is kell mondani; azt a feleletet adta: «áj-váj!»

*

Megszólitotta a nyikóvidéki székely bácsi egyik szomszéd községbeli ismerős tanitót és a beszélgetés után illendőképpen bocsánatot akarván kérni a bátorságért, következőleg szövegezé meg mondókáját: «Má különben öngedélyözöm, hogy méltó vótam a tanitó urat megszólitani.»

*

Találkozik a főszolgabiró a vásárban egy régebbi falusbirájával s kérdi tőle: mit néz András bátya?

Főbiró ur ökröt nézek, feleli a bácsi, a főszolgabiróra nézve.

*

Csik egyik falujának a következő községházi felirata vala:

«Ifjabb Császár József falusbiró lévén,
Épült ez faluház az falu költségén,
Hogy benne az igazság hü pártolást nyerjen,
A hazugság pedig pisszenni se merjen.»

*

Sirfelirat: «No még többet igy se jártam»!

*

Sirvers: «E sirban nyugszik Kovács Gyuri Ferkó,
Akit agyon rugott egy megvadult Pejkó.
István volt a neve szegény halandónak,
Csak a vers kedvéért iratott Ferkónak.»

Közli: *Patakfalvi Zsigmond*,
áll. tanitó.

A kolozsvári unitárius egyházközség èrtesítője.

I. Szeptemberi és októberi események.

1. Szeptember hó 15-én történt *Györfi* István lelkészi beköszöntője és *Ütő* Lajos énekvezér bemutatkozása.

A beköszöntési ünnepélyt társas vacsora zárta be, amelyen mintegy ötvenen vettek részt az egyházközség tagjai közül.

2. Az egyházközségi közgyűlés vette be az esküt Árkosi Józseftől, az elhalálozott Szilágyi József helyébe választott új egyházfitól is. A közgyűlés elhatározta, hogy a kollegium mellett levő átjáró helyet az Egyházi Képviselő Tanács által fölajánlott árban az egyháznak eladja.

3. A *hitoktatás* úgy a közép, mint az alsófokú iskolák legnagyobb részében szept. hónap közepe előtt kezdetét vette. Ezt a középfokú iskolákban Ürmösi Károly lelkész végzi heti 15 órán; az elemi iskolai rész Kiss Elek és Mátyus Gergely lelkésznövendékek között osztatott ki, akik azt heti 11 órán teljesítik.

A hitoktatásban részesülő növendékek száma a különböző iskolákban 138.

4. Az egyházközség elemi leányiskolájába beiratkozott 80 tanuló. A tanítás szept. 8-án vette kezdetét s azóta megszakítás nélkül foly. Okt. 27-én az Egyh. Főtanács alkalmából Adámosi Gábor kövendi lelkész tartott beszédet.

II. Tudnivalók november hónapra vonatkozólag.

November első vasárnapján az istentiszteletet Ürmösi Károly lelkész, második vasárnapon Györfi István lelkész tartja. A harmadik vasárnapon (nov. 17-én) rendes istentisztelet keretében Dávid Ferencről történik emlékezés. Alkalmi jellegü beszédet tart Ürmösi Károly lelkész. Negyedik vasárnapon Györfi István lelkész következik.

Aranykönyv.

Annak az elevenen pezsgő egyházi életnek, mely homoródalmási hiveink érzelemvilágát a Jézus evangeliumának fenséges fényével ragyogja be, a többek között újabb két tényével számolhatunk be. *Sebestyén* Ferenc egyházgondnok-pénztárnok s neje *Bencző* Rebeka, templomunk urasztala, szószéke és papi székére egy díszes selyembrokát terítőkészletet ajándékoztak 260 korona értékben. *Szabó* József (muszka) és neje *László* Krisztina 200 korona urvacsorai alapitványt tettek le kedves leányuk »Szabó Róza emlékére«.

Legyen kegyes az áldozat, mellyel a kegyes szivek Isten dicsőségére az emberszeretet oltárán újabban is áldoztak!

Hálás köszönetünk a nemes adományokért. Adja az áldások istene, hogy élvezzék sokáig még a »jótétemény gyümölcseit!«

Homoródalmás, 1912 október 1-én.

Ajtay János, lelkész. ***Szabó László,*** e. gondnok.

Szállodamegnyitás Kolozsvárt!!

Ferenc József nagyszálloda

folyó évi szeptember hó 1-én

megnyilt

Ferenc József-út 5. és 7. sz. alatt.

Modern kényelemmel berendezve. Központi melegvízfűtés. Hideg-meleg mosdó. Díszesen berendezett társalgó

Emeletenként fürdőszobákkal ellátva

Lift. Minden vonatnál a szálloda autó szalonkocsija a n. é. utazóközönség rendelkezésére áll, valamint a kolozsvári Autóbusz Közlekedési Társaság kocsijának a szálloda előtt rendes megállóhelye, mivel a n. é. közönség igen olcsón be- és kiutazhat a vasútállomásra.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. December 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 229
Megértette Dávid Ferencet! . . 230
A Dáyid Ferenc-Egylet XXVIII-ik közgyűlésének jegyzőkönyve 232
Titkári jelentés 235
Az angol isteni tiszteletről . . 244
A Dávid Ferenc-Egylet köréből:
Unitárius élet Budapesten . 250
Ürmössy Miklós nyugalmazott miniszteri tanácsos elnöki megnyitó beszéde 251
A D. F. Egylet háromszéki fiókköre 252
Egyházi és iskolai mozgalmak . 254

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Örökös alapítóink.

A Dávid Ferenc-Egylet okt. 26-án tartott közgyűlése örvendetesen nagy lendületet adott Egyletünk azon törekvésének, hogy örökös alapítókat gyűjtsön. Első nagyon föltünő jelenség volt Merész-Müller Gyula nagyszabásu alapító-oklevele, mellyel a Dávid Ferenc-Egyletet megajándékozta. A közgyűlésen mutatta be a választmány. Gyönyörüen van kifejezve a rajzon, miként csoportosul Dávid Ferenc körül a múltban a fejedelem, nemesség, a nép s miként nyujtja elismerését a nagy férfiúnak a külföld a későbbi időkben. Ott van a jelen is. Az előadó asztal mellett ül a tudomány embere és beszél a művelt közönségnek. A köréje gyűlt falusi embereknek szól vezérük a tanító. Igazi beszédes kép, valódi dísze lesz minden háznak.

Örökös alapítói tagságra számosan jelentkeztek, akiknek a nevét egy közelebbi alkalommal fogjuk bejelenteni. Ezuttal nagy köszönettel nyugtázzuk a következő új alapítványokat:

27. Thoroczkay Vencel Guraszáda 100 K.

28. Kovács József gondnok, Hódmezővásárhely 100 K.

29. Kovács Józsefné úrnő Hódmezővásárhely, kiegészítésül 60 K = 100 K.

30. Ajtay Jánosné lelkészné H.-Almás, I. részlet 20 K.

31. Sipos József m. kir. adótárnok 100 K.

Hálás köszönet és elismerés a vezéreknek!

Tudomásra hozzuk, hogy aki nagyobb alapítványt tesz, alapítványát a nevén külön könyvön fogjuk kezelni.

XXV. év. Kolozsvár, 1912. December. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Olvasni valója a városi embernek annyi van, hogy nem is győzi. Az útca sarkán 2, 4, 6 fillérért kap egy nagy *ujságot*. Az ujságért él-hal mindenki s nem veszszük észre, hogy a sok apró-cseprő, néha értékes, többször léha, legtöbbször erkölcstelen ujdonság úgy hat a lélekre, mint a víz a tejre, meghigitja, ízetlenné teszi, tehát se tej se víz. Aki csak a napi híreket vadássza, de nem keres komoly, okos, hasznos, szivhez, vagy észhez szóló dolgokat, ne csodálkozzék ha híg, könnyelmü és jellemtelen lesz a gondolkozása, érzése, izlése és beszéde. Mi arra törekszünk, hogy kis lapunkban mindig lehessen találni nehány jó eszmét, szép gondolatot.

—

«*Egész életemben* akkor voltam boldog, mikor egy-egy kellemes szót hallottam az emberektől». Ezt írja egyik olvasónk és megköszöni azt a nehány szót, amelyet «*Egy kis figyelem*»-ről mondottunk múlt számunkban ezen a helyen. Az iró bizonnyal nem gondolt arra, hogy a szerkesztőt mennyire táplálja az olvasó figyelme s mennyire elszomoritja, ha arra a tapasztalatra jő, hogy az úgynevezett olvasó, bele se nézett. Hát nem mondjuk, hogy hálátlanság, de gondoljuk, hogy maga ellen vét, aki nem igyekszik meglátni a szépet s a jót.

—

A *testvérek* nem beszélnek olyan szépen, csöndesen egymás között mint az idegenek. A testvérek megszokják egymást s az idősebb, vagy erősebb szeret uralkodni a másikon.. Követeli magának az elsőséget, s e miatt örökös féltékenység, gyakori gyűlölség s néha még olyan jákóbos csalás is dúl közöttük. A szülők akarják jól irányítani, oktatják, feddik, de biz, az keveset ér, ha ők nem gondolják meg, mennyivel szebb a békesség, mennyivel édesebb a második falat, ha az elsőt neki adtuk, aki nem várta. Hát csakugyan nem volna lehetséges, hogy jobb testvérek, egymást megbecsülő és szerető tanuló-, dolgozó- vagy lakótársak legyenek?

—

A törökök birodalmát hullának nézték a szomszédos népek, rászállottak és vad kegyetlenséggel addig csipték, szurták, gyilkolták, amig életet láttak benne. Mikorra e sorok festék alá kerülnek, talán már az utolsó lehelletét is kiadja. De azzal nem lesz vége! Azután következik a hullaméreg beoltása a szomszédos testekbe. Lesz még nagy gyilkolás, öldöklés, mert az ember is olyan mint a ragadozó állat, ha eleven vért izlel meg, többet kiván s nincs hatalom, amely föltartaná féktelen dühét.

Megértette Dávid Ferenczet!

400 esztendő elmúltával megérteni Dávid Ferencet! Lehetséges-e ilyesmi? Más az idő, mások az emberek. Most 400 esztendeje egy kis ország születik, hamvából a nagy Magyarországnak. Beszorul ide, ahol szebb a rózsa, tisztább a patak s zengőbbek a dalok. Ide, ahol gyönge folyócskák, apró patakok ereiben foly, fut, rohan le, szét a száraz puszták kebele felé, a hegyek könnye, a fellegek harmatja. Ide, ahol szebb még a fűzfaág is, mint másutt a gyöngyvirág is. Ide, ahol zöld erdő zúg, vadgalamb búg. Ide, honnan úgy mennek a halál elébe ők, mint más ember menyegzőre mén, virágokat tűznek kalapjaik mellé s dalolnak a harcmezején.

Van ennek az országnak saját királya, aki magyar anya tején nőtt fel, aki ifju még, de megérti, mit kiván

a nép, s mire törekszenek a nép vezérei. Akinek lelke hajlik az okos szóra s szentesit olyan törvényeket, amelyeknek betűje nem öl, hanem megeleveniti a lelkeket négyszáz esztendő elmúltával is.

Van ennek az országnak nemesi osztálya, de az egynek érezi magát a néppel s arra szövetkezik, hogy a nép fölvilágosodjék, megismerje az evangelium igazságát, hogy ez az igazság szabaddá tegye őt.

Van ennek az országnak tanitó serege, bátorszivü papság, amely vágyik a világosság után, hogy azután világolhasson s elmegyen oda, ahol a nagy lelkek vivják a szent csatát, a hitért és evangeliumért, hogy hazajövén, osszák szét az emberek között a legszebb isteni ajándékot, a hitet.

Van itt iskola is s ha nincsen terem, mert megmozdulnak a kövek és azokról hangzik a kiáltó szava, de nem nyeli el a puszta, hanem visszaverik a hegyek, az erdők és mialatt egyik nemzedék a másiknak nyomába lépne tudományt kedvelő, új tudásért epekedő lesz Erdélynek népe a Királyhágótól el Bucsecs ormáig.

Volt itt egy nagy, egy bátor szivü ember, kiről elmondották ellenségei is: soha még ember igy nem beszélt. Egyszerü volt mint a názáreti, munkásember fia, mint ő, szegény mint Pál apostol, szeretni tudó mint János, a halálig bátor mint István.

Ez addig kereste, amig megtalálta az igazságot és ahhoz hű lett mindhalálig és elnyerte az örök élet koronáját, amely a feltámadáskor fényleni fog, mint a gyémánt, tündökölni, mint a messzi magasságból ránk sugárzó csillag.

És ezt, a mi Dávid Ferencünket addig kereste, a mig megtalálta, megértette és az ő jóizüen beszélő, majd hogy nem regélő, igaz anyai székely-magyar nyelvén megszólaltatta egy ifjú székely, aki szerény mint a falusi leányzó, serény mint az ifju gazda és amolyan jó kezefogásu, mint az a székely fiu, aki az édes apjához ütött.

Talán illő is volna immár tovább nem kerülgetni, hanem egyenesen kimondani, hogy Dávid Ferencet tisztán megértette, szépen meg is irta Papp Domokos. A Dávid Ferenc-Egylet ezt az igazán gyönyörködtető, épitő, vallásra buzditó életrajzot csinos kis könyvben kinyomtatta és Karácsonyra szét is küldi mindenkinek, aki megakarja érteni és érezni, ki volt Dávid Ferenc?!

A Dávid Ferencz-Egylet XXVIII-ik közgyűlése.

Tartatott 1912. október 26-án Kolozsvárt. Elnök: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, jegyzett dr. Boros György főtitkár. Jelen vannak: Ferencz József tiszt. elnök, Ferencz Józsefné alelnök, Kovács József és neje Hmvásárhely, Gyulay Árpád, dr. Hintz György és neje, dr. Boros Györgyné, Boros Irén, Kelemen Árpád, dr. Pazsint Mihály, Pázsint Mihályné, Lőrinczi István, Gál Jenő, Csegezy Mihály, Ürmössy Jenő, Nagy Gyula, Csifó Salamonné, Fangh Erzsébet, dr. Gál Kelemen, Ajtay János, Árkosy Béla Selmeczbánya, Dimény Mózes Bpest, Józan Miklós Bpest, dr. Nyiredy Gézáné, Nagy Béla, József Lajos, dr. Ferencz József, Ürmösy Károly, Pálfy Márton, dr. Tóth György, Vass Domokos, dr. Borbély István Ürmösi József, Györfi István, Ürmösi Kálmán, Lőrincz István, Pál Ferenc, Benczédi Pál, Kisgyörgy Sándor, Ütő Béla Tarcsafalvi Albert, Barabás István, Abrudbányai Ervin, Gyöngyös Ibolyka, Nagy Béláné, Pálfy Mártonné, Vári Albertné, Benke Elek, Végh Mihályné, Ürmösi Károlyné, Ürmösy Kálmánné és leánya, Iszlay Etelka, Péter Ödönné, Iszlay Erzsike.

1. A theologusok énekkara karénakkel vezeti be a közgyűlést.

2. Elnök báró Petrichevich Horváth Kálmán a következő elnöki megnyitót tartja:

Tisztelt Közgyűlés! Hölgyeim és uraim!

A D. F. E. megalakulásának huszonnyolcadik, lapja az Unitárius Közlöny alapításának huszonötödik évébe lépett. Negyedszázad hosszú idő egy ember életében, de rövid egy társulatra vonatkoztatva, mely céljául az emberszeretet, a vallásosság és a jó erkölcsök terjesztését tűzte ki; melynek élete — nem a társulatot, hanem a célt, az eszmét, melynek megközelítésére törekszik, tekintve, örök kell, hogy legyen.

Az emberiségnek haladni kell napról-napra a jóság, a lelki nemesség, az evangelium által megjelölt utján, mindig előre a tökéletesedés felé, mert Jézus mondá: «legyetek tökéletesek, mint az én mennyei atyám tökéletes»!

Anachronizmusnak látszik, hogy én emberszeretetről, testvériségről, a népek közötti békéről, mely eszméknek Jézus életében oly fenséges megtestesítője és hirdetője volt — beszélek most, midőn csak a szomszédban megindult vészes harc ezerek életét oltja ki — és midőn lehetsé-

ges, hogy annak duló forgatagába, (mitől Isten mentsen) hazánk is bevonatik.

De a népek gonoszsága, az erősebbnek vágya, törekvése, hogy elvegye a gyengébbtől azt, ami annak jogos tulajdona, az egyesek nem fékezhető ambiciója, mely mindenáron érvényesülni akar, — nem gondolva az áldozatokkal — bekövetkezhető, előre nem látott akadályokkal, oly komplikációba viheti nemzetének legjobbjait, melyben elvész minden: élet, vagyon, dicsőség, csak egy marad meg az önvád, a megbánás azok lelkében, kik azt előidézték. Mindez, mondom nem akadályozhat meg minket abban, hogy keressük mindig azt, ami körülményeinknek megfelelőleg embertársaink javát mozdíthatja elő, a lélekre nemesítőleg hathat és majdan, ha a végzet úgy határoz, heggesszük be azon sebeket, melyeket egy netáni háború, melyet reánk kényszerítenek, hazánk, nemzetünk testén ejt.

Kicsiny egyletünk nem sok vízet zavar a társadalmi, a nemzeti élet nagy folyamán, de mégis egy fix pont, egy dereglye, melyre fellehet halmozni jót és rosszat, és miután mi, mint fennebb mondám, csakis a tökéletesedés felé kell, hogy igyekezzünk; azt pedig csak embertársaink irányábani kötelességeink teljesítése által közelíthetjük meg, lássuk azért röviden mi a mi kötelességünk ezen cél szolgálatában. 1-ső önmagunk, 2-szor a család, 3-szor a társadalom, 4-szer vallásunk és 5-ször hazánk irányában. Ezzel megoldhatjuk az élet nagy problémáját.

1-ször. Önmagunknak tartozunk azzal, hogy kimondjuk: éljen mindenki a maga állásának megfelelően, ha van módja reá, de ne tegye, ha nincsen és ne szégyelje azt. Ugy cselekedjék mindig minden körülmények között, hogy lelkiösmerete azon megnyugodhassék és felemelt fővel járhasson embertársai között.

2-szor. Ha családunk irányában kötelességeinket vizsgáljuk, ebben ne kövessük sem a franciát, ki magától mindent megvon, hogy azt gyermekei jelene és jövőjének biztosítására áldozhassa. Ezáltal megbénítja munkakedvüket, mert biznak szülőik támogatásában; sem az ángolt, ki fiait, amint annyira megnőtt szárnyuk «elbocsátja» a családi fészekből, ki a nagyvilágba, annyit ád nekik, melylyel üzletük vagy leendő vállalkozásuk alapját megvethetik, a többit reájuk bizza, mondván: kaparj kurta, neked is lesz, élj meg fiam, ahogy tudsz, én is megéltem a saját emberségemből. És meg is élnek, mert életrevalóságuk a velük született őstermészet adománya. Mi nem birunk

sem a franciák nagy gazdagságával és anyáskodó szeretetével, sem az angolok életrevalóságával, azért útaink elválnak. Nekünk családunk tagjai iránt kötelességünk, hogy biztosítsuk számukra a társadalmi állásuknak megfelelő megélhetést, a nélkül azonban, hogy azzal vagyoni romlásunknak menjünk elébe. Adjunk mindenekelőtt gyermekeinknek jó nevelést, szellemi és lelki gazdagságot, hogy az élet minden eshetőségei közepett megtalálják a helyes útat. Ebben saját családi életünkben adjunk követendő példát. Tanítsuk meg őket lemondani, nélkülözni, szenvedni tudni, akkor vértezve lesznek az élet sok bajával szemben.

3-szor. A társadalommal, melynek tagjai vagyunk, fen kell tartsuk az érintkezést és kötelezettségeinknek velük szemben eleget kell tennünk, amin az illem és jó nevelés előírja, de ez nem kötelez semmiképp arra, hogy magunkat esetleg oly költségekre ragadtassuk csak azért, hogy tagjaiúl tekintessünk, mi nem áll arányban vagyoni helyzetünkkel: bona pacta — a költségeket illetőleg — boni amici.

4-ik. Vallásunk iránt nagy kötelezettségeink vannak. Az leghűségesebb barátunk, ki el nem hagy életünk válságos perceiben, megvigasztal, ha annak szükségét látja és oldalunkon van az öröm, a szerencse idején, melyeket az élet forgó kereke előnkbe vet. Int, ösztönöz az erkölcsileg helyes életre és midőn Jézus életére mutat, mint megmászandó magas csúcsra, a glória reményét csepegteti azok szivébe, kik indulásra készek és ezzel fölruházza őket azon erkölcsi erővel, mely csudákra képesít. Támogat, bátorít és megjelenik dicséretűl sirhalmunknál, hogy enyhítse fájdalmát azoknak, kik érettünk búsulnak. De, hogy a vallás magasztos hivatásának megfelelhessen szükséges és kötelességünk: Támogatni az egyházat, melynek kebelén élünk, szóval és áldozatra kész tettekkel.

5-ször. Hazánk iránti kötelességünk előnkbe szabja ennek önzetlen szeretetét, melylyel megáldva kell, hogy legyen, minden jó hazafi, ha annak szent csarnokába lép. Hazaszeretet, ne légy te csak üres szó, mely ha elhangzott mi sem marad utána, hanem férfinak, asszonynak meggondolt adott szava, melyet nyomban tettek követnek. Ne fitogtassunk honfitársaink előtt ábrándképeket, melyekről tudjuk, hogy meg nem valósíthatók, a célból, hogy mi jobb hazafiaknak láttassunk, hanem ragadjunk meg férfias, határozott akarattal minden alkalmat, ahol hazánk javára a sikernek valamely reménye kecsegtet. Ne pártoskodjunk, felejtsük el egymás irányában netaláni sérelmein-

ket és egyesüljünk a haza védelmére egy tömbbé, mely igazi erőt képvisel és tiszteletet parancsol ellenségeinknek. Mert már hallszik a vihar távoli zúgása. Ne várjuk, hogy az reánk zúdulhasson, készületlenül.

Amint látják, sulyos öt pont, amit elmondék és bizony nehéz dolog kötelességeinknek minden irányban megfelelni. Ha azoknak csak egy részét is kellőleg teljesitettük: jó lélekkel elmondhatjuk, hogy igyekeztünk a tökéletesedés útján előre jutni.

Ez év elején akciót indítottunk meg, hogy egyletünk anyagi erejét megerősítsük. Felszólítást intéztünk egyházunk vagyonosabb tagjaihoz, hogy egyletünk örökös alapító tagjai sorába lépjenek be 100 koronának befizetésével és ha már alapító tagok voltak, eddig befizetett alapítványukat száz koronára kiegészítsék. Felhivásunknak eddig is szép eredménye volt. De remélem, még csatlakoznak mások is, mert igen messze állunk attól, mit elérni kivánunk.

A D. F. E. perselye ki van téve, bármely kis összeget köszönettel fogadunk. Magam részéről 50 koronát felajánlok.

A D. F. E. múlt évi működéséről szóló jelentést egyletünk titkára dr. Boros György, egyh. főjegyző úr fel fogja olvasni.

Ezzel a D. F. E. közgyűlését megnyitom.

A közgyűlés lelkes éljenzéssel fogadja a szép gondolatokban bővölködő elnöki beszédet.

3. Főtitkár, dr. Boros György felolvassa a választmány évi jelentését.

Titkári jelentés.

a Dávid Ferenc-Egylet 1911—1912. évi müködéséről.

Habár ellenmondásnak látszik is, tény, hogy a gondolat szárnya ólomból van készítve. Nehezen megfogható, apró kis ólom pálcikák fejében rejtőzik. Ügyes kézzel nehány óra alatt hadi sorba állitják, vagyis ez apró kis tollak testet öltenek, papir szárnyra kelnek és a következő órákban már berepülik és telebeszélik a világot.

Az unitáriusnak nevezett vallás így indult be a világba 1531-ben, a spanyol orvos Miguel Servedo lelkéből, de már 1553-ban meztelen testére kötözve égették meg az emberrel együtt a könyvet.

Rövid idő elmúltával 1567-ben föltámadott a mi Dávid Ferencünk nagy lelkéből és öt esztendő alatt sok szép alkotásával forradalmat teremtett a lelkek ezreiben.

1571-ben békót erősitettek az unitárius lélek szárnyára és csaknem 400 esztendeig nyögte börtöne kinjait a lélek. Csak 1861-ben indulhatott meg lassu léptekkel a magyar unitárius hirmondó irodalom, a komoly Keresztény Magvető szürke mezében. Majdnem negyedszázév kellett amig kitüzhettük a Dávid Ferenc lobogóját és megindithattuk a mi gyorsabban mozgó, kedélyesebben s inkább a szivmint az ész körül járó hirnökünket: az Unitárius Közlönyt.

A most befejeződő esztendő új negyedszázat tetőz be s ez alatt az Unitárius Közlöny 300 számban s mintegy 450.000 példányban fordult meg az olvasó unitárius és nem unitárius közönség kezében. Ez a negyedszázéves jubileum magyarázza meg, hogy évi jelentésünkben első helyen az Unitárius Közlönnyel foglalkozunk.

Újévi első száma diszben jelent meg. Nemcsak a festék, az irók nevei adták meg díszét. Gondolataik s az az elismerés, melylyel megjutalmazták lapunkat sok idő múltával is táplálni fogja a szerkesztők és olvasók lelkét.

Az irók mellé hivtuk a jóakaró olvasókat. Egyletünk nagylelkü elnökével fölhivást bocsátottunk ki, hogy olvasóink biztositsanak olyan alapot, amely megkimél attól, hogy drágitsuk a lap árát. Újabb fölhivást intéztünk egyházunk vezető férfiaihoz: egyháztanácsosainkhoz.

Hálásan ismerjük el, hogy hivó szavunkra már is többen megnyilatkoztak 100 kor. alapitói dijat fizettek, vagy a régit kiegészitették, vagy igértek: most már néhai Csegezy Mihályné, Albert Ilka urnő, a torockói egyházközség Ferencz József püspök, Boér Gergely tanár, dr. Székely Ferenc miniszter, Boncza Miklós, Toroczkay Vencel egyháztanácsosok, Tischler Mór, dr. Boros György, Borbély Sándor igazgató, Mikó Dezső Abrudbánya. Továbbá Raffay András, Raffay Zsigmond lelkész, Imreh József főszolgabiró, Pap László áll. főnökhelyettes, Deák Miklós lelkész. Még sokan vannak a hivatalosak.

A főtanácsi gyülés alkalmával többen tettek igéretet: köri gondnokaink és mások.

Az E. K. Tanács a Dávid Ferenc emlék-alapból 400 K segélyt adott.

Örömmel jelentjük, hogy Merész-Müller Gyula festőművész hitrokon belépett szintén az alapitók közzé, mert gyönyörü alapitói oklevelet készitett, melyben szerencsésen össze foglalja a múltat a jelennel. Dávid Ferencünk

apostoli alakja körül a múlt vezérei, a mai unitárius vezérek körül a mivelt hallgatóság és a nép ékes nyelven hirdetik a D. F. E. társadalmi akcióját. Az oklevél minden háznak diszére fog válni.

Hogy lapunk milyen szerencsésen és jó hatással teljesiti föladatát, arról sok érdekes megnyilatkozás tanuskodik.

Egyletünk a felolvasó asztalok mellett is megtette kötelességét. Tartott két kitünően sikerült házi estélyt és a Nők orsz. szövetsége fombo ával kapc olatos felo vasó gyűlést. A vidéki nőszövetségek közül a háromszékivel a főtitkár Sepsiszentgyörgyön népes értekezletet tartott. A tagoktól igéretet kapott, hogy a szép cél érdekében igyekezni fognak minden lehetőt megtenni.

A bágyoni — talán legtevékenyebb — szövetség jelentését szöveg szerint közöljük, hogy vegyenek példát más egyházközségünk női is.

Homorodalmáson, Karácsonfalván, Homorodszentpálon szépen működtek a nőegyletek a helybeli lelkésznék: Ajtay Jánosné, Demeter Dénesné, Ürmösi Józsefné vezetése alatt. A téli hónapokban összejöveteleket rendeztek, a konfirmáló növendékek számára gondoskodnak konfirmációi emlékről, karácsonkor a növendékeknek karácsonfát állitottak, záró vizsgán jutalomkönyvekről gondoskodtak.

A Dávid Ferenc Egylet konfirmációi lapja és konfirmációi emlékkönyve, a kettő együtt 6000 példányban elfogyott. A konfirmációi emlékkönyvet újra nyomattuk.

A Dávid Ferenc népies életrajzát Pap Domokos tanár, fölkérésünkre megirta. Az eredményről külön teszünk jelentést.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában stb. az idén is kereslet tárgya volt.

Várfalván Bartók Géza lelkész buzgósága fiók-egyletet hozott létre. Reménységgel nézünk munkálkodása elé.

Egyletünk régi törzsökös tagjai közül a halál elszólitotta Csegezy László bágyoni esperes-lelkészt, Kozma Dimén enlaki és Tibáld József homorodujfalvi lelkészt, Kelemen Albert marosvásárhelyi esperes-lelkészt. Mindeniküket tevékeny tagja, elnöke és támogatója volt egyletünknek. Érdemeiket fönntartja az emlékezet, helyöket foglalják el s kezöket pótolják a lelkes utódok.

Csegezy Mihályné Albert Ilka urnő, első elnökünk a nagy Brassai legközelebbi rokona is elhunyt. Jó szivü nemes gondolkozásu tiszta lélek volt. Az életben utolsó

gondolatát Brassainak szentelte s a Brassai hivó szavára belépett a D. F. E. örökös alapitói közé.

Résztvett választmányunk a Kisgyörgy Sándor 40 éves jubileumi ünnepén egy üdvözlettel, melyet egyik legerősebb vezérnek kész örömest küldöttünk el.

A budapesti társ-egylet lankadatlan munkálkodásáról, az Unitárius Közlöny minden száma tanuskodik.

Fiók-egyleteink küzködnek a távolság és a nehéz közlekedési viszonyok akadályaival, de a munkásságuk nem szünetelt.

Marosi f. e. közgyülésével kapcsolatban igen sikerült felolvasó gyűlést tartott s a számadást megvizsgálta és irodalmi pályázatot hirdetett. Uj taggal nem szaporodott.

Kereszturi 3 munkakörbe osztva munkálkodott, mindenik tartott gyülést a rendes müsorral, szép sikerrel.

Udvarhelyi méltó volt régi hiréhez buzgóságban. Egy közgyülést tartott élénk müsorral.

Felsőfehéri egy gyülést tartott, melyet a rendes müsoron kivül a vegyes énekkar élénkitett.

Háromszéki tartott egy gyűlést.

Az aranyostordai rövid kimutatást küldött a pénztárról

Jelentése a bágyoni unitárius nők szövetségének.

Nőszövetségünk a maga kis körében a lefolyt évben igyekezett hivatásának megfelelni. A vallásos és erkölcsös élet ébrentartására és fokozására a tagok nemes példát mutattak úgy a templomba járás, mint az áldozatkészség gyakorlásában. Lelkészünk bevezette a délutáni biblia magyarázatot, amelyre minden alkalommal szép számu — különösen nők — hallgatóság jelent meg. Énekvezérünk pedig a nyár folyamán istentisztelet végével a a szövetség tagjainak s másoknak is, egyházi éneket tanított.

Az áldozatkészség is szépen nyilatkozott meg. — Dobieczky Sándorné, országgyűlési képviselőné szül. Csegezy Ida úrnő vett egy úrasztali bársony pohárterítőt, a négy szögén arany buzakalász varrással, nyolcvan kor. értékben.

A szövetség tagjai pedig egy szószék és papiszék takarót szintén bársonyból; előbbin «Jőjjön el a te országod», utóbbin pedig «1911 október 1.» aranyfonál felírással 82 kor. és 46 kor. értékben; továbbá a szószékre egy bibliát 9 kor. 60 fillér értékben.

Tartottunk az év folyamán 20 gyűlést és összejövetelt, ezenkivül két műsoros estélyt, amelyeknek egyikén beszédet, másikán felolvasást a lelkész tartott. Énekelt a nőszövetség dalköre, szavalt Csegezy Ilus k. a. és Máté Sándor énekvezér.

Tagjaink száma volt 1911-ben.... 26
1912-ben belépett 4
Összesen .. 30 tag.

Pénztárunk állása a következő:

Bevétel ..... 32 kor. 54 fillér.
Kiadás ..... 26 kor. — fillér.
Készlet ..... 6 kor. 54 fillér.

Ezekben adjuk szövetségünk egy évi szerény munkásságáról jelentésünket. Még a kezdet nehézségeivel küzdünk, de van reményünk, hogy jelenlegi tagjaink állhatatos kitartása a jövőre még több tagot nyer meg s így szebb és több eredményt mutathatunk fel és jelenthetünk be.

Ezen jelentésünk után vagyunk a bágyoni unitárius nőkszövetsége nevében

Bágyon, 1912. október 20-án.

Mély tisztelettel

Csegezy Gáborné, elnök. *Kiss Juliska.* alelnök. *Csegczy Ilonka,* jegyző.

A közgyűlés örömmel és megnyugvással veszi tudomásul.

4. Pénztárnok Gálfi Lőrinc előterjeszti számadását:

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk pénztári forgalmáról jelentésemet a következőkben teszem meg:

Összes bevételünk volt 19,122 K 88 f. Ebből 14,086 K 96 f. a megelőző évről jött át s így a folyó évi bevétel 5,035 K 92 f., amely 835 K 13 f.-rel több a megelőző évi bevételnél. Örömmel jegyezhetem meg, hogy ilyen nagy bevételt eddigi számadásaink még nem mutattak.

Kiadásaink összege 2,703 K 94 f., mely jóllehet 403 K 10 f.-rel több a megelőző évinél, mégis normálisnak mondható.

Az egylet meglevő vagyona 16,418 K 94 f., vagyis 2,331 K 98 f.-rel több, mint amennyi a megelőző évi szá-

madás lezárásánál volt. Mult évi közgyűlésünk határozatából tőkésíttetett 12,000 K. Választmányunk ajánlja, hogy alapszabályunk rendelkezése szerint a jelen közgyűlés határozatával csatoltassék ez összeghez még 200 K mint a f. évi bevétel 5 százaléka és 1,010 K mint a f. évben befolyt alapítói díjak összege, vagyis összesen 1,200 K.

Ez ajánlat elfogadása esetén tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1.	Brassai-alap	400 K.
2.	Hajós János-alap	100 „
3.	Persely-alap	2000 „
4.	Nőkvilága-alap	2200 „
5.	Pek Emil Ágost-alap	100 „
6.	Házi-alap	8310 „
	Összesen ..	13.210 K.

Bevételeink részletei a következők voltak:

Rendes tagok dijai	722.—	K;	a megelőző évben volt			592.—	K.
Előfizetők dijai	295.04	„ ;	„	„	„	260.40	„
Fiókegyletek díjai	400.80	„ ;	„	„	„	670.64	„
Nyomtatványokból	95.68	„ ;	„	„	„	419.33	„
Kamatokból	653.67	„ ;	„	„	„	557.92	„
Ajándékokból	294.04	„ ;	„	„	„	134 30	„
Segélyekből	662.32	„ ;	„	„	„	654 06	„
Estélyek jövedelmébül	702.37	„ ;	„	„	„	341.34	„
Alapítói díjakból	10 0—	„ ;	„	„	„	370.—	„
A bpesti D. F. E. dijai	200.—	„ ;	„	„	„	200.—	„
Összesen	5035.92	K;	a megelőző évben volt			4200.79	K.

Segélyek cimen azon 400 K áll, amelyet egyletünk az egyház pénztárából irodalmi célra kapott és azon 262 K 32 f., melyet a helybeli gyermeknapot rendező-bizottság juttatott egyletünknek. Az alapítói díjakat a következők fizették: Dr. Boros György Kolozsvár, Csegezy Mihályné Torda, Ferencz József Kolozsvár, Unitárius Egyházközség Torockó, Kolozsvári Koronabank Részvénytársaság, Mercurbank Részvénytársaság Kolozsvár, Boér Gergely Kolozsvár, Raffay Zsigmond Verespatak, Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár, dr. Székely Ferenc Budapest, Imreh József Verespatak, Bonca Miklós Budapest, Thoroczkay Vencel Guraszáda, K. Nagy Béla Kraszna.

Kiadásunk részletei a következők voltak:

Nyomdai és postai költs.	2021.54	K; a megelőző évben	1889.81	K.
Képek költségei	20.26	„ „ „	8.81	„
Ügykezelés	87.14	„ „ „	72,22	„
Missio	155.—	„ „ „	—	
Tiszteletdíjak	420.—	„ „ „	330.—	„
Összesen ..	2703.94	K; a megelőző évben	2300,84	K.

A fiókegyletek ez évi járulékai bevételünkhöz a következő összegek voltak:

Abrudbányai fiókegylet	14.40	K; a megelőző évben	—	K.
Aranyostordaköri „	—	„ „ „	65.04	„
Felsőfehérköri „	44.40	„ „ „	18.—	„
Háromszékköri „	45.60	„ „ „	142.80	„
Keresztúrköri „	15.60	„ „ „	80.40	„
Küküllőköri „	10.80	„ „ „	24.—	„
Marosköri „	146.40	„ „ „	142.80	„
Segesvári „	—	„ „ „	40.—	„
Udvarhelyköri „	123 60	„ „ „	158.40	„
Összesen ..	400.80	K; a megelőző évben	680.44	K.

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásul vétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni szíveskedjenek.

Kolozsvár, 1912. október hó 24-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Előterjesztetik a pénztárvizsgálók jelentése:

Alulírottak f. hó 18-án délután nagytiszt. dr. Boros György főtitkár úr megbízásából megvizsgáltuk a Dávid Ferenc-Egylet pénztári számadását 1911. okt. 25—1912. okt. 18-ig bezárólag. A pénztári számadás megvizsgálásnak eredményét következőkben jelentjük be.

A bevételi és kiadási napló tételeit, az egész számadást rendben, pontosan vezetve találtuk..

Összes bevétel volt	19.122	kor.	88 fillér.
Összes kiadás volt..	2073	„	94 „
Pénztári maradvány	16.418	„	94 „

mely összeg következőképpen van elhelyezve:

1.	5 drb Erzsébet hidrészvény.....		100	kor.	— fillér.
2.	Kolozsvármegyei tkpénzt.	177. sz. könyvén	200	„	— „
3.	„ „	175. „ „	400	„	— „
4.	„ „	6249. „ „	2000	„	— „
5.	„ „	179. „ „	2000	„	— „
6.	„ „	527. „ „	6000	„	— „

7. Merkur bank 79. sz. könyvén.....	5000	kor. —	fillér.
8. „ „ 80. „ „	103	„ 13	„
9. „ „ 135. „ „	40	„ 60	„
10. Kolozsvári Takarékpt. 23595. sz. könyvén	500	„ —	„
Együtt..	16.343	kor 73	fillér.

Készpénzben találtunk 75 kor. 21 fillér összeget.

Egyuttal tisztelettel indítványozzuk, hogy Gálfi Lőrinc pénztárnok úrnak a felmentvény a szokásos fenntartással adassék meg, továbbá, hogy 4025 kor. 92 fillér tiszta jövedelemnek 5%-a kerek összegken 200 kor. az alapszabály rendelkezéseinek megfelelően tőkésittessék s ugyancsak alapszabály szerint titkárnak s pénztárnoknak szintén 200—200 tiszteletdíj adassék.

Végül indítványozzuk, hogy tekintettel a koronajáradéknak tőkebefektetésre alkalmas árfolyamára, az állandó tőkékből koronajáradék szereztessék be.

Mély tisztelettel

Kolozsvár, 1912. október 18,

Hadházy Sándor, biz. tag | *Kovács Kálmán,* biz. tag. | *Vári Albert,* biz. tag.

A választmány a számadást és jelentést elfogadásra ajánlja.

A közgyűiés elfogadja az előterjesztést, a javaslatokat magáévá teszi s végrehajtásukat a választmányra bizza.

5. A Dávid Ferenc Egylet Választmánya nagy örömmel jelenti, hogy sokféle kisérletezés után végül szerencsésen sikerült megvalósítani régi tervét a Dávid Ferenc életrajzának ami miveltebb népünk igényeit kielégítő megírását. A mult évi közgyűlés felhatalmazása értelmében keresett olyan egyént, akire rábizhatná. Papp Domokos tordai főgimn. tanárt bizta meg, aki a munkát beküldötte kellő időben, hogy a választmány megbizásából Kozma Ferenc alelnök, *dr.* Boros György és Kelemen Lajos választmányi tagok megbirálhassák. A birálat szerint: Bevezetésében áttekintést ad a reformáció magyarországi előzményeiről, s erdélyi fejlődéséről az 1568-i tordai országgyűlésig, a vallásszabadság elvének kimondásáig, s itt tér át Dávid Ferenc élete megrajzolására. A tulajdonképpeni életrajzot nyolc fejezetben adja és külön, sikerült végszóval zárja be.

A fejezetekben fokról-fokra vezeti olvasóját Dávid nyomán az előhaladás utján. Lépésről-lépésre megérteti, érezteti küzdelmeit, kiemeli jelentőségét s a korrajzának

egy-egy jó és jellegzetes részletével nagy vonásokban a megértésre szerencsés háttért nyújt. Utolsó három fejezetében Dávid tragikus bukását írja meg... Az író tárgyalása érdeklődésünket leköti, szerencsés, népies hangja megnyer. Hőse iránt rokonszenvet ébreszt. Bukását sajnáltatni tudja. A kiadásra mindenben megfelelő, sikerült, jó munka».

A választmány a művet kiadásra és 100 koronával megjutalmazásra azzal ajánlja, hogy a mű a Dávid Ferenc Egylet tulajdonának nyilvánítassék. A művet a választmány képekkel is díszítve szándékozik kiadni mérsékelt áron.

A közgyűlés éljenzéssel ad kifejezést a feletti örömének, hogy a Dávid Ferenc életrajza a nép számára immár készen van. Utasítja a választmányt, hogy gondoskodjék a mű kiadásáról és terjesztéséről. Fölhivja a választmányokat, tegyék az életrajz terjesztését egyik legfontosabb feladatukká.

A közgyűlés meghatározza, hogy Pap Domokos tanárnak teljes elismerése és köszönete mellett írói honoráriumban küldjön a választmány 100 koronát.

6. A választmány jelenti, hogy a választmányi tagok 3-ik csoportjának az ideje letelt s megteszi javaslatát a választásra.

A közgyűlés a választmány tagjaivá megválasztja 1912—1915. egyleti évekre: Dr. Engel Gáborné, dr. Lehmann Róbertné, Pákey Lajosné, Ürmösy Károlyné, Végh Mihályné, Zsakó Istvánné, Árkossy Lajos, dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton, Páll Ferenc, dr. Tóth György, Vári Albert egyleti tagokat és fölkéri mindeniket az egylet ügyeiben való szorgalmas közreműködésre.

7. Györfi István megtartja felolvasását az angol unitárius istentiszteletről.

A gonddal írt, értékes felolvasást a közgyűlés élvezettel hallgatta meg s felolvasónak jegyzőkönyvi köszönetet nyilvánít.

Bezáró: Tisztelt hölgyeim és uraim! Köszönöm szives megjelenésüket. Kérem a mit hallottak ne felejtsék el egészen. Hasznukra vállhatik az úgy önöknek, mint egyletünknek. Köszönöm a közreműködők szives támogatását. Szives viszontlátásra a jövő évben!

Elnök megköszöni a tagtársaknak a meleg érdeklődést s fölhívja figyelmöket az egyleti segélyperselybe adakozásra s ezzel a gyűlést bezárja.

Az angol isteni tiszteletről.

— Györfi István felolvasàaa. —

Méltóságos Elnök Úr! Hölgyeim és Uraim! Abban a meglepő szerencsében részesültem, hogy a Dávid Ferenc egyleti titkár úr szives volt felszólítani, hogy olvassak föl ez alkalommal önök előtt röviden valamit az angol isteni tiszteletről. A körülmények ezek szerint annyira kedvezőeknek mutatkoztak, hogy még a tárgy megválasztásán sem kellett töprengenem. Készen kaptam. Megvallom, még örvendettem is a pillanat hevében, hogy oly dologról beszélhetek, mi mint papnak, oly közel esik szivemhez. A későbbi, a gondolkodás, a megoldás órái más érzéseket loptak szivembe. Mintha leakartak volna beszélni, hangolni? Istentiszteletekről beszélni, de hát miért, kinek? Akiket érdekel, azoknak bizonyosan nincs szüksége az én ismereteimre, akik közönyösök a tárgy iránt, azoknak meg éppen holt betű, mit elmondani akarok. A vallási élet jelenségeiről beszélni ma annyira háládatlan téma, hogy nem is teszi senki. Vallási korlátoltsággal önkényes abszolutizmussal vádolnak sok felekezetet. Én azt hiszem, a vallás-erkölcsi szabadság eldorádójában élünk s hogy a szent szabadság jogával társadalmunk egyes egyénei mennyire élnek is, azt élénken igazolja az a kocsis, ki oly gyakran emlékszik meg méltatlankodva az isteni gondviselés mostohaságairól. Bizony, ha valaki ma egy arra érdemes embernek megtalálná mondani, hogy a szellemi képességeit mozgató gépezetben egy kerék körül baj történt, azonnal megszerezte magának a bajt s büntetése bizonyos. Ha valaki a legválogatottabb förtelmekkel illeti azt a felsőbb hatalmat, melynek mindenét köszönhetné, a népszerüség, az erős természet nevezetére tarthat jogot. Az ilyes első gondolatok nehezen engednek útat a törekvéseknek, hogy vallási tárgyakról elmélkedjünk vallás nélkül. A vallás legerősebb forrása az egyéni érzés. Nem testület, nem nemzet, nem felekezet tagjaihoz kivánok hát egy idegen nép vallási világáról egyéni megfigyeléseket elmondani, hanem pusztán egyéneknek. Van egyéniségünkben bizonyos vonzó erő, mely visz, vonz az emberek közé s mely érdekkel figyel, kutat mindent, mit egyéni vonások tesznek jellegzetessé. Igy véve fontolóra tárgyamat hiszem lesznek, kiket érdekelni fog e rövid ismertetés. Ez megmagyarázza azt is, hogy miként juthattam a tisztességhez, hogy itt szerepeljek. Nem személyes kvalitások, nem is különös kegyek juttattak a magas polcra. A kö-

rülmények, azok a körülmények, melyek új dolgok látását adták részemül s megengedték, hogy e látottakat a magam módja szerint el is beszélhessem.

Egy idegen nép istentiszteletét leirni nem olyan könnyedén lebonyolitható feladat, mint ahogy az magát mutatja. Az istentisztelet célja nem valami más értékelhető, megmérhető dolgok birtokába való jutás; az istentisztelet maga a cél, az emberben rejlő, kifejezést kereső és cselekvő lelki erők, vallási gondolatok és érzések önerősitésének, öntökéletesitésének célozója. Nem azért törekszünk igaz életet élni, avagy embertársainkon segiteni, mert a templomban úgy beszélik. Jót cselekszünk, a tisztaság utján járunk, megmentjük az elhagyott nyomorultat, áldva-áldjuk a mennyei atyát s mindezt tesszük azért, mert emberiességünk épiti a templomokat, vonja maga köré a lélekben együtt érezőket.

Megfogni az angol istentiszteletek kifejező szellemét annyit jelent, mint megismerni társadalmi szervezetüket, müveltségük ható és fejlesztő erőit, lélektanilag vizsgálni vallásos szellemük mozgató érzéseit. Sokat felölelő, lényeges kérdések, a helyes megértés feltételei, de röviden le nem tárgyalhatók.

Éppen ezért az emlékezetemre bizom magam. Leirom azt és úgy, amint láttam s megértetni kisérlem a netán új jelenségeket úgy, amint azt magam is értettem.

Rövid két évig voltam angol unitárius intézetben, mint szivesen látott vendég, hittestvér a távoli keletről. Sok kedves, kellemes emlék újul fel lelkemben, ha az eltöltött időkre gondolok. A sok kedves emlék közt azok a legkedvesebbek, melyeket azokról a vasárnapokról őrizem meg, amikor is, mint a Manchester College hallgatója, hol itt, hol ott predikáltam az igét, angol unitáriusoknak. Igy ismertem meg istentiszteletüket, én voltam a tanító s ők tanítottak engem s én hálásan emlékszem vissza tanitvány mestereimre.

Imádkozásaik helyei templomok, bár nagy előszeretettel tartnak isteni tiszteleteket arra célra berendezett nagy termekben is. Tornyot nem épitenek a templom mellé és a harangok szava nem unitárius hiveket hiv templomba. Ők mennek figyelmeztető nélkül is, lelkiismeretük harangszavára. Különösen újabban diszes, szép templomokat épitenek, bár nemes egyszerű izléssel s nagy előszeretettel juttatják kifejezésre a gothikus motivumokat. Templomukat fütik és világitással is felszerelik. Az egyszerüséget nem azonositják az izléstelenséggel. A művé-

szetet józan formáiban szivesen látják templomaikban. Mesteri orgonák, szinezett ablakok nagy elmék műveivel stilszerű fa és kő faragványok a legpuritánabb lélekre is vonzó erővel hatnak. Magában a templomban kis szoba van elkülönitve, hol a pap istentisztelet előtt tartózkodik. Az egyházközség értékesebb iratait is itt őrizik. A templommal összekötve egy más épület is van, a vasárnapi iskola épülete. Nagysága a gyülekezethez van rendesen mérve. Itt tanítják a gyerekeket vallásosságra, mert náluk a vallás nem iskolai tantárgy. A tanítók nem képesitett diplomás urak. Idősebb, szorgalmasabb serdülők tanítják, a még zsenge korban levőket. A rendszer eredménye egy minden izében erkölcsös és vallásos, művelt társadalom.

Isteni tiszteleteket vasárnapokon tartanak. Predikátoruk rendes körülmények között theológiai, szakszerű nevelésben részesült papok. Bár vannak világi predikátorok is, akiket önszorgalmuk és rátermettségük visz a papi pályára. Papi diplomája nincs a fiókjában, de a modora, az egyénisége, az önszorgalma szivébe irják képesitő levelét s ő azt predikálja a templomban, azzal szorgoskodik hivei közt, cselekedeteiben, életében adván bizonyságot arról, mit oly sok papi ember csak papiron őriz. Miénkhez hasonló egyházi szervezetük nincsen. Egyházközségeik függetlenek, önkormányzattal vannal felruházva. A mélyebb, közelebbi vizsgálódás pedig azt mutatja, hogy szervezkedve vannak. Nem külső törvény, kényszer hozza őket össze, hanem belső érzése együvé tartozásuknak. Segitséget nem várnak senkitől. Ön-ön maguk áldoznak, hogy a sors az élet mostohaságaival szemben mindig megvédhessék a gyengébbet. Egyesületeiket, vallásuk egyetemét nem szabályozzák szigoru törvények. Önalkotta, saját jólétüket célozó szokásaikat emelték szabályerőre, melyet *nem* hangoztatnak lépten-nyomon. A szerint cselekednek. Minden egyes egyén ön-önmagát szabályozza és alkalmazkodik az élő szabályokhoz. Ezt tartja igazán nemesnek, nem pedig azt, hogy miképpen akadhatna bele a saját elhatározásából törvényerőre emelkedett szabály valamelyikébe, hogy aztán vezetőit vagy barátját éppen a paragrafusokkal verje fejbe. Éppen ezért tanácskozásaik higgadtak, eredményesek. Rövid nehány év és készen kialakulva áll egy összetartó szervezet, mely erősít bent és védelem a külső támadások ellen. Sok része van ebben a munkában az angol temperamentumnak. Törvényeinek lelkiismeretes tisztelete, vezetőiben vetett őszinte

bizalom vezeti a hivőt, a papot, még akkor is, amikor a szabályt nem hivatalos eljárás, csak csupán az ő loyalis józansága emelte törvényerőre.

Minthogy jogilag egyházközségeik függetlenek, papjaikat önállóan választják, fizetését szerződésileg, anyagi erejükhöz mérten állapitják meg. Általában véve azt mondhatnám, papjaikat nagyon jól fizetik, még ha az 1200 forint alap fizetést és a hat 200 koronás korpótlékot veszem is a hasonlat másik felétil. Sehol eredeti, önálló szellemi munkát úgy nem fizetnek, mint éppen itt. A jó munkáért nagy árat fizetnek, de nagy fizetésért megfelelő munkát várnak. Nem követelnek, csupán várnak, mert minden ember saját tisztességét látja másokban s tudja, hogy anyagi áldozatát, szellemi munkával fizeti meg, szellemiekkel foglalkozó papja.

Vasárnap reggel nyolc órakor már a templom iskola termében van az angol pap s nagy szeretettel magyarázza a felnőttek osztálya előtt, kik iparosok, munkások mindkét nemből, egy-egy aktuális mozgalom, vallás-erkölcsi értelmét, jelentését. Az ismeretterjesztő előadást ének és ima előzi meg és zárja be. Egy kis pihenés után megy a templomba. Délelőtt 11 órakor kezdődik az első isteni tisztelet. Minket ami egyszerü istentiszteleti gyakorlatainkra gondolva, meglep, a némileg bonyodalmasnak látszó istentiszteletük lefolyása., Egységes minta erre nézve sincs előirva, majd minden helynek meg van a maga tradicionális szokása, melyhez nagyon ragaszkodnak, még akkor is, ha az csak puszta forma és tisztultabb vallási fogalmaiknak jelentőséget nem is adhatnak a hagyományos gya korlatok. Istentiszteletüket énekkel kezdik rendesen, vagy egy kis invokációval. Énekeik dallamosak, szöveget kiváló költők munkáiból állitottak össze a régi, átformált melódiákhoz. Egy ének minden versét elénekiik s így énekeik szövegileg is értelemmel birnak. A harmadik versszakon túl terjedő strófák így nem könyvvastagitó töltelékek. Az orgonát énekkarok kisérik, kiket a hét folyamán az orgonista tanit be. Énekesek az egyházközségek nő és férfi tagjai és örömmel hozzák meg ezt az élvezetes áldozatot isteni tiszteletük művészieseb bé, vonzóbbá tételére. Az első ének után ima jön, melyre újra egy ének következik. Ezt követőleg a pap egy egész részt olvas fel az új-szövetségből és egy egész részt az ó-szövetségből. A két bibliai rész közt a hivek újra énekelnek, valamelyik zsoltárt egészen, gyakran a «Te deum laudamus»-t A bibliai részek után a pap újra imádkozik és pedig sok helyen egy

erre az alkalomra összeállitott liturgiás könyvből. Több kis imát mond egymás után más-más tartalommal, melyek végén az Ámént az egész gyülekezet orgonával énekli. A Imádkozás alatt sokan letérdelnek, fejeiket mindnyájan meghajtják, lehunyják a szemeiket és igyekeznek mindent elfeledve vallásos gondolatukba teljesen elmerülni. Az imák után bibliai textusra irt prédikációt mond a pap s úgy a beszéd előtt, mint után énekelnek s a záró ének után megáldja őket a predikátor.

Egyházi beszédeik célja a felvilágositás, a megértetés, meggyőzés s éppen ezért a szónoki forma, vagy tűz nem sok teret nyer. Beszédeit minden pap maga irja s igen gyakran nyomtatásban hivei közt szét is osztja, de könyv nélkül nem tanulja meg. Felolvasásszerüen, kéziratból adja elő.

Hallgatósága figyelemmel hallgatja, templomban nem szokásból, belső szükségből, tanulni vágyásból megy s meg jegyzéseit papjának nyiltan el is mondja, sőt templom után akár hányszor újra átvitatják az elhangzott beszédet s gyakran e megjegyzések sok új beszéd gondolatával ajándékozzák meg a predikátort.

Az egyházakban a nők teljes egyenjoguságot élveznek, mit azzal a kedves jó szokással igazolnak a templomukban is, hogy egy család, apa, anya fiuk és lányok egy székben ülnek az istentisztelet alatt, megerősítve a gondolatot, hogy a vallás igazi tűzhelye éppen a családban van.

Délelőtti istentiszteletük 1 óra körül végződik. Ebédel a pap, de a déli álom helyett három órakor már újra az iskolájában van. Köréje sereglik hiveinek ifjú serege s fiatal tanítvány, tanító társaival együtt fáradozik a jó mag elvetésén és gyümölcsöztetésén. A pihenésre kevés ideje van; a kedves beszélgetések után, fél hét órakor már készen kell legyen a második, az estéli isteni tiszteletére. Egy ilyen fáradságos vasárnap után bizonyosan kellene egy hét pihenésre. Ők azonban valahogy máskép vélekednek, szerintük, ha nem dolgoznának szüntelen hiveik közt, azok érdekében, semmi értelme sem volna a vasárnapjuknak. Nem volna mit összegezni, nem volna miből következtetni, mint megtörténtből a jövőre. Az angol pap vasárnap elméletileg, szavakban egységesíti azt az eszmét, gondolatot, melyet egész héten át gyakorlatilag munkált. Minden hónap elején kinyomatja minden egyes hét előre megállapitott munkatervét; azt hiveinek is megküldi s így egymás tervét ismerve együtt törnek a közös megvalósítás felé. Minden napra, minden estére

csik valami ifjusági felolvasói, megbeszélési eset, amely hol az ifjuságot, hol a szülőket állandón foglalkoztatja, együvé vonzza és tartja. Társadalmi mozgalmakról, vallás-erkölcsi tárgyakról felolvas többször hetenként és felolvasókat keres. Igy fárad, küzd az angol unitárius pap, hogy hiveit együtt tartsa, azok lelki életét fejlessze, vallásos életüket helyesen irányithassa. Meg van a fáradságos munka gyümölcse. Munkája nem eredménytelen küzdés; erkölcsös törekvő ifjuság, vallásos, bizakodó felnőttek serege veszi körül.

Sokat tudnék, sokat kellene elmondjak még arról a megfeszített közös vallási munkáról, melyet az angol unitárius vallás-társadalom kifejt, annak az érdekében, hogy istentisztelete méltó célja, középpontja, kifejezője belső, lelki életének. Az idő int «rövid legyek». Mint minden történet, úgy az én történetem végén is egy kis fejezet kellene álljon: mi a tanuság belőle? Ez esetben azonban tanuságot levonni nagyobb munka lenne, mint az egész történet elmondása. Mert azt tenni nem akarom, hogy lehetetlen követelésekkel előállva éghajlati viszonyok, származás, a természet alkotta temperamentum, fejlődési lehetőségek tényeit kivül hagyjam s így légüres térben kezdjek a kisérlethez: hogy lehetne két országot kicserélni, úgy, hogy mindakettő csak nyerjen s ne veszitsen semmit. Melyikkel kellene kezdjem, angolból csináljak-e magyart vagy tán minden magyarból angolt formáljak? Ez szerintem csak annyira volna lehetséges, hogy angol-magyar lehetne a magyarból. Utánzási, másolási elvnek pedig határozott ellensége vagyok. Amig az idegen szokásokat idegen, változatlan szellemükben vesszük át, addig elernyedtségre, lespedésre vezetnek még a jó szokások is. Amikor megértjük egy idegen jó szokás szellemét, célját s azt nemzeties, sajátos egyéniségükben átformálva, magunk formái közt, eszközeivel érvényesitjük, akkor fejlődni, művelődni fogunk, anélkül, hogy saját hazánk, egyházunk történeti múltját lerombolnók, önmagunkat gyengitenők.

«Fiaim — szólt egy öreg mesemondó a köréje sereglett gyermekeknek, amint saját megnagyitott árnyékát az átelleni falon meglátta — «soha önmagatoknál retteneteseb-bet n em láthattok!» Vajjon mi *sokszor* látjuk-e önmagunkat? nem kérdezem! Tanácsolni senkinek nem tanácsolhatok. Minden mit tenni akartam e rövid ismertetéssel árnyékok falra vetitése. Kiki keresse ki a maga árnyékát, nézze azt saját énje szemüvegén át. A szemtől, mely meg-

világítja — függ minden. Tiszta, ragyogó kristályon keresztül a legnagyobb fény sem vet árnyékot, a sötétség, a félhomály, kisértetiessé, félelmessé teszi, halvány árnyképeit.

A Dávid Ferenc-Egylet köréből.

Unitárius élet Budapesten.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet 1912 november hó 16-án d. u. 6 órakor tartott felolvasó ülésével megkezdődött az unitárius élet Budapesten. *Ürmössy* Miklós ny. miniszteri tanácsos nyitotta meg az ülést elnöki beszédével. Köszöntve a megjelenteket a vallásos gondolkodás helyességéről beszélt, megemlékezve a Mesterről és Dávid Ferencről. A felolvasást dr. *Barabás* Ábel kolozsvári unitárius kollégiumi tanár és közismert író tartotta. «Az örök nőiesség eszméje az irodalomban» címen *Goethe* «Faust»-ját fejtegette mint, amely műben van megörökitve az örök nőiesség eszméje leghatalmasabban. Ismertette *Schopenhauer* és *Nietsche* műveiben az örök nőiesség eszméjét és áttért Petőfi verseire, valamint *Madách* «Ember tragédiájá»-ra, amelyek szintén az örök nőiesség problemájával foglalkoznak. Imát *Józan* Miklós unitárius esperes mondott a tőle megszokott ihlettséggel. Dr. *Molnár* Jenőné énekelte *Marchesi* «Áriá»-ját és *Konbor* E. «Miatyánk»-ját. K. *Ervin* Károly művészi orgonajátéka nyitotta meg és zárta be a jól sikerült ülést, amelyen szép számu előkelő közönség vett részt.

A hónap első vasárnapján kezdte meg *Józan* Miklós esperes missziói működését. A hónap első vasárnapján gyüjtötte egybe a székely munkásokat a Kálvária-téri elemi iskolában. A második vasárnapon a székely lányokat gyüjtötte egybe. Egyházi énekkel és bibliai magyarázattal tartotta meg az első ülést és megállapodott a vezetőség abban, hogy a munkavasárnapokat tovább folytatja, mivel a tavalyi munkavasárnapok elég jól sikerültek. A hónap harmadik vasárnapján az ifjuságot gyüjti össze esperesünk bibliai órára és a negyedik vasárnap Erzsébetfalván tart istenitiszteletet. E mellett minden vasárnap délelőtt tartja a rendes istenitiszteletet a Koháry-utcai templomban.

Adja az ég Ura, hogy épp oly jól sikerüljön ez az év, vagyha lehet, még jobban, mint a tavalyi év.

Budapest, 1912. nov. 18.

Ujvári László.

Ürmössy Miklós nyugalmazott miniszteri tanácsos elnöki megnyitó beszéde.

(Felolvastatott a budapesti Dávid Ferenc-Egylet 1912, évi november hó 16-án tartott ülésén.)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Egyletünk nevében őszinte tisztelettel van szerencsém Önöket üdvözölni!... Szabadjon egyszersmind a jövőre is — vallásfelekezeti különbség nélkül — kikérnünk lelkes támogatásukat, mert hiszen működésünkben ama közös cél vezet: hogy az ember belső világában, a valláserkölcs érzését minél jobban fölébresszük, fejlesszük és erősítsük.

A léleknek és bennünk szunnyadó öntudatnak e nagy és hatalmas enerzsiáját kiváltani az emberből annyit tesz, mint őt oly magas szellemi piedesztálra emelni, honnan egy pillantással megláthatja, felfoghatja, megértheti a fényes ég mysteriumának szinbolumát és a földi élet lüktető erejének alap motivumait. Mert erős meggyőződésünk: hogy csakis a valláserkölcsi alappal biró ember egyesítheti magában az igazi eszményt, a való élettel! A szociálizmusnak éppen abban áll egyik nagy alap tévedése, hogy figyelmen kivül hagyja az ember szellemi és erkölcsi világának misztikus erőit. — Foerster, a hirneves pedagógus is — a keresztény nevelésről írva — szintén azon panaszkodik: hogy a modern emberben nincs idealizmus és épp ezért hiányzik belőle a valódi és megvesztegethetetlen realizmus is. «Krisztusban egyesül — mondja — a legfinomabb esztétika: hisz az ő vallásából táplálkozott másfél évezreden át a legfenségesebb művészet és a legmelegebb érzék a valóság szenvedései és bűnei iránt». S hozzá teszi még: «hogy Göthe minden ragyogó szépségével egyetlen embert sem mentett meg valamely nem szép cselekedettől».

Valóban, ami Megváltónk nemcsak imára kulcsolta össze a kezeit, de a kezekkel törülte le a nyomor könyeit is a szenvedők szemeiből. S midőn mind ezt igaz tényként ismerjük el, méltán állithatjuk, hogy a valódi keresztény jellem, csakis a vallás eszményén s az élet realizmusán épülhet fel...

És csakis ily jellemmel, ily benső lelki nagy erényekkel, az észnek és a szívnek ily egybeolvadó isteni érzésével volt képes az emberek legnagyobbika is megjárni a Golgota útját...

A valláserkölcs erejét, — ezt a láthatlan isteni akaratot, ihletet, lelki enerzsiát — ami Nagymesterünk fölébe helyezte minden emberi indulatnak, szenvedélynek, a külvilág összes pompájának és hatalmi erejének.

A nagy Napoleontól, hatalmának és dicsőségének tetőpontján azt kérdezték: hogy miért nem alapit új vallást? Mire a világhódító azt felelte: «Azt én nem merem. Aki vallást akar alapítani, annak át kell mennie a Golgotán. Nekem ahhoz nincs erőm!»

Ami Dávid Ferencünk is a vallás eszméjével, a hit erejével s egy megnem értett korszak keserű fájdalmával szívében, élte át az ő Nagymesterének szenvedéseit s méltán tekinthetjük őt is, a vallás-reformátorok egyik legnagyobb alakjának, mert az ő életét is a Golgota inspirálta!

Halálának mai évfordulóján emelkedjünk az emlékezet szárnyain mi is fel az ő nagy szelleméhez s legyünk méltók hozzá azzal: hogy nemcsak szóval, de tetteinkkel is tovább fogjuk fejleszteni, ápolni a valláserkölcsi érzés fenséges kultuszát!...

A *D. F. Egylet háromszéki fiókköre* november hó 17-én d. u. 2 órakor ünnepélyt tartott Sepsiszentgyörgyön a református templomban. Az ünnepély igen szépen sikerült. Szépen sikerült nemcsak azért, mert a kedvezőtlen és kellemetlen idő dacára a közönség felekezet különbség nélkül teljesen megtöltötte a templomot, hanem szépen sikerült különösen azért, mert az ünnepély változatos programmjának minden egyes pontja lelki és szellemi élvezetet szerzett a megjelenteknek s mindenki azzal a meggyőződéssel távozott, hogy kár lett volna elmaradni. Sajnos, hogy akik elmaradtak, azok éppen a köri belső emberek voltak. A lelkészek közül mintegy fele jelent meg, az énekvezérek közül pedig csupán egy, az, aki legtávolabb lakik.

Az istentisztelettel egybekapcsolt ünnepélyen *Veress* György brassói lelkész mondott szép imát és jól kidolgozott beszédet ez alapigék nyomán: «a test nem használ semmit, lélek az, ami megelevenít». (Ján. ev. VI. 63.) Beszéde életmegfigyeléseket tartalmazott. A gyakorlati életből meritett találó példák élénk visszhangra találtak a lelkekben. Beszédében többször igen helyesen mutatott rá, hogy vannak sokan, akik Jézussal ellentétben azt az elvet vallják, hogy a lélek nem használ semmit, a test az, ami megele-

venít. Gyakorlott és kellemes előadása szintén hozzájárult ahhoz, hogy a közönség élvezettel hallgassa a különben is érdekes beszédet. *J. Szász Béláné,* ref. koll. tanár neje, egyleti alelnök tartotta az elnöki megnyítót. Másodszor végezte ezt a kötelességet. Midőn először hallottuk, meglepett. Akkor kifejeztük azon óhajtásunkat, hogy vajha minél többször hallhatnók. És beszélt ismét, hallottuk újból. Sokat vártunk tőle s ő többet adott, mint amennyit vártunk. Az a csodálatosan lágymeleg hang, az a meleg érzés és vonzó erő, melyet beszédében, szavaiban kifejezésre tud juttatni, már magában véve is biztosítja a sikert. S amit mond, az nem hangzatos beszéd, nem frázis, hanem tudás, meggyőződés, józan megfigyelés, helyes alapon épült okoskodás. Mi a D. F. egylet célja? Az, hogy a vallásos hitet ébresszük, a hitéletet ébrentartsuk, magunkat javítsuk, másokat tanítsunk, nekik példát mutassunk. Valahányszor összegyülünk a Dávid Ferenc zászlója alatt s egy-egy hibát el tudunk hagyni, egy-egy ferdeséget le tudunk vetkezni, az ő szellemében járunk, az ő célját szolgáljuk. Más-e hát a D. F. Egylet célja? Más-e mint a folytonos igazságra törekvés, a fokról-fokra való tökéletesedés?! Ez volt az ő egész élete, lénye, gondolatvilága. *György Margit* IV. é. kép. növendék Reviczky: «Tartsatok bünbánatot» c. költeményével ért el megérdemelt szép sikert. Akik ismerik ezt a költeményt, azok tudják, hogy mily kiváló tehetséget és odaadó tanulmányozást igényel az, hogy a benne rejlő gondolatok kifejezésre jussanak, kivánt hatása meg legyen s a szavaló a refrain gyakori ismétlődése folytán az egyhanguság hibájába ne essék. És a szavalás gyönyörű volt. A nőképezde derék igazgatója, a kiváló szavaló Pálmay Lenke tudása és mesterkeze itt is éreztette hatását. A *Márkos Juliska* bölöni tanítónő kellemes, behizelgő hangja, kipróbált énektudása már többek előtt ismeretes. A «Dalnok imája» szép dallama most is kiválóan érvényesült. A hatást fokozta Hatvani Lajos kép. zenetanár elsőrendű orgona kisérete. A *Gyöngyössy Károly* tanf. tollnok gyakorlott szavalata (Kozma Andor: Krisztus mindenütt) s a szintén Hatvani Lajos vezetése mellett énekelt «*Alkalmi dalárda*» összhangzó éneke méltóképpen egészítette ki a jól összeállított műsort. Amit azonban legelől kellet volna említenem, az az *Ádám Éva* (Kamenitzky Etelka iparisk. tanítónő) tartalmas felolvasása volt «Vándorlelkek» címmel. A szentgyörgyi közönség szokva van az ő könnyen érthető, egyszerű szavakban foglalt s mégis mély igazságokat tartalmazó élet-

bölcseletéhez. A nagyszámú közönség lekötött figyelemmel hallgatta előadását. Tudomásunk szerint úgy az elnöki megnyitó, mint ez a felolvasás jönni fog a közlönyben. Óhajtandó is, hogy minél többen olvassák. Az ünnepélyt Szentiványi Miklós ny. alispán, egyleti elnök meleghangú köszönő szavakkal zárta be. A jól sikerült ünnepély a József Lajos esperes munkás kezét dicséri.

Az ünnepély nagy sikere további kitartó munkára kell buzdítson mindnyájunkat. Kötelességeinket kivétel nélkül éreznünk kell. A közönségben megvan az érdeklődés a szép, a jó és tanúlságos iránt. Ezt az érdeklődést újból és újból fel kell ébreszteni. Erre alig van megfelelőbb, alkalmasabb eszközünk, mint a vidéki D. F. egyletek működése. De ennek áldásos működésében elsősorban magunkban kell biznunk. Mig ezt át nem látjuk, meg nem értjük s mig e munkában közös erővel és közös jóakarattal részt nem veszünk, addig hiába várjuk, hogy a közönség lelkesedjék érte. A kitartó, együttes munka győzelmet arat. Új szellem új világot teremt. A vezérek lelkesedése átragad a hadseregre. A közönyösség megölője mindennek. Ezeket nem volna szabad soha felejtenünk.

Referens.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Királyi kitüntetésben részesült *Kis-györgy* Sándor esperesünk jubileuma alkalmából, Hozzá illik a nagy elismeréshez, miben hivei és barátai részesítették. Jó hogy megjött Isten éltesse a Ferencz József-rend lovagkeresztje legújabb tulajdonosát!

Uj örökös alapító. Sipos József m. kir. adótárnok úr belépett az örökös alapitók közé. Egyelőre beküldött 10 koronát s a többit rövid idő alatt küldi. Köszönjük a jóakaratot, köszönjük a példaadást.

A Dávid Ferenc Egylet megkezdette felolvasásait Kolozsvárt. Az elsőt dr. Boros György tartotta szép számu közönség előtt, melyben különösen a nők tündököltek buzgóságukkal. Tárgya a Mózes törvényének keletkezése volt. Rámut tott azokra a nehézségekre, a melyekkel az ily régi dolgok eldöntésénél találkozunk. Kijelentette, hogy Mózesnek az élete a legendák ködébe van burkolva s bajos volna meggyőzőleg bebizonyítani, hogy ilyen személy valaha élt. Rámutatott arra az erős küzdelemre, melyet a próféták a nemzeti istenhit meggyökeresztetéséért folytattak. Törvényeket irtak, minden idegent kiirtottak s még sem jutott diadalra a törekvésük a nemzeti királyság fennállása alatt. A jövő felolvasó Györfi István lelkész-tanár a fogság hatását fogja ismertetni dec. 1-én, Gálfi Lőrinc tanár a Jézus eszméit és hatását, Csifó Salamon tanár a Pál irányát a következő vasárnapokon mindig d. u 4 órakor. Orbán Lajos theologus hatásos szavalata és a theologus-kar éneke egészítette ki a vallásos hangulatu délutánt. Az elnöki tisztet Kozma Ferenc alelnök teljesitette kedves megnyitó és bezáró beszédekkel.

Lelkész-beiktatás. Marosvásárhelyt Rédiger Géza uj lelkészt nagy ünnepséggel iktatták be, melyen jelen volt

főpásztorunk és hiveit meghatotta szép beszédével. Az új lelkész beköszöntője köztetszéssel találkozott, úgy az új espéres Ürmösi Kálmáné is. A kis templom zsufolásig telve volt.

Csiky László marosvásárhelyi kir. táblai tanácselnök a marosvásárhelyi egyházközség gondnoka, a kitünő jogász, az egyház vezére és büszkesége elhunyt november 5-én. Egy pár napi betegség egészen váratlanul ragadta el a még csak 62 éves, kedves és szeretetreméltó embert, kinek elvesztét sokáig fogjuk érezni és fájlalni.

Rend Domokos. A Dávid Ferencz Egyletnek egyik örökös alapitó tagja Rend Domokos m. kir erdőtanácsos, aki közelebbről irta „Levelét az Alduna végpontjáról" elhunyt nov 12-én hosszabb szenvedés után. Nagy család gyászolja, de azonkivül az Alduna környékén lakó unitáriusok sokáig fogják fájlalni vezéreiket és pártfogojukat.

Elhunytak. *Göncz* Jolán kissolymosi áll. tanitónő, székelyszentmiklósi lelkészünk Göncz Károly kedves leánya — *Székely* Miklósné Fülöp Margit kidei lelkészünk leánya élete 21-ik évében. Szomoruan leverő csapások.

Nagy Elemér borosjenői állomásfőnök afia e hó 26-án tartott esküvőjét a kidei unitárius templomban, Fülöp Mózes kidei pap afia leányával, Nellikével. Boldogságot kivánunk az uj párnak!

Ébert András házassága. November 10-én délelőtt kötött házasságot Ébert András tordai s. lelkész Buja Lajos zentai isk. igazgató leányával, Ilonkával. Egyházunk áldásában Győrfi István kolozsvári lelkész-tanár részesitette az uj házaspárt. Ébert házasságából kifolyólag újabb támadásokban részesült a katholikus lapok részéről, melyeket illetőleg a „Világ" november 16-iki számában védekezik és többek közt ezeket irja: „Az unitárius egyház leveivel nincs miért szégyenkeznem. Hogy számbelileg a legkisebb egyház, annak oka az egyedül üdvözítő egyház féktelen kegyetlenségében és határtalan elnyomásában keresendő. Mint unitárius lelkész hirdetem az igazi humánizmust, amely sem felekezetet, sem rangot, sem vagyont nem néz, hanem mindenben és mindenütt az embert állitja előtérbe és az ember számára igyekszik mindazt megszerezni, ami őt, mint embert megilleti." Kivánjuk, hogy a hitestárs mellett találja meg azt a lelki nyugalmat, a melyre az ige hirdetőjének mindennap szüksége van.

Unitárius élet külföldön. Az oxfordi Manchester College kiváló történettanára, dr. Odgers I. Edvin november 15-én Londonban igen nagyszámú hallgatóság előtt az unitárius mozgalomról tartott előadást. Előadásában Servetussal, a Socinus testvérekkel és Dávid Ferenccel foglalkozott. Többek közt rámutatott arra a jelenségre, hogy mint fejlődött ki a magyar unitárizmus önálló nemzeti irányban minden idegen befolyástól menten

Unitárius keresztény naptár 1913 évre, Rózsaszinü takaróban jelent meg, látszik, hogy jókedvet akar csinálni. Most igazán rá is fér mindenkire, annyi baj zúdult ránk ebben az elmúló esztendőben. Az unitárius naptár gazdagon teritett asztallal fogadja a vendégeit, s összesze-vissza 40 fillért kíván, a mi még borravelónak sem sok. Ő azonban annyi minden jó és hasznos dolgot kinál, hogy egész esztendőre telik belőle. mert lám van egy csomó verse, vannak mulattató adomái, ügyes elbeszélései, hasznos ismertetései, jó képei. Az udvarhelyköri lelkészek minden dicséretre érdemesek, olyan sikeresen haladnak az unitárius naptár javitásával. Most már jól magállja a helyét a sok naptár között.

Unitárius szószék. Az unitárius lelkészkör vállalata az Unitárius Szószék immár befejezte VII-ik kötetét. A 4-ik füzet keresztelési, esketési és urvacsorai beszédeket tartatmaz. Ugyan ezekkel foglalkozott az egész évfolyam. A munkában mintegy harminc lelkész vett részt, ami élénk irodalmi munkásságra mutat. Azt szeretnők, ha a jövő év folyam egyházi beszédekkel foglalkoznék, már csak azért is, mert a Bedő-féle pályázatok sikerére is jó hatást remélünk, ha a szerkesztőség ezen a téren foglalkoztatja nagyszámu dolgozótársát.

Mindenki tehet jót ha akar. Most, hogy az uj év közeleg szánja rá magát mindenik olvasóink e lapért egy kis

áldozatra. Egy levelező lapon irja meg *kinek küldjünk mutatványt, kinek ingyen számot.* Minden lehetséges annak *a ki hiszen,* annak is a ki *akar.* Mi hiszük hogy sokan *akarnak* segiteni a jóban. Rosszat nem kérünk.

105 éves ember halt meg Lodonban novemberben 96 éves koráig maga erején kereste meg a kenyerét. Ekkor ment a szegények házába. Kitünő példa.

Katonai szolgálatban levő ifjaknak a D. F. E. ingyen küldi meg az „Unitárius Közlöny"-t. Kérjük a név és lakás pontos megirását.

Mindenik lelkészi hivatalnak. A Dr. Kosutány Ignác egyetemi tanár úr *Egyházjogtanából* a lelkészi levéltárnak egy példánya van az E. K. Tanács irodájában. A kik még nem intézkedtek szivesked-jenek megbizottjuk utján elvitetni.

Kelemen Albert elhunyt esperesünk kitünően sikerült arcképét és rövid életvázát közli a *Protestáns ujképes naptár* legifj. Szász Károly szerkesztésében. Több jeles cikk mellett a mi olvasóinknak figyelmébe ajánljuk a Török Pál nagylelkü superintendensre visszaemlékező cikket. A naptár ára 80 f. Mehner Wilmos kiadása Budapesten.

Az egylet pénztárába a folyó évi szeptember 20-tól november 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Nagy Rózsika Nyárádszereda, Csongvai Géza Kolozsvár 912-re, Veress Vilmos 910—911-re, Bereczki Vilmos Egeres, Török Árpád Erzsébetváros, Albert Lőrinc Bölön 912-re, Czupor Miklós Naszód 911—915-re, Mózes András Temesvár 912—913-rai Mihály Domokos Szamossós-mező 912—916-ra, Péter József Nagyenyed 912—913-ra, Szász Ferenc Kolozsvár 912-re, dr Költő Gábor 906—911-re, Zsigmond Ferenc Sinfalva 912 re, Naláczy Ádám, Sipos Kamilló Kolozsvár 912-re, Borbély Péter Torockó 912—916-ra. Előfizetési díjat fizettek: Fazakas Tamás Aranyosgerend, Kindl Károly Kolozsvár, Nagy Lajos Borosjenő 912-re, Gyöngyösy Gábor Bágyon 912—913-ra. Alapítói díjban fizettek: Thoroczkay Vencel Guraszáda 100 K, Kovács József Hódmezővásárhely 100 K, Kovács Józsefné 60 K, dr. Boros György 20 K, Ajtay Jánosné Homoródalmás 20 K, Mikó Dezső Abrudbánya 50 K. A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kelemen Árpád Székelykál 911—912-re, Nagy Jenő Jobbágyfalva 909—910 re, Tóth Károly Nyárádszentlászló 904—908-ra, Ürmösi Kálmán Szentgerice, Ürmösi Kálmánné, Gál Ferenc 912-re, özv. Kis Gyuláné 911—912-re; Özv. Gál Károlyné, Szabó Lajosné, Czupor Kálmánné, Szabó Zsigmond, Szabó Domokos Szentgerice 912-re, Fazakas Lajosné, Unitárius Egyházközség Nyárádszentmárton 911-912-re, Csinádi Jánosné Nyárádszereda 1911—912-re, Szabó Sándorné Nyárádszentmárton 906—912-re, Sófalvi Gergely, Nagy Sámuel Nyárádszereda 911-912-re, dr. Péterfi Áron 909—912-re, Bartalis József Csikfalva, László Balázs Iszló, Májai Gábor Szentgerice 911-re, Kuthi Mártonné 909 912 re, Pethő Kálmán, Pethő Mózes Nyomát 909—911-re, Pethő Ferenc 907—911 re. — Az U. K. költségeire ajándékoztak: Bereczki Vilmos Egeres 1 K, Török Árpád Erzsébetváros 1 K, a Perselyalapra br. P. Horváth Kálmán 50 kor. Fogadják az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1912. november hó 20-án. *Gálfi Lőrinc,* pénztárnok

Szerkesztői üzenetek. *Közmüv. Gyfvr.* Ugy látszik. hogy ma már nincsen olyan távolság még a hit világában is, amelyet ne lehetne megközeliteni. Örvendünk, hogy a „Közművelődés" az unitárius vallásról annyira komolyan akarja a tájékozódást, hogy most már tiszteletet követelő udvariassággal megakarja könnyiteni munkánkat és megjelöli, mely kérdésekre kivánna feleletet kapni. Ezekre:

1. Mit tanítanak önök az ember eredetéről és végcéljáról?
2. Mit tanítanak önök a túlvilági életről?
3. Mit tanítanak Jézus Krisztusról?
4. Mit tanítanak a keresztségről?
5. Hogy szolgáltatják ki önök a keresztséget?
6. Melyek az önök alapvető és nem alapvető igazságaik?

E hat kérdésre négy cím alatt kellene felelnünk: az 1—2-re, a 3-ra, a 4—5-re és a 6 ra külön. Nem maradunk adósok a felelettel, de minthogy lapunk csak havankint jelenik meg, türelmes várakozást kérünk.

Felhivás a 25 év alkalmából.

Kedves tagtársunk és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója!

Huszonhét éve mult, hogy a Dávid Ferenc-Egyletet megalapitottuk, huszonöt éve, hogy az *Unitárius Közlönyt* megindítottuk. Mindazok, akik egyletünk gyűlésein csak egyszer is megjelentek, mindazok, akik lapunknak csak egy számát is látták és átolvasták, meggyőződhettek, hogy e két intézmény mindig *csak arra törekedett, hogy a békesség, a jóakarat, az emberek megbecsülése, szeretete, a tiszta erkölcs és az igazi vallásosság terjedjen.* Azt hisszük, hogy ebben a föltevésünkben és hitünkben megerősít minket kedves tagtársunk is és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója.

Ahhoz sem férhet kétség, hogy a Dávid Ferenc-Egylet oly csekély egyleti díjat kivánt, amilyet egyetlen másik egylet sem Azt meg egyetlen egylet sem tette meg. hogy 2 kor. tagdíj fejében még rendes havi lappal is ellássa tagtársait. A Dávid Ferenc-Egylet ezt művelte 25 év alatt. Ezt szeretné folytatni tovább is.

De milyen óriás változás állott be a pénz értékében és a munka árában ezalatt! Ma két koronával nem szerezhető meg az, aminek ezelőtt 25 évvel egy korona volt az ára. És mégis mi éppen népünk érdekében azt óhajtanók, hogy a DFE. rendes tagjai az Unitárius Közlönyt a jövőben is kapják 2 koronáért.

Hogy érhetjük el ezt az idealis állapotot? Ugy, ha mindazok, akik *vagyoni és hivatali* állásuknál fogva arra vannak elhíva, hogy intézményeket teremtsenek és tartsanak fenn, a Dávid Ferenc-Egyletnek ***örökös alapitói*** lesznek.

Kedves tagtársunk, szeretett atyánkfia! Ez a felhivásunk és kérésünk is egészen a mi szerény viszonyainkhoz van szabva. Tudjuk, hogy közöttünk nem soknak van nagy vagyona, de tudjuk, hogy annál többnek unitárius ügybuzgósága és áldozatkészsége. A mi vallásunk történelme már sok kitünő példáját adta annak, hogy *a lélek ereje, az erős akarat, kitud pótolni minden hiányt.*

Mi teljes bizodalommal fordulunk ezuttal is kedves atyánkfiához és reméljük, hogy az Unitárius Közlöny jubiláris évében valamelyes irányban meg fogja mutatni érdeklődését és elismerését a Dávid Ferenc-Egylet eddigi törekvéseért.

Az örökös alapitói díj befizetését elfogadjuk az 1912. év folyamán tetszés szerinti részletekben. Meleg köszönetünkre számithat akkor is, ha 40 koronával lesz alapitó, vagy ha egy tetszés szerint választandó névre megrendeli az Unitárius Közlönyt, vagy ha egy új tagot biztosit.

Az erkölcsi erély és a vallásos buzgóság ragadja meg mindnyájunk szivét és szilárdítsuk a *Dávid Ferenc-Egyletet* s szószólóját, az *Unitárius Közlönyt.*

Dr. Boros György,
főtitkár.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferenc-Egylet elnöke.

A Dávid Ferenc-Egylet alapitói: Br. P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 600 kor. Brassai Sámuel Kolozsvár 400 kor. Hajós János alapitvány 200 kor. Fekete Gábor Kolozsvár 100 kor. Dr. Bedő Albert Budapest 100 kor. Könyves Kálmán Részvénytárs Budapest 100 kor. Székely László Torda 100 kor. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor. Reitter Aladárné Kolozsvár 50 kor. 40—40 kor. fizettek: Ádámosi Ferenc Désakna, Albert Dénes Kolozsvár, Beczkay Péter Kolozsvár, Bonca Miklós Budapest, Balogh József Kolozsvár, Derzsi Károly Torda, Ferencz József Kolozsvár, Ferenc Józsefné Kolozsvár, Ferencz Zsuzsa Végh M.-né Kolozsvár, Farkas Józsefné Kolozsvár, Fodor Károly pitesti (Románia), Gyöngyösi Béla Kolozsvár, Gyöngyösi Béláné Kolozsvár, Gyulay László Kolozsvár, P. Horváth Gáborné Kolozsvár, Iszlai Márton Kolozsvár, P. Horváth Borbára F.-Zsuk, Jakab István Déva, br. Kemény Gézáné Kolozsvár, Mikó Béla Nagybánya, K. Nagy Béla Szilágykraszna, Pál Ferenc Kolozsvár, Székely Miklós Torda, Szentkirályi Ferenc Gagy, dr. Boros György Kolozsvár (50 K), Deréky Gyuláné br. Györfi Róza Megyaszó, Bedő Dénes Nagyenyed, Daniel Lajos Vargyas; Koronabank Részvénytársaság Kolozsvár (30 korona).

Szives kérés a tagtársakhoz!

Kedves tagtársunk!

Nagy szolgálatot tenne, ha lenne szives a becses cimére járó ottani lapban egy pár sorban megemliteni az „UNITÁRIUS KÖZLÖNY" jubiláris számát (1912. januárius). Jó lenne a tartalmából valamely kis részt közöltetni tájékozásul.

Jövőre nézve is kérjük kedves tagtársunkat, lenne szives beküldeni lapunkból az ottani lapba akár valamely unitárius hirt, akár a vallás vagy az egyház ismertetését.

Arra is kérjük, hogy ami unitárius vonatkozásut lát a lapokban, vágja ki és egy boritékban küldje be hozzánk, rairva a lap cimét, szàmát és becses nevét. A levelet nem kell leragasztani s akkor csak 2 fillérbe kerül.

Köszönettel fogadjuk, ha bàrmely irányban tàjékozza, tanàcsolja, figyelmezteti szerkesztőségünket.

Fogjunk kezet a szent ügy érdekében!

Szivélyes üdvözlettel

UNITARIUS KÖZLÖNY
szerkesztősége.

A D. F. E. örökös alapítói.

Akik legalább 100 koronát fizetnek, a Dávid Ferenc Egylet örökös alapítói lesznek. Az Unitárius Közlöny 25 éves fennállása alkalmából megújítjuk a Brasssi bácsi huszonöt éves felhívását és a báró Petrichevich Horváth Kálmán mostani elnökünk lelkesítő példáját. 100 kor. összeg *több részletben is fizethető.*

Örökös alapítók.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 kor.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 kor.
3. Hajós János 220 kor.
4. Fekete Gábor 100 kor.
5. Bedő Albert 100 kor.
6. Könyves Kálmán Rtárs. Budapest 100 kor.
7. Székely László Torda 100 kor.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor.
9. Csegezi Mihályné Albert Ilka, „elolvasva annyira nagyrabecsült és feledhetlen Brassai bácsink levelét és báró Petrichevich Horváth Kálmán úrnak valóban meleghangú felhívását“ 100 kor.
10. Raffay András Abrudbánya (I. részlet) 40 kor.
11. Dr. Boros György (40 K) kiegészítésül 30 kor. = 70 K.
12. Torockói egyházközség 100 kor.
13. Ferencz József püspök 100 kor.
14. Koronabank rt. második részlet 60 kor.
15. Merkurbank rt. első részlet 40 kor.
16. K. Nagy Béla Kraszna kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
17. Matskási Lajosné özv. édes anyja Farkas Józsefné 40 kor. alapítványa, kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
18. Boér Gergely Kolozsvár 100 kor.
19. Raffay Zsigmond lelkész (I. rész) 50 kor.
20. Imreh József főszolgabiró (I. rész) 50 kor.
21. Borbély Sándor igazgató bejelentett 100 kor.
22. Dr. Székely Ferenc miniszter 100 kor.
23. Boncza Miklós egyh. tanácsos 160 kor.
24. Kőváry László 120 kor.
25. Tischler Mór 100 kor.
26. Mikó Dezső 2 részletben bejelentett 100 kor.

A D. F. Egylet régebbi alapító tagjai: Albert Dénes 60 K Ádámosi Ferenc 60, Beczkai Péter 40, Balogh József 40, Bedő Dénes 40, Ballok Károly 40, br. Daniel Lajos 60, Derzsi Károly 40, Deréky Gyuláné 40, Ferencz Józsefné 60, Ferencz Zsuzsa 40, Fekete Pál 50, Fodor Károly 40, Gyulay László 60, Gyöngyössy Béla 60, Gyöngyössy Béláné 40, P, Horváth Borbára 40, P. Horváth Gáborné 40, Iszlai Márton 40, Jakab István 40, br. Kemény Gézáné 40, Kovács Józsefné 40, Mikó Béla 60, Pál Ferenc 40, Reitter Aladárné 40, Székely Miklós 40, Szentkirályi Ferenc 40, Ürmössy Miklós 60 korona.

Ha régebbi alapítóink vagy az elhunytaknak hozzátartozói kegyesek lesznek kiegészíteni alapítványaikat az örökös alapítói összegre, a megindult jubileumi gyűjtés nagy lendületet fog venni.

Megkezdődött egyháztanácsosaink hozzájárulása. Nem kételkedünk, hogy a 300 vezérférfiú nem fog késni a szép és üdvös célra áldozás szép munkájában való részvétellel.

59

Minthogy bizalmas felhivásunkra, hogy a Dávid Ferencz Egylet alapitója legyen, még nem kaptunk választ, legyen szabad reménylenünk, hogy ~~október 26-án tartandó közgyülésünkre~~ lesz szives elküldeni becses nyilatkozatát. Bis dat qui cito dat.

Szives figyelmébe ajánljuk Dávid Ferencz Egylet legújabb könyvét: »AZ UNITÁRIUS VALLÁS DÁVID FERENCZ KORÁBAN ÉS AZUTÁN«. A nagyterjedelmü könyv 22 legjobb irótól tartalmaz nagybecsü tanulmányokat. A kik e könyvet olvasták, a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak róla.

(200 oldal) ára 3 korona.

Kedves és szeretett Egyháztanácsos úr!

Egyháztársadalmunknak immár 28 éve működő szervére: a DÁVID FERENCZ-EGYLETRE irányítjuk nagybecsü figyelmét. Egyletünk működése és törekvése olyannyira ismeretes, hogy megsértenők egyháztanácsos afiát, ha azt rövid levelünkben fejtegetni kezdenők. Azt is méltóztat tudni, hogy Egyletünk szerencsésen megtalálta a módot az egyházunkhoz nem tartozó egyének, férfiak, nők és ifjaknak megnyerésére. Ünnepélyeink és felolvasásaink mindig díszelegnek idegen jelesek nevével. Valóban megható az a szives készség, amivel résztvesznek a segitő munkában. Tagadhatlan, hogy ennek az érintkezésnek és barátkozásnak nagyon jó hatása volt vallásunk népszerüsitésére és egyházunk barátai számának növelésére.

Irodalmunk, s főképpen lapúnk az Unitárius Közlöny közkedveltségnek örvend szerte a hazában. Örömmel olvassák nem unitáriusok is s bizonnyal hozzájárul eszméink terjesztéséhez.

Kezdet óta az volt törekvésünk, hogy népünket s környezetüket nyerjük meg a vallás-erkölcsi eszmékkel foglalkozásra. Korunk nagy hatalmához a sajtóhoz folyamodtunk. Lapunkat meginditottuk s adtuk a rendes, vagy alapitói tagsági díjért, hogy bárki is hozzá juthasson. Ennél is többet tettünk: a fiók-egyletekhez tartozó tagok 2 korona díjjából csak 60 percentet: 1 kor. 20 fillért kivántunk s azért fölruháztuk tagsági joggal nemcsak a fiók-egyletben hanem a D. F. E.-ben is. Ilyen előzékenységet — tudtunkkal — egyetlen testület sem tanusit. E mellett számtalan példányban küldjük ingyen szegényeknek és közkatonáknak. Szives figyelmébe ajánljuk, hogy ezt a nagyfoku kedvezményt immár 25 éve nyujtjuk, holott nem egyszer voltunk nehéz helyzetben, mert köztudomásu, hogy 25 év alatt *a nyomdai munkák ára háromszorosnál is nagyobbra emelkedett*, tehát 2 korona a nyomdai és postai költséget sem fedezi. Vegyük hozzá még azt is, hogy tagjainknak egyharmad része rendesen hátralékban van.

Lapunk az Unitárius Közlöny fönnállása 25 évét ünnepli. Szeretnők megtartani olcsóságát s szeretnők biztositani fönnállását.

Hogy érhetjük el ezt a kettős célt? Csak ugy, ha egyházunk felelős vezérei kivétel nélkül mindannyian magukévá teszik ezt a szent ügyet. Ilyennek tekintjük egyháztanácsosainkat. Ez jogosit föl kérésünk előterjesztésére és teljesitése várására.

1. Kérjük sziveskedjék örökös alapitóink közé legalább 100 koronával belépni, vagy ha már belépett, sziveskedjék másokat is megnyerni.

2. Sziveskedjék nyilatkozni milyen részletekben kivánja az alapitói díjat befizetni. A jelen évben legalább felerészét óhajtjuk megkapni s az egészet egy év alatt.

3. Sziveskedjék másokat is megnyerni erre, de legalább egy rendes tagot biztosítson.

4. Bizalmas levelünkre becses válaszát várjuk és elvárjuk. Ne vegye túlzott kívánságnak, ha ezt kifejezzük s ha a válasz mégis késne, egy hónap multával megismételjük kérésünket Erre följogosít az a *bizalom,* amelynek alapján fölkeresni magunknak bátorságot vettünk, az az állás, amelyet Egyháztanácsos afia egyházunkban és a társadalomban elfoglal.

5. Bármily irányú észrevételét, tanácsát szives köszönettel fogadjuk, választmányunk elébe terjesztjük s levelét gondosan megőrizzük.

6. Levelét alólirott titkárhoz, a pénzküldeményt Gálfi Lőrinc theol. tanár, egyleti pénztárnokhoz kérjük.

Fogadja kedves és szeretett egyháztanácsos úr a Dávid Ferenc-Egylet nevében szivélyes köszöntésünket, maradtam atyafiságos szeretettel

Kolozsvár, 1912 augusztus hó.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Dr. Boros György.
főtitkár.

Szelvény.

Alólirott a Dávid Ferenc-Egylet örökös alapítói közé ezennel belépek és az Egylet pénztárába, Kolozsvárra ..... részletben ..... koronát fizetek.

Bejelentem új ..... tagnak (név, lakás, utca) .....

.....

Kelt ..... év ..... hó ..... napján

Aláirás:

Kérjük ezt a szelvényt töltse ki s egy levélboritékban küldje be az egyletnek.

DÁVID FERENCZ-EGYLET KOLOZSVÁR.

Nagyságos
Tekintetes Mármossy Lajos úr

egyháztanácsos urnak

Zl

Meghivó.

A kolozsvári unitárius kollégium igazgatósága és ifjusága

folyó évi október hó 26-án délelőtt 10 :: órakor a kollégium disztermében ::

a jóltevők emlékére

hála-ünnepélyt

rendez, melyre címedet és családját tisztelettel meghívja.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJA KOLOZSVÁR

Az ünnepély sorrendje:

1. Luther M.: Erős várunk . . . Énekli *az ifjúsági énekkar.*
2. Ima. Mondja *Vári Albert,* főgimn. vallástanár.
3. Megnyitó beszéd. Mondja *dr. Gál Kelemen,* igazgató.
4. Brassai emlékezete. *Dr. Boros György,* theol. tanár.
5. Bihari kesergője. Vonósnégyes. Előadják: *Boros Sándor, Hadházy Sándor, Holló Endre, Lakatos Imre* VIII. o. t.
6. Emlékbeszéd jóltevőinkre. Mondja *Tanka Gyula* VIII. o. t.
7. Mozart: Larghetto, op. 108. Előadja az *Apolló-kör.*
8. Emlékezés jóltevőinkről. Irta *Péterfi Albert.* Szavalja *Hadházy Sándor* VIII. o. t.
9. Himnusz. Énekli *az ifjúsági énekkar.*
10. Brassai sirjára koszorút helyez a temetőben *dr. Gál Kelemen,* igazgató.

Angol, Amerikai és Magyar Unitárius Nők Szövetsége.

1. Alakult a Dávid Ferencz Egyletnek Dávid Ferencz emlékére rendezett díszgyülésén 1910. aug. 20-án számos angol, amerikai és magyar unitárius nő jelenlétében és közreműködésével.

2. A szövetség célja a kölcsönös buzdítás, segités és együtt munkálás, hogy minden nő a maga vallási, erkölcsi, családi, társadalmi, házi és hazafiui kötelességét hiven és jótékonyan teljesithesse.

3. Célja továbbá: hogy a szövetség tagjai személyes érintkezés, összejövetelek, levelezés vagy kiadványok terjesztéséve egymás között a testvéries érzést ápolják s arra hassanak, hogy mindenki a maga kötelességeinek jól és híven megfelelhessen s maga körében a vallási és egyházi életet virágzóvá tegye.

4. Az angol, amerikai és magyar unitárius nők hazájukban önállóan szervezkednek vagyis mindenik országban a már meglevő női szövetségek, Magyarországon a Dávid Ferencz Egylet választmányának nőtagjai végezik a szövetség munkáját. Mindenik tetszés szerint választja: elnökét, titkárát, levelező és rendes tagjait.

5. A magyar szövetség feladata: városi és vidéki hasonló szövetségek szervezése az egész országban.

6. A külömböző szövetségek belátások szerint alakulnak meg, de mindenik köteles bejelenteni a Dávid Ferencz Egylet kolozsvári szövetségének a megalakulást, s megjelölni a szövetség vezetőit és ügykörét.

7. Mindenik szövetségnek kötelessége tudomást szerezni a körébe tartozó unitárius nők, különösen leányok sorsáról. Köte-

lessége gondjába venni azokat, akik bajban, betegségben elhagyottságban szenvednek, vagy akiket veszedelem fenyeget. Mindenik szövetség csatlakozik az ottani DFE. fiókjához.

8. Mindenik szövetség gondoskodik arról, hogy az ifjak kellő vallásos és erkölcsi nevelésben részesüljenek, s ha elvolnának hanyagolva gondozás alá vétessenek. Gondoskodik, hogy vallásos könyveinket, lapjainkat megismerjék, megszerezzék.

9. Kiterjeszti figyelmét az öregekre és elhagyottakra, s különösen az idegenbe került leányokra, ifjakra és nőkre.

10. Ha tudomására jut, hogy *valaki külföldre költözött*, kötelessége arról a lakás és életviszonyok lehető megjelölése mellett a kolozsvári szövetséget azonnal értesiteni, hogy ez a külföldi szövetségek utján gondoskodjék a távollevő (kiköltözött, kivándorolt) fölkereséséről és segitéséről, legalább is annyiban, hogy vallását ápolhassa és megóvja.

11. Különös kötelessége a szövetség minden tagjának telésiteni akár a közelében levő, akár a kolozsvári szövetséget mindarról amit hitrokona vagy más embertársa, akár férfi, akár nő érdekében megteendőnek tart, hogy az erkölcsi sülyedéstől megóvassék.

12. Kötelessége minden tagnak vallásunkat és egyházunkat védelmezni s oda hatni hogy intézményeink virágozzanak és mind a társadalomnak mind a hazának javára legyenek.

13. A női szövetségnek és a Dávid Ferencz Egyletnek tagja lehet egyházunk minden nőtagja korkülömbség nélkül.

A tagok kötelességei:

Akik a Dávid Ferencz egyletnek nem tagjai 1 kor. dijat fizetnek.

a) Minden tag a reábizottakban híven is lelkiismeretesen eljár.

b) Minden tag jelentést tesz esetről-esetre, de legalább egy évben egyszer a maga szövetségének, vagy ha ilyenhez nem tartozik, a kolozsvári szövetségnek.

14. A női szövetség a maga értesitését az Unitárius Közlönyben a„Nők Világában" adja ki, de gondoskodik arról, hogy szükséghez képest más uton is értesitse tagtársait.

15. A külföldi szövetségekkel való összeköttetést a szövetség

titkára, vagy titkárai tartják fönn levelezés utján, miben a levelező tagok segitenek.

16. A nők szövetségének ügyvezetője a Dávid Ferencz Egylet választmányának missiói bizottsága. E bizottságnak levelező tagja a szövetségnek minden tagja.

Ezen szabályt megállapította a Dávid Ferenc Egylet Választmánya. Kolozsvárt 1910. évi november havában.

DÁVID FERENC EGYLET.

Kolozsvár, 1911. január.

Kedves tagtársam!

Az „Unitárius Közlöny" szerkesztői búzgó és lelkes fölhívására fölhívom figyelmét. Elnöki müködésem ideje alatt arról győződtem meg, hogy tagtársaink tehetnének többet is egyháztársadalmi és vallás-erkölcsi törekvéseink támogatására. Most midőn az Unitárius Közlönyt *minden unitárius* lapjává akarják tenni, álljunk melléjük, keressünk föl mindenkit, buzdítsunk és lelkesítsünk, hiszen e szerint a terv szerint sok ezer hívünket bevonhatnók, ha mi is mindnyájan tennénk valamit. Bízalommal fordulok kedves hitrokonom Önhez s remélem nem is fogok csalatkozni.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferenc Egylet elnöke.

Olvasmányt népünknek.

Régóta halljuk a kiáltást: olvasmányt népünknek. Sokat törtük magunkat rajta mi is. Tettünk is kisérletet a D. F. E. népszerű kiadványaival, fűzetes vállalatra is készültünk, de nincs rá pénzünk, s nincs elég anyagunk.

A D. F. E. irodalmi bizottsága abban állapodott meg, hogy az *Unitárius Közlöny*-ben állandó rovatot tart „A tűzhely mellett", melyben székely népünknek, s lehetőleg népünkről, fog közölni olvasmányokat prózában és versben.

Azért maradtunk a lap mellett, mert azt már sokan ismerik és olvassák. Mert abban más egyebet is talál, a mit szivesen elolvas. Mert azt óhajtjuk, hogy különben is mivelt népünk, maradjon benne abban a körben, a melyben püspöke, papja, tanitója, gondnoka, tanult fia, leánya van.

A kérdés kivitelét igy tervezzük: minden község, utcák és családok szerint az „Unitárius Közlöny olvasókörévé" csoportosúl. 2—4—6—8—10 család lesz egy olvasókör. A körbe belépő családok fizetnek, ha kettő van 1—1 koronát, ha négy 50—50 fillért, ha hat 34—34 fillért, ha nyolc 25—25 fillért, ha tiz 20—20 fillért. Befoly 2 korona. Ezt a kör megbizottja begyűjti, s beküldi a D. F. E. pénztárába januárius hónapban és a lap menni fog a megbízott nevére egész évben. A jövő decemberben a kör egy másik valakit biz meg a pénz összegyűjtésével s küldésével, hogy

rendre járjon. A megbizott a lapot meggyűjti, évvégén bekötik s megőrizik.

Minél kisebb a kör, annál kényelmesebb a lap kezelése, olvasása. A ki önállóan rendeli meg, belépik a fiókkörbe s mint egyleti tag önállóan kapja a lapot. Minél több ilyen önálló tag van, annál erősebb a D. F. E. fiókegylete.

Egy községben sem szabad, hogy kimaradjon az olvasókörből senki. Igy elérjük azt, hogy minden unitárius ember olvassa az egylet lapját, s kiszorítja házából a selejtes nyomtatványt.

Gondoskodtunk, hogy a lap új rovata: *„A tűzhely körül"* mindig el legyen látva alkalmas olvasmánynyal. Az újévi első számban lesz egy befejezett elbeszélés Székely Jenőtől: „a székely ember pénze és szive", a mely elmondja hogy járt a városrakerült szegény székely ember.

Kedves olvasónk, ez az ügy igazán mindnyájunk érdeke, s ha sikerül: érdeme lesz. Ha bele vetjük eszünket, szivünket és akaratunkat meg is lesz.

Kérjük sziveskedjék azonnal körözni ezt a felhivást. Indítsa meg bizalmassait a községben, s küldjenek nekünk értesitést f. hó végéig, de legkésőbb januárius 15-ig.

Januárius hónapban az olvasókörök pénzét kézhez kell kapnunk.

Ha ez a terv jól sikerül, akkor a lapot bővebb terjedelemben fogjuk kiadni.

Kijelentjük, hogy az *Unttárius Közlöny olvasóköreihez tartozó, de idegenben lakó katonáknak és cselédeknek teljesen ingyen küldjük a lapot*, tehát a ki az olvasókörbe beáll, az még ingyen lapot is küldethet fiának vagy leányának.

A Tisztelendő lelkész és tanitó úraktól a mozgalom megindítását kérjük első helyen, azután az irányitást, a dolgozatok beküldését és az értesitést. *Őszinte értesitést* arról, hogy hány ház maradt ki a körökből és miért? Érdekünkben áll, hogy az akadályokat, vagy bajokat elhárítsuk.

Föl hát a vállvetett munkára! A Dávid Ferenc szelleme legyen velünk!

Legyen elkészülve mindenik lelkész és tanitó, hogy a mig munkájának eredményét nem látjuk, addig nem fogunk pihenni, mert ezuttal valóban és tisztán a községek lelki vezérei munkáját vesszük föl és ezt diadalra kell júttatnunk.

Isten nevében, rajta!

Atyafiságos szeretettel

Dr. Boros György Tarcsafalvy Albert

az Unitárius Közlöny szerkesztői.

KÖZPONTI FŐISKOLAI KÖNYVTÁRA KOLOZSVÁR

Szíveskedjék közölni velünk lehető legrövidebb idő alatt az egyházközségében télire készült egyházi, egyleti munkatervet.

Tisztelettel

„Unitárius Közlöny" szerkesztősége.

Szállodamegnyitás Kolozsvárt!!

Ferenc József nagyszálloda

folyó évi szeptember hó 1-én

megnyilt

Ferenc József-út 5. és 7. sz. alatt.

Modern kényelemmel berendezve. Központi melegvizfűtés. Hideg-meleg mosdó. Díszesen berendezett társalgó

Emeletenként fürdőszobákkal ellátva

Lift. Minden vonatnál a szálloda autó szalonkocsija a n. é. utazóközönség rendelkezésére áll, valamint a kolozsvári Autóbusz Közlekedési Társaság kocsijának a szálloda előtt rendes megállóhelye, mivel a n. é. közönség igen olcsón be- és kiútazhat a vasútállomásra.